

צשכנו תדרש

שו"ת חזרה

הלכות עירובין

הצעה"ת

השאלות נכתבו ע"י המפצל "דרשו", והוספתי אליהם התשובות

הוספתי שאלות על המראי מקומות של "דרשו"

[שאלות שהוספתי נכתבו במרובעות]

כל מי שיש לו הצרות והארות מתבקש להודיעני לתוצאת הרביט

ניתן להשיג חוברת שו"ת על הלכות
שבת, צירובין, פסח, נדה, פסח בחלף, תצרות, מליחה, מקוואות רבית.
שמיטה

כמו כן ניתן להשיג את החוברת

אספרה שמך לאחי

על

סיפור יציאת מצרים

מגילת אסתר

מתן תורה

נס חנוכה

ניתן להשיג את החוברות אצל

ישראל יצחק משי להב
ציון התלמוד 3 מודיעין צילית
0533141925

הצרות והארות ניתן לשלוח לכתובת הנ"ל

wa052052@gmail.com

תרומות להדפסה יתקבלו בהכרה

סימן שמ"ה – דין ארבע רשויות בשבת

ת. 1) א. לרוב הראשונים ד' על ד' מרובע, וכ"כ המחבר, וכ"ד הא"ר והגר"א. ב. הרמ"א כתב די"א (תוס' בשם ר"ת) דבעינן הן ואלכסונון.

2) הב"י בשם רשב"ם פי' דאם ריבוע העמוד עומד לריבועו של עולם א"צ רק דע"ד, ואם עומד באלכסון בעינן דע"ד הן ואלכסונון דהיינו חמשה טפחים ושלושה חומשי טפח, על חמשה טפחים ושלושה חומשי טפח, ואף בעיגול סגי בהכי. אבל הרמ"א הביא דעת ר"ת דבכל אופן מודדים הן ואלכסונון.

3) להא"ר והגר"א אינו דומה דהתם לכו"ע אינו חייב עד שיעביר הד"א הן ואלכסונון דהיינו ה' אמות וג' חומשין [עיין ביאורים ומוספים 8]. אבל לרשב"ם ור"ת הדין שוה.

ד. 1) חריץ עמוק, תל או עמוד גבוה, מתי יש להם דין רשות היחיד? 2) ומה הדין כשהתל אינו זקוף בגובה רק משופע?

ת. 1) בגובה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה.

2) אם מתלקט י"ט בגובה מתוך הילוך השיפוע ד"א הרי הוא רשות היחיד במקום גבהו, ואם מתלקט מתוך הילוך ה' אמות, הוי רה"ר דניחא תשמשתיה.

סעיף ג'

ה. 1) כתלים המקיפים רשות היחיד של ד' על ד', האם על גביהם יש דין רשות היחיד? 2) ומה הטעם? 3) והאם צריך שיהיו הכתלים בעובי מסוים?

ת. 1) יש להם דין רה"ר.

2) דכיון שהם עושים את החלל המוקף רה"ר ק"ו שהן עצמן יהיו רה"ר.

3) כשיש ד' על ד' בלא המחיצות לא בעינן שיהא בהן עובי, דיש לנו הק"ו הנ"ל לאחרים עושה לעצמו לא כ"ש, אך כשאין שיעור ד' על ד' בלא המחיצות נחלקו אם עובי המחיצות מצטרף וי"א דבכה"ג בעינן שיהא מחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם, ולהשתמש שם, כנ"ל סעיף ב'.

סעיף ד'

סעיף א'

א. 1) כמה רשויות לשבת, ואלו הן? 2) ומה הפי' כרמלית? 3) ומה דין כרמלית מדאורייתא ומדרבנן?

ת. 1) ארבע רשות לשבת, רשות היחיד ורשות הרבים כרמלית ומקום פטור.

2) כרמלית הוא מלשון כרמל הכתוב בתורה שהוא תבואה הנמלל ביד ואינו לח ולא יבש לגמרי אלא כשמוללין אותו ביד הוא מתרכך, וזהו רך מל, וכמו"כ כרמלית אינו רה"י לפי שאין לו מחיצות ולא רה"ר דלאו להילוכא דרבים עבידא, [כגון בקעה].

3) מדאורייתא הוי מקום פטור ומותר להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולרה"ר, וחכמים אסרוהו אטו מרה"י לרה"ר, וכמו כן יש ג"כ רה"י שנתנו עליו דיני כרמלית כמבואר שמ"ו ס"ג.

סעיף ב'

ב. ארבעה טפחים על ארבעה טפחים הנצרכים לרשות היחיד, האם עובי הדפנות מצטרף לארבעה? 1) לענין החלל שבתוך המחיצות? 2) לענין להשתמש על עובי המחיצות למעלה? 3) והאם יש נפק"מ בין עובי המחיצות?

ת. 1) אינו מצטרף.

2) לרוב הפוסקים אינו מצטרף (ר"ח רי"ף רמב"ם רשב"א רמב"ן ריטב"א) וכן מוכיח המג"א מסעיף י"ט, ויש ראשונים (רש"י המאור תוס' והרא"ש) דס"ל דמצטרף, וכן נוטה דעת הט"ז ומפרש כן לדעת המחבר, אך למעשה מסתפק בזה.

3) להרשב"א ואפשר אף לרש"י וסיעתו, כשיש מחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם, ולהשתמש שם מצטרף, ואם לאו אינו מצטרף.

ג. 1) ארבעה טפחים שאמרו, האם מודדין אותן ד' על ד' מרובע או הן ואלכסונון? 2) איך מודדין הן ואלכסונון? 3) והאם דומה זה למעביר ארבע אמות ברשות הרבים?

4) בין תוך חללה ובין ע"ג הכלי עד לרקיע הוי רה"ל. [נלהשיטה שעובי המחיצות מצטרפים היינו רק לענין על גבה, מ"ב ס"ק ג'].

ט. האם יש כרמלית או מקום פטור ברה"ר, ומה הטעם; 1) בכלי שאינו גבוה עשרה או שאינו רחב ארבעה? 2) בכלי המחובר לקרקע שהוא רחב ארבעה או אינו רחב ארבעה?

ת. 1) אין כרמלית ומקום פטור בכלים, דבטל לרה"ר [והאבה"ע בשם הגה"א ס"ל דיש מקום פטור, ולפי"ז כשאינו רחב ארבעה הוי מקום פטור, ואף בכלי שהוא רחב ארבעה אלא שאינו גבוה עשרה אף שאין כרמלית בכלים מי"מ לא בטל לרה"ר דלא ניחא תשמישתיה והוי מקום פטור].

2) כיון שהוא מחובר אין עליו שם כלי והוי כמו תל פחות מ"י דברחב ד' הוי כרמלית, ובפחות מזה מקום פטור.

סעיף ז'

י. 1) לדעה ראשונה בשו"ע, באלו אופנים הוי רשות הרבים, ומנלן? 2) דרכים העוברים מעיר לעיר, האם יש להם דין רה"ר, באלו תנאים, ומה הטעם?

ת. 1) רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה, ילפינן מרוחב הילוך העגלות לקרשי המשכן. ואינם מקורים, ואין להם חומה, או שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר.

2) אם הם רחבים ט"ז אמה יש להם דין רה"ר כיון דשכיחי בס רבים, [ונביאו"ה בשם הרמב"ן ר"ל דבזה לכר"ע לא בעינן ס' ריבוא].

יא. כשיש לרה"ר חומה; 1) אלו ב' תנאים בעינן שיהיה רה"ר? 2) מה הפי' מפולשים משער לשער? 3) מה הפי' בדברי המג"א דיש לאותו דרך כל דין רה"ר? 4) מה דין הרחוב והשוק שבתוך העיר המתרחב מכנגד הפילוש? 5) ומה דין היערות הסמוכים לדרכים?

ת. 1) א. מפולש משער לשער. ב. אין דלתותיו נעולות בלילה.

2) שהשערים מכוונים זה נגד זה.

3) דבעינן שיהא רחב ט"ז ובלא קירוי.

4) יש עליו דין רה"ר.

5) הב"ח והעו"ש כתבו לדעת הרמב"ם דיש לזה דין רה"ר, משום דשכיחי רבים המסתלקים מן הדרך והולכים שם.

ו. 1) חור שבכתלי רשות היחיד, שהוא מעבר לעבר ופונה גם לרה"י וגם לרה"ר, האם דינו כרה"י או כרה"ר? 2) האם בעינן רוחב מסויים לחור שיקרא רה"י? 3) ומה הדין אם החור למטה מעשרה טפחים?

ת. 1) כרה"י.

2) להתוס' אינו חייב כשמכניס מרה"ר לתוכו אלא כשיש בו ארבעה על ארבעה, אבל הרשב"א והמאירי ס"ל דבכל אופן¹ חייב.

3) א. להמג"א והתור"ש גם בזה דינו כרה"י וכ"מ מהמחבר והרמ"א. ב. הא"ר כתב דנחלקו בזה הראשונים די"א דדינם כחורי רה"ר, כיון שבני רה"י נמנעים מלהשתמש מפני בני רה"ר שמשתמשים שם, וכ"ד הגר"א.

סעיף ה'

ז. נעץ עמוד ברה"י גבוה מאה אמה ואינו רחב ארבעה, וזרק אחד מרה"ר ונח על גביו, האם חייב, ומה הטעם?

ת. חייב, דרה"י עולה עד לרקיע, [וכי"כ הב"י בסוף הסימן דברשות היחיד אין מקום לרשות אחרת שכל דבר שבתוך רה"י הוא רה"י בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר שכן דרך היחיד לבנות עליות זו למעלה מזו].

סעיף ו'

ח. 1) כלי מרובע כגון תיבה, העומד ברה"ר גבוה עשרה, מתי דינו כרה"י? 2) כלי עגול העומד ברה"ר גבוה עשרה, כמה צריך שיהיה רחב כדי שיהא דינו כרה"י? 3) והאם עובי המחיצות מצטרפין לשיעור זה? 4) באופנים שדינם כרה"י, מה הדין על גב הכלי, ומה הדין למעלה ממנו עד הרקיע?

ת. 1) כשיש בה ארבעה על ארבעה.

2) חמשה וג' חומשין, כדי לרבע ד' על ד'.

3) לרוב הפוסקים שיעור זה בחללה ללא המחיצות, כנ"ל ס"ב.

1 ציון סמ"ח דפרה"י לא פצינן מקום ארבעה אק פכה"ט שהוא רק חורי רה"י נחלקו, אק פס"י סמ"ז מפורק לטפי הכניס לתוך ידו של חסידי חייב דחסי' כד' על ד'.

2 וכתב המ"ב לצו"ט סק"ט דהפולשנותא לצו"ט על טפה, אפ"ל לצו"ט החלף לכוי"צ אין המחיצות מצטרפות, ולפי"ז צ"ל דמיידי כאן פכ"ל שהוא פתוח מלאצלה, ואנו דנין אט מניח דסר על צופי המחיצות לאצלה, אפ"ל אט פכ"ל מכוסה את נפק"מ כמה רוחב חללה, פרי"ט אמר טפוח " ורחב ד' הוי רה"י אצ"ט שאין לה חלף.

ת. 1) דאע"פ שאין כח למחות במקילין, כל ירא שמים בודאי יש לו להחמיר לעצמו.

2) דאין לסמוך על עירוב של צורות הפתח דבעינן דווקא דלתות.

3) במקום שיש עוד צד להקל.

סעיף ח' ט'

יד. מבוי שהוא רחב ט"ז אמה ומתקצר בקצתו, האם יש לו דין רה"ר?

ת. אפילו אין רחב אלא עשר אמה הרי הוא רה"ר כ"ד הרשב"א והריטב"א וכ"ד המחבר בסעיף ח'. אבל לדעת הרא"ש שהביא המחבר בסעיף ט' בעינן לכה"פ י"ג אמה ושליש נאך בסעיף י"ד לענין בין העמודים ס"ל להמחבר דהוי רה"ר אפילו אינו רחב י"ג אמה ושליש דהוא טפל לרה"ר משא"כ מבוי שלם מג"א סק"ב, ומ"ב סק"ג, ופמ"ג.]

טו. מבוי שאין בכל משך המבוי ט"ז אמה, האם יש לו דין רה"ר באופנים דלהלן; 1) כשיש לו י"ג אמות ושליש וארכו לרוחב רשות הרבים; 2) כשיש לו י"ג אמות ושליש וארכו לאורך רשות הרבים; 3) כשיש לו רק עשר אמות, וארכו לאורך רשות הרבים; 4) והאם בעינן שיהא מפולש לרה"ר מצד אחד או משני צדדיו; 5) ומה כתב המשנ"ב לבאר הנפק"מ בין מה שמבואר כאן לבין מה שמבואר בסי' שס"ד דמבוי המפולש בשני ראשו לרה"ר אין דינו כרה"ר?

ת. 1) המ"ב פסק כהר"י והתוס' שאין לו דין רה"ר, דלא כהתור"ש ופמ"ג.

2) כתב המחבר י"א שהוא רה"ר, וטעם לשיעור זה כמו שמצינו בפסי ביראות שהיה בין כל פס לפס שיעור זה שיוכלו לעבור שני רבקות של ארבעה בקר, אחת נכנסת ואחת יוצאה, וכל בקר אמה ושני שלישי.

3) להרשב"א הוי רה"ר וכ"כ המחבר בסעיף ח' בשם י"א. ולהרא"ש בשם ר"י לא הוי רה"ר וכ"כ המחבר בסעיף ט' בשם י"א.

4) משני צדדיו, (ועיין ביארה ד"ה ומתקצרין).

5) התם מיירי שאין רחב י"ג אמה, או שהפילוש לרוחב רה"ר.

טז. מבוי שאין לו שיעור רה"ר, וכלה לארכו לשער העיר מזה ומזה האם יש לו דין רה"ר, ומנלן?

יב. 1) לדעה שניה בשו"ע, איזה תנאי בעינן עוד שיהיה רה"ר? 2) במה נחלקו ב' הדעות? 3) באר היטב האם דעת השו"ע [והרמ"א] כדעה ראשונה או כדעה שניה? 4) מאיזה טעם כתב הביאור הלכה שאין מסתבר דבעי שישים ריבוא? 5) לדעת רש"י האם בעינן שיהיו שם תמיד ס' ריבוא או שיתיישבו בעיר?

ת. 1) ששים רבוא שעוברים בו כל יום.

2) אם לומדים מדגלי מדבר גם מנין הדורסים בה.

3) כאן משמע כדעה ראשונה, שכתב המחבר בסתמא. אך המג"א כתב דבסי' ש"ג פסק להקל, ושכן דעת רוב הפוסקים. וכ"כ הט"ז בשם הרמ"א בסי' שמ"ו דס"ל להקל וכן מורגל בפי העולם שאין לנו רה"ר וע"כ מסיק הט"ז דהמחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגים להקל כרוב הפוסקים. אבל המ"ב כתב דכמה אחרונים דחו דברי המג"א דהביא שם רק דעת המלמדים זכות, ומוכח מכמה מקומות דס"ל להחמיר, ומ"ש הט"ז בשם הרמ"א שם איירי לענין להחמיר. ומה שדימו המג"א והט"ז שרוב הפוסקים להקל היינו כפי מה שהעתיק הב"י אבל יש עוד הרבה ראשונים המחמירים.

4) דלמה לא אמרה הגמ' תנאי זה דבעינן ס' ריבוא, ועוד למה גזרו על תקיעת שופר בשבת וביטלו עשה דאורייתא שמא יעבירונו, ואם צריך ס' ריבוא אינו מצוי כלל וכלל כי אם איזה עיר יחידה בעולם, וע"כ בודאי יש להחמיר וכ"ד רש"ל ומשאת בנימין.

5) הריטב"א פי' לדעת רש"י דלא בעינן שיתיישבו בה, ואף לא שיהיו בה תדיר, שאף ירושלים לא היו בה תדיר ס"ר, אלא שבתחילה נתיישה באופן שתהא רוכלת העמים ויכנסו בה ס"ר. וכעין זה כתב הר"ן בשם הרא"ה דלא בעינן שיהיו שם ס"ר אלא שיהא להם דרך לשם ורגילין לילך לשם תדיר. אבל המחבר כתב דבעינן שיהיו ס"ר עוברים בו בכל יום, כפי שכתב בב"י בשם הר"ן שכן הוא לדעת המקילין.

יג. 1) מהי הכרעת המ"ב להלכה? 2) איזה נפק"מ להלכה מביא הביאור הנובע מהכרעתו בנידון זה? 3) ובאיזה אופן אפשר לפסוק כהדעה האחרת?

המחבר כדעת הי"א דלאו דוקא תשעה מצומצמים (עיי"ש שעה"צ סק"א).

כא. בגבוה עשרה ולמעלה; (1) מה דינו כשהוא רחב ארבעה על ארבעה? (2) ומה הדין כשאינו רחב ארבעה על ארבעה?

ת. (1) הוי רה"ר.

(2) הוי מקום פטור

כב. (1) מה הפי' בדברי השו"ע; אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לארבעה? (2) איזה פירוש הביא המשנ"ב? (3) ומה טעם לא הביא פירושו של המג"א?

ת. (1) פי' המג"א כגון חור מפולש שבכותל, כלפי רה"ר אינו רחב ד', וכלפי רה"י הוא רחב ד', ואף דהוי רה"י הזורק לתוכו פטור דלא הוי שיעור מקום.

(2) כגון שהיה עמוד סמוך לכותל, אפ"ה לא אמרינן חוקקין להשלים.

(3) א. דהמחבר איירי בעמוד. ב. דיש ראשונים דס"ל במפולש למעלה מעשרה לא בעינן ד' על ד' דלא כהתוספות. ג. אפילו לדעת התוספות דפטור, מ"מ אסור דמוציא מרשות לרשות דהוי חורי רה"י ולא הוי כשאר מקום פטור דמותר.

סעיף י"א

כג. (1) גומא ברה"ר, מה דינה כשאינה עמוקה שלש? (2) ומה דינה בעמוקה משלש ועד עשרה, כשרחב ארבעה וכשאינו רחב ארבעה? (3) ומאי שנא גומא עמוקה תשעה מעמוד גבוהה תשעה?

ת. (1) הרי הוא רה"ר.

(2) רחבה ארבעה הויא כרמלית, פחות מכן הויא מקום פטור [כדעת רבא, ודלא כרב יוסף דס"ל דגומא הוי כעמוד].

(3) דבגובה ניחא תשמישתיה, משא"כ בעומק דהויא תשמיש ע"י הדחק, ולא שמיה תשמיש.

כד. גומא עמוקה עשרה, מה דינה מדאורייתא ומדרבנן, ומה הטעם; (1) כשרחבה ארבעה? (2) כשאינה רחבה ארבעה? (3) כשהיא מלאה מים? (4) כשיש בה מעט פירות? (5) כשהיא מלאה פירות מעושרים? (6) כשהיא מלאה פירות טבלים? (7) והאם מהני לבטל הפירות המונחים שם?

ת. אם הדרך שמעיר לעיר רחב ט"ז אמות, כיון דשכיחי בהם רבים ובוקעים רבים דרך המבוי מזה לזה י"א דהוי רה"ר (ביאור"ה ד"ה ושני, ושעה"צ י"ח).

סעיף י'

יז. דבר שאינו גבוה ג' טפחים המונח ברה"ר האם יש לו דין רה"ר?

ת. אפילו קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהן, חשוב כקרקע והוא רה"ר. [ובסי' שנה"ס"ג כתב הרמ"א דצואה הוי מקום פטור דלא דרסי בה רבים, וביאר המ"ב בס"ק ל"ב דצואה שבבית הכסא שאני דאפילו אינו גבוה שלשה לא דרסי לה רבים].

יח. בגבוה מג' טפחים עד ח', האם יש לו דין רה"ר; (1) כשהוא רחב ד' על ד' טפחים? (2) כשאינו רחב ד' על ד' טפחים? (3) כשארכה יותר מד' טפחים ורחבה פחות מד' טפחים? (4) באופן שרבים מכתפין בו האם מהני לשוויה רה"ר?

ת. (1) הוי כרמלית.

(2) הוי מקום פטור.

(3) אינו מצטרף והוי מקום פטור.

(4) לא מהני דהוי תשמיש ע"י הדחק דלא שמיה תשמיש.

יט. בגבוה ט' טפחים מצומצמים; (1) מה הדין כשרבים מכתפים עליו, ברחב ארבעה ובאינו רחב ארבעה? (2) ומה הדין כשאין רבים מכתפים עליו, ברחב ארבעה ובאינו רחב ארבעה? (3) ומה הדין בראוי לכתף עליו?

ת. (1) כיון שצריך לרבים הוי רה"ר אפילו אינו רחב ארבעה, [ולהראב"ד דווקא רחב ארבעה].

(2) רחב ד' הוי כרמלית, ובפחות מקום פטור.

(3) כשאין מכתפין לא הוי רה"ר. [והרשב"א חושש להאומרים דבראוי לכתף סגי, וכ"ד הא"ר, אבל הגר"א ומאמר חולקים וכ"פ השו"ע].

כ. בגבוה מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו, האם דינו כרה"ר?

ת. להרמב"ם דווקא ט' מצומצמות, וכ"כ המחבר בדעה ראשונה בסתמא, ויש מי שאומר (הרא"ש והטור) דהוי רה"ר, ולדינא כתב המ"ב דנקטינן כסברא ראשונה. אך בסי' שס"א סתם

כז. ים הוא כרמלית. 1) מה הטעם אינו רה"י הואיל ויש לו מחיצות? 2) מה הנפק"מ בין הטעמים? 3) ומה הדין אם יש בתוך הים גומא עמוקה י' טפחים, מן התורה ומדרבנן?

ת. 1) א. דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י' מתוך ד"א לא הוי רה"י, מג"א סק"ד. ב. משום דהמחיצות רחוקות זו מזו מאוד אינן מצטרפות לעשות מה שביניהן רה"י, מאירי.

2) באופן שאצל שפתו הוא עמוק י' דלהמאירי גם באופן זה אינו רה"י מן התורה.

3) מן התורה הוא רה"י והזורק לתוכה חייב, וכתב המג"א דמדרבנן אסור לטלטל בו דיש ע"ז דין כרמלית. [ופי הפמ"ג דאף שאין בו סאתיים אסור לטלטל בו דאלי"כ מה בא ללמדנו].

כח. 1) שלולית ברה"ר שאינה עמוקה עשרה ואינה רחבה ארבעה ובני אדם מדלגין עליה, האם דינה כרה"ר? 2) ומה הדין אם היא עמוקה עשרה ורחבה ארבעה, מן התורה ומדרבנן?

ת. 1) אע"פ שרוב בנ"א מדלגין הוי רה"ר, [הואיל ומיעוטא הולכין בתוכה הוי הילוך ע"י הדחק דשמייה הילוך, פמ"ג], כ"כ מג"א בשם הרמב"ם, וברש"י משמע דלא הוי רה"ר אא"כ עוברים בתוכה.

2) א. הוי כרמלית כמו ים (מג"א), ב. הפמ"ג מסתפק דרק לחומרא הוי ככרמלית שלא להוציא מתוכה לרה"י אבל מן התורה רה"י הוא. ג. במאירי משמע דמן התורה לא הוי רה"י משום דבאגם אין המחיצות ניכרות, שעה"צ].

כט. אצטבא שלפני העמודים ברה"ר; 1) איזה דין יש לו אם אינה רחבה ארבעה, או אינה גבוה שלשה, ובגבוה עשרה? 2) ואיזה דין יש לו בגבוה תשעה או מתשעה ועד עשרה כשרבים מכתפים עליה? 3) ואיזה דין יש לו ברחבה ארבעה וגבוה משלשה ועד עשרה ואין רבים מכתפים עליה? [4] עמודים ברה"ר שהתגרים תולים בהם פרגמטיא מה הדין ביניהם?]

ת. 1) אינה רחבה ארבעה - מקום פטור. אינה גבוה שלשה - רה"ר, וברשב"א מסתפק כיון דלא ניחא תשמישתא שם מפני העמודים, שעה"צ נ"ח. גבוה עשרה - כשיש בה דע"ד רה"י.

2) בתשעה הוי רה"ר. וכן מט' עד י' לדעת הי"א בס"י.

3) כרמלית.

ת. 1) הוא רה"י.

2) הוא מקום פטור.

3) אפ"ה הוא רה"י כשרחבה ארבעה, דהמחיצות ניכרות.

4) לא נתבטל הבור משיעורו ע"ז.

5) אינו רה"י והזורק מרה"ר לתוכו פטור, ומ"מ אסור מדרבנן כיון שיכול ליטול הפירות בשבת לא נתבטל לגמרי הבור, ולהרשב"א פירות מעושרים אינם מבטלים המחיצות.

6) לכו"ע אינו רה"י.

7) אפילו ביטלו בפירוש בטלה דעתו. [הפמ"ג ר"ל דהוא רה"ר ולבסוף מסתפק אי הוי כרמלית כיון שאין יפה להילוך או מקום פטור].

סעיף י"ב

כה. 1) הזורק דבר ברה"ר ונדבק בכותל למעלה מעשרה, האם חייב או אסור או מותר? 2) האם יש דין כרמלית ברה"ר למעלה מעשרה? 3) נעץ קנה ברה"ר ובראשו כלי שגבוה י' ורחב ארבעה, איזה דין יש לכלי?

ת. 1) אסור, דילמא יפול על הארץ.

2) אינו כרמלית, ונפק"מ להולך באויר רה"ר על הקורה התקוע מכותל לכותל וחפציו בידו.

3) רשות היחיד [וכתב המ"ב דתחתיו הוי רה"ר, ועיין מג"א סק"א דכשאין הכלי עצמו גבוה י' לא אמרינן גוד אחית דכיון שגדיים בוקעים תחתיו מבטלי מחיצתא (ואפילו על גביו לא הוי רה"י, מחצה"ש סי' שני"ה סק"א), משא"כ כשהכלי גבוה י' הוי גם תחתיו רה"י, וכ"כ שם רע"א אך המחצה"ש כתב שם שהוא ט"ס במג"א וכן נקט המ"ב כאן, וכן מבאר בסי' שני"ה שאף בכה"ג לא התירו אלא במים].

סעיף י"ג

כו. חורים שבכתלים כלפי רה"ר, מה דינם; 1) כשהם למטה מג' טפחים? 2) למעלה מג' טפחים?

ת. 1) הויא רה"ר, אפילו רחבים ארבעה על ארבעה.

2) נידונין כפי מדותיהם אם יש בהם ד' על ד' וגבוהין י' רשות היחיד ואם יש בהן ארבע על ארבע ואין בגובהן עשרה הוי כרמלית ואם אין בהן ארבע על ד' הוי מקום פטור.

סעיף י"ד

לגובה עשרה, האם דינו כרה"י, ומה הטעם? (2) ובאופן שאין הכתלים גבוהים עשרה טפחים מבחוץ, האם בעינין שיהיה החקק בתוך ג"ט סמוך לכותל, ומה הטעם?

ת. 1) אם יש מבחוץ גובה י' עם הקירוי, מקרי הגומא רה"י, ולא דמי לסוכה, דהכא בעינין רק שיהא משתמר ע"י הכתלים.

2) כן משמע מהרא"ש דבכה"ג³ אם הרחיק יותר מג"ט לא הוי רשות היחיד אפילו על גג, דאין כאן מחיצות י"ט, וכ"כ המג"א. ובא"ר מסתפק בזה, ודעתו דלהר"ן מצטרף גובה הכתלים שמבחוץ עם החקיקה שבתוך הגומא לשיעור י' אף כשהרחיק ג"ט.

סעיף ט"ז

לג. גג הבולט על קירות הבית באופן שאין הקירות ניכרות לעומד על הגג; (1) האם דינו ככרמלית או כרה"י, ומה הטעם? (2) האם דינו ככרמלית אע"פ שגובה מן הארץ יותר מעשרה טפחים, לדעת הראשונים, לדעת המחבר, ואיך נפסק להלכה? (3) והאם יש שיעור כמה צריך שיהיה הגג בולט על קירות הבית?

ת. 1) הוי כרמלית, דכיון שלא מינכרא מחיצות לא אמרינן גוד אסיק, ועיין לקמן דעת המג"א.

2) הטור והמחבר ס"ל דהוי כרמלית נכתב הרא"ש דלא מצינו דע"ד שהוא מקום פטור, והא"ר והגר"א בשם כמה ראשונים פליגי דאין כרמלית למעלה מי', וכן הסכים הגר"א לדינא נכדעת הירושלמי, וכתב בשעה"צ ע"פ הגר"א דהמחבר חזר בו בסי שני"א.

3) מסתימת הפוסקים משמע דאפילו בולט משהו אסור, והמג"א בסי' שע"ד בשם התוס' כתב דדוקא כשבולט ד' טפחים די' ע"ז שם כרמלית, דאז נפרץ הגג במילואו למקום האסור, ובפחות מזה מותר, וכן הסכים בביאור"ה, דהא להא"ר והגר"א מותר בכל אופן.

לד. מה הדין אם חלון פתוח לגג שאפשר להשתמש שם מרה"י? (2) וכמה צריך שיהיה גודל החלון? (3) ומה הדין של זיזין הבולטים מן הכותל שיש בהם ארבעה על

4) להטור הוי כרמלית, וכתב המ"ב דכן דעת רוב הפוסקים כיון שאין ההילוך נוח כ"כ, ומהמחבר משמע דהוי רה"ר, ופ"ל המג"א דאפילו אין רחבים י"ג ושליש דכיון שרבים בוקעים בהם הם טפלים לרה"ר [אפילו הם לרוחב רה"ר, משא"כ מבוי שלימה אין בטילה לרוחב, פמ"ג].

ל. 1) כמה פירושים מצאנו לדין קרן זוית הסמוכה לרה"ר? (2) מבוי הסמוך לרה"ר ויש לו שלש מחיצות ללא לחי או קורה, האם דינו ככרמלית או כרה"י לענין הזורק לתוכו מרה"ר ולענין טלטול בתוכו? (3) ומה"ד להרמב"ם כשיש לו לחי או קורה ברביעית לענין הזורק לתוכה?]

ת. 1) א. מבואות שיש להם שלש מחיצות ואין להן לחי ולא קורה ברוח רביעית, טור. ב. שהכניס הבית לתוכו והניח מקרקעו לרה"ה, רש"י. ג. בית שפניו עומד באלכסון שזוית אחד סמוכה לרה"ה והשנית משוכה מרה"ה לפניו וזוית הבולטת מעכבת את הרבים מלכנס להדיא בתוך כניסה של זוית אחרת, רש"י.

2) הזורק לתוכו מרה"ר - להרמב"ם פטור ולשאר פוסקים חייב. ולטלטל בתוכו לכ"ע אסור [נכתב הבי' בריש הסימן דדעת הטור כהרמב"ם, ובמג"א סק"א דמשמע מדברי הפוסקים דבשני מחיצות ולחי הוי רה"י דאורייתא, וכ"כ הביאור"ה בסי' שס"ג ד"ה אסור].

3) כשיש לחי חייב דלחי משום מחיצה, אבל קורה ס"ל להרמב"ם דאינה אלא משום היכר להתיר לטלטל בתוכה והזורק לתוכה פטור.

סעיף ט"ו

לא. בית שאין בתוכו עשרה וגגו משלימו לעשרה, מה דינו בתוכו ועל גבו, ומה הטעם; (1) כשאין בפנים רוחב ארבעה על ארבעה? (2) כשיש בפנים רוחב ארבעה על ארבעה? (3) והאם מותר להוציא מתוכו לרה"ר?

ת. 1) תוכו מקום פטור, דאין בו כשיעור רשות. ועל גגו רשות היחיד, דעובי המחיצות מצטרפין.

2) תוכו כרמלית דאין בו גובה י'. ועל גגו רשות היחיד, דגובה שם י'.

3) כשיש בפנים דע"ד אסור, ובבאור הלכה מסתפק אם חייב.

לב. 1) באופן הנ"ל, אם חקק באמצעו רחוק מן הכתלים ארבעה על ארבעה כדי להשלימו

3 אב"ד בתוק ד"ט הוי רה"י צ"ל דע אצ"ט מהמח"ל אינו ע"ז כיון שמה"ט החקק אפסניט. כן משמע כאן פ"ה ל"דעת המ"א, אמנם לקמן סי' ע"ט"א ה"ט"ז סק"ד ה"ה"א פ"ה ה"ה"ה דהוא ט"ס פ"ה"א, וה"ינו א"י צ"ל דע ע"י רה"י צ"י החקק אפסניט.

4) רחב ארבעה הוי רה"י, ובפחות פסק הרמ"א דהוי כרמלית, דאין מקום פטור בכרמלית [אבל לרש"י הוי מקום פטור דא"א שיהא חמור מרה"ר, עין סי"ט].

סעיף י"ט

לו. 1) הגדר מקום פטור כשהוא ברה"ר, מהו הגובה והרוחב דבעינן לדבר שיהיה מקום פטור? 2) מה דינו כשדבר זה עומד בכרמלית? 3) ומה הדין אם דבר כזה עומד ברה"י?

ת. 1) גבוה משלשה עד תשעה, או למעלה מי שאין בו רוחב ארבעה על ארבעה.

2) להר"ן אין מקום פטור בכרמלית דמצא מין את מינו וניעור, ולרש"י הוי מקום פטור, והאחרונים פסקו כהר"ן, ובביאו"ה ס"ל דבמקום הדחק אפשר דיש להקל.

3) הוי רה"י

ארבעה ? 4) ומה הדין אם יש חלון מרה"י שאפשר להשתמש על ידו על הזיזין?

ת. 1) הוי חורי רשות היחיד.

2) ד' על ד'.

3) הוי כרמלית [ולהירושלמי הוי מקום פטור].

4) הוי חורי רשות היחיד.

סעיף י"ז

לה. חורים שבכותל הבית מבחוץ כלפי הכרמלית, שאינם עוברים מעבר לעבר, מה דינם; 1) בפחות משלשה סמוך לקרקע? 2) בגבוהין יותר משלשה מהקרקע, וגבוהין משלשה ועד עשרה ורחבין ארבעה ? 3) כנ"ל כשאינם רחבין ארבעה? 4) ומאי שנא ממש"כ הרמ"א להלן שאין מקום פטור בכרמלית?

ת. 1) דינם ככרמלית, אפילו אינם רחבים ד', דחשובים כקרקע הסמוך להן.

2) ה"ז כרמלית.

3) הוי מקום פטור.

4) שאני התם שהכרמלית מקיפו מכל צד, משא"כ הכא.

סעיף י"ח

לו. 1) הגדר כלל דין כרמלית, מהו הרוחב והגובה שצריך לעמוד העומד ברה"ר שיקרא כרמלית ? 2) נעץ קנה בראש העמוד ועי"ז נעשה גבוה למעלה מעשרה, מה דינו, והטעם? 3) איך מודדין בימים ונחלים למים שהוציאו מהם, היכן מותר לטלטלן, בגובה וברוחב? 4) בור העומד בכרמלית עמוק מאה אמה, רחב ארבעה או פחות מכך, מה דינו?

ת. 1) רוחב ד' על ד' וגובה מג' עד י', ותופסת עד גובה י'.

2) מקום פטור, דאין כרמלית למעלה מי דאקילו רבנן כקולי רה"ר.

3) משפת המים ולמעלה, ואסור לטלטל ברוחב ד' אמות כשהוא בתוך י' טפחים למים, אבל למעלה מי מותר דהוי מקום פטור.

סימן שמ"ו – דיני עירובין מן התורה

3) יש אוסרים (הרשב"א) אפילו אם נח בינתיים. ויש מתירים (הרמב"ם) [אפילו לא נח דכשהגיע נגדו נעשה כמי שנח], דאפילו יוציא להדיא אינו חייב [ולהראב"ד בשם ר"ח דוקא כשנח]. ואף שהרמ"א בסי' שני"ה הביא דעת המתירין באופן שלא נח כלל, כמה אחרונים דחו זה מהלכה [אך המג"א בריש שני"ג הביאו].

ג. 1) מה הדין ליטול חפץ מרה"ר ולהניחו במקום פטור ואח"כ ליטלו ממקום פטור ולהניחו בכרמלית? 2) היכי שייך להניח במקום פטור לכרמלית, הא אמרינן מצא מין את מינו ודינו ככרמלית?

1) נחלקו בזה כנ"ל, [אלא דכאן לכרע אסור כשלא הניחו, דמהלך לאו כעומד].

2) [לדעה ראשונה לעיל סי' שמ"ה סי"ט דאין מקום פטור בכרמלית, מיירי הכא] בגבוה י' דאין כרמלית תופס למעלה מי' - להמחבר דוקא כשאינו רחב ד', ולהגר"א אפי' רחב ארבעה. (כנ"ל שמ"ה סי"ק סי', ועיין ביאורים ומוספים 8 מדוע אמרינן מצא מין את מינו אפילו כשאין הכרמלית מקיפו).

סעיף ב'

ד. באר בדברים דלהלן, האם חייב מן התורה או אסור מדרבנן או מותר; 1) עשה עקירה והנחה והעביר ד' אמות ברה"ר? 2) עשה עקירה או הנחה לבד והעביר ד' אמות ברה"ר? 3) להעביר ד' אמות בכרמלית? 4) להעביר מים לבקעה או מבקעה לים - תוך ד' אמות ויותר מד' אמות?

1) חייב.

2) פטור אבל אסור.

3) אסור מדרבנן.

4) תוך ד' אמות מותר ויותר אסור.

סעיף ג'

ה. 1) מן התורה, האם יש לקרפף דין רה"י או כרמלית או מקום פטור? 2) האם יש נפק"מ בגודל הקרפף? 3) והאם יש נפק"מ בין מחיצות שנעשו ע"י בני אדם למחיצות שנעשו מאליהם כהרים ובקעות?

סעיף א'

א. באר בדברים דלהלן, האם חייב מן התורה או אסור מדרבנן או מותר; 1) המוציא מרה"ר לרה"י או להיפך? 2) המוציא מרה"ר או מרה"י לכרמלית או להיפך? 3) המוציא מרה"ר או מרה"י למקום פטור או להיפך? 4) המוציא מרה"ר והולך לרה"י דרך מקום פטור? 5) המוציא מרה"ר ועמד במקום פטור ואח"כ הלך והניחו ברה"י? 6) המוציא מרה"ר דרך רה"י למקום פטור? 7) המוציא מרה"ר ועמד ברה"י ואח"כ הלך והניחו במקום פטור?

1) חייב מן התורה.

2) אסור מדרבנן.

3) מותר.

4) חייב דמהלך לאו כעומד דמי, [כ"פ הראשונים דלא כמשמעות הרי"ף].

5) כשעמד לפוש פטור אבל אסור.

6) פטור דמהלך לאו כעומד דמי, אבל אסור דגזרינן שמא יעמוד [דלא כהב"ח שמתיר לכתחילה וכ' שלא מצינו גזירה זו שמא יעמוד, והט"ז מבאר דנכלל במה שאמרו ובלבד שלא יחליף, ועוד דע"ז נתיר מרה"י לרה"י דרך רה"ר, כיון שלא עמד ברה"ר, ובסי' שמ"ח אסרו ה"טור, אלא דמהלך לאו כעומד הוא לענין חיוב אבל אסור משום זלזול שבת].

7) כשעמד לפוש חייב.

ב. העומד במקום פטור; 1) האם מותר לו לקחת חפץ מיד מי שעומד ברה"ר וליתנו למי שעומד ברה"י? 2) ומה"ד לקחת מקרקע רה"י ולהניח בקרקע רה"ר? 3) ומה"ד לקחת חפץ מיד מי שעומד ברה"ר וליתנו למי שעומד בכרמלית?

1) אסור, דמזלזל באיסור שבת לגרום הוצאה, וגזירה דילמא אתי לאפוקי להדיא מרה"י לרה"ר [כ"ד רש"י והרמב"ם, דאפילו לא נח, כיון שהוא עומד ונייח שם, נעשה החפץ כאילו נח מעט כשהגיע נגדו, אך להראב"ד בשם ר"ח אם לא נח החפץ כלל חייב].

2) גם בזה אסור כנ"ל.

1) רה"י.

מהכרמלית לתחוב לתוך המנעול לפתוח ולנעול ולהחזיר המפתח אליו, ומה הטעם? (2) ומה הדין להכניס הדלת של הגינה עם המפתח לפני, ומנלן?

1) מותר, אע"פ שהגינה רה"י מן התורה, דכיון שעשו הגינה ככרמלית, לא אסרו לטלטל מזה לזה בתוך ד"א כנ"ל.

2) מותר, דאל"ה אין בזה רבותא.

ט. באר מילתא בטעמא באופנים דלהלן האם מותר להכניס המפתח לדלת לפתוח ולנעול; 1) כשיש אסקופה לפני הדלת שהיא גבוה עשרה ורחבה ארבעה? 2) כשיש אסקופה לפני הדלת שאינה גבוה עשרה או שאינה רחבה ארבעה? 3) כשיש שתי מחיצות מן הצדדים שרחבים ארבעה ומשקוף עליהם רחבה ארבעה? 4) כשיש שתי מחיצות מן הצדדים ואינם רחבים ארבעה?

1) אסור, דמטלטל מכרמלית לרה"י.

2) מותר, דכשאינה גבוהה י' הוי ג"כ כרמלית, וכשאינה רחבה ארבעה הוי מקום פטור.

3) אסור דהוי רה"י, דיש לה שתי מחיצות, ובשלישית אמרינן פי תקרה, (עיין מג"א).

4) מותר דאפילו בד' מחיצות לא הוי רה"י.

י. 1) מה הטעם דכשיש שתי מחיצות רחבים ארבעה נעשה המקום רה"י? 2) כשיש מחיצה אחת רחבה ארבעה, האם מצטרפת הדלת הנעולה למחיצה שניה כדי שתיחשב לרה"י?

1) ע"י המשקוף שביניהם דאמרינן פי תקרה יורד וסותם; א. המג"א ס"ל דלחומרא אמרינן פ"ת אע"פ שאין דבוקות. ב. הא"ר מפרש דכיון שאין מפולש לר"ה דמצד אחד הדלת שבגינה, מהני אף בשתי מחיצות זו כנגד זו. ג. הגר"א ס"ל דעפ"י אמת סגי במחיצה אחת מהצד, דהדלת נחשב למחיצה, והוי שתי מחיצות דבוקות. ד. גם התור"ש ס"ל לדינא כהגר"א ולדבריהם אמרינן פי תקרה משני הצדדים, והוי רה"י של ארבע מחיצות.

2) להמג"א והא"ר לא מצטרף, ולהגר"א ותור"ש מצטרף.

יא. פתח מבוי, שהחצי החיצונה מקורה, ויש מקום ארבעה משפת הקורה עד הדלת,

2) להתוס' והרמב"ן אין נפק"מ דאפילו אלף כורין הוי רה"י מן התורה, ומ"מ דוקא כשנעשה המחיצה בידי אדם כדלקמן. ולהריטב"א בשם הרמב"ן במחיצות רחוקות שאין נראה לעומד באמצע ואין ניכרת להם לא נקרא מחיצה מן התורה.

3) א. לדעת התוס' מחיצה הנעשית מאיליה לא חשיבי, ולכן כשיש דרך הרבים ביניהם אתו רבים ומבטלי מחיצתא, משא"כ כשנעשו בידי אדם. ב. להריטב"א בשם הרמב"ן אין נפק"מ אם נעשה בידי אדם או לא, דכל שרחוקות כ"כ שאין המחיצה נראית לעומד באמצע לא הוי מחיצה. ג. ברמב"ן עצמו נראה דס"ל כהתוס' דבנעשה בידי אדם אפילו רחוקות הרבה הוי מחיצה, ומ"מ במחיצות העומדות מאליהן פליג שאם רחוקות הרבה עד שאין נראה לעומד באמצע, דלא הוי מחיצה, אפילו לא היה עובר דרך הרבים באמצע. ד. הרמב"ן בתי"ה השני כתב לגבי הרים ובקעות דכיון שאינו מעכב וממעט על הרבים כלום, לא הוי מחיצה, ולפ"ז כשנעשה מחיצה בידי אדם כיון שמעכב את הרבים לעבור אפילו רחוקות הרבה הוי מחיצה.

ו. 1) קרפף, איזה דין נתנו לו חכמים, כרה"י או ככרמלית לענין לטלטל בה יותר מד' אמות, ולענין להוציא מתוכה לבקעה? 2) מה הטעם שקבעו חכמים דינו כן?

1) קרפף יותר מבית סאתיים אסור לטלטל בתוכה יותר מד"א, ומותר להוציא ממנו לבקעה תוך ד"א. [נהרה"מ ס"ל דלדעת הרמב"ם לא התיירו אלא לסלע שבים שהוא יותר מבית סאתיים, להוציא ממנה לים תוך ד"א משא"כ ככרמלית שביבשה לא].

2) פירש"י דאם נאסר להוציא לבקעה יאמרו שהוא רה"י גמור ויטלטלו בתוכה, וכיון דהוא שכית, אתו לאחלופי ברה"ר, [פי' הט"ז דעי"ז יבואו לטלטל ברה"ר]. אבל תרתי כחדא דהיינו יותר מבית סאתים, ומתוכה לכרמלית לא שכית.

ז. מה הדין להוציא ממקום שיש שם ג' מחיצות לכרמלית ומה הטעם?

מותר בתוך ד"א, אע"ג דמן התורה הוי רה"י דעכ"פ מדרבנן הוי ככרמלית [ולהרמב"ם לעיל שמ"ה סי"ד אף מן התורה לא הוי רה"י].

ח. כרמלית שלפני גינה, ואין אסקופה לפני הדלת; 1) האם מותר ליקח מפתח

יג. מהי הדרך הנכונה לפתוח ביהכ"נ במפתח שהעכו"ם מביא, כשאין חדר לפני הדלת רק אסקופה?

יעמוד עם העכו"ם שמביא המפתח תחת המשקוף, ושם יקח המפתח מהעכו"ם, [שמא יש ד"ט תחת התקרה ומטלטל מכרמלית לרה"ל], ויסיר המפתח מהדלת, ואח"כ יפתחנו, [שמא אין ד"ט בתקרה ומטלטל מכרמלית לבית] ויתנהו לעכו"ם או יטמין המפתח בתחתית האסקופה או למעלה לפני שקיפת הדלת.

יד. סככה שפורסים לפני החנות, שאין לה מחיצות; (1) איזה דין יש למקום שתחת הסככה, ומה הטעם? (2) והאם מותר להכניס ממנה לחנות? (3) ומה הדין להוציא ממנה לחוץ, כשבחוץ רה"ר וכשבחוץ כרמלית?

(1) [כשאינו רחב ארבעה] דינם כרשות שלפניהם, בין אם הוא רה"ר בין אם הוא כרמלית, דכיון שאין לה מחיצות אין התקרה מעלה ומוריד להתיר טלטול בשבת.

(2) אסור כיון שאין לה מחיצות.

(3) כשבחוץ רה"ר אסור דכיון שמקורה דינה ככרמלית כנ"ל שמ"ה סעיף י"ד. וכשבחוץ כרמלית מותר.

טו. גג שבולט לפני הבתים, האם דינו כרה"י או ככרמלית; (1) כשיש לו שני מחיצות משני הצדדים? (2) כשיש לו שני מחיצות משני הצדדים אבל הגג משופע? (3) כשאין לו שני מחיצות משני הצדדים? (4) כשיש לו שני עמודים לצד הרחוב? (5) והאם מהני צורת הפתח מג' צדדים להחשב כרה"י?

(1) הוי רה"י, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם.

(2) הוי כרמלית, דבגג משופע לא אמרינן פי תקרה, והוי רק ג' מחיצות.

(3) הוי כרשות שלפניה.

(4) הוי כרשות שלפניה.

(5) להמ"ב מהני, ואף דהט"ז בסי' שס"ה חשש להרמב"ם דלא מהני צורת הפתח אלא בעומד

האם המקום הזה מצטרף עם המבוי; (1) כשדלת המבוי נעול? (2) כשדלת המבוי פתוח לרה"ר? (3) כשדלת המבוי פתוח לכרמלית?

(1) מצטרף עם המבוי.

(2) אפילו הפתח נעול ואין ארבעה עד הדלת הוי כלפנים (דהוי מקום פטור).

(3) לדעת המג"א כשיש ארבעה עד הדלת מצטרף עם המבוי והקורה מתירתו אף שהדלת נעול, ואם אין ארבעה כשהפתח נעול אסור [דכיון שפתוח לכרמלית מצא מין את מינו ונייעור], וכשהפתח פתוח מותר, [ס"ל מותר להשתמש תחת הקורה אף כשפתוח לכרמלית]. אבל המחבר בסימן שס"ה פסק דבכל אופן כשפתוח לכרמלית אסור להשתמש תחת הקורה דמצא מין את מינו ונייעור [עיין שס"ה בשעה"צ כ"ב שנוטה להקל].

יב. אסקופת הבית שעומדת תחת המשקוף; (1) כשהמשקוף רחב ד' טפחים, האם מותר להכניס משם לבית או מהבית לשם, ומה הטעם [רמ"א, מ"ב סק"ה]? (2) כשהמשקוף אינו רחב ד' טפחים האם מותר להוציא משם לרה"ר או מרה"ר לשם, ומה הטעם? (3) כשהמשקוף אינו רחב ד' טפחים ואין האסקופה גבוהה שלש, איזה דין יש למקום האסקופה כשלפניה רה"ר וכשלפניה כרמלית? (4) כשהמשקוף אינו רחב ד' טפחים והאסקופה גבוהה שלש, האם מותר להכניס משם לבית או להיפך, ומה הטעם? (5) והאם יש נפק"מ בזה אם פתח הבית פתוח או נעול?

(1) יש להחמיר, שמא לפעמים לא יהיה המשקוף רחבה ד' טפחים.

(2) אסור, שמא יזדמן שיהיה המשקוף ד"ט, ואז היא רה"י גמורה.

(3) להרמ"א יש לה הדין שלפניה, אם היא רה"ר נעשה ג"כ רה"ר, ואם כרמלית נעשה כרמלית. והגר"א חולק דכיון שיש לו מחיצות אינו נעשה רה"ר, אבל בכרמלית מצא מין את מינו ונייעור [עיין לעיל שמי"ה ס"ט די"ח].

(4) אסור, ואע"פ שהוא מקום פטור, דכיון שכל רשויות שלנו הם כרמלית אמרינן מצא מין את מינו [עיין לעיל שמי"ה ס"ט די"ח].

(5) אין חילוק.

1 כק נראה מהמ"ב סוף ס"ק ל"א, וכ"כ בגי' אור"ח ומוספית ס"י ש"ה 41, אק מהדרכ"א א"ת פ' וכן מהל"ח הרמ"א א"ת מפורש דאפילו רחבה ארבעה. [צ"ע יבין דעת להשאיל מקו"מ ליקו"ט ש"י ס"י י"ד א"ת ד', ומענות א"תו (ר' א"א רובינשטיין) ס"י קס"ד א"ת א' שנתקש פדפכי הרמ"א.
2 א"ת יודע לצ"ע מה כתב הרמ"א דד"נה כרשות שפסגיה, הרי יש לזה כל דין כרמלית, וצ"ע בהצעה הקודמת.

מרובה, כל האחרונים ס"ל כהמג"א, ובפרט להמבואר במ"ב שס"ב דעד עשר אמות אין להחמיר בפרוץ מרובה א"כ צוה"פ שמהצדדים הוי מחיצות גמורות שאין רחבים כ"כ, ויש כאן ג' מחיצות שלימות, ובצד אחד לכו"ע מהני צוה"פ ביותר מעשר אף שפרוץ מרובה. ולכן אם אין הגג משופע סגי בצוה"פ מב' צדדים, ובשלישית פי תקרה, דלא כהט"ז. [במג"א בשם מהרי"ל החמיר לעשות צוה"פ אף ברוח רביעי ולא לסמוך על פי תקרה, ובמ"ב לא העתיקו משום שכל האחרונים השיגו עליו דא"צ].

סימן שמ"ז – על איזה הוצאה חייב מן התורה

1) מקרי עקירה והנחה.

2) ידו של אדם חשובה כדע"ד.

3) חייב.

4) לפני עור, מן התורה, והיינו באופן שלא היה יכול להניחו בלעדו, דאל"ה אין בזה אלא איסור דרבנן, דמסייע לעבירה, ומפרש בשעה"צ דאף אם יכול לעבור בלעדו, מ"מ אם יכול למנעו מזה, מחויב מן התורה למחות, וכ"ש שאסור להזמין לו ידו, אלא מיירי שאינו יכול למנעו, דבכה"ג אסור מדרבנן דמסייע לעבירה.

ה. 1) האם מותר להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות בהם מלאכה בשבת? 2) האם יש איסור לסייע לעכו"ם בדבר שאסור לו?

1) אסור אא"כ יש לתלות במלאכת היתר המצוי, אבל בדבר שאינו מצוי אסור אא"כ מפני דרכי שלום.

2) להמג"א אין איסור אלא כשא"א לו לעבור בלא זה, ולהגר"א בכל אופן אסור, וכ"ד אמונת שמואל וברכ"י.

ו. 1) הוציא ידו לחוץ וחפץ בידו והניחו בידו חבירו העומד בחוץ, מה דינים? 2) ומה הדין אם יד חבירו הוא למעלה מעשרה טפחים?

1) המוציא חייב, והעומד בחוץ פטור אבל אסור משום לפני עור אא"כ היה יכול להניחו ע"ג מקום ד' בלעדו, דהוי רק איסור דרבנן דמסייע לעבירה, וכנ"ל דכשיש בידו למנעו אסור מן התורה.

2) פטור דהוא מקום פטור, ויש חולקים (מג"א בשם הרה"מ).

ז. 1) הזורק ותפסו חבירו באמצע, האם חייב ומי חייב? 2) ומה הדין אם תפסו הוא בעצמו?

1) כשנעקר חבירו לתפסו שניהם פטורים, דלא נעשה ההנחה מכח הזורק, אבל אם זרק לחבירו ולא נעקר ממקומו הרי נח מכח הזורק וחייב.

סעיף א'

א. 1) מה הטעם אינו חייב מן התורה אלא כשעשה גם עקירה וגם הנחה? 2) ומה הטעם אסרו חכמים גם בעקירה או בהנחה לבד?

1) דזה נקרא מלאכה שלימה, ודרשינן מדכתיב בחיוב חטאת 'מעם הארץ בעשותה' העושה את כולה ולא מקצתה.

2) שמא יבוא לעשות מלאכה שלימה.

ב. 1) חפץ שהיה מונח בבגדיו שהיה לבוש בהם מערב שבת, ונטלו משם ופשט ידו לחוץ והניחו ברה"ר, האם חייב מן התורה ומה הטעם? 2) חפץ שהיה מונח בידו מערב שבת, ופשט ידו לחוץ והניחו ברה"ר, האם חייב מן התורה ומה הטעם?

1) חייב, [והיינו כשעמד לפוש משחשיכה] דבגדיו בטלים לגופו, והנחת הגוף כהנחת חפץ דמי, וממילא הוי עכשיו עקירה.

2) חייב, דהנחת ידו כהנחת חפץ וכנ"ל.

ג. פשט ידו לפניו וחפץ בידו ונטלו חבירו העומד בפנים מידו; 1) האם חייב זה שפשט ידו, [ומה"ד כשידו למטה מג?]? 2) זה שנטלו מידו, האם חייב, כשהניחו ע"ג קרקע וכשהשאירו בידו, ומה הטעם?

1) פטור, ואם היתה ידו למטה מג' להרמב"ם והמאור הוי כאילו הניחה בארץ וחייב, וי"א דידו בתר גופו גריר אף בכה"ג ופטור (מ"מ בשם ר"ח).

2) בכל אופן פטור דלא עשה אלא הנחה, אבל אסור כנ"ל.

ד. פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוך יד חבירו העומד בפנים; 1) האם מקרי עקירה והנחה? 2) הא יד חבירו אין בו ד' על ד' טפחים? 3) מה דינו של זה שעקר והניח? 4) העומד בפנים שנתן להניח החפץ בידו, על איזה איסור הוא עובר, והאם הוא מן התורה או מדרבנן?

2) ה"ז ספק¹ דאפשר שאין ההנחה גמורה עד שינוח במקום שהיה לו לנוח בשעת עקירה.

1 ו' יו' לציון במצב חפץ כרה"ר ד' אמות דכתבו התוס' בשם ה. ד"ה כפני, דאם נתן מימיו לשמאלו אצ"פ שהצבירה ד"א פטור, ולכאורה נראה מזה דכשאדם מחזיק חפץ בידו, כיון שאין החפץ נחשב מונח אלא צ"י אפילו אין אנו רואים את החפץ כמונח במקום שידו פשוטה עם החפץ אלא במקום שפשוט צומד דהיינו במקום רגליו, ולפי"ז מוכן שאם הצביר מימיו לשמאלו לא צפה בל"ו, ויש להביא ראיה לזה מסי' שמ"ט ס"ג שהתירו להצביר חפץ בשחיתות פחות מד"א צ"י שנותן לחבירו אצ"ל, והצריכו שחבירו יצמוד בתוך ארבע אמות, ומדוע דוקא באופן זה הרי כפשוטו ידו ונתן לתוך ידו של חבירו אצ"פ שחבירו צומד חוץ לד"א לא הצביר יותר מד"א שהרי נותנו לתוך ידו, אלא משם שאין החפץ נחשב מונח במקום שידו פשוטה, אלא במקום שפשוט צומד. ולפי"ז יש לחקור מה"ד כשצומד עם חפץ בידו כרה"ר וידו פשוטה לצד ימין, ומחזיק את החפץ באופן שאין החפץ על המקומו, אבל הוא מסתופק עם כל אפס לצד השני חוץ לד"א ממקום שצמד קודם, והחפץ צדין במקומו הראשון, האם נחשב שהצביר חפץ ד"א, כיון שפשוט נצק ד"א והרי החפץ נחשב מונח במקום שפשוט צומד?

סימן שמ"ח – דין המושיט מרשות לרשות

(4) האם דין זה דומה להדביק פת בתנור שהתירו לרדותה קודם שתאפה?

סעיף א'

1) אסור, אלא יאחז בידו עד חשכה, וכ"פ המחבר, [ולהמאירי מותר להחזירה דאין מזיד שמבעורי חמור משגגת שבת, עיין ביאוריה ש"ל גם לדעת רש"י כן אך הר"ן והרשב"א פי' דלרש"י אין חילוק בין מבעורי למשחשיכה].

2) לרש"י אין חילוק בין מבעורי למשחשיכה בכל אופן אסור, ולהתוס' אם הוציאה משחשיכה מותר להחזירה. להלכה; כתב המחבר שיטה הראשונה בסתמא, ודעת התוס' בשם י"א, והא"ר מצדד להקל כהתוס' וכ"כ החי"א ומסיים שאם הוא סמוך לחשיכה במוצי"ש במזיד קנסינן ליה.

3) דמשחשיכה חיישינן שמא ישליכה מידו ויבוא לידי מלאכה שיש בה חיוב חטאת.

4) להתוס' התירו כאן להחזיר ידו כשהוציאה משחשיכה כדי שלא יבא לידי איסור סקילה כשישליכם מידו ברה"ר כמו שהתירו לרדות הפת קודם שתאפה, אבל לרש"י אינו דומה, דהתם בודאי תיאפה לכך התירו משא"כ הכא אם ירצה יאחזנו בידו ולא ישליכנו לרה"ר.

ד. 1) הוציא ידו מלאה פירות לרמלית - בשוגג או במזיד, האם מותר להחזירה לאותו חצר או לחצר אחרת, ומה הטעם? 2) המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך והוציאן, האם חייב ומה הטעם? 3) גרר חפץ מתחילת ארבע לסוף ארבע, האם חייב ומה הטעם?

1) כתב המחבר דבכל גונא מותר להחזירה ונחלקו בזה; א. המג"א מפרש דקאי אשוגג ומותר להחזירה אף לחצר אחרת, אבל במזיד אסור להחזירה אף לאותה חצר מטעם קנס. ב. המ"ב דחה דעת המג"א ופי' בכל גונא היינו בין בשוגג בין במזיד מותר להחזירה לאותו חצר, דאל"כ הוי גזירה לגזירה, אבל לא לחצר אחרת. ג. דעת הגר"א לאסור כרמלית כמו ברה"ר.

2) פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך.

3) חייב, שעקר כולו ממקומו.

א. 1) היה עומד ברה"י, האם מותר לכתחילה להוציא ידו מלאה פירות לרה"ר למעלה מעשרה? 2) אם הוציא למעלה מעשרה - בשוגג או במזיד - האם מותר להחזירה? 3) ומה הדין להחזירה לחצר אחרת?

1) התוס' מתיר, אבל הרשב"א, ורבו, והמאירי אוסרים דלמא אתי לאפוקי למטה מעשרה, וכן מצדד הפמ"ג.

2) בכל אופן מותר.

3) הא"ר בשם הרשב"א אוסר, והפמ"ג מיקל, והמ"ב תמה עליו, דהא במושיט בדיוטא אחת חייב אף למעלה מי', ובזו כנגד זו עכ"פ אסור, ואולי כוונתו בזורק, ומ"מ להרשב"א גם לזרוק אסור (שעה"צ).

ב. הוציא ידו מלאה פירות - בשוגג - מרה"י לרה"ר בתוך עשרה; 1) האם מותר להחזירה לאותה חצר, ומה הטעם? 2) האם מותר להושיטה או לזרוק לחצר אחרת - כשנתכוין מתחילה להוציאה לרה"ר? 3) ומה הדין כשנתכוין לכתחילה להוציאה לחצר אחרת? 4) ומה הדין כשהחצר בדיוטא אחת והרה"ר נמשכת גם בין החצירות?

1) מותר, דלא קנסו בשוגג.

2) אסור, ואפילו אם אותו חצר שלו, או שעירבו יחד, דעי"ז מתקיים מחשבתו שרצה לפנותו מחצירו, וחיישינן דבפעם אחרת שדי להו לרה"ר, כ"פ המחבר, והרמב"ם מתיר [בזו כנגד זו] דלא נתקיימה מחשבתו לגמרי.

3) לכו"ע אסור דנתקיימה מחשבתו.

4) אסור, ובמושיט חייב.

ג. 1) הוציא מבעוד יום ידו מלאה פירות - במזיד - מרה"י לרה"ר בתוך עשרה, האם מותר להחזירה לאותו חצר או לחצר אחרת? 2) ומה הדין אם הוציאה משחשיכה? 3) מה הסברא לחלק בין הוציאה מבעוד יום להוציאה משחשיכה?

סימן שמ"ט – דיך ארבע אמות ברשות הרבים

ובאופן שבירר לו ארבע אמות האם מותר לטלטל באלכסון לדעת הרמב"ם? (4) האם שיעור היתר טלטול מחשבים בין מקום העקירה למקום ההנחה או כולל מקומות אלו?

1) [לפינן מערי הלויים דיהבינן להו פיאות לתחום שבת, וכתב זה יהיה להם מגרשי הערים, ואמרו כזה יהיו כל שובתי שבת, וגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כהאי גונא שנותנים שיעור אלכסון] ופסק המחבר דשיעור הן ואלכסון מותר לכל צד (ר"ת), ויש מי שאומר (רמב"ם) בכל אופן אסור יותר מד"א אלא שאינו חייב עד חמש וג' חומשין, וכן הסכימו האחרונים [ולרשב"ם מותר רק לאלכסון העולם].

2) מותר.

3) מותר.

4) אינו חייב עד שיהא לגמרי חוץ לד"א.

סעיף ג'

ד. 1) האם מותר לעקור חפץ מרה"ר ולמסור מאיש לאיש שכל אחד מוליך פחות מארבע אמות ברה"ר, ומה הטעם? (2) עד כמה מילין מותר להוליכו, בחפץ שיש לו בעלים ובחפץ הפקר? (3) לדעת המתרת, האם מותר גם בשני בני אדם, שיחליפו ביניהם החפץ פחות פחות מד' אמות? (4) כאיזה דעה פסק השו"ע? (5) ומהי ההנהגה הנכונה בדבר הרשות?

1) מותר (רא"ש רמב"ם) אע"פ דע"י אדם אחד אסור כדלקמן ס"ה מ"מ ע"י הרבה בנ"א לא חיישינן שיעבירונו יותר מד"א בבת אחת. ויש מי שאוסר (רי"ף) משום דאיכא זילותא דשבת, וס"ל להיפך דאפילו במקום שהתירו פחות מד"א כגון מי שהחשיך לו בדרך או המוצא תפילין אסור כה"ג, כ"ש לדבר הרשות.

2) כשיש לו בעלים אסור להוציאו מתחומו, ובחפץ הפקר כמה דבעי.

3) מלשון המשנה "וחבירו לחבירו" משמע רק ע"י הרבה בנ"א והפמ"ג מתיר אף ע"י ב' בנ"א (ביאור"ה).

4) כדעה הראשונה להקל.

5) טוב לחוש לדעת האוסרים

סעיף א'

א. 1) מה טעם נתנו רשות לכל אדם לטלטל בארבע אמות ברה"ר? (2) ארבע אמות שאמרו לענין טלטול, רווחות או מצומצמות?

1) דכתיב שובו איש תחתיו, ושיערו רז"ל לגרפו ג' אמות, ועוד אמה לפשוט ידיו ורגליו, [כדברי ר"מ, ור' יהודה אמר אמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו, ואיכא בינייהו ד"א מצומצמות].

2) מצומצמות. [כ"ד הרמב"ם וכ"פ הב"י והמג"א, דלא כהטור שכתב מרווחות, ומבאר הב"י דכשמשערין באמה בינונית לכ"ע מצומצמות הוי, וכשמשערין באמה שלו נחלקו; דלהטור מודדים לו באמה מרווחות כי היכי דלא ניתב בדוחקא, ולהרמב"ם בכל אופן מודדים במצומצמות, ואף שהרמ"א ציין לסי' שצ"ו ושם כתב בכל אופן מרווחות, היינו לענין יצא חוץ לתחום, אבל לענין טלטול ד"א ברה"ר יש להחמיר].

ב. איך משערים ארבע אמות; (1) באיש שהוא ארוך ביותר כשאינו מעביר בבת אחת? (2) באיש שהוא ארוך ביותר - כשמעביר בבת אחת? (3) באיש בינוני? (4) באיש שגופו בינוני וזרוע שלו קצרה משאר בני אדם? (5) באיש שהוא ננס בגופו?

1) בזרוע שלו, ונמצא שארבע אמות שלו גדול משאר בנ"א [וס"ל להרשב"א דלרבנן שס"ל לענין הילוך דיש לו ד"א לכל צד דהיינו ח' על ח', אף שאסור לטלטל בב"א יותר מד"א מ"מ מותר לטלטל בכל הח' כיון שזה הוא מקומו, אבל הרי"ף והטור אסרו ב"י].

2) להפמ"ג כאדם בינוני, ולהמ"ב צ"ע, (שעה"צ).

3) ששה טפחים לאמה.

4) כאדם בינוני, דאם ימדדו בד"א שלו יהיו קצרות לפי צורך גופו, והתורה אמרה שבו איש תחתיו.

5) בזרוע שלו, אף דפחותים משאר בנ"א (שעה"צ).

סעיף ב'

ג. 1) האם מותר לטלטל מארבע אמות עד שיעור אלכסון דהיינו חמש אמות ושלושה חומשים - כשמטלטל לאלכסון העולם או לריבוע העולם? (2) ארבע אמות בשוה האם מותר לטלטל לדעת הרמב"ם? (3)

הטעם? 4) האם בבין השמשות הקילו בזה עוקר וזה מניח? 5) ומאי חמיר טפי שבות דטלטול פחות פחות מד' אמות או שבות של הוצאה מכרמלית לרה"ר? 6) האם בכרמלית הקילו לטלטל פחות פחות מד' אמות? 7) בתרתי לטיבותא, בין השמשות ובכרמלית, האם הקילו לטלטל פחות פחות מד' אמות?

1) שמא יוליך ד"א בבת אחת.

2) כשעמד לפוש בינתיים, הוא כהניח לארץ [דלא כרבינו ירוחם דס"ל שלא התירו אלא כשישב או הניח החפץ לארץ, ואם לאו חייב, ואפילו בכרמלית או בשדה חייב מלקות מדרבנן, והלבוש מפרש דלא מיירי לענין דאורייתא], אבל עמד לכתף לא הוא הפסק וחייב [ומוכיח בשעה"צ דכל שאינו לכתף אף שאינו לפוש הוא כהנחה מדאמרו לגבי בהמה דכשעומדת להשתין הוא עמידה, ויותר מוכח מדאמרו כי מטא לביתיה אי אפשר דלא קאי פורתא].

3) לא התירו, ואף שהוא ספיקא דרבנן, כיון שקרוב לבא למלאכה דאורייתא. [כ"ד התוס' דלא כרש"י שהתיר, שעה"צ].

4) אין להתיר [לשיטת התוס' הנ"ל, דזה ג"כ שבות חמור הוא דקרוב לבא לדאורייתא, משא"כ לרש"י].

5) מהתוס' הנ"ל שאסר פחות מד"א בביהש"מ והתיר הוצאה מכרמלית בביהש"מ משמע דפחות מד"א חמיר טפי, ומאידך גיסא לגבי מי שהחשיך לו בדרך בסי' רס"ו התירו לטלטל פחות מד"א ולא התירו הוצאה לכרמלית וצ"ע.

6) המחבר אסר, אבל המאמר ונהר שולום מפקפקים בזה דהוי גזירה לגזירה, והטעם להמחבר; א. הט"ז פי' כמו שאסרו בביהש"מ ה"נ בכרמלית ולפי' לרש"י מותר כנ"ל. ב. הגר"א פי' דכל שאסרו ברה"ר ה"נ בכרמלית, ולפי' אף לרש"י אסור. אך רע"א מוכיח מרש"י דמותר בכרמלית בפחות מד"א, ובביאור"ה דחה דלא התיר אלא לדבר מצוה ואפשר שאף להתוס' מותר בכה"ג דהוי שבות דשבות, וצ"ע.

7) הט"ז והא"ר מקילים, ואפשר דאין להתיר אלא לצורך מצוה או במקום הדחק.

ה. 1) מה הדין להוציא חפץ מרה"י לכרמלית ולמסור מאיש לאיש פחות פחות מד' אמות? 2) האם יש תקנה שאחד יעשה העקירה מרה"י ואחד יעשה ההנחה בכרמלית? 3) ומה הדין להוציא ספר תורה מרה"י לכרמלית לצורך מצוה על ידי עכו"ם, ומה הטעם?

1) אסור.

2) באבן העוזר מתיר, והבית מאיר אסר.

3) הט"ז אסר דהוי מצוה הבאה בעבירה, ומפרש בביאור"ה דאף שהוא שבות דשבות לצורך מצוה לא התירו אלא בחצר שאינה מעורבת ולא בכרמלית דאתי לאחלופי ברה"ר, אבל הא"ר מתיר גם בכרמלית, [ולענין ברית מילה גם הט"ז מתיר].

סעיף ד'

ו. 1) שני אנשים שיש להם דבר מאכל וביניהם יש שש אמות, האם מותרים להתקרב אחד אל השני ולאכול ביחד? 2) ומה הדין אם שמונה אמות ביניהם? 3) ומה הדין כשיש שמונה אמות ביניהם, ויש גם איש שלישי שד' אמותיו הם באמצע, היכן יכולים השנים המרוחקים לאכול והיכן יכול האמצעי לאכול?

1) מותר, ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חברו, וכתב המג"א דזה הוא רק לשיטת המחבר שיכול לברור ד"א לאיזה צד שירצה אבל לדעת הרמ"א בסי' שצ"ו שהוא באמצען דוקא, מיירי הכא שיש ביניהם רק ג' אמות, ויכולים לאכול יחד באמה האמצעית. [אבל הבאר היטב והמ"ב לא הביאוהו, לפי שס"ל שיש ט"ס בדברי הרמ"א כמבואר שם בט"ז והגר"א].

2) אסור.

3) כ"א מותר רק בד' אמותיו ולכן שנים החיצונים אסורים זה עם זה, והאמצעי מותר עם שניהם במה שמובלע בארבע אמותיו, וה"ה שיכול לטלטל כל הד"א לצד אחד, אלא שאז לא יוכל שוב לטלטל לצד השני כלל.

סעיף ה'

ז. 1) מה טעם אסרו שיטלטל אדם פחות פחות מד' אמות? 2) מתי נקרא פחות פחות מד' אמות, כשעמד לפוש, כשעמד כדי לתקן משאו? 3) האם בבין השמשות הקילו לטלטל פחות פחות מד' אמות, ומה

סימן ש"ג – דיך המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות

ג. 1) האם מותר להשתין ברה"ר תוך ד' אמות כשמתגלגלין ויורדין לרה"י או איפכא? 2) ומה הדין כשמתגלגלין לכרמלית, ומה הטעם?

1) אסור.

2) מותר, דלא גזרו כוחו בכרמלית.

סעיף ג'

ד. 1) רוק שיש לו בפיו - שנתהפך ועומד לצאת או שעדיין לא נתהפך - האם מותר לילך כך ד' אמות ברה"ר, ומה הטעם? 2) ומה הדין בליחה היוצאת מן הגוף באדם שאינו בריא? 3) ומה הדין לילך עם הרוק בפיו ד' אמות בכרמלית?

1) כשנתהפך ועומד לצאת אסור, דכיון דלמשדיה קאי משאוי הוא, וכשלא נתהפך מותר [והרמב"ם מתיר בכל אופן].

2) אע"ג דלא נתהפך אסור, שעה"צ בשם פמ"ג.

3) הביא"ה מסתפק, אם ברה"ר חייב, דא"כ אסור בכרמלית, ואם לאו מותר. והגר"ז מצדד להקל דהא גם ברה"ר מתיר הרמב"ם, ומ"מ נראה דאין להקל אלא כשהוא כרמלית לכ"ע, ולא ברה"ר שלנו דלכמה פוסקים הוא מדאורייתא.

סעיף א'

א. 1) האם מותר לאדם העומד ברה"י להוציא ידו לרה"ר ולטלטל שם חפצים שאינם צריכים לו - עד ד' אמות או יותר, ומה הטעם? 2) האם מותר לאדם העומד ברה"י להוציא ראשו לרה"ר ולשתות שם מים בכלים נאים או שאינם נאים, ומה הטעם? 3) האם מותר לאדם העומד ברה"ר להוציא ראשו לכרמלית ולשתות שם מים ומה הטעם?

1) כיון שאין צריכים לו לא חיישינן שיביאם אצלו, ומותר לטלטל, ובלבד שלא יעביר ד"א.

2) אסור אא"כ מכניס ראשו ורובו למקום ששותה, דלפי שהוא צריך למים, חיישינן שיביאם אצלו, ויש מפרשים (הרמב"ם) שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשותה מהם, שהוא מקרבן לפיו, והעיקר כסברא ראשונה.

3) מותר, דהוי גזירה לגזירה.

סעיף ב'

ב. 1) האם מותר לאדם העומד ברה"ר לרוק לרה"י, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם הוציא פיו לרה"י, ומה הטעם? 3) ומה הדין לרוק ברה"ר ברחוק ד' אמות? 4) ומה הדין לרוק מרה"ר לכרמלית?

1) חייב, דמחשבתו משוי ליה מקום כאילו עקר ממקום ד"ט.

2) אסור, דנסתפקו בגמ' אי אזלינן בתר עקירה שהוא הגוף הנמצא ברה"ר והוי מוציא מרשות לרשות, או בתר יציאה שהוא הפה הנמצא ברה"י, ואסיק בתיקו [בגמ' נסתפקו לענין פי אמה וה"ה לפיו, ואף לדעת רש"י דאם פיו ברשות אחרת הוי מקום פטור, ולא דמי לפי אמה כיון שנח שם, היינו דוקא כשהניח בדוקא אבל כהרוק בפיו ממילא לא הוי מקום פטור ואסור, ב"י].

3) חייב.

4) כתב הב"י בשם הרא"ש דבזה כ"ע מודו דה"ה דאסור בכרמלית, אלא דמהשו"ע משמע לאסור אף כשהוציא פיו ואמתו לחוץ, והגר"א מיקל בזה דבכרמלית הוי ספיקא דרבנן כנ"ל.

סימן שנ"א – דיין המושיט ידו לצינור ברשות הרבים לשתות

סעיף א'

א. 1) מה הדין לחבר ידו לצינור שהוא תוך ג' טפחים סמוך לגג ולקבל ממנה מים מדאורייתא ומדרבנן - ומה הטעם? 2) והאם יש נפק"מ אם הצינור למעלה מעשרה או למטה מעשרה? 3) ומה הדין לקלוט מים מעל גבי הכותל? 4) ומה הדין לקלוט מים מן האויר כשידו מונחת תוך ג' לצינור או חוץ לג'?

1) אסור, דכיון שהוא תוך ג"ט אמרינן לבוד, והוי כמוציא מהגג שהוא רה"י לרה"ר, וס"ל להרמב"ם דמ"מ אינו חייב כיון שלא נחו המים, אלא הולכין ונזחלין, אבל לרש"י חייב, כ"כ הב"י ובביאור"ה בשם בגדי ישע ס"ל דאף לרש"י פטור.

2) בכל אופן אסור [דלא כהרמב"ם¹ שהתיר למטה מעשרה].

3) כ"ש שאסור, רמב"ם.

4) בכל אופן מותר, דלא אמרינן לבוד, ועוד דלא הוי עקירה ממקום ארבעה (עיין שעה"צ שנתקשה בזה), ולכן אם הוא למעלה מי הרי הוא מקום פטור, ולמטה מי הרי הוא ברה"ר. ואף שהט"ז בשם הרב ר' יהונתן אסר בתוך ג', הסומך להקל כהטור וש"ע לא הפסיד.

ב. כשהצינור בולטת מן הגג ג', האם יכול לחבר ידו אליהם; 1) כשאין בהם ד' על ד' והן למטה מעשרה? 2) כשיש בהם ד' על ד' או שהן למעלה מעשרה?

1) מותר.

2) אסור, דביש בהן ארבעה הוי ככרמלית, וכשאין בהם ארבעה והוא למעלה מי, גזרינן אטו יש בהם ארבעה דהוי רה"י [ואף שלהרמב"ם מותר בכה"ג כיון שהוא רחוק ג"ט, רש"י ותוס' אוסרים].

1 טעם הדבר לפי שרה"ר תופס עד צלעה ואין פתות מלפנה לטעם מאצט דין כה"ר שאין זה לפיכך אמור ואם פאנו לדנונו כטעם נמצא תומרו קולו לצנין הזרק מרה"י אפ"ל כל שהוא למצלה מצעה והוא פתות מלפנה נחמיר בו כטעם כה"ר מ"א.

סימן שנ"ב – הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות

1) אפילו אינו כתבי הקודש, ואפילו הכותל משופע, או שנח ע"ג זיז בין שרחב ד' (שהוא רה"י) או לא, גוללו אצלו, דלמעלה מי' אין חשש רה"ר.

2) אם הוא בענין שנח עליו, ורבים מכתפים עליו הופכו על הכתב כדי שלא יעמוד בבזיון, ואסור לגוללו אצלו, דחיישינן שמא יפול כולו שם ויביאנו. ואם אין רבים מכתפים הוי כרמלית ושרינן בכתבי הקודש, [והרמב"ן אסר אפילו כשאין רבים מכתפין].

3) בכתבי הקודש מותר כיון שלא נח, ובשאר דברים המג"א אסר, שמא יפול כולו לארץ ויביאנו, ויש מקילים בזה, וכ"ז מיירי באויר רה"ר, ולענין כרמלית עיין לקמן.

4) למעל מג' מותר להביאו דהוי מקום פטור, ולמטה מג' מקרי הנחה ולא בעינן מקום ארבעה (ביאור"ה ושעה"צ).

5) המחבר מיקל בכתבי הקודש אפילו יש רק כמלא מחט בינו לארץ כ"ז שלא נח ממש, והגר"א חולק דתוך ג' חשיב מונח.

6) אפילו בשאר דברים מותר להביאו אצלו כיון שיש כאן ג' קולות (מג"א) איגודו בידו, וכרמלית, ולא הגיע לארץ.

7) מבואר לעיל.

סעיף א'

א. היה יושב על האסקופה שהוא רה"י וקורא בספר ונתגלגל ראש אחד מהספר לרה"ר ונפל על הארץ; 1) מה הטעם לאסור לגוללו? 2) ולמה התירו חכמים לגוללו? 3) והאם יש נפק"מ בין אסקופה הנדרסת או שאינה נדרסת?

1) דילמא אתי לאתויי כשנפל כולו דהוי חיוב חטאת.

2) משום בזיון כתבי הקודש.

3) כשנדרסת התירו דהוי בזיון טפי, משא"כ באינה נדרסת אסור.

ב. 1) כשכל הספר נתגלגל מידו ולא נשאר בידו כלום, האם מותר לו לגוללו? 2) ומה הדין בשאר דברים שאינם כתבי הקודש שנתגלגלו לרה"ר או לכרמלית?

1) אסור אפילו כשנפל לכרמלית.

2) הרמ"א בשם הרה"מ אסר אפילו לכרמלית, אבל כמה אחרונים מקילים בזה וס"ל דלא אסרו בנפל לכרמלית, אלא באסקופת כרמלית כשנפל לרה"ר דבשאר דברים אסרו אפילו תוך ד"א דילמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר, ובספר התירו, ומ"מ מסיק המ"ב דברה"ר שלנו אין להקל דכמה פוסקים ס"ל שהוא רה"ר דאורייתא.

סעיף ב'

ג. היה קורא בספר על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו, האם מותר לגוללו אצלו באופנים דלהלן; 1) כשראש השני לא הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ? 2) כשראש השני הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ והכותל משופע? 3) כשראש השני הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ והכותל אינו משופע? 4) כשנח על גבי זיז שאין רחב ד' ? 5) כשהגיע תוך ג' סמוך לארץ? 6) אם נפל לאויר כרמלית? 7) בשאר דברים שנפלו בכה"ג?

סימן שנ"ג – דיני זיזין ברשות הרבים

ממנו הרבה? (3) והאם דוקא כשיש לדף ד' על ד'?

סעיף א'

(1) מותר.

(2) מותר, דכיון שהוא למעלה מעשרה הוי מקום פטור, ולכן אע"פ שאין חלון פתוח לו מותר לכתף עליו, ואפילו לבני רה"ר, כ"פ הגר"א והמ"ב, אבל המחבר בסי' שמ"ה סט"ז ס"ל דזיז או גג למעלה מי' הוי כרמלית, ולכן בעינן שיהא חלון פתוח לו בתוך ג' דליהוי חורי רה"ר ואם לאו אסור.

(3) המחבר התיר כשיש בו דע"ד, והקשה המ"ב כיון דלא שרי אלא בכלים הנשברים גם באין בו דע"ד שרי, ומיישב בדוחק דאה"נ אלא דבאין בו ד' א"צ חלון פתוח, [ועיין בשעה"צ שנתקשה גם בזה דהא הגר"א פי' דעת המחבר כהרמב"ם ולדידיה לא בעינן חלון למעלה מי].

ד. ומה הדין אם הדף הבולט הוא למטה מעשרה טפחים, כשחלון הבית סמוך לו או מופלג, ומה הטעם?

אפילו כשחלון הבית פתוח לו תוך ג' אסור, דכיון שנוח גם לבני רה"ר הוי כרמלית, כ"מ מהמחבר וכ"מ הגר"א, דלא כהמג"א שהקשה ע"ז וס"ל לגבי חורים המפולשים לרה"ר תוך י' הוי רה"ר, (כנ"ל סי' שמ"ה) וכתב בשעה"צ דאף להסוברים התם כהמג"א הכא יסכימו הרבה לאיסור.

ה. מה הדין בשני זיזים זה למטה מזה, כשהם של איש אחד או של שני אנשים שעירבו?

מותר בשניהם. לרש"י דוקא רחב ארבעה וכלים הנשברים, לתוס' ברחב ארבעה בכל הכלים, ובפחות בארבעה רק בנשברים, ולהרמב"ם והמחבר בשניהם רק בנשברים, [והריטב"א בפ"י השני כתב לדעת הרמב"ם אף כשאין בעלים אחרים לתחתון בני רה"ר אוסרים עליו, ואף שאין רה"ר עולה עד לרקיע, מ"מ כל אותן הזיזין שלהם הם ויש רשות לכל אחד מבני רשות הרבים להשתמש בהם, וכשיש שני זיזין זה למעלה מזה בני רשות הרבים משתמשין בתחתון ומניחין העליון לבעל החלון (ובכה"ג אוסרים עליו) אבל כשאין בו אלא זיז אחד הרי הוא לבני החלון שתשמישו תדיר בו וכאילו הוא שלו].

ו. שני זיזים זה למטה מזה שהם של שני אנשים ושניהם למעלה מעשרה, האם מותר להשתמש בזיזים שלפני החלון או בשאר החלקים; (1) כשיש בזיז העליון שלפני החלון רוחב ד' על ד' (2) כשאין בזיז העליון ולא בזיז התחתון ד' על ד' (3)

א. כשיש שני בתים משני צדי רה"ר, של אדם אחד או של שנים, האם מותר לזרוק חפץ מבית אחד לשני, באופנים דלהלן; (1) כשלא עירבו? (2) כשעירבו - כששניהם שוים באותו גובה וזורק למטה מעשרה טפחים? (3) כשעירבו - כששניהם שוים באותו גובה וזורק למעלה מעשרה טפחים? (4) כשבית אחד גבוה מחבירו, ומה הטעם? (5) ומה הדין כשכרמלית עוברת בין ב' הבתים וזורק למעלה מעשרה? (6) ומה הדין כשכרמלית עוברת בין ב' הבתים וזורק למטה מעשרה?

(1) בשנים שלא עירבו אסור, והמג"א כתב דלמ"ד שמותר להחליף דרך מקום פטור ברשויות דרבנן, מותר. ובביאוריה כתב דרבים מהאחרונים מפקפקים בזה דלכ"ע אסור (כיון שלא נח, אינן כיון שלא עירבו) וכ"ד הגר"א לאיסור.

(2) אסור [דלא כא"ר שמפקפק בזה].

(3) מותר.

(4) אסור, דצריך לאמן ידיו בזריקה, וחיישינן דילמא מיגנדר ואתי לאתווי, אבל בכ"ח שאם יפלו ישברו מותר.

(5) מותר בכל אופן.

(6) אסור, ובמקום מצוה עיין סי' שמ"ט.

ב. איך אפשר לערב בין ב' הבתים, הא צריך שיהיה ביניהן פתח שיכולין לטלטל יחד בלי זריקה?

המג"א פי' שהיו עומדים בקצה רה"ר, וצדה סמוכים למבוי המתוקן בלחי ויש לכ"א פתח ג"כ למבוי. והק"נ ומאמ"ר פי' שהיה כמין גשר בחד צד מבית זה לבית זה שיכולין לטלטל מבית זה לבית זה.

סעיף ב'

ג. דף הבולט מן הכותל לרה"ר למעלה מעשרה טפחים, האם מותר להשתמש בו באופנים דלהלן; (1) כשחלון פתוח סמוך לו פחות מג' טפחים? (2) כשחלון פתוח מופלג

למעלה מעשרה מותר בכל אופן דאין כרמלית למעלה מי, ולמטה מעשרה אסור דרך החלון דהוי כמוציא מרה"י לכרמלית.

כשיש בזיז התחתון ד' על ד' ובעליון אין בו ד' על ד'?

(1) להמחבר אוסרים זה על זה, והלבוש מיקל בתחתון אף דיש בו ארבעה (דעולה עד לרקיע, ואוסר על העליון), והאיסור הוא לגבי כלים ששבתו בבית. ומפרש המג"א דהאיסור הוא אף כשאין בתחתון ארבעה, והלבוש מיקל בזה אף לעליון.

(2) מותר.

(3) כשאין בעליון דע"ד כלל מותר להשתמש בכל הכותל, דאין לו רשות בפנ"ע שיאסרו זה על זה, ואם יש בו דע"ד בצירוף החלון אינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד שהוא כזוית החלון והרחבתו, ולא¹ בשאר צדדי החלון, ובתחתון אסור, ולהלבוש מותר בתחתון.

סעיף ג'

ז. (1) באיזה סוגי כלי מותר להשתמש על הזיז, ומה הטעם? (2) בעומד על הגג עם כלים, באיזה סוגי כלים מותר להשתמש, ומה הטעם? (3) והאם יש נפק"מ בין גג רחב ד' לרחב יותר, ומה הטעם?

(1) המחבר כתב דאף במקום שמותר להשתמש לא התירו אלא כלים הנשברים, דאל"ה חיישינן שאם יפלו יביאם, נוהנה הב"י כתב פלוגתא דלרש"י ברחב ארבעה מותר בכלים הנשברים, ובפחות מארבעה אסור כלל להשתמש, ואע"פ שהוא מקום פטור מ"מ כיון דשכיחי דנפלי הוי כמאן דשדי להו להדיא ואסור, והתוס' פליגי דבכל אופן מותר בכלים הנשברים, וברחב ארבעה מותר אף בכלים שאינם נשברים וכ"פ הטור, והמחבר ס"ל לא כרש"י ולא כתוס' אלא כהרמב"ם דבשניהם לא התירו אלא בנשברים, הגר"א ומ"ב ס"ק ט"ו].

(2) בכל הכלים, דלא גזרו אלא בזיז דסתמו אינו רחב והמשתמש אינו עומד שם עם הכלי משא"כ בגג.

(3) בכל אופן מותר דלא חילקו.

ח. זיז היוצא לאויר כרמלית, האם מותר להשתמש בו דרך החלון, כשהוא גבוה עשרה וכשהוא למטה מעשרה, ברחב ובקצר, בכלים משתברין ושאינם משתברים?

1 כן ס"ק הביאור הלכה לפי המ"ד משנה הדעת הראש"ט, ונמצא שצ"ט האיסור נובע מזה שיש לצלילין מקום רחב ארבעה דהוי רשות ולכן נאסר צ"י התחתון, דשני רשויות שולטות בו אלא כשאין לצלילין רחב ארבעה דהוי מקום פטור ה"ז מותר, וכשיש לצלילין פחות מארבעה ופזיחוץ החלון הוי ארבעה, כנ"ד החלון מותר משום דהוי כחורי חלון, ומשני צדדי החלון אסור. וכ"ז רק לשיטת הראש"ט, אלא לרש"י אינו תלוי האיסור מחמת התחתון אלא תלוי ברחוב הליץ כמבאר בפ"י.

סימן שנ"ד – דיני בור ואשפה ברשות הרבים

סעיף א'

א. 1) מה הדין למלאות מים לרה"י מבור העומד ברה"ר סמוך לרה"י כשאינן בין הבור לרה"י ד' טפחים, והוא עומד בין הבור לרה"י? 2) ומה הדין אם אין שם חוליא כלל או שיש חוליא שאינה גבוהה עשרה או גבוהה עשרה ומה הטעם?

1) מותר, דמוציא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור.

2) בכל אופן שיש צירוף עשרה הוי רה"י ומותר, דבור וחולייתו מצטרפין, וה"ה כשרק בבור יש עשרה ואין שם חוליא כלל.

ב. 1) כשיש בין הבור לרה"י יותר מד' טפחים, והחוליא גבוהה עשרה? 2) כשיש בין הבור לרה"י יותר מד' טפחים, והחוליא אינה גבוהה עשרה, ומה הטעם? 3) ומה הדין כשהבור והחלון עומדים בשורה אחת, והטעם? 4) מדוע כשיש מרחק ד' טפחים ואינו גבוה י', לא התירו משום איגודו בידו, כמו שהתירו בסי' שנ"ב כשקורא בספר ונתגלגל?

1) מותר, דהדלי הולך למעלה מי' דהוי מקום פטור.

2) אם החוליא אינה גבוהה ג' אסור, דבטל לגבי קרקע והוי רה"ר (שעה"צ א), ואם גבוה ג' דהוי כרמלית להב"י בשם הריטב"א אסור ולהמג"א בסי' שנ"ב סק"ד כיון דאיכא ג' קולות דהיינו כרמלית ואגודו בידו ולא נח מותר (ביאורים ומוספים

5).

3) אסור אפילו למעלה מי' דהוי מושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר, ואע"פ שאין חייב אלא ע"י שניים מ"מ איסורא איכא, (ביאור"ה).

4) א. הריטב"א תי' דחיישינן דמיגנדר ליה דלי ונח באמצע. ב. הב"ח מפרש דלגבי ספר הוי דיעבד והכא לכתחילה. ג. להט"ז אין כאן קושיא דבודאי חיישינן שיפול הדלי ויביאנו מרה"ה, והתם משום בזיון כתבי הקודש, ובאסקופה נדרסת לא גזרינן.

ג. 1) העומד ברה"ר ומשלשל דלי בחבל לתוך הבור עמוק עשרה ורחב ארבעה, וממלא מים ומוציא לרה"ר, האם חייב או פטור, על הדלי ועל המים, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם סביב הבור לא היה רה"ר אלא כרמלית? 3) מים הנמצא בדלי התלוי למעלה באויר נגד הבור, האם מותר להוציאו משם ולהורידו לארץ שסביב הבור או לאוחזו באויר, ומה הטעם?

1) על הדלי פטור כיון שלא הוציא החבל מידו כשהורידו לבור, אבל על המים חייב.

2) אסור.

3) אסור להורידו כיון שעושה הנחה בשבת, ולאוחזו באויר מסתפק הפמ"ג.

סעיף ב'

ד. אשפה המונחת ברה"ר, האם מותר לזרוק לה מרה"י הקרוב לה; 1) כשהאשפה אינה גבוהה עשרה ורחבה ארבעה או אינה רחבה ארבעה? 2) כשהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה או אינה רחבה ארבעה, והיא אשפה של רביס? 3) ומה הדין אם האשפה רחוקה מן הכותל ד' טפחים ויש על ההפסק שם רה"ר? 4) ומה הדין כשהאשפה של יחיד, ומה הטעם?

1) אינה גבוהה עשרה אבל רחבה ארבעה - אסור דהוי כרמלית. ואם אינה רחבה ארבעה - מותר [באשפה¹ של רביס] דהוי מקום פטור.

2) בכל אופן מותר, דכשרחבה ארבעה הוי רה"י, וכשאינה רחבה הוי מקום פטור.

3) אעפ"כ מותר דזורק דרך מקום פטור.

4) אסור, דיחיד עשוי לפנותה, וחיישינן שישפוך שם כדרכו, והרי שופך ברה"ר.

סימן שנ"ה – דיני גזוזטרא ובית הכסא

לשפוך על דופני הבית מבחוץ, ומה הטעם?

סעיף א'

1) מותר לשפוך.

2) אין חוששין דאין כוונתו לכך, [כ"פ המג"א כדעת התוס' דלא כהרשב"א שאוסר].

3) המחבר בסעיף ג' מתיר כהרשב"א דכוחו בכרמלית לא גזרו, והרמ"א בסי' שנ"ז הביא דעת התוס' שאוסר, דחיישין שיעשה כן בבית הסמוך לרה"ר משא"כ בספינה דאינו מצוי שתהלך סמוך לרה"ר.

ה. ההולך בספינה ורוצה למלאות מים מהים לספינה; 1) האם צריך להוציא דף ארבעה או דסגי בזיז - כשדופני הספינה גבוהים עשרה וכשאינם גבוהים עשרה? 2) האם בספינה ג"כ בעינן מחיצות לדף, ומה הטעם? 3) באיזה אופן מותר לטלטל מים לספינה ללא שום תיקון?

1) למעלה מי כיון שמטלטל דרך מקום פטור סגי בזיז להיכר [להמחבר עושה נקב בזיז והאחרונים הסכימו שא"צ], ולמטה מי צריך דף ארבעה, [בב"י הביא דעת הרה"מ דלהאוסרים להחליף אף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור אפילו אם דופני הספינה למעלה מי צריך שיהא בזיז דע"ד, אבל הטוש"ע פסקו דסגי בזיז כ"ש].

2) א"צ, אלא אמרינן כוף וגוד, דבספינה הקילו כיון שאין יכול לעשות שם מה שיעשה בביתו, [כ"פ המחבר כדעת הרמב"ם, אבל לרש"י בעינן מחיצות, וכ"פ הא"ר, והנהוג כהשו"ע אין למחות בידו, ביאו"ה].

3) כשאין הספינה עמוקה י' דהוי כרמלית.

ו. באיזה אופן יכול לשפוך שופכיו מהספינה לים; 1) כשהדופן גבוה עשרה טפחים? 2) כשהדופן אינו גבוה עשרה טפחים?

1) על הדופן מותר בכל אופן, ואם רוצה לשפוך מרחוק מן הדופן יעשה עכ"פ זיז להיכר.

2) ישפוך רק על הדופן, דכחו בכרמלית לא גזרו, דאם ישפוך מרחוק הוי זורק מרה"י לכרמלית ממש.

ז. שתי ספינות שבים זו אצל זו, האם מותר לטלטל מהאחד לשני; 1) כשהם קשורות

א. גזוזטרא הבולט מן הבית חוצה מעל ים או נהר ולא היה חלון פתוח לו מן הבית; 1) האם מותר להוציא מן הבית עליה, ומה הטעם? 2) האם מותר להביא מן הים עליה, ומה הטעם?

1) א. להמג"א אסור, דנחשב הגזוזטרא לכרמלית. ב. להרמב"ם הוי רה"י [אף שאין מחיצות תחתיה, דבקיעת דגים אינה בקיעה], ומ"מ מדרבנן דינה ככרמלית ואסור. ג. להגר"א דהוי מקום פטור (דאין כרמלית למעלה מי) מותר.

2) לכו"ע מותר, דמכרמלית לכרמלית או למקום פטור מותר.

ב. גזוזטרא הבולט מן הבית חוצה מעל ים או נהר וחלון הבית פתוח לו; 1) האם מותר להוציא מן הבית עליה, ומה הטעם? 2) האם מותר להביא מן הים עליה או להכניס לבית, ומה הטעם?

1) מותר, דכיון דחלונו פתוח לו הוי חורי רה"י.

2) אסור, דהים הוי כרמלית, ומכניס לרה"י, אא"כ עשה לה מחיצה כדלקמן.

ג. המחיצות שצריך לעשות סביב הגזוזטרא; 1) האם בעינן כל סביבה או סגי סביב הנקב? 2) היכן יכול לעשות המחיצות כדי שיתירו, על גבי הגזוזטרא, מתחתיו, על המים ממש, ומה הטעם?

1) סגי סביב הנקב ובלבד שיהא בה דע"ד.

2) בכל אופן מותר, דאמרינן גוד אסיק, או גוד אחית, ולכתחילה נכון ליהרר שלא יעשה ע"ג הגזוזטרא, לחוש להאוסרים [במשנה התירו בין מלמעלה בין מלמטה, ופירש"י מעל הגזוזטרא או מחובר מתחתיה אבל להרשב"א והריטב"א מחובר מתחתיה היינו מלמעלה, ולמטה היינו אצל המים (וזה מהני גם לרש"י) וס"ל דמעל הגזוזטרא לא אמרינן גוד אחית, ולכן נכון ליהרר].

ד. 1) כשעשה מחיצות לגזוזטרא, האם מותר גם לשפוך ממנה דרך הנקב לנהר או לים או דחיישין שיצאו חוץ למחיצות הגזוזטרא? 2) כשיש בסמוך רה"ר, האם צריך לחשוש שיצאו לרה"ר? 3) ומה הדין

מחיצות. ע"י דף - מותר דכוחו שרי בכל כרמלית.

(2) הרמ"א כתב דיש מתירין כיון שהוא דרך מקום פטור, וכמה אחרונים דחו זה מהלכה, דאף שהביא המחבר בסי' שמ"ו ס"א פלוגתא אם מותר להחליף ע"י מקום פטור ברשויות דרבנן היינו דוקא כשנח באמצע.

י. בית הכסא העומד בין שני בתים, האם מותר ליפנות שם ללא עירוב, לכתחילה ובדיעבד, ומה הטעם?

כשמושב בית הכסא שייך לאחד לבד, והחפירה תחתיה שייך לשנים שלא עירבו לכתחילה אסור דמוציא מרשותו לקרקע שותפים, ובדיעבד ששכחו לערב או שלא היה אפשר לתקן שרי דגדול כבוד הבריות.

סעיף ד'

יא. מים שאינם עמוקים עשרה או שהיו עמוקים עשרה ויבשו המים, האם מותר לשפוך בהם במחיצה תלויה ומה הטעם?

כשאין עמוקים עשרה - המחבר אסר דדמי ליבשה, והב"ח ומג"א מתירים א"כ רבים מהלכים שם ע"י הדחק, דכקרקע דמי, ואין להחמיר בזה (שעה"צ). כשיבשו המים לכ"ע אסור.

סעיף ה'

יב. הבית והעליה שעל יד הים ולשניהם גזוזטראות היוצאות מן הבתים, והם סמוכות או רחוקות זו מזו, האם מותר להשתמש כל אחד בשלו או גם בשל חברו; (1) כשעשו מחיצה בשותפות לעליונה? (2) כשעשו מחיצה בשותפות לתחתונה? (3) כשעשו מחיצה בשותפות לשניהם? (4) כשכל אחד עשה מחיצה לעצמו? (5) והאם בעינן שיערבו?

(1) בסמוכות תוך ד"ט אסורים עד שיערבו, ובמפלגת ד"ט העליונה מותרת.

(2) בסמוכות תוך ד"ט אסורים עד שיערבו, ובמפלגת ד"ט התחתונה מותרת.

(3) כל אחת מותרת בשלה, דסלקה נפשה מחברתה.

(4) כל אחת מותרת בשלה, דסלקה נפשה מחברתה.

וכשאינם קשורות? (2) כשהם של אדם אחד וכשהם של שני אנשים? (3) כשהם גבוהים עשרה וכשאינם גבוהים עשרה? (4) והאם צריך לערב בין שני הספינות?

(1) קשורות ואין ביניהם ארבעה מותר שאין כרמלית מפסיק. וכשאינם קשורות, עיין לקמן.

(2) של אחד מותר - להמג"א מותר בכל אופן דלא חיישינן דילמא נפיל, והלבוש אסר א"כ קשורות. וכשהם של שני אנשים עיין לקמן.

(3) למטה מי עיין לעיל, ובגבוהים י' מותר בלא קשירה, דמטלטל דרך מקום פטור, וס"ל להא"ר דדוקא זו כנגד זו או בזורק, ולהמג"א בכל אופן מותר דכיון דלמטה הוא כרמלית לא גזרו למעלה, והא"ר השיגו דבמושיט אין נפק"מ בין למטה או למעלה, ולענין עירוב עיין לקמן.

(4) צריך לערב, אף שגבוה י' ואינם קשורות, כך מפרש המ"ב לדעת הרמ"א, והבית מאיר חולק דאין מועיל עירוב כיון שעומד להתפרד, דלא כהמג"א דלמעלה מי שהוא מקום פטור א"צ לערב למאן דשרי להחליף.

סעיף ב'

ת. בית הכסא שסמוך לים או לנהר; (1) האם מותר ליפנות שם ע"י מחיצה תלויה כשעשויה לצניעות או להתיר? (2) ובאלו אופנים מותר אפי' בלא מחיצות? (3) ומה הדין אם נשבר הדף בשבת, ומה הטעם?

(1) כשעשויה להתיר מותר, ולצניעות לא מהני.

(2) אם עשה דף או קנה פחות מג' סמוך לנקב דהוי לבוד, שתפול הצואה עליו קודם שתפול למים מותר דכוחו בכרמלית לא גזרו, וה"ה אם עשוי כך שנופל תחילה על צידי הכותל שרי.

(3) מותר, דגדול כבוד הבריות.

סעיף ג'

ט. בית הכסא הבולט מחוץ לעיר; (1) האם מותר ע"י מחיצה תלויה, ע"י מחיצה גמורה, ע"י דף? (2) ומה הדין אם הוא למעלה מעשרה?

(1) מחיצה תלויה - אסור, דלא התירו אלא במים. מחיצה גמורה; דהיינו גומא ע"פ הנקב עמוקה י' ורחבה ד' - הב"י בשם הגה"מ אסר, דדוקא מים לא מבטלי מחיצה משא"כ מי רגלים וצואה לא עדיפי מפירות דמבטלי

5) כשעשו לשניהם א"צ. [הרמב"ם מפרש שהגזירות מפרש שהגזירות מכוונות זו כנגד זו ואין בני עליונה יכולין למלאות אלא אם כן יכנס הדלי דרך התחתונה ומפרש מופלגת גבוהה עשרה, ובתוך עשרה טפחים צריכים לערב, והרב המגיד רצה ליישב דבריו על הגמרא ואיני רואה להם ישוב, ב"י].

סימן שנ"ו – דין אמת המים העוברת בחצר

שהם בשיפוע נחשבים לדופן להתיר
לטלטל בחצר?

סעיף א'

1) מותר לטלטל, דדופני האמה שעמוקים י"ט
הוי מחיצה.

2) מותר לטלטל, דע"י המחיצה של האמה כנ"ל
יש לחצר ד' מחיצות [דלא כמשמעות החי"א].

3) אם מתלקט י"ט מתוך ד"א אבל אם משופע
ביותר לא הוי מחיצה.

סעיף ב'

ה. חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה,
האם מותר למלאות ממנה, ומה הטעם? 1)
כשאינו במילואו ואין בפרצה יותר
מעשרה? 2) נפרצה במלואה או שיש
בפרצה יותר מעשרה ונשאר במקום שנפרץ
גידודים גבוהים עשרה והמים מכסים
אותו? 3) נפרצה במילואה או שיש בפרצה
יותר מעשרה ולא נשאר במקום שנפרץ
גידודים גבוהים עשרה?

1) מותר, אע"פ שעמוקה עשרה ורחבה ארבעה,
דכיון שאינו יוצא מצד השני הרי הוא כבור
שבחצר שניתר ע"י מחיצות החצר [כ"ד הרשב"א
והריטב"א, אבל התוס' והראב"ד פי' דלא התירו בעומק י'
וס"ל דדינו כמו באמת המים].

2) המחבר פסק כהתוס' והרא"ש להתיר
למלאות בחצר, והטעם דכיון דפעמים המים
שוקעים והמחיצה ניכרת, אבל מהחצר לבית
אסור, דכיון שהוא רחוק מהמחיצה לעולם
אינו ניכר אפילו כשהמים שוקעים. ואע"פ שיש
חולקים [דצריך שיבלוט טפח] אפשר משום
דהוא מילתא דרבנן סמך המחבר עליהם.

3) אסור אפילו לטלטל בחצר.

א. 1) בריכת מים שבחצירו, האם מותר
למלאות ממנה מים? 2) אמת המים או
נהר העוברת בחצירו שאינה עמוקה י' או
אינה רחבה ד', האם מותר למלאות מהם
מים?

1) מותר, דכל מה שבתוך המחיצות בכלל רה"י
הוא.

2) מותר, דבטל לגבי רה"י. [כשאינה גבוהה י' אבל
רחבה יותר מ' אמות כתב הב"י בשם הרמב"ם שצריך מחיצה
משום הפירצה ופשוט הוא, ובדרכ"מ חולק וס"ל דבכה"ג שאין
המחיצה באה להתיר טלטול המים אלא להתיר את החצר
סגי במחיצה מעל המים וא"צ שיקוע טפח, (עיי"ש בהערות
ע"פ שר"ת נפש חיה) ועיי"ע ביאורים ומוספים 8 ביאור אחר
בשם החזו"א].

ב. אמת המים או נהר העוברת בחצירו
עמוקה י' ורחבה ד', צריכים לעשות לה
מחיצות; 1) מה טעם לא מהני לה מחיצת
החצר? 2) כמה צריך להיות גובה המחיצה
למעלה מן המים ועומקה בתוך המים,
ומה הטעם?

1) כיון שמחוברים עם המים שבחוץ, נעשו
רשות לעצמן.

2) לכל הפחות טפח למעלה, וכן בתוך המים,
והמחיצה עצמה י"ט, דבעינן שיהא נראה
שנעשה בשביל המים.

ג. 1) אם המחיצה אינה מחוברת כולה
ברחבה, האם מהני למחיצה? 2) ומה הדין
אם הנקבים שהאמה נכנסת ויוצאת בהם
אינם רחבים שלשה?

1) אם אין ביניהם ג"ט מותר, דאמרינן לבוד,
ואם יש ג"ט אסור.

2) אין צריך מחיצה.

ד. 1) כשיש אמת המים העוברת בחצר, האם
מותר לטלטל בחצר? 2) אם נפרצו כותלי
החצר נגד אמת המים משני הצדדים
ביותר מעשרה, האם מותר לטלטל בחצר,
ומה הטעם? 3) האם דופני אמת המים

סימן שנ"ז – דיני חצר פחות מארבע אמות וביב

סעיף א'

א. האם מותר לשפוך מים או שופכין לחצירו שהוא רה"י, בימות החמה ובימות הגשמים, ומה הטעם?

בימות החמה אם אינה מחזקת ד' על ד' אמות, אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי ליבלע בה, ולכן אם היא סמוכה לרה"ר, נראה כשופך לרה"ר, ואסור א"כ ע"י גומא, אבל בימות הגשמים מותר, דלא איכפת ליה בקלקול חצירו דמיקלקלא וקיימא, ומשום מראית עין ליכא דיאמרו שהוא מי גשמים.

ב. 1) בימות החמה, כמה צריך שיהיה גודל החצר שיהא מותר לו לשפוך לחצירו, ומה הטעם? 2) באופן שחצירו פחותה מהשיעור הזה, מה יעשה ויוכל לשפוך לחצירו, ומה הטעם בזה? 3) באופן שעושה גומא מחוץ לחצירו, היכן צריך שיהיה פי הגומא? 4) הגומא נחשבת לרה"י או לכרמלית? 5) כשיש גומא בחוץ, האם מותר לשפוך אפילו לחצירו או דוקא לתוך הגומא? 6) ומה הדין אם הגומא כבר מלאה מערב שבת, ומה הטעם? 7) באופן שיש גומא שאינה מחזקת סאתיים, האם מותר לשפוך פחות מסאתיים, ומה הטעם?

1) ד' אמות על ד' אמות, וה"ה אריך וקטין, שזהו שיעור הראוי ליבלע בו סאתיים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום, ולא יהא נראה כשופך לרה"ר. [דלא כהרמב"ם דבעי דוקא דע"ד מרובע, ביארה ד"ה ולהרמב"ם].

2) יעשה גומא שתהא חללה מחזקת סאתיים, והוא חצי אמה על חצי אמה ברום ג' חומשי אמה ואז כשישפוך מימיו בחצר אינו מקפיד שיצאו לחוץ, שאפשר להם לירד ולנוח בגומא ולא יתסנף חצרו, ולכן אפילו אם יצאו לחוץ לא הוי כמוציא מרה"י לרה"ר [ולהרמב"ם צריך לבנות עליה כיפה מבחוץ שלא תיראה העוקא מבחוץ משום חשדא].

3) הב"י בשם הריטב"א כתב דיעשה פי הגומא ברה"י, דלהוי חורי רה"י, וכ"ד המ"ב. דלא כהפמ"ג שמדייק מהשו"ע דאף שפי הגומא בחוץ, אם הוא סמוכה לחצר ואין ביניהם רה"ר הוי הגומא מקום פטור ומותר.

4) להריטב"א הנ"ל כיון שפי הגומא מבפנים הוי רה"י, והמחבר כתב שהוא מקום פטור (עיי' בבאורים ומוספים 4 בשם הב"מ דלדעת רש"י בחורים המפולשים מרה"ר לרה"י דהוי כרה"ר, בכה"ג שהחור קטן הוי מקום פטור).

5) מותר לשפוך בחצר.

6) אעפ"כ מותר, דלא גזרו אלא כדי שיהא היכר, ולא ישפוך להדיא לרה"ר.

7) אסור לשפוך כלל, דילמא ישפוך סאתיים שהוא תשמיש אדם ליום.

ג. 1) חצר ואכסדרה שאין באחת מהן ד' אמות, האם מצטרפין לד' אמות להתיר לשפוך בהן? 2) שתי דיוטאות שלפני שתי עליות שכל אחת רחבה שתי אמות ואורכה ד' אמות, האם מצטרפות לד' אמות שיהא מותר לשפוך עליהן?

1) מצטרפין.

2) כשסמוכות בתוך ארבעה טפחים מצטרפות.

ד. חצר הסמוכה לכרמלית, האם צריכה שיעור או גומא שיוכל לשפוך לתוכה בימות החמה, ומה הטעם?

המחבר פסק שא"צ, דאפילו ישפוך להדיא ליכא איסורא דאורייתא, והרמ"א בס"ג בשם י"א דבתוך העיר אין חילוק בין כרמלית לרה"ר, דאתי לאחלופי.

סעיף ב'

ה. האם מותר בימות החמה לשפוך על פי ביב; 1) ריקנית או מלאה? 2) של עץ או של אבן? 3) רחבה או אינה רחבה, ומה הטעם?

1) מותר, ואפילו כשהיא מלאה, דכיון שברוב ימות השנה עשויים ליבלע, לכן אף כשיוציאים לחוץ אינו מכוי'ן לזה, וכיון שלא נתקיימה מחשבתו מותר, וכיון שאפילו מכוי'ן אינו אסור מדאורייתא דהא מאליהן יוצאין, כי לא מכוי'ן שרי לכתחילה.

(2) של עץ אסור שאין המים ראויים לבלע, אבל של אבנים שיש הרבה עפר ביניהם מותר,

(3) צריך שיהא בו ד' על ד' וה"ה ח' על ב'.

[להרמב"ם לא ישפוך על פי הביב בימות החמה, מפני שהמים יוצאים מכוחו לרה"ר, אלא שופך חוץ לביב והם יורדים לביב, ונקטינן להקל כסברא ראשונה.

לדעת רשב"ם בעינן שיהא משוך ד"א ברה"ר משום חשדא, ולפ"ז אפילו אינו רחב, ואפילו הוא של עץ].

סעיף ג'

1. (1) האם יש נפק"מ בדין הנ"ל של ביב, אם המים יוצאים לרה"ר או לכרמלית - לשיטת המחבר ולשיטת הרמב"ם? ומה הנפק"מ? (2) ומה הדין אם החצר סמוכה לכרמלית שהוא חוץ לעיר או לחצר שאינה מעורבת, והטעם? (3) ומה הדין אם הצינור המקלח מים בכרמלית הוא למעלה מעשרה, ומה הטעם?

(1) להמחבר בכרמלית מותר אפילו בשל עץ, או שאינו מכוסה ד"א, או שאין בחצר ד' על ד' אמות, ואין לה גומא. ולהרמב"ם בכרמלית מותר לשפוך ע"פ הביב, והטעם דכוחו בכרמלית לא גזרו. והרמ"א בשם י"א דאין חילוק בין כרמלית לרה"ר, וסיים דכן עיקר.

(2) גם להרמ"א מותר, דדוקא בכרמלית שבתוך העיר מיחלף ברה"ר.

(3) מותר אפילו להמחמירים בסי' שמ"ו להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור, דהכא כיון שאינו אלא כוחו יש להקל.

סימן שנ"ח – דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה

סעיף א'

א. הקף שלא הוקף לדירה, כגון גנות ופרדסים, בורגנים, דיר וסהר, מוקצה וחצר, פסי ביראות, כמה מותר לטלטל בהם, ומה הטעם בכל אחד?

גנות ופרדסים, אין מקיפים אלא לשמור הפירות, ובורגנים אע"פ שנעשה לשיבת השומר מ"מ אין דירתו אלא לשמור האויר שלפניהם, לכן אסרו חכמים כשהוא יותר מבית סאתים דדומה קצת לרה"ר וכרמלית, שלא לטלטל בה יותר מד"א.

אבל דיר וסהר מוקצה וחצר וכן פסי ביראות, אפילו ביותר מבית סאתיים מותר לטלטל בהם, דנחשב מוקף לדירה, והטעם לענין דיר וסהר; א. לרש"י כיון שנכנס ויוצא שם תדיר לעיין על הזבל וכן חולב וגוזז בו, כמקום דירתו דמיא ב. רבינו יהונתן פי' כיון שיש בית לרועה שיושב שם תמיד יומם ולילה נחשב בית דירה ולא סגי בכניסה ויציאה (משא"כ בשמירת שדות שאינו יושב תמיד). ג. הרשב"א בשם רש"י וכ"כ הנו"ב בשם אור חדש דמשום דירת בהמה נחשב דירה ולא בעינן דירת אדם. מוקצה וחצר; מונחים שם כמה דברים לצרכי דירתו. ופסי ביראות; לרש"י משום דמימיהן ראויים לשתיית אדם, ולהתוס' לא נחשב בכך לדירה ולא הקילו אלא משום מצוה.

ב. 1) כשיש בהם שיעור שבעים אמה וד' טפחים על שבעים אמה וד' טפחים, כמה מותר לטלטל בהם? 2) האם יש נפק"מ בשיעור זה אם הוא מרובע או עגול, אריך וקטין?

1) בכלו.

2) אין נפק"מ, ובלבד שלא ארכו יותר משנים ברחבו אמה אחת, והיינו שלא יהא ארכו יותר ממאה אמה, דבשיעור גדול כזה אף באורך לחוד מיחלף ברה"ר, ודוקא כשיש עכ"פ בית סאתיים בין כולה, דאל"ה אפילו ארכו הרבה יותר ממאה אמה מותר לטלטל בכולה.

ג. האם בעינן שיהא מוקף לדירת אדם, או לדירת בהמה סגי?

לרש"י ורבינו יהונתן בעינן דירת אדם, ולהרשב"א בשם רש"י וכ"כ הנו"ב בשם אור חדש דמשום דירת בהמה נחשב דירה.

ד. 1) עיירות המוקפות חומה האם מיקרי הוקף לדירה? 2) קרפיפות שלנו שפתח הבית פתוחה להן, האם מיקרי הוקף לדירה? 3) קרפף הסמוך לביתו האם מיקרי הוקף לדירה? 4) ומה דין קרפף הסמוך לעיר? 5) ומה דין קרפף שאינה סמוכה לעיר אבל היא בתוך התחום שיכול לילך ולטייל שם?

1) מן הסתם אמרינן דהוקף לדירה.

2) הרמ"א בשם י"א (מרדכי) דמקרי הוקף לדירה, דרגילות לפתוח פתח תחילה ואח"כ להקיף, והיינו כשאין זוכר מה נבנה תחילה, וכתב המ"ב דלאו כללא הוא ויש לראות בזמננו לפי מנהג המקומות.

3) י"א (הגהות אשר"י) דמקרי הוקף לדירה דדעתו עליו לתשמיש, ואע"ג דלא פתח לה כיון שסמוכה דעתו עליו, וי"ח כיון שלא פתח, וכן הסכימו האחרונים.

4) להמתירים סמוך לבית ה"ה סמוך לעיר.

5) המג"א בשם ר' יהונתן מתיר אף בזה והיינו להמתירין הנ"ל, והמ"ב לא העתיקו דבלא"ה דעה דחווה היא וקולא גדולה וכו', ובאמת טיול גופא אפשר דאינו כלום מעיקר הדין.

סעיף ב'

ה. באופנים דלהלן האם נקרא מוקף לדירה; 1) בנה בית ואח"כ הקיף אחורי הבית, ולא היה פתח לבית לצאת משם למקום המוקף? 2) הקיף מתחילה ואח"כ בנה בית? 3) אם היה דעתו כשהקיף לבנות שם בית אח"כ? 4) בנה בית ואח"כ הקיף אחורי הבית ואח"כ פתח לו פתח מהבית? 5) עשה חלונות מהבית למקום המוקף? 6) נפלה מחיצה חיצונה של הבית ונשאר המחיצה הפנימית? 7) הקיף הקרפף מג' מחיצות ואח"כ העמיד בית ברוח רביעית ופתח בו פתח?

2) שיתמעט הכותל מגובה י', ויהא העפר רחב ארבעה שיהא ראוי לעמוד עליו, ובאורך יותר מעשר אמות.

3) המ"ב מסיק ע"פ כמה אחרונים דלא מהני, דאם התל פחות מ"ט א"כ יש בכותל יותר מי ואם התל הוא יותר מי אינו מבטל הכותל שאין דריסת הרגל שם. והעפר אינו נחשב הוקף לדירה דבטל לכותל, ואם ירחיק ג"ט דהוי מחיצה בפני עצמה, ג"כ לא יועיל דכשיפנהו יחזור האיסור למקומו דהא הכותל לא הוקפה לדירה, משא"כ כשמבטל מחיצת הכותל ע"י העפר, כשמפנה העפר אח"כ נעשה עתה ממילא הכותל הישן בשם מחיצה שהוקפה לדירה. וכ"ז דלא כהמג"א דס"ל דמהני כשהתל יותר מי' דהוי מחיצה חדשה שהוקפה לדירה, ואף דבס"ו מבואר דבעינן שירחיק ג"ט הכא חודה החיצון¹ מרוחק ד"ט.

4) ס"ל דביטול עפר לא סגי בשבת אחת אלא בעינן שיבטלה לעולם.

5) ס"ל דדמי לגידוד חמשה ומחיצה חמישה דמצטרפין, וה"נ מצטרף התל עם הכותל, ואין התל נחשב ארעא סמיכתא, כיון שהוא יותר מג"ט.

6) להרחיק ג"ט ולבנות היקף לדירה, ויועיל כ"ז שהוא קיים.

סעיף ג'

ת. תל שהוא גבוה עשרה, האם מותר לטלטל בכולו?

ביותר מסאתיים אסור דהוא מחיצה הנעשית מאליה ולא הוקף לדירה.

סעיף ד'

ט. 1) קרפף יותר מסאתיים האם מועיל ליטע בו אילנות למעט אוירו, ומה הטעם? 2) והאם מועיל לחפור בור כדי למעט מאוירו, ומה הטעם? 3) ולהכניס דבר המטלטל האם מועיל למעט אוירו, ומה הטעם?

1) לא הוי מיעוט שכן הדרך לנטוע בקרפף.

1) לא הוי לדירה, דמוכח שאינו לתשמיש תדיר [דלא כהמתירין לעיל בכל אופן שסמוך לבית].

2) אינו היקף דירה.

3) אפשר שיש להקל דמקרי מוקף לדירה נאף שבפמ"ג והגר"ז לא משמע כן, והטעם דבהכי לא מחזי ככרמלית, כיון שגודר בכוונה שיהא מותר לטלטל, ונוכל לצרף דעת הרמ"א שמיקל בסמוך לבית כשלא פתח כלל וכ"ש בזה.

4) אינו היקף לדירה.

5) עשה קודם שהקיף - הפמ"ג מסתפק, ובא"ר ועו"ש בשם המבי"ט ס"ל דמועיל, ובביאור"ה מפקפק דבגמ' נזכר רק פתח, וחלון עיקרו לאור, וגם א"א להשתמש דרך החלון בקבע, ואף אם נימא דמהני דוקא במשתמש דרכו אבל אם עשוי רק להביט דרכו לא מהני.

6) לא מהני, דלא נעשית לבראי אלא לגואי.

7) הפמ"ג מצדד דמהני דכיון שהיה פרוץ יותר מעשרה, וממילא לא נחשב כלום, ועתה סתמו בכותל הבית נחשב הוקף לדירה.

ו. 1) אם היה מוקף שלא לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה, כמה צריך לפרוץ בגובה וברוחב? 2) והאם צריך שיפרוץ כולו כאחת או אפשר גם לפרוץ אמה ולגדרה, לפרוץ אמה ולגדרה וכן הלאה?

1) יפרוץ באופן שלא ישאר גובה עשרה טפחים, ברוחב יותר מעשר אמות.

2) גם באופן זה מותר.

ז. 1) אם קשה לו לפרוץ הכותל, האם מועיל להניח עפר משני צדדי הכותל כדי לבטל המחיצה? 2) לשיטה המתרת, כמה עפר צריך ליתן בגובה, ברוחב ובאורך? 3) ומה הדין כשהמחיצה גבוהה עשרים טפחים או יותר, והטעם? 4) מה טעם החולקים על דין זה שהביא הרמ"א? 5) ומה הטעם שהגר"א חולק על עיקר דין זה? 6) מהי העצה הנוספת לעשותו מוקף לדירה מבלי לפרוץ הכותל?

1) התה"ד ס"ל דלרש"י והרא"ש דעפר מבטל מחיצה מועיל, ולהחולקים (ר"ח וראבי"ה) אינו מועיל, ודעת האחרונים כסברא קמא להקל.

1 כשיפנה הצפר לא יחזור לאיסורו, דהכא שנואץ בכותל לא הוי רק מחיצה חדשה אלא הוי גם מיטלף לישנה, וצוד דכשחופר הצפר צושה מצשה פאול' הכותל כאילו צושה טידוד דרש, (ציון עשה"כ 3"ח).

לעמוד בפני עצמה? (3 כמה צריך להיות גובה אורך ורוחב מקום הטיט? (4 באיזה אופן מהני טיחת הטיט אע"פ שאינו עומד בפני?]

(1) הוי מיעוט.

(2) להמחבר לא הוי מיעוט (כהראב"ד והר"ז"ה), ויש חולקים (הרמב"ם), וכ"פ הא"ר, והמ"ב מיקל לעת הצורך.

(3) גובה י', אורך אפילו מקצת כותל, ורחבה שלשה, דעכ"פ נתמעט מסאתיים, [דלא כהגאון יעקב דמסתפק אם צריך ד' על ד' טפחים כשיעור מחיצה].

(4) כתב הגאון יעקב אם בשעת עשיית הכותל טח בטיט, מהני דהוי ככותל עב, דאין חסרון בזה שאינו עומד בפני"ע אלא כשנעשה בכוונה כדי למעט.

סעיף ח'

יג. (1) בנה מחיצות על הראשונות להקיפו על ידם לדירה, האם מועיל ומה הטעם? (2) ומה הדין אם נבלעו הראשונות ונשארו העליונות, ומה הטעם? [ומה"ד כשלא נבלעו לגמרי? (3) תל יותר מסאתיים שעשה מחיצות על שפתו לדירה, האם מועיל, ומה הטעם? [וכמה מחיצות צריך שיעשה?]

(1) אינו מועיל, דלא מהני מידי, דבלא זה הוא מוקף במחיצה עשרה.

(2) מועיל, דהא נעשה לדירה ועתה הוא לתועלת, ואף שלא נבלע לגמרי, כל שלא נשאר עשרה טפחים בגובה מהישנות, מועיל ע"י שהוסיף מעט להשלימו לעשרה.

(3) מועיל, דבאוויר מחיצות הוא דר. ואף שעשה רק מחיצה אחת סגי, ואף שאותה מחיצה לא עשה כולה אלא מעט יותר מאורך עשר אמות [ולהריטב"א בעינן כותל שלם].

סעיף ט'

יד. קרפף שהוא יותר מסאתיים שהוקף לדירה, האם דברים דלהלן מבטלים הדירה, ומה הטעם? (1) כשנטע רובו אילנות - שורות שורות או מעורבין? (2) כשזרע רובו זרעים? (3) כשזרע מיעוטו זרעים ואין בו אלא סאתיים וכשיש בו יותר מסאתיים?

(2) אינו ממעט, שכן דרך תשמישו למים, כמו אילנות, ואף בור ריק אם הוא לצורך הקרפף להטמין חפציו אינו ממעט.

(3) אינו מועיל, דאינו בטל.

סעיף ה'

י. בנה עמוד באמצע או סמוך לכותל, האם הוי מיעוט, ברחב ג"ט וגובה עשרה ובפחות מכך?

רחב ג' וגובה י' הוי מיעוט, אבל לא בפחות.

סעיף ו'

יא. בנה מחיצה חדשה באורך יותר מעשר וגובה עשר לפני המחיצה הראשונה כדי לבטלה שיהיה מוקף מחדש לדירה, האם מועיל? (1) כשהיא סמוכה לכותל הישן בתוך ג' טפחים? (2) כשהרחיקה מהכותל הראשון ג' טפחים? (3) ומה הדין אם המחיצה החדשה ממעטת משיעור הקרפף? (4) ומה הדין אם המחיצה החדשה בעצמה אינה ממעטת רק בצירוף האוויר שבין שני הכתלים, ומה הטעם? (5) באר פלוגתת הרא"ש והריטב"א בנידון הנ"ל?]

(1) לא מהני.

(2) מהני, ובלבד שלא ירחיק יותר מעשר אמות.

(3) מהני, אפילו תוך שלשה [דלא כהרמב"ם, ועיי' שעה"צ סק"נ].

(4) לא מהני, דלא אמרינן לבוד למעט השיעור.

(5) להרא"ש סגי במחיצה עשר אמות, דלא גרע מפרץ אמה וגדר ופרץ וגדר עד שהשלימה לעשר דאע"פ שלא נתבטל הישן מהני וה"נ בזה, ולפ"ז בעינן שלא ירחיק עשר דא"כ אף כשיפרוץ הישן ישאר פרצה במרחק עשר. ולהריטב"א לא סגי בעשר אמות אלא בעינן שיהא כותל החדש נגד כל הכותל הישן, דעיי"ז לא מהני כותל הישן ולא מידי, ובאופן זה פשוט דמהני הרחיק עשר, והלכה כהרא"ש

סעיף ז'

יב. טח טיט על מחיצה הראשונה למעט אוויר ונתמעט, האם הוי מיעוט? (1) באופן שהטיט עבה שיכולה לעמוד בפני עצמה? (2) באופן שאם ינטל המחיצה אינה יכולה

מסאתיים? 2) אם הוא מיעוט החצר, מה שיש בה יותר מסאתיים ואם יש בה סאתיים או פחות?

1) ממנו לבית ומן הבית לתוכה אסור בכל אופן (עיין בביאורים ומוספים מס' 3)

3. ולטלטל בתוך החצר כשאין בה אלא סאתיים מותר, דבשיעור זה לא בעינן הוקף לדירה, וביותר מזה אסור לטלטל בה יותר מד"א. [המ"ב מפרש דעת המחבר דזרעים מבטלי מחיצות החצר כדין קרפף, דלא כהמג"א דפי' שהוא מחמת ספק.]

2) יותר מסאתיים - אסור כל החצר דנפרץ למקום הזרעים וה"ל כרמלית. סאתיים - ממנה לבית אסור, ומחלק החצר לבית משמע מהמחבר שמותר וכ"ד המג"א והט"ז והדרכ"מ והב"ח, ויש אוסרים (מרדכי תוס' והריטב"א) דכיון שאסור מבית לגינה ממילא נאסר גם החצר הפרוץ לה. אבל בחצר וגינה מותר לטלטל פחות מסאתיים - אין להחמיר אף מהחצר לבית, ויש מקילין בזה אף מהגינה לבית דבטל לגמרי, ויש לסמוך ע"ז במקום הדחק. וכ"ז כשאין מחיצה בין הזרעים לגינה, דאם יש מחיצה כ"א נידון לעצמו, דבחצר מותר בכולו וממנו לבית, ובמקום הזרעים אם הוא ב"ס או פחות מותר בכולו וממנו לחצר לגבי כלים ששבתו בתוכן.

סעיף י"א

יט. קרפף יותר מבית סאתיים שהוקף לדירה ונכנסו בו מים, האם מבטלים הדירה; 1) כשהמים ראויים לשתית אדם או לכביסה? 2) כשהמים עכורים מאוד - ונתפשטו ברובו או במיעוט? 3) ומה הדין אם עמוק עשרה טפחים בשפתו או מתלקט עשרה בתוך הילוך ד' אמות?

1) כשראויים לשתית אדם מותר, ואם רק לכביסה להרשב"א מותר, ולהאור זרוע אסור וכ"מ מרש"י, ואפשר דמודה שאין מבטל שם דירה שהיה קודם לזה, ונראה להקל בספיקא דרבנן.

2) נתפשטו ברובו - כולו אסור אפילו אין בהם סאתיים, (דהמיעוט בטל, ובכולו הרי יש יותר מסאתיים, מ"ב ס"ק ס"ז). ובמיעוטו - אם יש בו יותר מבית סאתיים כולו אסור. וכ"ז כשיש בעומקם עשרה [וכמה ראשונים אוסרים אף בפחות

1) להלכה אפילו מעורבים אין מבטלין, דהדרך לנטוע בחצירות כדי לישב בצל.

2) מבטלים, שאין אדם דר בזרעים.

3) סאתיים מותר דא"צ מוקף לדירה והמיעוט עצמו ג"כ מותר, דאף אם לגביה זידיה נאמר שבטל המחיצות, הרי ב"ס א"צ היקף לדירה [והט"ז ס"ל שמקום הזריעה אסור דהוי קרפף ואין שם דירה עליו, ומ"מ לא אסרי אהדדי אע"ג שאין מחיצה ביניהם, ואע"ג דלאו דלאו דחד גברא הוא, דקיי"ל כר"ש דחצר וקרפף הוי רשות אחד לכלים ששבתו בתוכן]. יותר מבית סאתיים אינו בטל, והכל אסור דנפרץ למקום האסור.

טו. האם הזרעים מבטלים הדירה לגמרי או רק עד שנסתלקו הזרעים?

בביאור"ה מסיק שמבטל הקפתו לדירה עד שיפרוץ ויגדור כשיעור המבואר בסעיף ב', אמנם בחצר פחות מבית סאתיים אפשר לצדד להתיר אחר שנסתלקו הזרעים, אף שברא"ש מסיק דהזרעים מבטל אף בפחות מבית סאתיים, מ"מ כשניטלו וגם הוא חצר אין למחות במקילין.

טז. קרפף שהוא בית סאתיים שנזרע כולו, האם מותר לטלטל בכולו; 1) בכלים ששבתו בתוכן? 2) כלי הבית לקרפף או מהקרפף לבית?

1) מותר, דבשיעור זה לא בעינן הוקף לדירה.

2) אסור, דכיון שנתבטל שם דירה הוי שתי רשויות, [דלא כר"ח דבבית סאתים אין הזרעים מבטלים שם דירה].

יז. עיר המוקפת חומה; 1) האם הזרעים שבתוך העיר מבטלים להיקף דירה של חומה? 2) ומה הדין כשהמקום הזרוע גדור במחיצות?

1) בדבר שמואל מצדד שאין מבטלים, והסכים עמו הח"צ בשעת הדחק שא"א בשום אופן לתקן שלא יכשלו רבים.

2) לענין טלטול במקום הזרעים ס"ל להמ"ב, דהזרעים משוים לאותם מחיצות פנימיות כלא הוקף לדירה, ובודאי אסור לטלטל שם, משא"כ בעיר מותר לטלטל. [דלא כמ"ק שמתיר במקום הזרעים].

סעיף י"ב

יח. אם יש לו גינה בחצירו, היכן מותר לטלטל; 1) אם היא רוב החצר, כשאין לה אלא בית סאתיים, וכשהוא יותר

2 ויצויל קקיל הנ"ל לצנין היקף חומה בשעת הדחק דצדיקא מחצה, שאין הנרצות אפילו הדין דירה, וא"ל שהטור אסר היינו לחומרא בצ"מא, וכבר כתב שם בביאור"ה דל"ט מה שאסרו כאן מנא לן להקל בחומה.

המחיצה או הפילה, האם חוזר לאיסורו, ומה הטעם? [2] בנה בית דירה או פתח פתח ואח"כ הקיפו, ונפל הבית או נסתם הפתח, או שהפילו וסתמו בכוונה האם נחשב עדיין מוקף לדירה?]

1) חוזר לאיסורו שלא הוקף לדירה, ואף שהפילו הרי לא עשה מעשה במחיצה שנשאר.

2) התו"ש מתיר כשנפל הבית, ולפ"ז ה"ה כשנסתם הפתח, והמ"ב תמה עליו דהרי עכשיו³ אינו ראוי ומ"ש מנתמלא חצירו מים שאינם ראויים, ואפילו אם נודה לו בזה עכ"פ כשהפילו וסתמו בכוונה בודאי נתבטל שם דירה.

מעשרה כל שהוא גבוה יותר מג"ט וראוי להחמיר שלא במקום הדחק].

3) כתלי המים נעשו מחיצה ואין אסור אלא מקום המים [ולהריטב"א בעינן עומק עשרה בתוך ג' טפחים, כיון שהוא מלא מים, ביאור"ה].

סעיף י"ב

כ. 1) מה הדין בקרפף בית ג' סאין, ובית סאה מקורה? 2) ומה הדין אם הגג משופע? 3) ומאי שנא ממה שנפסק דכשהגג משופע לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם?

1) מותר, דפי תקרה יורד וסותם.

2) אעפ"כ מותר.

3) שאני הכא דיש כאן ד' מחיצות דאורייתא אלא שחכמים גזרו ביותר מבית סאתיים, ולכך הקילו בפי תקרה אף שהוא בשיפוע, משא"כ כשנפרץ מחיצה לא אמרינן יורד וסותם אלא כשהגג שוה.

סעיף י"ג

כא. 1) קרפף בית סאתיים וחצר שנפרצו במלואם זה לזה, האם מותר הקרפף והחצר, ומה הטעם? 2) ומה הדין כשהיה החצר רחב מהקרפף ונשארו גיפופים מהצדדים, ומה הטעם? 3) ומה הדין כשהיה הקרפף רחב מהחצר ונשארו גיפופים מהצדדים ומה הטעם?]

1) הקרפף אסור מפני שהחצר מיינתו מבית סאתיים, והחצר אסור מפני שנפרץ במילואו למקום האסור.

2) כשהפרצה פחות מעשר החצר מותר דלא נפרץ במילואו משא"כ הקרפף שפרוץ במילואו אסור. ומיירי שכתלי הקרפף נכנסים לחלל החצר או שהגיפופים יתירים ארבע אמות מכל צד דאל"ה לא הוי נפרץ במילואו.

3) שניהם מותרים שהרי החצר פתוח למקום המותר, ודוקא שאין הפרצה יותר מעשר אמות.

סעיף י"ד

כב. 1) הסמיך ג' כתלים בסוף כותל ביתו וכותל ביתו היה הכותל הרביעי, ועשה בו פתח אחר ההקפה של הכתלים ולכן עשה בקרפף מחיצה חדשה, ואח"כ נפלה

3 וי"א דלפי מה שהיקף המ"ג לצד ס"ק וי"ט כמאק"י תחילה ונ"ט עינה בו בית דהוי מוקף לדירה כ"ע פנה פ"א נתפסל ע"ט דירה.

סימן שני"ט – דיין רחבה שאחורי הבתים

סעיף א'

א. מה הדין לטלטל ברחבה שאחורי הבתים או ממנה לביתו; (1) כשהיא פחות מסאתים ולא הוקפה לדירה? (2) כשהיא יותר מסאתים ולא הוקפה לדירה? (3) כשהוקפה לדירה? (4) ומה הטעם אין נזהרים בזמן הזה לטלטל בחצרות שאחורי הבתים?

1) מותר לטלטל בכולו, ואף ממנו לבית נועיין בביאור"ה דה"ה ברחבה שהוא כבית סאתים מצומצם וכן בקרפף שהוא פחות מבית סאתים, מותר ממנו לבית, משא"כ בקרפף שהוא בית סאתים מצומצם ולא הוקף לדירה אף שמותר לטלטל בכולו וממנו לחצר, אבל לבית אסור, ועיין ביאורים ומוספים 2 דלעיל שני"ח אסר גם בפחות מבית סאתים, ובסימן שע"ב התיר בשעת הדחק מקרפף לבית אף במצומצם.

2) אסור לטלטל בו אלא בד"א ואסור ממנו לבית.

3) מותר לטלטל בכולו, ואף ממנו לבית.

4) א. הרמ"א כתב משום דבזמן הזה סתמן מוקפין לדירה, ב. בב"י לעיל שני"ח בשם הריטב"א ביאר הטעם משום שאינם גדולים כבית סאתים (דרכי משה).

סימן ש"ס – דין היקף מחיצות לשבת

סעיף א'

(2) אפילו יותר משש כל צרכם.

(3) להמחבר כשהוא יותר משש כגון שהקיפו ז' אפילו בה' אסור, אבל בפחות משש כיון שיש לכ"א רק ב"ס לא מחמירין אפילו נשאר ב"ס פנוי, אבל הט"ז וא"ר וכ"כ בגאון יעקב שכל הראשונים חולקים וס"ל דבכל אופן שיש ב"ס פנוי אסור, דאין מעלה לשש מיתר על שש.

(4) גוי אינו מצטרף וי"א (הרמב"ם) דה"ה קטן.

סעיף ב'

ד. (1) מה הדין אם בכניסת השבת היו שלשה והקיפו כל צרכם ומת אחד בשבת, והטעם? (2) ומה הדין אם בכניסת השבת היו שנים הקיפו יותר מסאתים וניתוספו עליהם בשבת, והטעם? (3) ומה הדין לשבת אחרת?

(1) מותר, כיון שנכנס השבת בהיתר.

(2) אסור, כיון שנכנס השבת באיסור.

(3) אם בכניסת השבת יש ג' מותרים, ואם לאו אסורים.

סעיף ג'

ה. היו שלשה והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה במחיצה גרועה וערבו ביחד, והחיצונים רחבים והאמצעי קצר ופרוץ במילואו לחיצונים; (1) כמה נותנים להם באמצעי, ומה הטעם? (2) כמה נותנים להם בחיצונים, ומה הטעם? (3) אם אחד מהחיצונים יש לו יותר מבית סאתים מי אסור ומי מותר?

(1) כל צרכם, שאנו רואים כאילו כולם דרים בתוכו, והרי יש ג' יחד.

(2) כל צרכם, דנעשה חצר לאמצעי, וי"א שאינו מותר אלא עד סאתיים, והלכה כדעה קמיתא. אלא שלכתחילה אין כדאי להקל.

א. הקיף לדירה במחיצות גרועות; (1) האם מותר לטלטל בכולו כרה"י או ככרמלית, כשההיקף עד סאתים וכשההיקף יותר מסאתים? (2) האם מותר להוציא ממנו לכרמלית אחר, ומה הטעם? (3) אם היו ג' מחיצות גמורות והרביעית מחיצה גרועה, כמה מותר לטלטל בה? (4) בעומד מרובה על הפרוץ, האם גם נחשב למחיצה גרועה? (5) האם יש נפק"מ בדין מחיצות גרועות בין מקום ישוב לבקעה?

(1) עד סאתיים מותר לטלטל בכולו, וביותר דינו ככרמלית.

(2) אסור, דבאמת רה"י גמור הוא ע"י לבוד אלא שהחמירו בו לכתחילה משום דהוי מחיצה גרועה.

(3) בכולו (תו"ש, בביאור"ה).

(4) בגאון יעקב בשם הרשב"א והריטב"א ס"ל דגם בזה הוי מחיצה גרועה אבל שאר פוסקים לא הזכירו דבר זה וכן בירושלמי לא משמע הכי.

(5) המ"ב בשם התו"ש ס"ל שאין נפק"מ נדלא כע"ש.

ב. כשהם שנים, האם נותנים לכל אחד עד בית סאתים או לשניהם ביחד, ומנלן?

לשניהם יחד בית סאתים, ואף שהב"י נסתפק בזה, והט"ז הוכיח דין זה מהא דאמרו יחיד נותנים לו ב"ס, שנים נותנים להם ב"ס, ג' נעשו שיירא ונותנים להם שש, ואי ס"ד דלשנים נותנים ד' סאין א"כ מאי רבותא דג' בהא דנעשו שיירא.

ג. כשהם שלשה; (1) מה הטעם הקלו להם יותר? (2) כמה יהיה הקיפו שיהיה מותר לטלטל בכולו? (3) ומה הדין אם נשאר בית סאתים פנוי, והטעם? (4) גוי וקטן האם מצטרפין לשנים אחרים שיחשבו כשיירא?

(1) דנעשו שיירא.

1 ו לכאורה נראה דדוקא סבה"ד שכ"א נאמא מחיצתו, לא אמרינן דסוף פאנצ'א כ"כ שיהא חצר פאנצ'א, אפ"ל אט ה"ו ד' פאנצ'א דה"ל שיירא, נותנים להם טס החיצונים כחצר.

3) אף האמצעי אסור כיון שהוא פרוץ במילואו, אבל החיצון השני מותר כיון שאינו פרוץ במילואו.

1. היו שלשה והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה במחיצה גרועה ועירבו ביחד והחיצונים פרוצים במילואם לאמצעי והאמצעי מגופף ויחיד בכל אחד; 1) כמה נותנים לכולם, ומה הטעם? 2) אם אחד מהחיצונים יש לו יותר מבית סאתים, מי אסור ומי מותר? 3) אם האמצעי יותר מבית סאתים מי אסור ומי מותר? 4) אם הפרצה היא יותר מעשר, מה דין המגופף ומה דין החיצון?

1) רק בית סאתים, דהחיצונים אינם מצטרפים עם האמצעי כאילו דרים בו, כיון שאינו פרוץ במילואו להם.

2) הוא לבדו אסור, שהרי האמצעי מגופף.

3) כולם אסורים שהרי פרוצים למקום האסור.

4) כשהחיצון יותר מבית סאתיים, אסר המחבר גם האמצעי המגופף, וה"ה החיצון השני שפרוץ במילואו לאמצעי (שעה"צ), והמג"א מפקפק בזה דכיון שנתבטלה המחיצה ה"ל שיירא ומותרין כ"צ, אבל התור"ש חולק (ביאור"ה).

2. 1) אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים בכל אחד מהחיצונים ואחד באמצעי, כמה נותנים להם? 2) ומה הדין כשאין כתלי קטנה הנכנסים לגדולה מופלגים ג' טפחים מכתלי אורך הגדולה?

1) כשאמצעי מגופף ולא חיצוני (ב"י בשם רש"י), נותנים לשני החיצונים כ"צ, דכיון שהם פרוצים במילואם הרי הם מצטרפים, אבל לאמצעי לדעת הי"א הנ"ל נותנים רק ב"ס, ולדעה קמייתא גם לאמצעי שרי כ"צ, דנעשה כחצר לחיצונות.

2) אמרינן לבוד, וה"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים ונחשב גיפופין גם לקטנה ולא שרינן לכ"א אלא ב"ס.

סימן שס"א – דין גג הסמוך לרשות הרבים

סעיף א'

1) המחבר מתיר כדעת הרשב"א והטור, דלא כהרמב"ם.

2) שעומד שם תמיד בחול ובשבת, ואינו מסלקו אף לפעמים.

סעיף ב'

ד. חצר שנפרצה כל הדופן המפסיק בינו לרה"ר, או שנפרץ יותר מעשר אמות; 1) מקום המחיצה האם דינו כרה"ר או כצדי רה"ר או כרה"י, ומה הטעם? 2) מהו צדי רה"ר, מה דינו ומה הטעם? 3) האם מותר לטלטל ממקום המחיצה לכרמלית הסמוכה לחצר? 4) האם מותר לטלטל בתוך החצר בכולו? 5) והאם מותר לטלטל ממקום המחיצה לתוך החצר?

1) כצידי רה"ר, שהוא כרמלית כמו החצר, דס"ל דצידי רה"ר לאו כרה"ר (והטעם משום דלא נחא תשמישיתה, שאין יכולין ליכנס להדיא דרך הילוכו, שבת ז).

2) פירש"י נועצין יתידות אבנים גדולות סמוך לכותל שלא יזיקוהו קרונות, והאור שביניהם לכותל קרי צידי רשות הרבים, וס"ל לרבנן דלא הוי כרה"ר (וכאן יש עוד טעם דאיכא חיפופי שמפסיק ולא עיילי בה רבים להדיא, עירובין צ"ד).

3) מותר.

4) אסור לטלטל כי אם בתוך ד"א.

5) מותר בתוך ד"א דלשניהם יש שם כרמלית.

ה. מה הנפק"מ בין נפרצה פחות מעשר אמות או עשר אמות, לנפרצה יותר מעשר אמות?

בפחות מעשר או עשר שם פתח עליו כ"ז שלא הוי במילואו, אבל יותר מעשר אין דרך בנ"א לעשות פתח כזה לכן הוי פירצה ואין עליו שם רה"י אף שלא הוי במילואו.

ו. 1) מה הדין אם נפרץ הכותל בקרן זוית, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם עשה צורת הפתח או שתי מזוזות ומשקוף בקרן זוית? 3) ומה הדין אם הפרצה בקרן זוית היה פחות מאמה?

א. בית הסמוך לרשות הרבים, האם מותר לבעל הבית לטלטל ולהשתמש מחצירו לגגו, באופנים דלהלן; 1) כשלצד רשות הרבים אין הגג גבוה עשרה טפחים ולצד החצר הוא גבוה עשרה טפחים? 2) כשלשני הצדדים אינו גבוה עשרה טפחים - ורבים מכתפים עליו? 3) כשלשני הצדדים אינו גבוה עשרה טפחים - ואין רבים מכתפים עליו? 4) כשהוא גבוה עשרה טפחים לצד רשות הרבים? 5) כשהוא נמוך פחות מעשרה טפחים מכל צד ובתוכו עמוק עשרה טפחים?

1) אסור הואיל ורבים משתמשים בגג, אא"כ עשה סולם קבוע מחצירו לגגו, דעיי"ז גילה דעתו דמסלק לבני רה"ר מגגו ואין שייך רק לו. [וכתב הבי"ש בשם הרשב"א דלא דמי לעמוד ברה"י שאינו גבוה י' ורבים מכתפים עליו משום דגג זה גבוה מצד החצר י', למה זה דומה לבור ברה"י עמוק ז' וחוליא ג' משלימתו לי שהחוליא נדונה רה"י אע"פ שאינו גבוה מרה"ר יותר מג']

2) אסור והוי רה"ר גמור, כדעת הי"א בסי' שמ"ה דלא"ד בתשעה מצומצמים אלא ה"ה עד עשרה.

3) אסור דהוי כרמלית.

4) אין צריך סולם.

5) להמג"א אין צריך סולם, כיון שתוכו רה"י הוי גם הגג רה"י. והרבה אחרונים חולקים דיש עליו דין כרמלית, ואם רבים מכתפים עליו מסתפק הפמ"ג דאפשר שאפילו סולם לא מהני, ובתור"ש והמחצה"ש ס"ל שהוא ט"ס במג"א וגם לדעתו צריך סולם.

ב. האם רק בתשעה מצומצמין נחשב לרשות הרבים או מתשעה ועד עשרה?

כאן סתם המחבר כדעת הי"א בסי' שמ"ה דלא דוקא תשעה מצומצמים דה"ה מתשעה ועד עשרה, [דלא כהרמב"ם דס"ל דוקא מצומצמים].

ג. 1) באופן שאסור להשתמש מחצירו לגגו בלי סולם, האם בגג מותר לטלטל בכולו? 2) מה נקרא סולם קבוע?

להכניס דעה זו בתוך הי"א אבל לא להחליט כדבריו, ביאור"ה].

(3) לא אמרינן פי תקרה משום שנראה מפולש (ומ"ש הטור להיפך הוא ט"ס).

(4) לא אמרינן משום שאין כאן פה [דלא כה"ט דס"ל גם בזה יורד וסותם, ולפ"ז ס"ל דסגי כשיש בשיפוע ד"ט אע"פ שאין ברחב הכתלים ד"ט (עיין פמ"ג) והאחרונים פליגי דרק לגבי קרפף יותר מב"ס דמן התורה הוי רה"י הקילו לומר פ"ת אף במשופע לעיל שני"ח סי"ב].

(5) הב"י פסק כרש"י שא"צ אלא בטפח סגי, והרמ"א כהתוס' הרא"ש והטור שצריך, דמחיצה העשויה לפחות מארבעה לא שמה מחיצה.

(6) דקורת מבוי אינו אלא להכירא.

(7) להרמב"ם אף שמותר לטלטל בו מ"מ הזורק לתוכו מרה"ר פטור, ולהראב"ד התוס' והרא"ש חייב, דפ"ת יורד וסותם הוא מדאורייתא.

(1) אפי' בפחות מעשר אסור, דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי.

(2) צוה"פ מהני וכ"ש ב' מזוזות ומשקוף.

(3) הפמ"ג כתב מסתבר שאין להחמיר, אך הרשב"א כתב דביותר מג"ט עד ד' צריך ב' לחיים, וביותר מד"ט ימעט.

ז. מה הדין אם נפרצה בשתי מקומות בשתי כתלים, כשעומד מרובה על הפרוץ, ובפרוץ מרובה על העומד, ומה הטעם?

כשעומד מרובה מותר, אבל בפרוץ מרובה אסור, דנתבטל העומד, וא"כ אין כאן רק שני כתלים ואין עליה שם רה"י.

ח. (1) בית שנפרץ בקרן זוית, אפי' פחות מעשר, ונפרץ גם הקירווי עד שנשאר באלכסון, האם אמרינן פי תקרה יורד וסותם, ומה הטעם? (2) ומה הדין אם הקירווי לא נפרץ ועודף על מקום הפרצה?

(1) לא אמרינן, משום דפי תקרה עושה אותו כפתח, ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי (הרא"ש), וכתב הרה"מ שי"מ להיפך שאם נפרץ גם הקירווי אמרינן פ"ת יורד וסותם, וכשנשארה שלימה לא אמרינן אמצע התקרה שהוא באלכסון יורד, ב"י).

(2) אמרינן פי תקרה יורד וסותם (ועיין לעיל דעת י"מ).

ט. (1) פרצה שאינה בקרן זוית, האם אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפי' ביותר מעשר אמות ואפי' במלוא כל הכותל? [או גבוה מעשרים אמה] (2) האם אמרינן פי תקרה יורד וסותם בשתי דפנות או רק בדופן אחד? (3) ומה הדין בשתי דפנות זו כנגד זו? (4) האם אמרינן פי תקרה יורד וסותם בגגין שעומדים בשפוע, ומה הטעם? (5) האם בעינן שיהיה ברוחב הקירווי ארבעה טפחים, ומה הטעם? (6) ומאי שנא מקורת מבוי בעלמא דסגי בטפח? (7) כשנעשה רה"י ע"י פי תקרה האם חייב עליו מדאורייתא?

(1) אמרינן, [דלא כהר"ה שאוסר כשנפרץ במילואו, שעה"צ]. ואף בגבוה מכ' אמרינן, סמ"ג.

(2) הרמ"א העתיק לדינא דעת ר"ת והטור דאמרינן פ"ת בשתי דפנות, אבל להמחבר לא פסיקא ליה דהא להרי"ף ור"ח והרמב"ם בעינן ג' מחיצות שלמות [ואולי דעת הרמ"א רק

סימן שס"ב – איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל

ארבעה רק במקום שאינו גבוה עשרה טפחים? (6) האם צריך למלא האויר שבין הענפים ולקשור הענפים, ומה הטעם? (7) והאם ההיתר לטלטל בין הענפים הוא דוקא כשנטעו לכך?

(1) אסור.

(2) מותר אם הוא פחות מבית סאתים, וביותר אסור דהוי דירה שתשמשו לאויר שאינה לדור בה תמיד אלא להסתופף בה שומרי השדה.

(3) גם באופן זה מותר כנ"ל.

(4) בעינן ארבעה.

(5) הוי כרמלית.

(6) צריך למלא ולקשור כדי שלא ינוד ברוח. [ובגמרא לא נזכר קשירה, ובשו"ע היה אפשר לפרש טעם המילוי משום שלפעמים הוי בין נוף לנוף יותר מגיט אבל בגמרא לא משמע כן, שעה"צ].

(7) לאו דוקא, דמחיצה העשויה מאליו הוי מחיצה.

ד. (1) כשרוחב הענפים הוא יותר מבית סאתים - ונטעו לכך או לא נטעו לכך, האם מותר לטלטל שם? (2) ומה הדין כשמילא הקש לשם דירה אבל לא נטעו לדירה?

(1) אסור, אפילו נטעו לכך.

(2) אם רוב הדופן מן הקש הוי מוקף לדירה.

סעיף ב'

ה. (1) תל שגבוה חמשה והשלימו לעשרה ע"י שעשה מחיצה על שפת התל גבוה חמשה, האם חשובה מחיצה עשרה? (2) ומה הדין אם עשה המחיצה גבוה חמשה פחות מג' טפחים משפת התל? (3) ומה הדין אם הרחיקו ג' טפחים או יותר משפת התל?

(1) חשובה מחיצה, שמצטרף גובה התל להמחיצה.

(2) פשוט דמצטרף.

סעיף א'

א. מחיצות שנעשו למטרות דלהלן, האם מותר לטלטל בתוכן, וכמה ומה הטעם? (1) מחיצה שנעשית לצניעות? (2) מחיצות שנעשית לשמור בתוכה פירות או כלים? (3) מחיצות שנעשית לישוב בה לשמור השדות, כשהשומר יושב בה קצת וכשיושב בה יום ולילה?

(1) בפחות מבית סאתים מותר, וביותר אסור דאינו חשוב מוקף לדירה [ולהרמב"ם גם בפחות מבית סאתים אסור, דלא חשיב מחיצה כלל].

(2) ג"כ כנ"ל, כיון שאינו עשוי רק לשמור ולא לדור.

(3) כשיושב בה קצת דינו כנ"ל, ואם יושב יום ולילה ואינו הולך ללון בביתו, הוי מוקף לדירה.

ב. מחסן מקורה, שעושין כדי לאכסן בה תבואה וכדו'; (1) כשהוא עד בית סאתים, האם מותר לטלטל בה? (2) כשהוא יותר מבית סאתים האם יש לה דין קרפף, ומה הטעם? (3) ומה הדין אם משתמש שם גם לצרכי ביתו?

(1) מותר.

(2) הפמ"ג מסתפק אם יש להתיר משום שהוא מקורה, ובביאו"ה מצדד להתיר, ואף דלרש"י אין מועיל כשאין עשוי לדירה, י"ל דבנין חשוב כמו מחסן שאני, ולפי הרמב"ם ג"כ י"ל דמהני קירוי דע"ז אין עליו שם קרפף.

(3) פשוט דהוא בכלל דירת אדם.

ג. אילן שענפיו יורדין למטה, האם מותר לטלטל בין הענפים באופנים דלהלן; (1) אם סוף הענפים גבוהים מן הארץ ג' טפחים? (2) אם אינם גבוהים ג' טפחים מן הארץ והמקום שיוצאים מהאילן גבוה עשרה? (3) אם המקום שיוצאים מהאילן אינו גבוה עשרה אבל באמצע גבוהין עשרה טפחים, כמי קשת? (4) והאם צריך שיהיה גם רחב ארבעה טפחים במקום שגבוה עשרה? (5) ומה הדין אם רחב

3) אף ששמעון עשה בשגגה אסור דלדידה נחשב מזיד. [כ"ד הרמב"ם, אבל הרשב"א מתיר כשנעשה בשגגה, ועיין שעה"צ י].

ט. 1) מה הדין אם היתה כבר מחיצה והוסרה וחזרה ונעשית בשבת - בשוגג או במזיד? 2) ומה הדין אם היה כבר מחיצה ונסתרה קודם שבת וחזרה ונעשית בשבת?

1) אפילו במזיד מותר, ומשמע דעת המחבר כהר"ן בשם ר"ת שאפילו שע"י מחיצות אלו נעשה רה"י מותר, והמ"ב נקט כרוב הפוסקים דס"ל כהרא"ש דבכה"ג שנעשה עי"ז רה"י אסור כשנעשה במזיד.

2) נסתרה קודם שבת, הוי כאילו לא היה מחיצה כלל.

י. מחיצה שנעשית בשבת במקום שכבר היה רשות היחיד, ונעשתה במזיד כדי לחלק דיורין, האם מותר לטלטל שם; 1) כשכבר היו מחיצות אלו קודם שבת ונפלו; 2) כשעשאו מתחילה בשבת?

1) מותר [ולרשי אסור].

2) אסור [מהגר"א משמע דלהרא"ש מותר בזה כיון שלא נעשה עי"ז רה"י אלא שהטור נקט כשתי השיטות להחמיר, אבל ברשב"א ומאירי נראה דגם הרא"ש לא התיר אלא כשהיה מחיצה מע"ש]

סעיף ד'

יא. 1) ספינה, האם מותר לטלטל בכולה, ומה הדין אם היא יותר מבית סאתים, ומה הטעם? 2) כפאה לדור תחתיה, האם מותר לטלטל בה או עליה, ומה הדין אם היא יותר מבית סאתים, ומה הטעם? 3) כפאה לזפתה, האם מותר לטלטל בה או עליה, ומה הדין אם היא יותר מבית סאתים, ומה הטעם?

1) אף יותר מבית סאתים מותר בכולה, דהוקף לדירה.

2) אף ביותר מבית סאתים מותר לטלטל בה ועליה, דהמחיצות נעשו לדירה ואמרינן גוד אסיק.

3) פחות מבית סאתים מותר כיון שיש כאן מחיצות, אבל ביותר מב"ס אין מטלטלין אף תחתיה אלא בד"א, דע"י שכפאה לזפתה ביטלה

3) בביאור"ה מסתפק ואפשר דלהתרוה"ד לא מהני, אבל מהגר"א משמע דמצטרף, והיינו במתלקט עשרה מתוך ארבע אמות. [לעיל סי' שנ"ח ס"ב הובא דעת התרוה"ד שפסק לגבי מחיצה גבוהה י"ח טפחים שלא נעשית לדירה דא"צ לסתור אלא אפשר לבטל ע"י מילוי עפר בגובה ט' טפחים ברוחב ארבעה, דהוי מדרס לרגלי אדם, וכיון שאין גובה י' משם עד סוף הכותל נמצא שאין כאן מחיצה י', ובטלה מחיצה ראשונה ואח"כ יסלק העפר כמבואר שם, והגר"א חלק דמצטרפים ב' המחיצות ולא בטלה הישנה, אלא הוי כמו שנתעבה הכותל. וא"כ בעניינינו; להתרוה"ד אפשר שגם כאן אינו מצטרף (ואע"פ שבתל המתלקט מצטרף, שאני התם שבריתנו כך) או נאמר דשאני התם שמילא עפר כדי לבטלו משא"כ הכא. ולהגר"א ה"ז מצטרף אף במרחק ארבעה, דמטעם זה ס"ל התם שאינו מבטל, ביאור"ה שם].

ו. 1) האם בעינין שגובה חמשה טפחים של התל יעמוד בזקיפה או גם במתלקט מתוך שתי אמות מצטרף למחיצה? 2) ומה הדין אם התל פחות מג' טפחים ועם המחיצה גבוה עשרה, האם התל מתבטל לרה"י או שמצטרף למחיצה להיות רה"י?

1) יש להסתפק דאפשר שכ"ז שאין מתעלה עשרה בגובה עדיין ניחא תשמישתא ואינו מצטרף.

2) גם בזה מסתפק בביאור"ה.

ז. מה הדין בחריץ שעמוק חמשה טפחים ועשה על שפת החריץ מחיצה גובה חמשה?

מצטרפין להחשב מחיצה של עשרה, ובב"י (סימן שס"א ד"ה גג) מבואר דאף ע"ג המחיצה הוי רה"י ולא רק בתוך החריץ.

סעיף ג'

ח. 1) מחיצה שלא נעשית לשם מחיצה, רק עומדת מאליה, האם הוי מחיצה? 2) מחיצה שנעשית בשבת - בשוגג או במזיד - האם הוי מחיצה, לו ולאחרים, לשבת זו ולשבתות אחרות, ומה הטעם? 3) אם צוה ראובר לשמעון לעשות מחיצה כדי לטלטל בה או שידע שעושה בשבילו והיה ניחא ליה, האם מותר לטלטל בה?

1) הוי מחיצה [אף שלא סמכו עליה מאתמול, ב"י].

2) בשוגג הוי מחיצה, ובמזיד הוי מחיצה לחייב הזורק לתוכה, ולא להתיר טלטול אפילו לאחרים באותה שבת. ולענין שבתות אחרות; לאחרים מותר, ולעושה המחיצה מסתפק הפמ"ג, ולהגר"א מותר.

מתורת דירה. [דלא כהרא"ש דס"ל דתחתיה לעולם מותר מאחר שעיקר המחיצות נעשו לדירה].

סעיף ה'

יב. מחיצות הנעשות מכלים או אכפות וכדו', האם מותר לטלטל בהם רק עד בית סאתים או יותר?

במחיצה גמורה כיון שנעשית לדירה אפילו יותר מב"ס מותר, ובמחיצה גרועה של שתי או ערב מותר רק עד בית סאתים.

יג. כשעושה מחיצה שתי או ערב; (1) כמה מותר לטלטל בהם? (2) מכמה חבלים יכול לעשות מחיצה בערב? (3) האם בעיני עומד מרובה על הפרוץ, ומה הטעם?

(1) כשהוא עד בית סאתים מטלטל בכולה.

(2) בארבעה חבלים, או בשלשה שעבין יותר מטפח.

(3) לא בעינין, דלבוד כסתום דמי.

יד. בעלי חיים; (1) מה הטעם דבעינין שיהיו כפותים? (2) כמה צריכה להיות גובה גופן?

(1) שלא יברחו [וזה כונת הרמב"ם שכתב שלא ינודו, מג"א], ושלא יהא הפסק אויר בין הרגלים ג"ט.

(2) עשרה טפחים.

טו. מחיצת אנשים; (1) האם יש בה משום בנין בשבת? (2) האם היא מחיצה לענין טלטול, כשיודעים, כשלא יודעים, כשאחד יודע, אם קרוב הדבר שידעו? (3) מה טעם האיסור, ומה הדין בדיעבד? (4) ומה הדין אם העמידם מערב שבת? (5) האם מותר להעמידם במקום אחד ואח"כ לומר להם ללכת והוא הולך ביניהם? (6) ומה הפי' בדברי השו"ע 'אפילו כשהם מהלכים?' (7) מה טעם צריך שיהיה ביניהם פחות משלשה?

(1) אין בזה משום בנין [בב"י בשם ה"ר יהונתן אסר כשיודעים, משום מחיצה הנעשית בשבת].

(2) רק באופן שלא יודעים מותר.

(3) אף שאין בזה משום בנין [דלא כה"ר יהונתן], אסור כדי שלא יבואו לזלזל בשבת, ואף בדיעבד אסור כמחיצה הנעשית במזיד.

וכשקרוב הדבר שידעו לא יעשה מחיצה דשמה ירגישו בדבר קודם שיספיקו לגמור.

(4) הפמ"ג מסתפק, ובשעה"ד יש להקל, (שעה"צ כ"ג).

(5) אסור, דקרוב הדבר שירגישו.

(6) כשמהלכין מעצמן, או שיש סיעה גדולה של אנשים שהולכין ואין ניכר מה שהוא הולך ביניהם.

(7) המג"א פי' משום הרגלים דכשיש ביניהם ג' הוי פרוץ מרובה, ובתו"ש הסכים לזה כשמהלך, אבל כשעומד אין בין רגל לרגל ג"ט, [והביא"ה תמה דאף כשמהלך אין בגובה ג"ט חלל ג"ט ביניהם].

טז. (1) אם עשה מהם מחיצה פעם אחת, מה הטעם לא יעשה מהם מחיצה עוד? (2) ומה הדין לשבת אחרת? (3) ואדם אחר האם מותר לעשות מהם מחיצה?

(1) דקרוב שירגישו, וה"ל כמעמיד מתחילה לדעת שאסור כנ"ל, שלא יבואו לזלזל באיסור שבת.

(2) ג"כ אסור.

(3) המג"א בשם הב"י מסתפק, והא"ר מיקל.

יז. (1) מחיצת אנשים האם היא מחיצה לענין הפסק כדי לדבר דברי תורה? (2) והאם מועיל גם כשהם יודעים שהועמדו לדבר זה?

(1) היא מחיצה.

(2) מועיל.

סעיף ו' - ז'

יח. (1) מה הדין אם באו האנשים מתחילה שלא לדעת ואח"כ הרגישו? (2) האם בעינין שגם זה שצריך אותם לא ידע כשמעמידים אותם, ומה הטעם? (3) מהי הכרעת הרמ"א בענין לעשות מחיצת בני אדם?

(1) מותר, [והיינו כשעומדים, דאם מהלכים הוי בכל רגע מחיצה חדשה, פמ"ג א"א י"ג].

(2) המחבר כתב דעת הרמב"ם דבעינין שלא ידע, דגם ע"י שהוא יודע נחשב מחיצה הנעשית לדעת, והמ"ב בשם הא"ר פסק כהרשב"א

כא. (1) פרוץ כעומד מותר, האם אפי' נגד הפרוץ? (2) עד כמה אמות יכול להיות הפרוץ שיהיה מותר?

(1) מותר, די' ע"ז דין מחיצה שלימה.

(2) עד עשר ועד בכלל.

כב. (1) אם יש למטה חלל ג' טפחים ומעליו עשה מחיצה ז' טפחים או י' טפחים, האם הוי מחיצה, ומה הטעם? (2) ומה הדין אם המחיצה למטה ו' טפחים ואח"כ ג' טפחים אויר ועוד פס טפח, ומה הטעם? (3) ומה הדין אם עשה למטה בתחתיתו ג' טפחים ולמעלה ג' טפחים ובאמצעו ד' טפחים אויר, ומה הטעם? (4) ומה הדין אם עשה למעלה ארבעה טפחים ולמטה ג' טפחים ובאמצע נשאר ג' טפחים חלל, ומה הטעם? (5) ומה הדין אם עשה למעלה ג' ומחצה טפחים ולמטה ג' טפחים ובאמצעו חלל של ג' ומחצה טפחים, ומה הטעם?

(1) לא הוי מחיצה כיון שהגדיים בוקעים בו.

(2) לא מהני, דאתי אויר חלל ג"ט, ואויר שלמעלה, ומבטלי להפס טפח.

(3) לא מהני, דאתי אויר דלמעלה, ואויר חלל ד"ט ומבטלי להג"ט.

(4) מהני, דהאויר בטל להעומד וכאילו סתום כולו.

(5) לא מהני דאתי אויר דהאי גיסא ודהאי גסא ומבטלי ליה, [ומה שכתב הטור פרוץ כעומד לענין ערב, צ"ל דהוא לא"ד, ואף הב"י כתבו גם לענין ערב דבריו צע"ג].

כג. האם משכחת לה פרוץ כעומד בערב?

לא משכחת לה, דהא יש אויר עד לשמים שמצטרף לבטל, ודברי הב"י צע"ג.

סעיף י'

כד. (1) האם צורת הפתח מהני אפי' ליותר מעשר אמות? (2) האם צורת הפתח מהני אפי' אם הוא בכל ארבע רוחות, ומה הטעם? (3) האם גם בבקעה מהני צורת הפתח בכל ארבע רוחות, בעשר אמות או ביותר מעשר אמות? (4) מה הנפק"מ בין חצר ומבוי שיש בה דיורין לבין בקעה?

דמתירדאין קפידא רק על האנשים העומדים למחיצה.

(3) שאין לעשות כן רק בשעת צורך ובשעת דחק, ועדיף להביא ע"י תינוק בלא מחיצה כדלקמן.

יט. (1) אדם ששכח דבר ברשות הרבים, האם מותר להוליך שם תינוקות שיביאו החפץ, כשיודעים ומכירים שהחפץ שייך אליו וכשלא יודעים? (2) האם מותר לתינוק להביא חפץ של אביו מרשות הרבים כשיודע שהוא של אביו או שאינו יודע? (3) האם אביו מותר לו לשלוח אותו להביא החפץ והאם מחויב להפרישו?

(1) כשיודעים אסור, ואם אין יודעים אלא מביאים להנאת עצמם מותר.

(2) כשיודע אסור, וכשאינו יודע מותר ע"י שאחר מוליכו שם.

(3) אסור לשלחו וחיוב להפרישו.

סעיף ח'

כ. בפרוץ מרובה על העומד; (1) מה הדין כשכל פרצה פחותה מג' טפחים, ומה הטעם? (2) ומה הדין כשבצד אחד פרוץ מרובה, ויש שתי מחיצות שלימות ודופן אחד עם לחי כדין, ומה הטעם? (3) ומה הדין כשהעומד אינו מרובה מצד אחד אלא משני הצדדים, ומה הטעם? (4) דין דפרוץ מרובה הוא בדופן השלישי או הרביעי?

(1) מותר, דלבוד הוי כסתום.

(2) אסור, דדופן זה כמאן דליתיה ואין כאן אלא ג' מחיצות.

(3) א. להרשב"א לא מצטרפי לבטל הפרוץ. ב. להארו"ז מצטרפים, אבל דוקא כשהוא עומד גמור ולא ע"י לבוד. ג. להתוס' מועיל אף שהוא ע"י לבוד. ופסק המ"ב כהארו"ז דמצטרפים כשהוא עומד גמור. ואף שאין להקל כהתוס' ע"י לבוד, מ"מ לא בעינן עומד במילואו דאף שבשני הצדדים יש פרצה אלא שהעומד רבה עליו, מתבטל הפרצה שביניהם.

(4) בשלישי, אבל ברביעי סגי תיקון כ"ש, כדלקמן סי' שס"ג.

סעיף ט'

המחבר כתב בסתמא שי' התוס' והרשב"א דמהני, ולהרמב"ם לא מהני.

(2) מהני, דהוי כדפנות שיש בהם פתחים.

(3) מהטושו"ע משמע דאפי' בעשר לא מהני, ובירושלמי משמע דדוקא ביותר מעשר לא מהני, וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ויש להקל בזה. וכתב הטור דדוקא כשכל ארבע רוחות ע"י צוה"פ לא מהני בבקעה, אבל אם היה ההיקף כתיקונו אלא שיש בו פרצות יותר מעשר מהני אפי' הפרוץ מרובה, ומפרש הלבוש דאפילו בארבע רוחותיה.

(4) דכשיש דיוורין הדרך להיות פתחים הרבה, משא"כ בבקעה.

כה. צורת הפתח של ארבעה קונדסין, האם הוי מחיצה גמורה מן התורה או שמהני רק להתיר כרמלית שמן התורה הוא כבר מחיצה?

הפמ"ג הסתפק אם הוא מחיצה מן התורה לחייב הזורק לתוכו, או שמהני רק לטלטל בכרמלית, או פרצה יותר מעשר. ולכאורה משמע מהראשונים דלא הוי מחיצה מדאורייתא.

סעיף י"א

כו. מדיני צורת הפתח; (1) כמה צריך להיות גובה הקנים שמכאן ומכאן? (2) האם הקנה שעל גביהן צריך שיגע בהן, ומה הטעם? (3) מה הדין כשהקנה העליון עומד בשיפוע? (4) ומה הדין כשהקנה העליון מונח על קנה אחד ומצד השני הוא מחובר לכותל ומונח באויר כנגד הקנה השני? (5) מה הדין אם קנה אחד מכוון נגד העליון ואחד אינו מכוון, ומה הטעם? (6) האם שני הקנים שמכאן ומכאן צריך שיהיו אחד מול השני במכוון או באלכסון גם טוב?

(1) עשרה טפחים.

(2) אין צריך דאמרינן גוד אסיק.

(3) ג"כ מהני [כ"ד הפמ"ג, ורע"א מסתפק כשמונח הרבה בשיפוע].

(4) גם לרע"א מהני.

(5) לא מהני, דאף אם נימא גוד אסיק, יהיה קנה העליון מהצד ולא מהני.

(6) אם הקנה העליון ג"כ באלכסון מכוון נגד שניהם מהני.

כז. (1) האם מהני לחבר הקנה על הקנים למעלה מן הצד - בגובה הקנים או גובה יותר? (2) מה הדין כשהקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה והקנים עודפים למעלה על גב הקנה? (3) ומה הדין כשאין הקנים עודפים עליו מלמעלה? (4) ומה הדין לנעוץ מסמר על הקנה מלמעלה ולקשור עליו החבל? (5) והאם צריך שיהיה חוזק מסויים לקנים שבצדדים או שעל גבן?

(1) להט"ז מהני כשהוא בגובה הקנים, וכל האחרונים חולקים, דבעינן שיהא ע"ג הקנה ממש. ובגובה יותר אף להט"ז לא מהני כשאינו מכוון על גב הקנים (משב"ז).

(2) הפמ"ג מסתפק ונוטה להחמיר [עיין שעה"צ נ"ב].

(3) שפיר דמי, אע"פ שחקק מעט באמצע הקנה שיהא החבל מונח בטוב.

(4) שפיר דמי, דהא מונח נגד הקנה.

(5) הקנים שבצדדים צריך שיהיו חזקים לקבל דלת כל שהוא, וקנה שעל גבן צריך רק שלא ינטל ברוח, ואף שהרוח מנידו אין בכך כלום כ"כ המחצה"ש, והמשכנות יעקב מחמיר בזה שלא ינידנו הרוח.

סעיף י"ב

כח. שער העשוי ככפה, האם מתרת משום צורת הפתח?

אם יש גובה עשרה קודם שמתחיל להתעגל מתרת.

סימן שס"ג – דיני מבוי ולהי

מארבעה טפחים ונפרץ במילואו, כמה צריך לתקן?

סעיף א'

1) מצד אחד, יעשה פס רחב ארבעה בגובה י' טפחים, ואם עושה משני צדדים סגי בשני משהויין.

2) בראש הכותל מהני כשאין הפרצה יותר מעשר, אבל באמצעו אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה [עיין ס"ז לגבי לחי עוד טעם].

3) הב"י כתב דסגי ברחב משהו, אבל בשו"ע כתב טפח מכאן וטפח מכאן כמש"כ הדרכ"מ והט"ז בשם התוס' בתי' בתרא, דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור, והמ"ב פסק כהב"י דסגי במשהו, [דכן דעת הרמב"ם והריטב"א ורי"ח והרשב"א, ואף דעת התוס' כן בתי' קמא, וכן הכריע הא"ר] וכ"ד החי"א מעיקר הדין אלא שלכתחילה ס"ל דיש להחמיר כהשו"ע אם לא בשעת הדחק.

4) אם הפרצה במילואו או ברובו צריך תיקון שלא יהא בפרצה ג' והיינו כשבפנים רחב ארבעה [ודוקא חצר אבל במבוי נחלקו לקמן סכ"ח].

5) אפילו פרוץ מרובה א"צ תיקון דהוי לבוד.

6) עד עשר אין צריך תיקון, ואע"פ שאין בעומד ארבעה, אבל כשיש בפרצה יותר מעשר צריך לתקנה בצוה"פ.

7) כתב המג"א אין צריך תיקון כמ"ש סכ"ח, וכ"ד המ"ב שא"א להחמיר בזה שהוא מקום פטור ובחינם השיגו עליו האחרונים.

ג. 1) כשנפרצה כל הכותל והוא יותר מעשר אמות, איזה תיקון מהני? 2) ומה הדין כשאינו כל הכותל רק פרוץ מרובה על העומד והפרצה יותר מעשר אמות? 3) ומה דעת הרמב"ם בזה? 4) ומה הדין כשאינו כל הכותל רק פרוץ מרובה על העומד והפרצה פחות מעשר אמות?

1) צורת הפתח.

2) צריך צורת הפתח.

א. מבוי שפתוח לרוח רביעית או חצר שנפרץ אחד מכתלין; 1) מה טעם אסרו חכמים לטלטל בו שיעור ארבע אמות? 2) והאם מקרי רשות היחיד מן התורה לחייב הזורק מתוכו לרה"ר? 3) והאם יש נפק"מ אם המקום פתוח לרה"ר? 4) שתי מחיצות - העשויון כמין גא"ם או כשהן זו מול זו - ולחי, האם מקרי רה"י מן התורה?

1) דדומה קצת לרה"ר.

2) להרמב"ם צריך מן התורה ד' מחיצות או ג' ולחי ברביעית, אבל בג' מחיצות פטור, ולהרשב"א הוי רה"י וחייב [הב"י פי' דדעת הטור כהרמב"ם וכ"כ בסי' שמה, ועיין שם במג"א סק"א וכן בביאוריה כאן דרוב הפוסקים ס"ל כהרשב"א]

3) יש קצת ראשונים שעושים הכרעה בין השיטות הנ"ל וכ"כ הט"ז; כשסמוך לרה"ר כיון דזמנין דדחקי בה רבים ועיילי לגויה ה"ז בטל לרה"ר ונקרא צידי רה"ר, והוי כרמלית, משא"כ באינו סמוך לרה"ר ואפילו באופן שהוא סמוך אלא שאין רבים נדחקים שם הוי רה"י גמור מהתורה. ומ"מ מדרבנן בכל אופן אסור לטלטל בלא תיקון ברביעית.

4) להרמב"ם בכל אופן לא הוי רה"י, ולהרשב"א הנ"ל אף שהן זו כנגד זו, הוי רה"י ע"י הלחי שביניהם, אך אם דרך הרבים עוברת ביניהם לכו"ע לא הוי רה"י.

סעיף ב'

ב. באר מה הדין חצר שנפרץ למקום האסור לטלטל, באופנים דלהלן; 1) נפרץ כל הכותל עד עשר אמות או עשר אמות, כמה צריך לתקן כשמתקן מצד אחד וכשמתקן משני הצדדים? 2) כשנשתייר בכותל רביעי במקום אחד בנוי כשיעור ד' טפחים, בראש הכותל או באמצעו? 3) כשנשתייר משני הצדדים טפח בכל צד או משהו בכל צד? 4) אם אין בפרצה ד' טפחים, כמה צריך לתקן? 5) אם אין בפרצה ג' טפחים, האם צריך לתקן? 6) כשעומד מרובה על הפרוץ, האם צריך לתקן? 7) אם כל החצר פחות

סעיף ה'

ו. 1) מה דין לחי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה? 2) ומה דין צורת הפתח שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה? 3) ומה הדין כשהיא מתנדנדת? 4) ומה הדין כשהלחיים קשורים עד גובה י' טפחים ובגובה למעלה הם מתנענעים עם הקנה שעל גביהם, ומה הטעם? 5) ומה הדין באופן הזה כשרוחב הקנה אינו כרוחב המבוי רק שהלחיים עומדים בשיפוע קצת והקנה הקצר מתקשר על גביהם?

1) אינו לחי.

2) אינו מחיצה.

3) אינו מחיצה [להמחצה"ש עיקר המחיצה תלוי בקנים שמהצדדים ולכן צריך ליהרר שלא ינידס הרוח אבל הקנה שעל גביהן אפילו מתנענע שפיר דמי רק שלא ינטל ע"י הרוח, והמשכנות יעקב מחמיר גם בקנה שע"ג שלא ינידנו הרוח].

4) לכאורה לא הוי מחיצה דנתבטל מהם שם צורת הפתח, ויש להם רק שם לחיים בלבד [כדעת המשכנות יעקב הנ"ל]. אך לפי מה שהסכים במחצה"ש דבקנה שלמעלה אין להקפיד ה"נ סגי ביי"ט התחתונים, ומתכשר ע"י הקנה שלמעלה אפילו רחוק כמה אמות גובה.

5) כגון שרוחב המבוי י"ב אמה והקנה עשר אמה מסתפק בשעה"צ דאם נאמר דל החלק שלמעלה כאילו אינו, תו לא מהני הקנה שעל גביהן, או כיון דעיקר המחיצה עומד בחזקה, נגרר העודף בתר עיקר המחיצה וצריך עיון.

סעיף ו'

ז. 1) הלחי שמעמיד בראש הכותל, האם צריך שיהיה סמוך לכותל ממש? 2) ומה הטעם? 3) ומה הדין אם הלחי רחב יותר מג' טפחים? 4) ומה הטעם?

1) צריך שלא יהא רחוק ג"ט.

2) א. להריא"ז משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה. ב. להתוס' משום דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה.

3) כשסמוך לכותל בפחות מרוחב הלחי - להריא"ז כשר, דהא הוי עומד מרובה על הפרוץ שבצידו. ולהתוס' לא מהני כנ"ל. וכתב המ"ב דיש להחמיר.

3) הב"י כתב דלא מהני לדידיה צוה"פ, ובשעה"צ ז' כתב דבשור"ע חזר בו, דאף להרמב"ם מהני מרוח אחת או שתיים.

4) אם לא נשתייר בכותל ארבעה טפחים, צריך תיקון.

סעיף ג'

ד. מבוי שיש לו שלש מחיצות ופרוץ מצד רביעי, התירו בלחי שיעמיד בפתח המבוי; 1) כמה צריך להיות עביו ורחבו וגבהו של הלחי? 2) מה הנפק"מ בין חצר למבוי שבחצר הצריכו יותר מבמבוי? 3) אדם - קשור או אינו קשור - האם כשר ללחי? 4) והאם יש נפק"מ אם הודיעו שהוא ללחי או לא הודיעו?

1) עביו ורחבו כל שהוא, ואפילו פחות מאצבע [דלא כתה"ד]. וגבהו עשרה טפחים מרווחים ולא מצומצמים.

2) בחצר הצריכו פס ארבעה דכל שהוא עשוי יותר לדירה ולתשמישי הצנע צריך מחיצות יותר גמורות.

3) להמג"א בכל אופן כשר, ולהתו"ש דוקא בקשור ועיין לקמן.

4) א. להמג"א אם לא הודיעו בעיני דוקא קשור¹ דהא בודאי ילך משם ולא יעמוד שם כל היום, משא"כ בהודיעו. והתו"ש מחמיר אפילו בהודיעו דשמא ישכח וילך. ב. אם הודיעו בעיני דוקא שעומד שם מערב שבת דאסור לעשות מחיצה בשבת.

סעיף ד'

ה. 1) אם נשאר קצת כותל ברוח רביעי האם מהני ללחי? 2) והאם סגי ברוחב כל שהוא או דצריך שיהיה טפח, ומה הטעם?

1) עולה משום לחי, ועיין לקמן.

2) המחבר כתב דבעינין טפח, ומפרש המ"ב בשם כמה אחרונים דהמחבר אזיל לשיטתו, ותלוי בפלוגתא דלעיל לענין חצר, ולכן לפי מה דקיי"ל לעיל דסגי בכל שהוא ה"נ במבוי, ודלא כהלבוש דס"ל דבמבוי יש להחמיר יותר מבחצר (ומפרש דבכותל המבוי אין המשוה ניכר כ"כ כמו המשוה שבתוך החצר).

1 צ"ע ע"פ סעיף ז' דבשור"ע דאסור לאחור שנתה, ולא אמרינן הואיל והותרה.

י. 1) מה הנידון אם מועיל לחי שנעשה מעצי אשרה? 2) אלו טעמים מצינו להיתר? 3) ומה הנפק"מ להלכה בין הטעמים?

1) א. כיון דעומד לשריפה מיכתת שיעורא. ב. דאסור בהנאה.

2) א. דברחבו לא בעי שיעור דסגי בכ"ש ובגבהו אף דבעי י"ט, כיון שיכול לעשותו קו דק כל שהוא לא החמירו בשיעור זוטא כי האי. ב. דאפילו היה נשרף, אם היה מדבקו לכותל היה כשר ובלבד שלא יהא ניטל ברות. נולגבי היתר הנאה כיון שאינו משתמש בה ואין לו עי"ז רק היתר טלטול לא חשיב הנאה.

3) א. טעם הראשון שייך רק בדרבנן, ולכן כשעשה ב' מחיצות ולחי לא הוי רה"י מהתורה, ואולי כתותי מכתת שיעורא הוי רק מדרבנן ולחומרא. ב. בצוה"פ לגבי קנה שעל גביהן מהני רק לטעם הראשון משא"כ להשני פסול שאינו יכול לדבקו.

סעיף ט'

יא. 1) האם בעינן שבליטת הלחי יהיה נראה גם לעומדים בפנים? 2) באר מחלוקת רש"י ותו' בפ"י נראה מבחוץ?

1) אם נראה לעומדים בחוץ אף שאינו נראה לעומדים בפנים כשר.

2) לרש"י נראה לבני רה"ר מחוץ למבוי והוא כצורת אות ת', ולהתוס' אין זה אפילו נראה מבחוץ כיון שאינו נראה לצד חלל המבוי, היינו לאלו העומדים נגד המבוי ברה"ר, ולכן מפרש שמיעט עובי הבנין מצד חוץ ואינו נראה אלא לבני רה"ר כזה ¶ כ"כ הב"י, אבל הט"ז מפרש דלרש"י נראה מבחוץ היינו שהוסיף על המשך הכותל מצד אחד כזה ¶ ולפירוש השני של רש"י כזה ¶

סעיף י'

יב. 1) מה הדין כשהלחי גבוהה מן הארץ שלשה טפחים ויש בו עשרה טפחים, ומה הטעם? 2) ומה הדין כשגבוהה פחות משלשה ויש בו שבעה טפחים ומשהו?

1) פסול דלא עדיף ממחיצה דבכה"ג פסול משום שהגדיים בוקעים תחתיה, ולא שמה מחיצה.

2) כשר מטעם לבוד.

4) כנ"ל, ואף דבעלמא בעומד מרובה לא משגחנין במה שהגדיים בוקעים גבי תיקון לחי שאני.

ת. 1) כשעושה צורת הפתח למבוי, האם צריך לדקדק שיהא בתוך ג' טפחים לכותל? 2) ומה הדין אם יש ד' טפחים בין צורת הפתח לכותל, ומה הנידון בזה?

1) לדעת הרבה מהפוסקים א"צ לדקדק, משום דצוה"פ הוי מחיצה גמורה. ויש פוסקים דס"ל דאין חילוק בין צוה"פ ללחי לענין זה, ובשעה"ד יש לסמוך להקל.

2) להחיי אדם צריך לחי אצל הכותל, דהוי כאילו נפרצה בראשה ד"ט, דצריך לחי אצל הפרצה כדעת המג"א. ולהמ"ב צ"ע, משום דהרבה אחרונים הכריעו לגבי נפרצה בראשה, דניתר בעומד מרובה וה"נ בצוה"פ דהוי מחיצה גמורה, ואפילו ברחוק יותר מארבעה. ועוד דהמג"א פוסל בנפרצה בראשה מטעם שאין הקורה מונח על הכותל, לכך צריך לחי, משא"כ בצוה"פ דהוי מחיצה גמורה, וניתר בעומד מרובה. ויש לעיין הרבה בזה, ולכתחילה נכון לחוש להחמיר אף ברחוק שלשה.

סעיף ז'

ט. 1) לחי משברים מדובקים, האם מהני? 2) אבנים היוצאים מן הכותל ומובדלים זו מזו פחות מג' טפחים, האם מהני ללחי והאם מהני ללחיים כאלו לענין צורת הפתח? 3) סיד מחוי בכותל, האם מהני ללחי והאם מהני ללחיים כאלו לענין צורת הפתח, ומה הטעם?

1) מהני.

2) מהני ללחי, אבל לענין צוה"פ מצד התר"ש דלא מהני, ולקמן ס"ק קי"ג כתב המ"ב בשם הגר"ז דלהט"ז מהני.

3) הב"י ס"ל דלא מהני כיון שאינו יכול לעמוד בפני עצמו, והט"ז מפרש בדברי המחבר דלענין לחי לא מהני דבעינן שיעורא, ולצוה"פ מהני דסגי בכל שהוא, ודלא כדמשמע מהרמ"א דמהני אף ללחי. והמ"ב הכריע דלפי הסכמת האחרונים דאף ללחי לא בעי שיעור, א"כ מהני בין ללחי ובין לצוה"פ, ואף דלצוה"פ בעינן בריאה לקבל דלת קשין, י"ל דע"י הכותל שהסיד טחוי ומחוי בה חשבינן לה בריאה שיוכל להעמיד בה (שעה"צ כ"ב).

סעיף ח'

סעיף י"א

יג. 1) לחי שנזדמן שם מאליו ולא עשאו לשם לחי, האם בעינן שיסמכו עליו מערב שבת בפירוש או בסתמא סגי? 2) אם היה שם לחי אחר בערב שבת ונפל בשבת, האם אפשר לטלטל ע"י לחי זה הנמצא שם מאליו?

1) בסתמא הוי כמי שסמכו עליו, אבל אם בפירוש לא סמכו עליו כגון שלא טלטלו שבת שעברה ע"י לחי זה ולא היה שם לחי אחר, אינו מועיל לשבת הבאה עד שיסמכו עליו בפירוש.

2) אי אפשר לטלטל, דה"ל כאילו אומר ע"ז אני סומך ולא על זה, ולכן בשבת זו אידחי ליה מתורת לחי.

סעיף י"ב

יד. 1) מה הדין כשהלחי העומד מאליו רחב ארבע אמות, ורוחב המבוי שמנה אמות? 2) ומה הדין כשרוחב המבוי יותר משמונה אמות? 3) ומה הדין אם העמידו לשם לחי והוא רחב ארבע אמות והמבוי רחב יותר משמונה אמות, ומה הטעם? 4) ומה הדין כשהעמידו לשם לחי או שעשו צוה"פ ואח"כ לא סמכו עליו מער"ש?

1) כשר דעומד כפרוץ הוי כסתום.

2) פסול דנפק ליה מתורת לחי והוי ככותל, ובעי לחי אחר להתירו, וכתבו המחבר וכ"ד הרמ"א שאפילו סמכו עליו לא מהני, דלא מצינן לאפוקי מתורת כותל במחשבה ולשוויה לחי [והב"י כתב דלרש"י ותוס' מהני דלא כהטור].

3) כשר, דאית ליה קלא שתקנו לחי למבוי זה, כיון שריבה בסתימת פתח המבוי.

4) הפמ"ג מסתפק בצוה"פ כיון דחשיב מחיצה, והמ"ב מיקל בלחי וכ"ש בצוה"פ.

סעיף י"ג

טו. לחי שהועמד בהמשך דפנו של מבוי, דשוה מבפנים ונראה מבחוץ, האם מותר לטלטל בכל המבוי ובמשך אורך הלחי; 1) כשהלחי פחות מארבע אמות? 2) כשהלחי רחב ארבע אמות?

1) מותר לטלטל בכל המבוי עד חודו הפנימי של לחי, ולא יותר כיון שאין לחי כנגדו.

2) אסור לטלטל בכל המבוי אפילו הועמד לשם לחי, דמיחזי כמוסיף על הכותל.

סעיף י"ד

טז. קורה המונחת להיכר בראש המבוי; 1) מה הטעם שצריך להניחו על כתלי המבוי דוקא ולא מחוץ למבוי? 2) מה נשתנה קורה מלחי שמועיל גם מחוץ למבוי? 3) האם צריך דוקא להניחה על כתלי המבוי או גם בחלל המבוי מהני? 4) תחב שתי יתדות בשני הכתלים מזה ומזה לצד רשות הרבים והניח קורה עליהם, מה הדין? 5) נעץ שתי יתדות בקרקע סמוך לכתלי המבוי מזה ומזה מבחוץ, והניח קורה עליהם, האם מהני, ומשום מה?

1) שאין נראה שבה להכשיר המבוי אלא כשהוא תוך חללו של מבוי, שאין דרך שום תקרה ושום קורה לתתה אלא ע"ג כתלים ולא מבחוץ.

2) דלחי אפילו כשעומד מבחוץ ניכר שבה להכשיר המבוי (כיון שממעט רוחב הכניסה) מה שאין כן בקורה (שהוא כעין תקרה ואם אינו על המבוי מה הועיל).

3) גם בחלל מהני (ביאור הלכה).

4) פסול, דאינו בחלל המבוי.

5) כשר מטעם לחי, (שעה"צ ל"ד, ותמה דהא אית ביה נמי צוה"פ).

סעיף ט"ו

יז. 1) קורה שלא הונחה כדי להתיר המבוי, האם מהני? 2) מה נשתנה מלחי כה"ג שסמכו עליה מערב שבת? 3) ומה הדין אם הקורה רחבה ארבעה טפחים?

1) לא מהני אפילו סמכו עליה מער"ש.

2) דלחי משום מחיצה, ואף שנעשה מאליה הוי מחיצה, משא"כ קורה משום היכר וכיון שלא הונחה לשם כך לא הוי היכר.

3) הפמ"ג פוסל, ובביאור"ה מסתפק לדעת הרשב"א שמכשיר (לקמן סכ"ז) למעלה מכ' אמה כשהיא רחבה ארבעה ובריאה לקבל מעזיבה, אפשר דה"נ כשר משום פי תקרה וצ"ע.

סעיף ט"ז

4) הב"י מצדד לפסול ומפרש דמשום כך כתב הטור דין קורה של קש וקנים אע"פ שכבר כתב דבעינן בריאה אלא דקמ"ל אע"פ שעשו אותה חזקה ובריאה פסולה, כיון דע"פ רוב אינן בריאות לא פלוג, והט"ז מפרש דקמ"ל דאע"פ שאינו נפסק בשביל כובד חצי לבינה אלא שמתמעך ומתעקם, ואפ"ה פסול כיון שאפשר שיגיע העיקום למטה מעשרה, אבל הגר"א בשם הריטב"א מכשיר כשהיא בריאה (ביאור הלכה).

5) אע"פ שא"צ חזקה לקבל ארית, מ"מ אם ניטלת ברוח מסתפק בביאור"ה [דלפרש"י בדף ג' מהני, אבל לפירש"י בדף י"ג וכן לרבינו יונתן י"ל דלא מהני].

סעיף י"ח

כ. מעמידים, שהם יתדות היוצאות מן הכותל שהקורה נסמכת עליהם; 1) האם בעינן שיהיו חזקים כדי לקבל אותה וגם חצי לבנה, ומה הטעם? 2) איך פוסקים להלכה?

1) י"א (הרמב"ם) שצריך. וי"א (רש"י והרא"ש) שא"צ דאין ההיכר אלא בקורה ולא במעמידיה.

2) לכתחילה נכון להחמיר.

סעיף י"ט

כא. 1) קורה עגולה, כמה צריך שיהיה בהיקפה? 2) מה הטעם להתיר, הא אינה יכולה לקבל עליה אריח?

1) ג' טפחים, דאז יש ברחבה טפח.

2) חשבינן כאילו היתה מתחלקת לשנים.

סעיף כ'

כב. 1) קורה עקומה שעקמימותה יוצא חוץ למבוי באופן שפוסל הקורה, האם כשרה? 2) קורה עקומה שכל עקמימותה נמצאת בתוך הכשר מבוי, האם כשרה?

1) רואים אם כשינטל העקמימות אין בין זה לזה שלשה טפחים כשרה.

2) כשרה, דרואין כאילו היא פשוטה.

סעיף כ"א

כג. מה הדין בקורה המונחת באופנים דלהלן; 1) מצד אחד נסמכת על הכותל ומצד שני

יח. האם מהני קורה שעשאה מעצי אשרה; 1) שעבדה ישראל? 2) של עכו"ם וקצצה ישראל ונטלה לזכות בה? 3) כשנפל האילן מעצמו ונטלה ישראל לזכות בה? 4) כשנטלה ישראל בגזילה - וביטלה העכו"ם או לא ביטלה? 5) אם נתן לו העכו"ם הקורה בשאלה או במתנה אחר שנקצצה ע"י ישראל? 6) ומה הדין אם הקורה רחבה ארבעה, והטעם?

1) לא מהני.

2) לא מהני.

3) לא מהני.

4) להמג"א לא מהני דאינו יכול לבטלה, ולהט"ז חולק דיכול לבטלה ולכך מהני אפילו לא בטלה.

5) בשאלה מהני, דיכול לבטלה. ובמתנה לא מהני, דה"ל ע"ז של ישראל.

6) לדעת רע"א תלוי בב' תי' בתוס' דלתי' ר' אברהם כיון שא"צ בכה"ג להיות חזקה לקבל אריח מהני אפילו מעצי אשרה. אבל הפמ"ג ס"ל דלכו"ע לא מהני כיון שאין יכול להתקיים באויר אחר שיעשה אפר.

סעיף י"ז

יט. 1) כמה צריך להיות שיעור הקורה ברחבה ועביה? 2) וכמה צריך להיות החוזק שלה, ומה הטעם? 3) ומה הדין כשרוחב המבוי עשר אמות? 4) ומה הדין בקורה של קשים וקנים שחזקה לקבל אריח? [ומדוע כתבו הטור? 5) ומה הדין כשרחבה ארבעה טפחים והיא דקה שניטלת ברוח?

1) רחבה טפח ועביה כל שהוא.

2) חזקה לקבל אריחים שהיא חצי לבינה של שלשה טפחים, ורחבו טפח ומחצה, שהם שוכבים עליה בכל ארכה כשיעור רוחב פתח אותו מבוי, כדי שיהא ניכר לכל שלקביעות בנין בא, ולא הניחו רק לפי שעה, א"נ כדי שלא תהא ניטלת ברוח. ואם רחבה ארבעה א"צ שתהא חזקה כ"כ, ואם ניטלת ברוח עיין לקמן.

3) די שתקבל אריחים באורך תשע אמות ושני משהויים, דקורה באורך כזה מתיר במבוי רחב עשר שיהא סמוך בפחות משלשה לכתלים.

מונחת על עמוד? (2) נסמכת על שני עמודים? (3) שתי קורות היוצאות מעל שני הכתלים ובאמצע הרחב מונחות על עמודים?

(1) אם אין בין העמוד לכותל ג' טפחים כשרה, וה"ה כשמרוחקת משני הכתלים פחות מג' דאמרינן לבוד משני רוחות.

(2) כה"ג הוא צורת הפתח דלהרבה פוסקים מהני אפילו הרחיק יותר משלשה (שעה"צ מ"ו) ועיין לעיל מ"ב ס"ק כ"ג דבשעה"ד יש לסמוך להקל.

(3) אם אין ביניהם שלשה טפחים כשרה.

סעיף כ"ב

כד. שתי קורות המונחות זו על יד זו, ואין בכל אחת לבדה כדי לקבל אריח; (1) כמה צריך שתהיה רוחב כל קורה, וכמה צריך שיהיו קרובות זו לזו, ומה הטעם? (2) כשיש ארבעה טפחים לשתי הקורות ביחד עם האויר שביניהם מדין לבוד, האם מהני ומה הטעם?

(1) שניהם יחד טפח, [ולחרשב"א אויר שביניהן מצטרף, וכ"כ הא"ר לדעת כל הראשונים דס"ל כדעה שנייה דלקמן דבעינן קרובות טפח, אויר שביניהן מצטרף, והביא"ה פליג דזהו רק להרשב"א אבל לשאר ראשונים לעולם בעינן שיעור טפח] וכתב המחבר בסתמא שיהיו קרובות פחות מג"ט משום לבוד (רמב"ם), וי"א דאין מועיל לבוד אלא יהיו קרובות בתוך טפח, כדי שיוכל לקבל אריח לרחבו שהוא טפח ומחצה, ויהיה נסמך כאצבע בזו וכאצבע בזו, [ולפ"ז תוך טפח לאו דוקא, א"נ משום דא"א לצמצם, שעה"צ נ'] וכתב בביאור"ה דאף שכתב המחבר דעה זו בשם י"א מ"מ לאו יחידאה הוא, דכ"ד תוס' ורבינו יהונתן והרשב"א והריטב"א, ואדרבה דעת רש"י והגה"מ דגם זה לא מהני אלא בעינן נוגעות ממש.

(2) כגון שכל קורה ג' רביעי טפח והאויר ביניהם שני טפחים ומחצה, לדעת הי"א הנ"ל לא מהני, דאע"פ דברחבה ארבעה לא בעינן חזקה לקבל אריח מ"מ בעינן שיהא ראוי להניח עליהם, ועוד דכיון שהוא רק ע"י לבוד לא הוי היכר.

סעיף כ"ג

כה. שתי קורות המונחות זו על יד זו, אבל לא בשוה, אחת למעלה ואחת למטה, ואין בכל אחת לבדה כדי לקבל אריח; (1) האם מועיל כשאין ביניהם שלשה טפחים, ומה הטעם? (2) ומה הדין כשהעליונה למעלה מעשרים או התחתונה למטה מעשרה, ומה הטעם?

(1) כשרה (רמב"ם), דאמרינן רואים העליונה כאילו היא למטה, או התחתונה כאילו היא למעלה, ויש פוסלים (טור והרא"ש) דלא אמרינן רואים כיון שאינו ראוי לקבל אריח, וס"ל כ"א הנ"ל דאפילו עומדות בשווה בעינן סמוך טפח, וכתב הא"ר דיש להחמיר כדעה זו. [המחבר כתב המחלוקת באופן זה שהוא סמוך בתוך ג"ט בין בגובה ובין במשך, אך בב"י בשם הרה"מ פ"י דלהרמב"ם בעי סמוך רק במשך ולא בגובה דאפילו יותר מג"ט אמרינן חבוט רמי, ואע"פ דלגבי סוכה או לגבי טומאה לא אמרינן חבוט רמי אלא כשיש בגגה טפח היינו משום דבעינן אהל, משא"כ כאן שהוא רק להיכר, וכן דייק הדרכ"מ מהב"י שאם אין גבוהים זה מזה רק פחות מג' לכר"ע כשר, אך בשו"ע לא כתב כן].

(2) פסולה דאין בה הכשר קורה.

כו. לדעה הפוסלת; (1) מאי שנא ממה ששינו בהלכות סוכה כשהסכך מבולבל אחד למעלה ואחד למטה? (2) והאם מרחק טפח או פחות מטפח בכה"ג מהני? (3) וכשתי הקורות עומדות בשוה, איזה מרחק צריך להיות ביניהם?

(1) דהכא בעינן ראוי לקבל אריח.

(2) מהמ"ב משמע דפחות מטפח כשר, (ועיין בביאורים ומוספים 6

5.

(3) לדעת השניה לא יותר מטפח.

סעיף כ"ד

כז. אם הוסיף ופרס על הקורה מחצלת היורדת למטה וקשרה שיהיה לה שם מחיצה, האם מהני מדין קורה או מדין מחיצה; (1) כשהמחצלת יורדת עד פחות מג' טפחים מהארץ? (2) כשהיא גבוהה מן הארץ ג' טפחים?

(1) מהני משום מחיצה.

(2) לא מהני משום מחיצה דגבוהה ג"ט, ולא משום קורה כיון שמכוסה, ואינו היכר.

כח. קורה שהיא רחבה עשרה טפחים, ונמשכת למטה, האם מהני מדין קורה או מדין מחיצה; (1) כשגבוהה מן הארץ עשרה טפחים? (2) כשנמשכת למטה מעשרה טפחים מן הארץ?

(1) מהני משום קורה, [דלא כהרשב"א כדלקמן].

(2) פסולה דבעינן חלל י', כ"ד המג"א והמ"ב, דלא כהב"ח והט"ז שמכשירים מטעם דרואין

6) ברחב יותר מעשר - אף שבא"ר כתב דמהני כמו בחצר, מ"מ בבית מאיר תמה ע"ז דהא גם בחצר לא מהני. וכשאינו ארוך ארבע אמות - לדעת כמה פוסקים, מהני פס ארבעה או שני משהויין כמו בחצר, וכ"כ המחבר בסל"ב.

לא. 1) האם מחשבין טפחים או אמות מרווחות או מצומצמות? 2) כמה יתירה מרווחת על מצומצמת? 3) מדוע אין להקל כבכל ספק דרבנן?

1) לעולם נקטינן לחומרא, הלכך בגבוח מעשרים או רחב מעשר ימעט אע"פ שהן מצומצמות, ובנמוך מעשרה וארוך ארבע בעינן מרווחות.

2) חצי אצבע לאמה.

3) דהוי חסרון ידיעה.

לב. אם גובה חלל המבוי הוא יותר מעשרים אמה מצומצמות. 1) האם ניתן בקורה רחבה ארבעה שראויה לקבל מעזיבה? 2) האם ניתן בקורה רחבה שבעה? 3) האם ניתן בלחי? 4) האם ניתן בציורים בכותל? 5) האם ניתן בצורת הפתח?

1) ניתרת אבל לא משום קורה, אלא משום פי תקרה.

2) אע"פ שאינה בריאה כשרה, שכל שרחבה שבעה העין שולטת בו, עבוה"ק.

3) המחבר ס"ל דמותרת, (שהרי הלחי סמוך לקרקע הוא ואין גבוה אלא י' ומה לנו אם המבוי גבוה כמה, הרה"מ. ומש"כ הטור הוא שלא בדקדוק). ובבית מאיר מפקפק דאינה ניתרת וכמש"כ הטור (והטעם, שהחכמים השוו מדותיהם משום גזירות ואמרו שכל מבוי שאין התירה בקורה פשוט בלא אמלתרא דהיינו גבוה יותר מכ', אף בלחי לא תותר אף דלא שייך הטעם בלחי, מפני רגילות שאצל העולם שלחי וקורה שוים בהיתר המבואות גזרו על הלחי מפני הקורה).

4) מהמחבר משמע דהציור מהני דוקא בקורה עצמה, ובהג"ה כתב דמהני נמי בכותל, (עיין ביאורים ומסופים 70).

5) מהני בגבוה מכ', ואף שהוא רחב מעשר.

לג. 1) ומה הדין אם גובה חלל המבוי עד הקורה אינו אלא כ' אמות מצומצמות, והקורה היא למעלה מעשרים? 2) והאם יש תקנה שיניח הקורה באמצע גובה הקיר, למטה מעשרים אמה?

מה שלמטה מי' כאילו אינו [כדמשמע מפשטות לשון המחבר, והמג"א מפרש מש"כ המחבר שאם נמשכת קצת למטה מעשרה כשרה שנמשכת י' ממקום שמתחלת, והו"א כדעת הרשב"א דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה, ומחיצה אין כאן שהגדיים בוקעים בה, ע"ז אמר הרא"ש דמשום גדלה לא נפקא מתורת קורה].

סעיף כ"ה

כט. כשהקורה קצרה מרוחב המבוי ועומדת במרחק בגובה מעל הכתלים, כגון על שני יתדות עקומות שעולים מהכותל למעלה בשיפוע כלפי פנים, האם מהני לקורה, ומה הטעם?

אע"פ שיש כאן שני ריעותות שאינה מונחת על הכותל ממש אלא בגובה האויר, וגם קצרה מהארוך שבין הכתלים, מ"מ אם אינם גבוהים מכתלי המבוי שלשה ואין בנטייתם שלשה כשרה, דאמרינן חבוט רמי ולבוד, ואם יש בגבהן או בנטייתן שלשה פסולה, דאין כאן לבוד, וגם חבוט רמי לא אמרינן דאין כאן היכר, וכ"ז כשאין ביתדות טפח שהוא שיעור קורה להיות נחשבים כקורה.

סעיף כ"ו

ל. 1) כשהקרקע בפנים המבוי אינו נמוך עשרה טפחים מהמחיצה, האם מהני הקורה, והטעם? 2) בכה"ג, האם מהני צורת הפתח? 3) ומה הדין כשחלל המבוי גבוה י' טפחים ורק במקום פתח המבוי היה נמוך מעשרה? 4) כשהמבוי רחב יותר מעשר אמות, האם מהני הקורה, והטעם? 5) כשהמבוי אינו ארוך ארבע אמות, האם מהני הקורה, ומה הטעם? 6) כשהמבוי רחב יותר מעשר אמות או שאינו ארוך ארבע אמות, האם ניתן בפס ארבעה מצד אחד או שני משהויין משני הצדדים?

1) לא מהני, דנחשב כאילו אין כאן מחיצה, דאין מחיצה פחותה מעשרה.

2) להמחבר מהני, והרבה אחרונים הסכימו לדינא דלא מהני כדעת המ"מ בשם הרשב"א, דהא אפילו מחיצה לא מהני בפחות מי', (ומשמע שאף אם עשה צוה"פ כדינו בגובה י' לא מהני).

3) בכה"ג מהני צוה"פ כשעשוי כדין דהיינו שהקנים גבוהים עשרה.

4) לא מהני דאין עליו שם פתח.

5) לא מהני דלא חשיבא מבוי אלא חצר.

יותר, ולפ"ז היה אפשר להקל במבואות שלנו שיש ריבוי דיוורין אלא אפשר דלא פלוג, מג"א.

3) להרא"ש והטור מהני אפילו כשהבתים פתוחים זה לזה (דרכ"מ), והב"י מסיק כהרי"ף והרמב"ם דכיון שיכולים לערב דרך הפתחים נחשבים כחצר אחת, וכתבו האחרונים דכיון שהוא מילתא דרבנן נקטינן לקולא.

4) בצורת הפתח, משום דלפעמים הוא מפולש, או רחב יותר מעשר. ודוקא בעיר שאינה מוקפת חומה, או שהחומה פרוצה ביותר מעשר לרה"ר או כרמלית, אבל במוקפת חומה וצריך לתקן בין מקום היהודים להעכו"ם די בפס רחב ארבעה או שני פסין משהו כשאינו רחב מעשר.

5) לדעת המג"א והרבה אחרונים סגי בשני לחיים, וי"א (ת"ש וב"מ) דמצד המנהג, צריך בכל צד צורת הפתח, וכתב המ"ב דצריך לכתחילה ליזהר בזה.

6) המג"א ועוד אחרונים מקילין דאין צריך שום תיקון, דמעיקר הדין יש לו דין חצר, והט"ז ועוד אחרונים מחמירים, והמנהג להקל.

7) כיון שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו.

[אב ובנו או הרב ותלמידו המקבלין פרס ואוכלין בבתיהם האם חשובים כשניים והטעם?]

לגבי לאסור זה על זה חשובים כאחד, ולגבי להתיר המבוי חשיבי שניים, משום דעירובין דרבנן ואזלינן הכא והכא לקולא.

סעיף כ"ז

לז. חצר שארכו יותר על רחבו, האם דינו כמבוי וניתר בלחי או בקורה?

ניתר בלחי וקורה אע"פ שאין בתים וחצירות פתוחים לתוכו, ודוקא שאינו קרוב לרה"ר אלא למבוי.

סעיף כ"ח

לח. מבוי שאין בפתחו רוחב שלשה [או ארבעה], האם צריך תיקון?

המחבר ס"ל לעיקר כהרמב"ם שאם אין בפתחו שלשה, א"צ תיקון דהוי כסתום, ואע"פ

1) כשרה, דלא בעינן עובי הקורה בתוך עשרים, אך אם היה תחילה למעלה מכ' ובא למעטו כתב הדרכ"מ ז' דיניח הקורה בתוך העשרים.

2) מהני.

לד. היה הקורה למעלה מעשרים אמה; 1) האם מהני לבנות בנין תחתיו למעטו מעשרים? 2) וכמה צריך להיות רוחב הטפח ומה הטעם? 3) והאם מהני עפר ומה הטעם?

1) מהני.

2) בעינן רוחב טפח תחת כל הקורה, וסגי בטפח דקיי"ל מותר להשתמש תחת הקורה והעומד על אותו מקום יוכל לראות את הקורה (ומסתבר דברחוק מהכתלים פחות מג"ט מהני כמו בקורה).

3) מהני, כמו דמהני בסוכה, וצריך ליזהר שלא יפחת מהשיעור ברחבו וגבהו [ורבנו יונתן ס"ל דלא מהני אלא קורה או אבן שאין דרכן ליפחת, ומפרש בביאוריה דכיון שכל בני המבוי דורסין על מקום זה חיישינן שמא יפחות, משא"כ בסוכה שהוא איש יחידי לא חיישינן].

לה. כשהמבוי אינו גבוה עשרה וחוקק בה כדי להשלימו לעשרה, כמה צריך לחוק באורך וברוחב, ומה הטעם?

ארבע אמות באורך, על פני כל רחבו, והטעם דבעינן ד"א ולא סגי בטפח משום דצריך לשוויה דופן, בשיעור משך מבוי שהוא ד"א. והא דבעינן על פני כל רחבו, דהא צריך שלא יהא הפסק בין החקיקה לכתלים כדי שיצטרפו, ומ"מ בפחות מג' מצטרף.

לו. 1) כמה חצירות ובתים ופתחים בעינן למבוי שיהא ניתר בלחי וקורה? 2) מה הטעם? 3) ומה"ד כשפתוחים זה לזה? 4) מה המנהג הפשוט במדינות אלו לתקן מבואות שלנו? 5) מה עושין בצד השני של המבוי? 6) מבוי עקום האם צריך לתקן עקמימותו? 7) מדוע יש למבואות שלנו דין חצירות?

1) שני חצירות, ולכל חצר שני בתים.

2) לרש"י שני בתים כדי שיצטרכו לעירוב חצירות, ושתי חצירות כדי שיצטרכו לשיתוף, וצריך היכר לכל חצר שצריך שניהם, ולהרמב"ם שסומכין על שיתוף במקום עירוב הטעם שצריך בתים וחצירות, דכל שאין ריבוי דיוורין משתמשים בו בהצנע וצריך מחיצה

מתוך ד' אמות בתוך המים? (4) כשיש על שפתו מדרון המתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות?

(1) המחבר פסק כהרמב"ם שאין צריך תיקון, שגם הים נחשב למחיצה. ולהרמ"א צריך תיקון דחיישינן שיעלה הים שרטון ויטלטל מרה"י לכרמלית.

(2) להמחבר גם באופן זה מותר, מג"א.

(3) בשעה"צ מדייק דבאופן זה אסור, אף שמדרון זה אינו רחוק עשר אמות מן השפה, אף דאפשר שמן התורה הוי רה"י, מ"מ כיון שמדרבנן כל שטח המים כרמלית הוא לא נוכל לחשבו למחיצה להתיר טלטול.

(4) באופן שאינו מכוסה במים הוי מחיצה [דלא כהמ"מ] (שעה"צ צ"ט).

מב. ומה הדין כשהספינות עוברות שם לנמל, ומה הטעם?

המג"א ס"ל דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכמה אחרונים פליגי דלא נתבטל עי"ז שם מחיצה משפת הים.

מג. 1) מבוי שראשו אחד כלה לנהר ויש בשפתו גובה י' טפחים, האם צריך שם תיקון? (2) הנהרות שדרכן להתייבש בקיץ ואז אין המדרון שלהם גבוה י' טפחים בתוך ד' אמות, האם צריכים תיקון כשאינו יבש? (3) וכמה צריך שיהא הנהר סמוך לראש המבוי?

(1) להמג"א ועוד אחרונים לא חיישינן שיעלה שרטון וכ"כ המ"ב דנחשב למחיצה, דלא כהט"ז.

(2) צריך תיקון דחיישינן שיתייבש, פמ"ג וחיי"א.

(3) פחות מעשר אמות.

מד. נהר שנקרש בימות הגשמים; (1) האם מקרי מחיצה לטלטל על ידה - בימות החמה ובימות הגשמים? (2) ומה הדין אם שפת הנהר גבוה ומתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות עד מקום הקרישה?

(1) הרבה אחרונים הסכימו עם המג"א לאסור רק בזמן הקרישה, והט"ז אוסר אף בקיץ דיש לגזור בכל השבתות אטו שבתות אלו שנתבטלה המחיצה והוא כ"ש מפירות המוקצים שמבטל מחיצה מטעם שאין עתיד לפנותם, ועוד חיישינן שיעלה שרטון. אך

שבתוכו רחב הרבה. והדרכ"מ מיקל כהר"ם והרא"ש דבפחות מארבעה א"צ תיקון.

לט. מבוי שאין ברחבו שלשה טפחים [או ארבעה], האם צריך תיקון ומה הטעם?

בפחות מארבעה א"צ תיקון, דהוי מקום פטור, וכתב המ"ב דבזה כו"ע מודו [ואף אם הרמב"ם חולק נוכל לסמוך להקל].

סעיף כ"ט

מ. 1) באיזה מבוי מיירי הא דאיתא בגמ' מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה? (2) איך פי' המ"ב ואיך פסק המחבר? (3) באר החשש שמא יעלה הים שרטון, והנפק"מ?

(1) לדעת רש"י היה רק צד אחד מבתים וחצירות דהיינו; צדו אחד ים וצדו אחד אשפה, וראשו אחד סתום כשאר מבוי, וראשו אחר לרה"ר מתוקן בלחי וקורה. ולרבנו חננאל היה להמבוי שני צדדים מבתים וחצרות, ושני ראשיה ממזרח ומערב אחד כלה לים (כלומר שהיה לשון ים בין המבוי לרה"ר) ואחד כלה לאשפה (המפסיק בין המבוי לרה"ר), ולא אמר בה רבי איסור דהא קיימי מחיצות, היתר נמי לא אמר בו שמא תנטל אשפה מזה הצד, ויעלה הים שרטון מן הצד האחר, ונמצא מבוי מפולש לרה"ר משני צדדים.

(2) המ"ב פירש כר"ח, דאף כשיש בתים משני צדדים יש לחוש כדעת הרמ"א, והמחבר שפסק לקולא היינו אף כשיש רק צד אחד בתים.

(3) רש"י פי' שע"י שיעלה שרטון יתבטלו המחיצות וימשיכו לטלטל במבוי, והרה"מ פי' שיטלטלו מן המבוי המותר בטלטול לאותו מקום שעלה שרטון וזה אסור שאותו מקום לא הוקף לדירה, אבל כשהים קיים ליכא חששא שאין הים בת טלטול עם המבוי, ונפק"מ א' כתב המג"א דלהמ"מ לא מהני צוה"פ אלא בעינן מחיצה גמורה לצד הים (עיין שעה"צ ק"ז). ב' כשיש על שפת הים תל המתלקט עשרה מתוך ארבע למעלה מן המים דלהמ"מ חיישינן משא"כ לרש"י, ולמעשה כתב המ"ב דאין להחמיר בזה (שעה"צ צ"ט).

מא. מבוי שראשה מצד אחד כלה לים, האם צריך לעשות שם איזה תיקון, ומה הטעם; (1) כשהים עמוק י' טפחים בשפתו? (2) כשהוא מתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות בשפתו? (3) כשהוא מתלקט י' טפחים

להאבן העוזר והחת"ס לא נתבטל המחיצה ע"י הקרישה.

(2) יש להקל (הט"ז) כתב כן כשהוא ביבשה, והמ"ב כתב עד מקום הקרישה).

מה. כשראשה מצד אחד כלה לנהר ויש עליו גשר שמהלכין בו רבים, האם צריך לעשות שם איזה תיקון; (1) כשהגשר רחב רק ארבעה טפחים? (2) כשהגשר רחב יותר מעשר אמות?

(1) מהתור"ש ופמ"ג משמע דא"צ, אבל מהנר"ב משמע דצריך תיקון וכ"ד החי"א.

(2) אף להתור"ש ופמ"ג צריך לעשות צורת הפתח במקום הגשר.

מו. (1) ומה הדין כשהנהר מקפת את העיר מכל הצדדין, והטעם? (2) והאם מועיל שיעשה עתה מחיצה על גבי ההיקף? (3) ומה יוכל לעשות שיוכל לטלטל במקרה כזה?

(1) כיון שנעשה קודם שנתייבשה העיר, הוי קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואסור לטלטל בו.

(2) בביאור הלכה כתב דלא מהני כנ"ל שנח ס"ח, [וכבר תמה החזו"א דאדרבה שם מבואר דמהני שהרי הוא דר באויר מחיצות שעשה עתה].

(3) שישתום במקום אחד ברוחב יותר מעשר אמות ואח"כ יחזור ויפתח.

מז. מבוי שראשו מצד אחד כלה לאשפה, האם צריך לעשות שם איזה תיקון, ומה הטעם; (1) כשכלה לאשפה של רביס? (2) כשכלה לאשפה של יחיד?

(1) אין צריך תיקון, דאינה עשויה להתפנות.

(2) צריך תיקון, דחיישינן שיפנה ויחסר מגובהה וימשך לטלטל.

מח. (1) עיר שמוקף סביבה חריץ עמוק י' טפחים ורחבה ד' טפחים, האם צריך תיקון? (2) ומה הדין אם יש גשר על גבי החריץ שהולכים דרך שם למבואות העיר?

(1) אין צריך דהוי כמוקף חומה, ואם מתלקט עשרה מתוך ארבע אמות בשיפוע, צריך שיהא בקרקעיתה אחר שכלה העשרה טפחים רוחב החריץ ארבעה (שעה"צ ק"ז).

(2) צריך צורת הפתח, [ועיין לעיל שנחלקו באינו רחב י' אמות].

סעיף ל'

מט. מבוי שצד אחד ארוך יותר מהצד השני, היכן מניח את הקורה, ומה הטעם; (1) כשצד הארוך עודף על הקצר יותר מג' אמות? (2) כשצד הארוך עודף על הקצר פחות מג' אמות? (3) כשהאלכסון אינו ניכר להדיא לעין רק על ידי מדידה?

(1) כנגד הקצר, דבאלכסון לא הוי היכר, והרואה אומר שמותר להשתמש ברה"ר, דאין העודף נראה מן המבוי.

(2) הירושלמי מתיר אע"פ שהאלכסון יותר מעשר, כיון שחלל המבוי אינו רחב מעשר, לא קפדינן על אלכסון מועט. אך מסתימת הרמב"ם משמע דבכל אופן אינו מניח אלא נגד הקצר.

(3) לא קפדינן בזה, דלא שייך הטעם שיבואו לטעות.

נ. (1) האם מהני שיניח את הקורה באלכסון ולא יטלטל רק כנגד הצד הקצר? (2) האם מהני שיעשה צורת הפתח באלכסון, והיכן יהא מותר לו להשתמש, ומה הטעם? (3) האם מהני שיעשה צורת הפתח באלכסון גם כשצד אחד עודף על צד אחר ביותר מד' אמות?

(1) להמחצית השקל מותר, ולהפמ"ג לא מהני כלל, וכ"ד הביאור"ה.

(2) מהני, וישתמש בקצר כנגד קצר ובארוך כנגד ארוך, דצוה"פ הוי מחיצה גמורה, ומחיצה מהני אף באלכסון.

(3) מהני (רשב"א).

נא. (1) במבוי כזה, כשמניח לחי אחד אצל הארוך ואחד אצל הקצר, היכן מותר לטלטל, ומה הטעם? (2) ומה הדין בחצר או במבואות שלנו שיש להם דין חצירות?

(1) רק נגד הקצר, דאע"פ שהוא מועיל משום מחיצה היינו כשיש מחיצה נגדו, והארוך אין לו מחיצה נגדו.

(2) כיון שצריך שני פסים, אם אינו עומד נגדו, אסור לטלטל במבוי כלל ואפילו עד הקצר

2) מותר, ודוקא שאין להם דריסת הרגל זה על זה, כגון שיש להם פתח אחר דבלא"ה אפילו דלת לא מהני.

נה. 1) האם אפשר לחלק חצר ע"י שיעשה צורת הפתח באמצע וכל אחד יערב לחלקו? 2) עיר המוקפת חומה שננעלו הפתחים בלילה חוץ מפתח אחד שהוא כלחי, האם מערבין אותה לחצאין, ומה הטעם? 3) אם נפרץ פרצה בחומה, האם יכולים לערב חציה ולהניח חציה, ומה הטעם?

1) אפשר לחלק, ודוקא שאין להם דריסת הרגל זה על זה, כגון שיש להם פתח אחר דבלא"ה אפילו דלת לא מהני.

2) אין מערבין אותה לחצאין, דכל העיר כמבוי אחד שיש לחי בראשו.

3) מערבין לחצאין, דבטל הכשירה.

סעיף ל"ג

נו. מבוי שהוא רחב עשרים אמות; 1) האם מהני צורת הפתח בראש המבוי? 2) האם מהני פס רחב ארבע אמות, ומאי טעמא לא מהני פחות מארבע אמות, והיכן מעמידו? 3) היכן יניח הקורה בראשו, ומה יעשה כשגובה כותלי המבוי ו' אמות וגובה הפס רק ד' אמות? 4) האם מהני גם לחיים בשני המבואות או לחי באחד וקורה באחד? 5) אם אין בכל מבוי משני המבואות כל תנאי מבוי, האם מהני להניח בראשו קורה או לחיים?

1) מהני.

2) מהני כשמעמידו באמצע ועי"ז כל צד פחות מעשר, ונחשב כל צד כמבוי בפני עצמו, ובפחות מד"א לא מהני דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, אבל ד"א הוא שיעור משך מבוי, ואין אור מבטל כותל מבוי.

3) מכותל אחד לכותל שכנגדו, ואם יש הפסק בגובה בין הפס לקורה יותר מג"ט לא מהני, דהרי נחשב כשני מבואות והפס ככותל המבוי ואין הקורה מונחת רק על כותל אחד, לכן יכשיר ע"י לחי.

4) מהני.

5) קורה לא מהני, אבל לחיים מהני כדין חצר.

נז. מן הפס עד הכותל האמצעי של המבוי, האם צריך תיקון, ואיזה תיקון; 1) כשיש

[דלא כהב"ח דס"ל דהוי כצוה"פ ומועיל עד י' אמות].

נב. תוך המבוי, האם יכול להניח הקורה באלכסון, והיכן מותר לו לטלטל; 1) כשהאלכסון פחות מעשר אמות? 2) כשהאלכסון יותר מעשר אמות? 3) כשהאלכסון יותר מעשר אמות באופן שצד אחד משוך מחבירו רק פחות מג' אמות?

1) יכול להניח באלכסון, ומשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך.

2) הט"ז מצדד לאסור, ובשלחן עצי שיטים מתיר.

3) מהירושלמי מוכח להיתר כיון שאין החלל רחב מעשר [ביאוריה ד"ה יכול להניח].

סעיף לא-לב

נג. העמיד לחי באמצע המבוי, באר הדין והטעם אם מותר לטלטל ממנו ולפנים; 1) כשיש חצר מהלחי ולחוץ ועשו החיצונים לחי בראש המבוי? 2) כשיש חצר מהלחי ולחוץ ולא עשו החיצונים לחי בראש המבוי? 3) כשאין חצר מהלחי ולחוץ? 4) ובאיזה אופן לא מועיל הלחי באמצע להתיר בפנים, אף כשאין לחי בראש המבוי?

1) אוסרים אלו על אלו עד שיערבו יחד, דכיון שיכולים לערב יחד, וכן הרגילות לערב יחד, הוי כשכח אחד מהחצרות ולא נשתתפה שכולם אסורים.

2) הפנימיים מותרים, דאין ראויים להשתתף לכן אין בכוחם לאסור.

3) מן הלחי ולפנים מותרים.

4) כשאין בפנים הכשר מבוי, כגון שאין בארכו ד' אמות, או שאין בארכו יותר על רחבו, או שאין בתים וחצירות פתוחים לו.

נד. אם עשו באמצע המבוי שני פסים של משהויין או פס ארבעה או צורת הפתח; 1) האם מותר לטלטל ממנו ולפנים - כשאין תיקון בראש המבוי? 2) והאם מותר לטלטל ממנו ולחוץ - כשיש תיקון בראש המבוי.

1) מותר, אפילו כשיש תיקון בראש המבוי.

שם יותר מעשר אמות? (2) כשיש שם פחות מעשר אמות?

1) צריך תיקון כדין מבוי עקום בסי' שס"ד ס"ג. [ולהריצב"א א"צ דכיון ששני הפתחים לרה"ר אחד ועומד בפתח זה לא יסבב סביב הפס לבוא לפתח אחר].

2) להב"י צריך, ולהרמ"א והט"ז א"צ, והסכימו האחרונים כהב"י, אכן למש"כ רע"א דאין לדחות דעת הרשב"א במבוי עקום כמין ח' דא"צ תיקון, אפשר דיש לסמוך כאן על הריצב"א שא"צ תיקון אף ביותר מעשר ועכ"פ אין להחמיר יותר מדעת הרמ"א שמתיר בפחות מעשר.

סעיף ל"ד - ל"ה

נח. 1) איזה תיקון נוסף כתב השו"ע להתיר מבוי שהוא רחב עשרים אמות? (2) מאי טעמא הכא בעינן עומד מרובה על הפרוץ, ובעלמא קיי"ל דפרוץ כעומד נמי מותר? (3) כשממעט פתח המבוי ע"י פס עומד מרובה על הפרוץ, האם בעינן קורה או לחי בראש המבוי, - והיכן מעמידו רק ברוחב עשר אמות או אף בפתחים הקטנים? (4) מאי טעמא צריך לזיזהר לא ליכנס בפתחים הקטנים? (5) אם עשה צורת הפתח לפתחים הקטנים, האם מותר ליכנס שם, ומה הטעם?

1) ירחיק שתי אמות מהכותל ויעשה פס ג' אמות, וכן בצד השני, וישאר פתח עשר אמות. או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וכן בצד השני. או ירחיק שתי אמות ושני טפחים, ויעשה פס שתי אמות וארבעה טפחים וכן בצד השני.

2) כיון דפרוץ גם מצד השני אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה.

3) לרוב האחרונים בעינן קורה או לחי רק ברוחב עשר דמה שמונח על הפס ה"ז כאילו מונח על הכותל דהפרצה בטל לגבי העומד [אבל להמג"א בסי' שס"ה סק"ג כשיש פרצה ד"ט בעינן קורה על כותל המבוי מהקצה להקצה].

4) שלא יתבטל תורת פתח מהגדול ונמצא המבוי בלא תיקון לחי או קורה.

5) להמחבר מותר, ולרע"א אסור וכ"כ בתפארת שמואל שהוא ט"ס בדברי המחבר, דמה מהני שעשה צוה"פ בקטן הא נתבטל שם פתח מהגדול, אבל אם עשה צוה"פ בגדול מהני.

נט. 1) הפס שעושה בראש המבוי למעט מרוחב הפתח - האם צריך שיהיה שלם או סגי בקנה קנה פחות מג' טפחים? (2) ומה טעם לא אמרין בזה אתי אורא דהאי גיסא ואורא דהאי גיסא ומבטל ליה?

1) בקנה קנה פחות מג' סגי.

2) דלבוד הוי כסתום.

סעיף ל"ו

ס. מבוי שיש בראשו מדרון כלפי פנים או כלפי חוץ, האם נחשב המדרון כמחיצה? (1) כאשר מתלקט גובה י' טפחים מתוך ד' אמות? (2) כאשר מתלקט גובה י' טפחים מתוך ה' אמות? (3) ומה הטעם לחלק ביניהם?

1) נחשב מחיצה.

2) אינו נחשב.

3) בעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה.

סא. 1) אם כל העיר מוקפת תל ואח"כ בנו בה בתים, האם מותר לטלטל והטעם? (2) ומה הדין אם בנה מחיצות בגובה י' טפחים על התל? (3) ומה הדין אם התל היה פחות מי' טפחים והשלים עד י' טפחים? (4) אם יש סביב העיר חריץ עמוק י' טפחים ורחב ד' טפחים, ונסתם ע"י עפר וצוררות האם זה אוסר?

1) אסור, דלא הוקף לדירה.

2) לא מהני.

3) מהני.

4) אם נסתם ברוחב י' אמות הוי כפירצה.

סימן שס"ד – דין מבוי המפולש ועשוי כנדל

העולם שמסתפקין בצורת הפתח ברה"ר שהוא רחב ט"ז אמה ומפולש משער לשער?

סעיף א'

(1) שאינו מונע הרבים מלעבור, ואתו רבים ומבטלי מחיצתא.

(2) לרש"י בעינן שתי דלתות, כיון שאינו מחיצה גמורה, דאינו נסגר אלא בלילה, ולהרשב"א והריטב"א סגי בדלת אחת הננעלת בלילה דמונע הרבים מלעבור משער לשער, ומצד השני יעשה לחי או קורה.

(3) בעינן שיהיו ננעלות, דאל"ה אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולהרמב"ם סגי בראויות לינעל דס"ל שאין רבים מבטלים.

(4) מדהביא שיטה ראשונה בסתמא, דבעינן שיהיו ננעלות, משמע דהכי ס"ל, ואף שבדרכ"מ חולק מ"מ מדלא הגיה בשו"ע ש"מ שחזר בו.

(5) סומכים על הי"א בסי' שמ"ה דלא הוי רה"ר אלא בשישים ריבוא. וכתב בביאור"ה דלגבי איסור דאורייתא סומכים על רבי אלעזר דצוה"פ הוי מחיצה דלא אתו רבים ומבטלי ליה, ולגבי איסור טלטול רבנן בלא דלתות סומכים דלא הוי רה"ר גמורה.

סעיף ג'

ג. **מבוי עקום כמו אות ד; 1) האם צריך תיקון בעקמימות, ואיזה תיקון? 2) ומה הדין בשעת הדחק? 3) צורת הפתח או לחי וקורה בעקמימות, האם מהני גם ברחב יותר מעשר אמות? 4) מה נשתנה מבוי זה ממבוי מפולש?**

(1) המחבר פסק דהוי כמפולש בעקמומית, ובעינן שם צורת הפתח, ובשני ראשיו לחי או קורה, או להיפך בשני ראשיו צוה"פ ובעקמימות לחי או קורה, וס"ל להמ"ב דאף שפתוח לכרמלית הדין כן, כדעת הט"ז דלא כמשאת בנימין דדייק מרש"י דדוקא בפתוח לר"ה.

(2) יסמוך על שיטת ר"י והרשב"א דבעקמימותו א"צ כלום, אלא הוי כשאר מבוי מפולש שעושה צוה"פ בראשו אחד, ולחי או קורה בקצה השני.

א. מהי התיקון שצריך לעשות בשני צדי המבוי, באופנים דלהלן, ומה הטעם; 1) כשהמבוי מפולש בשני ראשיו לרה"ר או בשני ראשיו לכרמלית או צד אחד לרה"ר וצד אחד לכרמלית? 2) כשצד אחד פתוח לרה"ר וצדו השני לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה? 3) כשצד אחד פתוח לרה"ר וצדו השני לחצר שאינה מעורבת, שאינה רגילה במבוי זה? 4) כשצד אחד פתוח לרה"ר וצדו השני לחצר שאינה מעורבת שרגילה בו מכבר? 5) כשצד אחד פתוח לרה"ר וצדו השני לחצר המעורבת? 6) כשהוא מפולש משני ראשיו לרה"ר ואין בו תנאי מבוי והוא רק כחצר?

(1) צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן, דצוה"פ הוי כמחיצה, והוי כמבוי סתום מג' צדדים דסגי בלחי או קורה.

(2) דינו כפתוח לכרמלית, פמ"ג.

(3) כיון שהחצר מוקף מחיצות אין זה מבוי מפולש, ומ"מ יעשה לחי או קורה גם לצד החצר כדי לחלק בין דיורי החצר למבוי שלא יאסרו אלו על אלו. והב"ח מחמיר דבעינן לצד החצר דוקא לחי שיהא נראה כסתום.

(4) כשאין לה פתח אחר אפילו צוה"פ ודלתות לא מהני אם לא נשתתפה.

(5) להט"ז א"צ שום תיקון לצד החצר, ולהגר"א כיון שמוותרים בטלטול אוסרים על בני המבוי, ולא מהני לחי, אלא בעינן תיקון חצר דהיינו שני פסין או פס ארבעה או ששתתפו.

(6) יעשה מכל צד שני פסין או פס ארבעה.

סעיף ב'

ב. 1) רה"ר עצמה, מה טעם אינה ניתרת בצורת הפתח? 2) האם צריך שני דלתות משני הצדדים או סגי בדלת אחת, מדאורייתא ומדרבנן, ומה הטעם? 3) האם צריך שיהיו הדלתות ננעלות בלילה או סגי שיהיו ראויות לינעל, ומה הטעם? 4) כמאן פסק השו"ע? 5) על מה סומכין

ז. מבואות הפתוחים אלו לאלו, ואין העיקום של אחד מהם נוטה לרה"ר, רק תחילת מבוי הראשון וקצה המבוי האחרון, האם צריך תיקון בכל מבוי ואיזה תיקון?

צריך תיקון כמבוי המפולש.

סעיף ה'

ח. מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו מצד אחד או בשני הצדדים, וראשם השני פתוח לרה"ר (1) האם צריך תיקון בראש ובעקמימות של כל מבוי קטן, ואיזה תיקון כשהמבואות הקטנים מכוונים זה כנגד זה וכשאינם מכוונים זה כנגד זה? (2) והאם צריך תיקון ואיזה תיקון במבוי הגדול - כשהוא מפולש וכשהוא סתום מצד אחד?

(1) אף כשמכוונים צריך צוה"פ לצד המבוי ולחי או קורה מצד רה"ר [דלא כדדייק הב"י מר"ת, וכן הדין אפילו כשהשבילים רק מצד אחד].

(2) במפולש יעשה מצד אחד צוה"פ ומצד השני לחי או קורה, ואם אינו מפולש עושה לחי או קורה בראשו.

(3) צוה"פ מהני. ולחי או קורה להרא"ש לא מהני, ולהר"מ מהני, ויש להקל דבלא"ה להרבה ראשונים א"צ כלום בעקמימותו, ביאור"ה.

(4) דכיון שהפילוש שבאמצע נראה משני הצדדים צריך לסתמו שלא יראה.

ד. מבואות שלנו שיש להם דין חצרות; (1) האם צריך תיקון בעקמימותו, ואיזה תיקון? (2) ומה יעשה בשני ראשיו? (3) והאם מהני גם ברחב יתר מעשר אמות?

(1) להט"ז בעינן תיקון כמו במפולש, והמג"א (סי' שס"ג ס"ק כ"ז) מיקל דאין צריך כלום, וכן נהגו.

(2) שני לחיים בכל אחד מקצותיו, והמנהג לעשות צורת הפתח.

(3) בכה"ג בעינן דוקא צוה"פ, ולדעת הר"מ שהובא במרדכי ובב"י סגי בעקמומית לחי או קורה אפילו הוא יותר מעשר, ומפרש בדרכ"מ דדינו כסתום, אלא דצריך שיראה תיקון משני צדדים ויש להקל כשעושה בשני ראשיו צוה"פ.

ה. במבוי עקום, האם צריכים לעשות שיתופי מבואות ביחד או יכולים להתחלק ולערב כל אחד לעצמו; (1) כשעושה צורת הפתח בשני ראשיו ולחי או קורה בעקמימותו? (2) כשעושה לחי או קורה בשני ראשיו וצורת הפתח בעקמימותו?

(1) אין יכולין, אא"כ סילקו דריסת הרגל.

(2) יכולין להתחלק.

ו. מבוי העשוי כמו אות ה; (1) האם צריך תיקון בשני עקמימותיו ובשני ראשיו, ואיזה תיקון? (2) ומה הדין במבואות שלנו או בשעת הדחק שאי אפשר לעשות תיקון בעקמימותו?

(1) המחבר פסק כרש"י, דיעשה צוה"פ בשני עקמימותיו, ולחי או קורה בשני ראשיו. ורע"א הוכיח דהרבה ראשונים ס"ל כהרשב"א דהוי כמבוי סתום מצד אחד, וא"צ כי אם לחי או קורה בשני ראשיו, ולכן כשיצטרף עוד איזה סניף ס"ל דיש לסמוך להקל.

(2) יש לסמוך להקל לעשות רק שני לחיים בכל אחד מקצותיו, והמנהג לעשות שם צורת הפתח בכל אחד מקצותיו.

סעיף ד'

סימן שס"ה – דין מבוי שנפרץ

5) לפי התפארת שמואל הנ"ל מועיל, אבל הבית מאיר הוכיח מהריטב"א דאינו מועיל וא"כ תלוי בפלוגתת הראשונים וצ"ע למעשה.

6) המג"א פסק כהתוס' דאינו מועיל משום דהוי כתחילת מבוי דבעינן ארבע אמות. ובביאור"ה מפקפק כיון דלרש"י והרבה פוסקים מהני.

7) מותר דהוי כסתום.

סעיף ב'

ג. מבוי שהוא סתום מג' רוחות וקצת מרוח רביעית ותיקנו ע"י לחי או קורה, ונפרץ במקום הסתימה; 1) עד כמה מותר שיהיה פרוץ? 2) והאם בעינן שיהיה הקורה גם על הפרוץ או סגי שמונח על הפתח הראשי עד מקום העומד?

1) עד עשר אמות ובלבד שיהא עומד מרובה.

2) להמג"א בעינן גם על הפרוץ, ולרוב האחרונים אין צריך.

ד. 1) מה הפי' לא בקעי בה רביס? 2) מבוי שנפרץ מצדו פחות מעשר אמות, ונשאר פס ארבעה טפחים אולם בקעי בה רביס, איזה תיקון צריך לתקן שם? ומה הטעם שצריך תיקון? 3) במבואות שלנו שדינם כחצירות, מה הדין כשבקעי בה רביס?

1) שהמקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רביס לעבור שם, או שנשתיירו ביסוד ג' או ד' טפחים גובה ע"פ כל הפירצה. [ולהלבוש כל שאין דרך רביס לעבור שם מקרי לא בקעי בה רביס].

2) ימעטו מארבעה טפחים או יעשה שם צוה"פ. והטעם כתב הלבוש דלא חשיב פתח אלא דרך הרביס, ויש אחרונים שפי' דהוי כמפולש, והתו"ש כתב דחיישינן שיעזבו פתח שבראשו, ובשעה"צ מפקפק בחשש זה דהא נשאר ארבעה.

3) המג"א מסתפק ומסיק דיש להחמיר כמו במבוי כנ"ל ולא אמרינן דתמיד פרצתו בעשר

סעיף א'

א. מבוי שנפרץ בו פרצה מצדו כלפי ראשו, ונשאר עומד בראשו פס ארבעה טפחים; 1) מה הדין והטעם כשהפרצה פחות מעשר אמות? 2) ומה הדין והטעם כשהפרצה יותר מעשר אמות? 3) ואיזה תיקון מועיל כשהפרצה יותר מעשר אמות?

1) מותר, דעד עשר הוי פתח, ואף אי שבקי בני מבוי פתחא קמא ואזלי דרך פתח זה אפילו הכי מותר כיון שנשתייר שיעור אורך מבוי.

2) אסור, דהוי פירצה.

3) יסתום או יעשה צורת הפתח במקום הזה.

ב. באופן הנ"ל, כשלא נשאר עומד בראשו פס ארבעה טפחים; 1) מה הדין כשהפרצה יותר מג' טפחים? 2) ומאי שנא מבעלמא דבפחות מעשר אמות מיקרי פתח? 3) ומה הדין אם נשאר גידודי המעכב ההילוך שם? 4) והאם מועיל תיקון לחי או קורה או צורת הפתח במקום הפירצה, ומה הטעם? 5) והאם מועיל תיקון צורת הפתח בראש המבוי? 6) והאם מועיל להעמיד עכשיו פס ארבעה במקום שלא נשאר ד"ט? 7) ומה הדין כשהפרצה פחות מג' טפחים, והטעם?

1) אסור.

2) דחיישינן דילמא שבקי בני המבוי פתח המבוי וילכו בפתח זו לקצר דרכם, ובטל תיקון הלחי או קורה.

3) מ"מ חיישינן כיון דממעטי הילוכא ע"י פתח זה.

4) לחי או קורה לא מהני דלא תיקנוהו לפירצה. ולענין צוה"פ לפי הגירסא בשר"ע סי' שס"ג סל"ד דמועיל בפתחא זוטא בראש המבוי הנ"ל מועיל כשהוא מהצד, ולפי הגהת תפארת שמואל שגורס התם "פְּתָחָא רְבָא" יש להסתפק, דה"נ לא יועיל, ואפשר דהכי כיון שעשה צוה"פ חשוב כסתום והוי כאילו היה פס ארבעה בראשו.

כמו בחצר, וכן פשיטא ליה להב"מ מעיקר הדין.

סעיף ג'

ה. מבוי שצד אחד פתוח לרה"ר וצדו השני נפרץ לחצר, והחצר מצד שני נפרץ לרה"ר ולא עירבו בני החצר עם בני המבוי, האם מותר לטלטל בחצר; (1) כשהפרצה פחות מעשר אמות, והפרצה נגד פרצת המבוי ובקעי בה רבים; (2) כשהפרצה יותר מעשר אמות, בצד המבוי או בצד רה"ר?

(1) מותר לטלטל בחצר אע"פ שבמבוי אסור ואפילו בקעי בה רבים מר"ה למבוי, דפרצה י' אינה אוסרת, ובני המבוי לא אסרי, דהחצר רחב מהמבוי ונשארו גיפופין מכאן ומכאן, ובקיעת רבים אינה אוסרת בחצר.

(2) בכל אופן אסור.

ו. באופן הנ"ל, האם מותר לטלטל במבוי; (1) כשהפרצה אינו כנגד פרצת החצר, ומה הטעם; (2) כשלא נכנסו כותלי המבוי בחצר; (3) כשלא נכנסו כותלי המבוי בחצר והגיפופים נראים למי שעומד במבוי; (4) כשנכנסו כותלי המבוי בחצר ואין הגיפופים נראים למי שעומד במבוי - כשמופלגים ג' טפחים מכותלי החצר וכשמופלגים פחות מג"ט; (5) כשהפרצה נגד פרצת החצר וכותלי המבוי אינם נכנסים לחצר, האם מהני מה שהגיפופים נראים למי שעומד במבוי, ומה הטעם?

(1) אסור, דכיון שפרוץ במילואו אסרי עליהם בני החצר.

(2) גם המבוי מותר בפחות מעשר, דנחשבים כלחיים [וכופים אותם שלא יעברו דרך המבוי].

(3) כשאין הכותל נכנס נחשב כנראה לעומד במבוי, ומהני משום דהוי נראה מבחוץ, ודוקא כשאינו מפולש כדלקמן.

(4) יותר מג' טפחים אסור כנ"ל, ובפחות אמרינן לבוד ומותר דנחשב לחי.

(5) לא מהני כיון שהוא מפולש.

ז. אם ערבו בני החצר עם בני המבוי והחצר פרוץ יותר מעשר אמות, האם מותר לטלטל בחצר; (1) כשהפרצה לצד רשות הרבים; (2) כשהפרצה לצד המבוי?

(1) אסור, דלגבי רה"ר לא מהני הערוב, שעה"צ י"ג.

(2) מותר לטלטל בחצר.

ח. אם ערבו בני החצר עם בני המבוי, האם מותר לטלטל במבוי; (1) כשהפרצה שבמבוי לחצר אינו מצד החצר רק באמצע, ופרצת החצר מצד השני אינו מכוון נגד פרצת המבוי; (2) כשפרצת המבוי לחצר מצדו או אפי' באמצע, ופרצת החצר מצד שני מכוון כנגדו; (3) אף כשפרצת החצר אינו מכוון כנגדו, כשהחצר הוא של יחיד, ומה הטעם?

(1) מותר.

(2) אסור, דנראה כמבוי ארוך עד רה"ר.

(3) אסור, שמא יבנה בתים ברוחב החצר העודף על המבוי ונמצא מבוי שכלה לצדה ואסור.

ט. מה דין המבוי שנפרץ לרחבה פחותה מסאתים; (2) ומה הדין כשנפרץ לרחבה יותר על סאתים והוקף לדירה; (3) ומה הדין כשנפרץ לרחבה יותר על סאתים ולא הוקף לדירה; (4) והאם מהני בזה כשאין כותלי המבוי נכנסין לתוך הרחבה והגיפופין נראין מבחוץ, ומה הטעם?

(1) הוי כנפרץ לחצר.

(2) הוי כנפרץ לחצר.

(3) צריך תיקון כאילו נפרץ לכרמלית.

(4) לא מהני, דהא אף לרחבה גופא לא מהני כיון שהיא כרמלית, ואיך יועיל למבוי.

י. מבוי שרוח רביעית שלו פתוח לנהר, מה הדין באופן שמצד העיר אינו משופע כ"כ שיתלקט גובה י' טפחים מתוך ד' אמות, אבל מצד השני של הנהר הוא עמוק עשרה?

כשיש בין הבתים לצד השני יותר מעשר אמות פשיטא דאסור, דהפרצה מפסקת. ובפחות משיעור זה מסתפק המג"א דאפשר שיש לאסור מחשש דיבואו להתיר במפולש בלי שום תיקון, שהרי לא יעלה על דעתם שההיתר הוא מפני השפה שמעבר הנהר שמתלקט י"ט מתוך ד"א. והמ"ב מפקפק בזה ומסיק דבמקום הצורך יש להקל בזה כדעת התוס'.

4) אין צריך למחות דכיון שהיא מילתא דרבנן, מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות

סעיף ז'

יד. מבוי שיש בו קורה או לחי או צורת הפתח, ונשבר בשבת, האם מותר לטלטל שם מכאן ואילך, ומה הטעם; 1) בעיר שאינה מוקפת חומה? 2) בעיר שהיא מוקפת חומה, כשישבה ולבסוף הוקפה? 3) בעיר שהיא מוקפת חומה, כשהוקפה ולבסוף ישבה? 4) בעיר שהיא מוקפת חומה ועומד ליסתר מערב שבת? 5) נפרץ מחיצה בין מבוי לחצר?

1) אסור, כיון שאין מחיצות.

2) [יש אוסרים] והתירוה"ד מתיר וכ"פ הרמ"א, דכיון שמחיצות החיצונות קיימות ועי"ז הוא רה"י, ואי"צ אלא לסלק דיורי הנכרים ולכן הוי כשתי חצירות שלא עירבו ונפל הכותל שביניהם דאמרינן שבת כיון שהותרה הותרה.

3) אסור, דיש עליה דין כרמלית מדרבנן, וכיון שאין לה מחיצות הרי הוא פתוח לכרמלית.

4) כיון שעומד ליסתר לא אמרינן הואיל והותרה, ואסור לאחר שנותר.

5) אסור כיון שאין תשמישן שווה, ב"י ומג"א.

טו. 1) באר מתי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה? 2) כשחל ביום ראשון בערב שבת [או ביום ה' ו'] ונפסק בו העירוב האם אמרינן הואיל והותר ליו"ט ראשון הותר לשבת, ומה הטעם?

1) כשיש חסרון מצד הדיורים כגון שניתוספו, או שנפלה מחיצה בינו ובין חצר אחר דתשמישן שווה, אבל לא בחיסרון מצד המחיצות למקום שאין תשמישו שווה כגון שנפלה מחיצות חיצונות ויש עליו שם כרמלית או רה"ר, וה"ה בין מבוי לחצר.

2) המג"א בסי' שס"ג סק"ד אסר אפילו ביו"ט ראשון ביום ה' דה"ל שתי קדושות, דלא כמהרי"ק שהתיר ביו"ט שחל ביום ה' ו' ונקרע העירוב ביום ה' משום דגם ביו"ט צריך לערב לדברים שאין בהם צורך כלל.

סעיף ח'

טז. מבוי שעשו שיתוף מבואות ולא עירוב חצירות, ונשברה הקורה בחול, האם מותר לטלטל בשבת; 1) באותו חצר שהעירוב

יא. מבוי הפתוח לרשות הרבים, האם מותר להשתמש תחת הקורה או כנגד הלחי המונח בראשו, או להוציא משם לחוץ או להכניס משם לפניו, ומה הטעם; 1) כשאין שם שיעור ד' טפחים על ד' טפחים? 2) כשיש שם שיעור ד' טפחים על ד' טפחים? 3) אם יש דלת למבוי והדלת לפניו מן הלחי והוא נעול?

1) להשתמש תחתיו או להכניס מותר, דבטל לגבי פנים, ולהוציא אסור מדאורייתא, דהא הוא תוך המבוי שיש לו ג' מחיצות.

2) הרמב"ן אינו מחלק וס"ל כנ"ל בפחות מארבעה, ולהתוס' והריטב"א אסור להשתמש תחתיו, או להכניס, דמדרבנן יש לו דין כרמלית, ולהוציא אסור מדאורייתא דיש לו ג' מחיצות.

3) אעפ"כ מותר, כשפתוח לרה"ר.

יב. מבוי הפתוח לכרמלית; 1) האם מותר להשתמש תחת הקורה המונח בראשו, ומה הטעם? 2) האם מותר להשתמש כנגד הלחי המונח בראשו, ומה הטעם?

1) להמחבר אסור, דמצא מין את מינו ומצטרף לכרמלית. והא"ר מיקל כהראב"ד דתחת הקורה בכל אופן מותר, ובפרט ברחבה ארבעה ובריאה לקבל מעזיבה דגם הרשב"א מיקל, בודאי מותר דפי תקרה יורד וסותם.

2) אסור, דמצא מין את מינו כנ"ל.

סעיף ה' - ו'

יג. 1) האם מותר לישב בקביעות בראש המבוי תחת הקורה או אצל הלחי וחפץ בידו, ומה הטעם? 2) האם מותר לישב בקביעות בראש המבוי כשיש צורת הפתח, גבוה או נמוך, ומה הטעם? 3) ומה הדין אם המבוי פתוח לכרמלית? 4) והאם צריך למחות ביד הנשים היושבות על פתח המבוי וכדיהן בידן, ומה הטעם?

1) אסור, שמא יתגלגל לחוץ ויביאנו דאין בו היכר.

2) בנמוך אפשר דמותר, אבל בגבוה אסור דליכא היכרא.

3) המג"א אסר אף בזה וכן משמע מהמחבר דלא כהב"ח שמיקל.

מונח בו ? 2) בחצירות הפתוחות לו ע"י פתח או חלון? 3) בחצירות שאינן פתוחות לו?

1) מותר.

2) מותר.

3) אסור דאין להם עירוב.

יז. אם נשברה הקורה בשבת, האם מותר לטלטל; 1) בתוך החצירות? 2) מחצר לחצר דרך פתחים או חורין? 3) מחצר לחצר דרך המבוי?

1) מותר.

2) כיון שנשבר בשבת מותר אף דרך חורין דכיון שהותרה הותרה.

3) אסור.

יח. במקום שלא עשו שיתופי מבואות ולא עירובי חצירות, האם מותר לטלטל מחצר לחצר בבית אחד כשבכל חדר דר אדם אחד לבדו ואין לחבירו תפיסת יד?

אסור.

סימן שס"ו – דין עירוב להצר שהרבה בני אדם דרים בו

מעיקר עירוב חצירות, דלא פטרו אלא במחנה היוצא להלחם].

4 א. הרה"מ פי' דמחנה מיירי שחונים ימים רבים, ושיירא שחונים ליום אחד מפני השבת. ב. המ"ב מפקפק בזה ומפרש; מחנה - שחונים בקביעות במקום אחד רק שמעמידים אוהלים של ארעי, ושיירא - היינו שהולכים ממקום למקום ואע"פ שחונים איזה ימים ג"כ פטורים. ג. הגר"א בשם מפרשים דס"ל דשיירא פחותה מעשרה, וביותר מעשרה נקראים מחנה.

ג. **בתים שבספינה; 1) כשיש בו כמה בתים ויש לספינה מחיצות גבוהות י"ט, האם מותר לטלטל בספינה או מבית לספינה? 2) כשיש בו כמה בתים ואין לספינה מחיצות גבוהות י"ט, האם מותר לטלטל בספינה או מבית לספינה? 3) ומה הדין כשיש בספינה רק בית אחד ושאר אנשים שוכנים בספינה עצמה?**

1) בספינה עצמה מותר כמו בחצר, אבל מבית לספינה צריכים עירוב.

2) מן הים לספינה וכן בספינה עצמה מותר רק בתוך ד"א דהוי כרמלית, ומבית דהוי רה"י לספינה אסור.

3) המג"א וא"ר התירו, ומקשה בביאו"ה כיון דסוף סוף שוכנים הרבה אנשים בספינה, מדוע לא נגזור שלא יוציא מביתו לספינה אטו מרה"י לרה"ר, ותי' כיון דלא מיקרי חצר בלא שני בתים, לא גזרו בספינה רק באופן זה.

סעיף ג'

ד. **1) הבית שמניחין בו העירוב, האם צריך ליתן פת? 2) מה הנידון אם בעינן שהפת יהיה שוה פרוטה, ומה נקטינן להלכה? 3) בית שער - דיחיד או דרבים, אכסדרה ומרפסת, האם מניחים בהם העירוב?**

1) אי"צ.

2) דאם עירוב משום קנין, דקונים הבית ע"י הפת, בעינן שו"פ, אמנם קי"ל שהוא משום דירה, ולכן אי"צ שיהא בו שו"פ.

3) בית שער - מסתימת המחבר נראה כהרמב"ם דאף בבית שער דיחיד אין מניחים, אבל הגר"א מפרש דס"ל כרש"י, ומפרש דבית

סעיף א'

א. **חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו; 1) מה הטעם אסרו לטלטל מבית לחצר או איפכא? 2) והאם מותר לטלטל בתוך החצר, ומה הטעם? 3) ומה הטעם שעל ידי עירוב מותר לטלטל?**

1) כיון שהבתים רשויות מיוחדות לכל אחד, והחצר רשות משותפת לכולם דומה קצת לרה"ר, ויאמרו שמותר להוציא מרה"י לרה"ר.

2) כיון שהחצר מוקף מחיצות מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר, דאינו נראה כרה"ר אלא לענין הוצאה מהבתים.

3) שעי"ז הוי כאילו כולם דרים באותו בית, וכל החצר מיוחד לבית זה. ופי' הרמב"ם כשם שיד כולנו שוה במקום זה כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחז כ"א לעצמו והרי כולנו רשות אחד. ודלא כמ"ד בגמרא משום קנין.

סעיף ב'

ב. **1) יושבי אהלים או סוכות, האם צריכים לערב? 2) מחנה - בשעת שלום, בשעת מלחמה או בחזירתן מהמלחמה - שהיקיפוהו מחיצה, האם צריכים עירוב? 3) קבוצת אנשים ההולכים בשיירא ויש לכל אחד אהל שהקיפו מחיצה מסביב לאהלים, האם צריכים לערב, ומה הטעם? 4) מה הנפק"מ וההגדרה הנכונה בין מחנה לשיירא?**

1) צריכים לערב.

2) בשעת שלום צריך, ובמלחמה אי"צ אפילו בחזירתן [והגר"א כתב די"מ דמחנה פטורים].

3) אי"צ, דכיון שאין האוהלים קבועים לדירה אלא מעמידים אותם דרך עראי כשעומדים לפוש לא מיקרי חילוק דירות, וכמו שכולם מעורבים בבית אחד דמי. והגר"א כתב ד"ח דשיירא פחותה מעשרה חייבים, ויותר מעשרה נקראים מחנה ופטורים. [המחבר פסק כהרמב"ם דשיירא פטורה מעירוב, אבל רוב פוסקים הראשונים ס"ל דשיירא אינה פטורה

בדבר לא ישנו א"כ יש להם טעמא רבא מותר.

3) לפירש"י שיחשדו שמטלטלין בלא עירוב, בין שמת בין שמכר הבית אסור אבל להתוס' דוקא כשמת אסור, אבל מכר הבית מותר דלא יחשדו להקונה שמעולם לא היה בידו, ובקרוב העדה מפרש דאפילו אם מת מותר וכ"ש אם מכר מותר, וצ"ע.

4) הכנה"ג מתיר, ויש מפקפקין.

5) מותר לשנות דליכא חשדא, שיאמרו שעתה רוצים להנות לאיש אחר.

6) משום איבה כנ"ל בשם רש"י ותוס' והרמב"ם.

7) אין מחויבים להוציאו משם, ואם הנותן רוצה לחזור וליתנו במקום הרגיל מותר, ומ"מ בדין זה האחרון צ"ע, [והמג"א אפשר דס"ל שאם הורגל בבית השני אין להוציאו משום חשדא דהשני, ואם לא הורגל צריך להוציא משום חשדא דהראשון].

ת. 1) מה טעם המנהג להניח העירוב בבית הכנסת, הא אינו ראוי לדירה? 2) והאם מותר להוציא מבית הכנסת לחצרו או לחצר אחרת בלי עירובי חצרות?

1) הרמ"א כתב נ"ל הטעם דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף, וא"צ בית דירה, רק שיהא במקום המשתמר. והב"ח הקשה דמ"מ הוא גם עירוב וי"ל דהבתים ניתרים מטעם מיגו.

2) להנ"ל שאינו נחשב בית דירה מותר להוציא לחצר אחרת, באופן שהוא מתוקן בלחי וקורה, דלא נאסר להוציא מחצר למבוי רק כלים ששבתו בבית ולא ששבתו בחצר, וכ"ש דמותר לחצר ביהכ"נ ואף שיש שם בית דירה אחרת, דביהכ"נ לא נחשב רק כחצר, ולבית דירה אחרת לא מצרכינן עירוב כידוע.

סעיף ד'

ט. 1) מה טעם צריך להניח כל העירוב בכלי אחד? 2) ומה הדין אם נתמלא האחד ונתן גם בשני? 3) ומה הדין כשיודע מתחילה שלא יכנס בכלי אחד, והיה לו כלי אחר גדול יותר? 4) ומה הדין אם אחד מזכה בעד כולם? 5) והאם צריך דוקא כלי אחד או במקום אחד סגי? 6) באופן שאפשר בשני כלים, האם צריך שיהיו דוקא בבית אחד או אף בשני בתים? 7) ומה הדין כשמזכה בשלו בשביל כולם?

שער נקרא רק של רבים, משא"כ דיחיד אינו בכלל בית שער. אכסדרה ומרפסת - אע"פ שדרים בהם אין מניחים בהם.

ה. 1) הא דבעינן שיניחו העירוב בבית שיש בו ד' על ד' אמות, האם מהני גם כשיש בו כדי לרבע? 2) ומה הדין להניח בחדר קטן שהוא בתוך חדר גדול, ובחדר הקטן אין בו ד' על ד' אמות? 3) ומה הדין כשהקטן נפרץ במילואו לגדול, ומה הטעם?

1) לכתחילה יניח בבית גדול, כיון דלהט"ז [ומג"א] בעינן דוקא מרובע, ואף שהא"ר כתב שהולכים להקל בעירובין, אינו ברור כ"כ להקל לכתחילה כיון שיש עוד בתים.

2) התו"ש מתיר דסליק היקף הקטן והוי כאילו מונח בגדול, ובביאור"ה מקשה דהא מקום זה אינו ראוי לדירה וצ"ע.

3) מותר, דהוי כקרן זווית של הגדול, וכאילו מונח בתוכה, כמו שאמרו לענין צירוף עשרה.

ו. 1) האם מהני כשהבית שמניחין בו העירוב הוא של קטן, ומה הטעם? 2) האם קטן יכול לגבות העירוב ולאספו, ומה הטעם? 3) האם אפשר לאסוף העירוב לכתחילה ע"י עכו"ם, ומה הטעם?

1) מותר, דעירוב משום דירה כאילו כולם דרים כאן, ואין הקטן צריך להקנות כלום.

2) מותר, דאינו צריך להקנות כלום, דנעשה ממילא מקום דירה לכולם ע"י שהונח שם הפת.

3) אסור, דחשוד לגנוב, ולהחליף טוב ברע.

ז. האם מותר לשנות מקום העירוב וליתנו בבית אחר? 1) כשעדין לא הורגלו לזה הבית? 2) כשהורגלו ליתנו בבית זה? 3) אם מת בעל הבית או מכר הבית? 4) אם התנו לשנות בתחילת הנתינה? 5) אם צריך ליתן מעות בעבור זה? 6) ומה הטעם בכל אלו? 7) ומה הדין בדיעבד כשהוציאו ונתנו במקום אחר?

1) אין להקפיד.

2) אין לשנות משום איבה, א. לרש"י שיחשדו שמטלטלין בלא עירוב ועי"ז יבואו למחלוקת. ב. להתוס' שיחשדו שגנב מהעירוב. ג. להרמב"ם משום הנאה שהרי בית שנותנים בו הערוב א"צ ליתן פת. ואע"פ שיש קצת טעם

3) הפמ"ג מסתפק, ובדרכ"מ בשם הראב"ד כתב שאינו עירוב.

4) בסי' שס"ח מ"ב סקי"ז כתב דבאופן זה אין בו משום איבה, והט"ז והא"ר מחמירים כשנפרסה קודם ביהש"מ כיון שיש שהות להניח ככר אחר שלם.

יב. 1) האם עושין שיתופי מבואות בפרוסה? 2) ואם עושים שניהם ביחד, האם מהני הפרוסה גם לעירובי חצירות?

1) כיון דמערבין בכל מיני אוכלים ומשקים לא תיקנו חז"ל דוקא בשלימים.

2) המ"ב רצה להקל אך מהרמ"א לא משמע כן ואפשר דס"ל כהראשונים דאף בשיתופי מבואות אם מערב בפת בעינן שלימה.

יג. 1) מה הדין בשלימה שניטלה ממנו כדי חלת נחתום? 2) ומה הדין אם נפרסה וחיברה בקיסם, ומה הטעם?

1) מערבים בה, ופסק המחבר דאפילו לא היתה טבולה לחלה, [כדעת הרא"ש משום דמה יודעים שכיניו, דלא כר"י שאסר, ועוד החמיר שאפילו היתה טבולה לחלה והפריש יותר מכדי צורך דאיכא איבה].

2) כשאינו ניכר שנפרסה מערבים בה, דכיון שאינו ניכר ליכא איבה.

יד. לאלו שמפרשים הא דאין מערבין רק בפת שלם, שכל העירוב ביחד יהיה פת שלם; 1) האם צריך דוקא שיקחו קמח מכל אחד לעשות פת שלם או פת שלם מכל אחד נמי מהני? 2) והאם מהני ג"כ שיתנו כל אחד פרוסה שוה או דבעינן שלם דוקא, ומה הטעם? 3) אם נתן כל אחד קמח ונשתייר מן הקמח ולא נעשה מכולו חלה, האם הוי עירוב, ומה הטעם? 4) והאם בעינן שכל אחד יזכה עבור כולם?

1) פת שלם מכל אחד נמי מהני, אלא שמקילים בפת אחד לכולם.

2) שלם דוקא, כנ"ל דחיישינן שיחזור לקלקולו.

3) הוי עירוב דלא גרע מאלו אחד מזכה לכולם, ואדעתא דהכא נתנו קמחם תחילה.

4) אי"צ דכשנותנו להשמש אנו חושבים כאילו נותנו לו שיזכה בו בשביל כולם, ולהלבוש בעינן שיזכה השמש ע"י עצמו או ע"י אחר בפירוש, וטוב להחמיר לכתחילה לזכות

1) דבעינן מעורבים כשמו עירוב, ובשני כלים נראים מוחלקים [דלא כר' יהונתן דפי דוקא כשמקפיד משום שלא יתחלף ככרו עם של חבירו].

2) מותר.

3) יש מחמירים דהוי כחולק לכתחילה לשנים.

4) לכאורה מותר, אך מדלא הזכירוהו הפוסקים, ש"מ דלא פלוג.

5) הפמ"ג מסתפק דאפשר שהעיקר שלא יהא בשני כלים, וכ"מ בירושלמי.

6) דוקא בבית אחד.

7) מדלא הזכירוהו הפוסקים ש"מ דלא פלוג וגם באופן זה בעינן בבית אחד [ואם מניחין בביהכ"נ יבחרו היותר גדולה שבעיר].

סעיף ה'

י. 1) מה טעם צריך לזיזר שלא לערב בדבר שתיקן לצורך שבת? 2) כשאחד מזכה לכולם, האם גם צריך שיתרצה כשאחד יבא לאכול ממנו? 3) ומה הדין אם פועל בעצמו שלא יקפיד? 4) אם בא אחד לבקש העירוב בשבת ולא רצה ליתן לו, האם בטל העירוב?

1) שהרי אם יבקש חבירו ממנו יקפיד שלא ליתן לו ונמצא שאינו עירוב.

2) צריך שיתרצה.

3) מסתבר שמותר לערב אף במה שתיקן לשבת.

4) אינו בטל שכבר חל.

סעיף ו'

יא. 1) מה טעם אין מערבין בפרוסה? 2) ומה הדין אם ירצו כולם ליתן פרוסה, ומה הטעם? 3) ומה הדין בדיעבד? 4) ומה הדין אם עשאו מתחילה בשלימה ולשבת אחרת נפחתה ונשתייר ממנה כשיעור?

1) משום איבה, שיאמר אני נותן שלימה ואתה פרוסה.

2) ג"כ אסור, דחיישינן שיחזור לקלקולו.

ו' צ"ע מה נשתנה מסעיף ז' לגבי פרוסה שהק"ל, ויש לחלק דהתם הנה משום איבה, ובה שיהא מזכה ליכא חש, אצל כן החיסרון שאין מתעוררין וחד לכן לא פלוג.

סעיף ז' - ח'

טו. 1) אם אחד מזכה לכולם האם יכול לערב בפרוסה, ומה הטעם? 2) האם מערבין בפת אורז, עדשים, כוסמת, תירס, ודוחן?

1) יכול לערב בפרוסה דלא שייך כאן כלל משום איבה.

2) באורז ועדשים כוסמת ותירס, מערבים שדרך העולם לאפותו ולאכלו, משא"כ בדוחן.

סעיף ט'

טז. המזכה מפת שלו לכל בני החצר; 1) מה טעם צריך לזכות דוקא ע"י אחר? 2) איך זוכה לאחרים כשלא עשאוהו שליח?

1) דע"י עצמו אינו יכול, דכ"ז שהוא בידו לא יצא מרשותו.

2) דזכין לאדם שלא בפניו.

יז. 1) באיזה אופן הוא זוכה לאחרים, ע"י קנין יד או הגבהה, והאם בעינן הגבהה טפח או ג"ט, ומה הטעם? 2) כשבעה"ב מניח העירוב על ידו של הזוכה העומדת באויר, האם צריך הגבהה?

1) כשכולו בתוך ידו ואינו בולט לצדדים אין צריך להגביה, וידו קונה בלא הגבהה, ואם בולט לצדדים צריך להגביה טפח, ואף להאומרים דהגבהה בעי ג"ט בעירוב הקילו.

2) צריך הגבהה טפח.

יח. הכלי שהעירוב מונח בתוכו - האם צריך להניחו במקום מסוים או שאפשר גם שיהיה מונח על הקרקע, ומה הטעם?

להרמב"ם והגאונים צריך להעמידו גבוה מהקרקע טפח כדי שתהא מובדלת ומופרשת משאר כלים שבחצר, וטוב לכתחילה לחוש לדבריו.

יט. 1) האם צריך לזכות גם לכולם שיתווספו מיום זה ואילך, ומה הטעם? 2) ואיזה קולא יש בזה בזמננו, ומה הטעם? 3) אם ניתווספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור, האם צריך להוסיף עליהם? 4) והאם מהני שיתנה עליהם בפירוש, ומה הטעם?

1) צריך לזכות, דאל"כ לפעמים שיתווספו עליהם דיורים ויאסרו עליהם.

2) הריטב"א בשם רבו כתב דבזמננו אינם הדיורים שמתווספים אוסרים, דמאחר שנוהגים להניח עירוב על כל השנה, מסתמא מכוונים גם עליהם, וכ"כ המחבר דלב ב"ד מתנה עליהם.

3) צריך להוסיף, דלדידהו הוי תחילת עירוב.

4) להט"ז בסוף סי' שס"ח מהני, והמ"ב הכריע כהרשב"א דלא מהני, דשמא לא אמרו שיורו בכ"ש אלא לאותן שהיו בתחילת העירוב.

סעיף י'

כ. כשמוזכה ע"י אחר, האם יכול לזכות ע"י אלו דלהלן; 1) ע"י בנו ובתו הקטנים - הסמוכים על שולחנו ושאינם סמוכים על שולחנו? 2) ע"י בנו ובתו הגדולים - הסמוכים על שולחנו ושאינם סמוכים על שולחנו? 3) ע"י עבדו ושפחתו הכנעניים? 4) ע"י עבדו ושפחתו העבריים - קטנים או גדולים? 5) ע"י אשתו שמעלה לה מזונות - כשיש לה בית בחצר וכשאיין לה בית בחצר? 6) ע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות - כשיש לה בית בחצר וכשאיין לה בית בחצר? 7) ע"י מלמד או סופר או יתום שאוכל על שולחנו? 8) ע"י בנו גדול שיש לו אשה וסמוך על שולחן אביו?

1) סמוכים לא מהני, ואם אינם סמוכים להרא"ש מהני ולהרמב"ם לא מהני, ולכתחילה טוב לחוש.

2) בבנו גדול ובתו שבגרה ואינם סמוכים מהני, ואם סמוכים להרא"ש לא מהני ולהרמב"ם מהני ולכתחילה טוב לחוש.

3) לא מהני.

4) אפילו קטנים מהני.

5) להרי"ף הרמב"ם והר"ן מהני בכל אופן, ולהרא"ש בכל אופן לא מהני, ולכתחילה טוב לחוש.

6) גם בזה נחלקו כנ"ל, אך באופן שאמר לה צאי משה ידיך במזונותיך ואינה מספקת מעשה ידיה למזונות, מותר לזכות על ידה דאין מציאתה לבעלה.

7) מהני.

(8) לכר"ע מהני.

כא. המזכה לאחרים, האם צריך להודיע להם לפני שבת, ומה הטעם?

אין צריך להודיע, דזכין לאדם שלא בפניו.

סעיף י"א

כב. (1) האם צריך להניח פת לכתחילה לשם עירוב או אפשר לסמוך על פת שעל השלחן משום עירוב? (2) כשבעה"ב לא זיכה עבור בני החבורה ולא הקנה להם פת וזימנן לסעוד על שולחן, האם יכולים לסמוך על פתו משום עירוב, ומה הטעם? (3) והאם צריך בכה"ג פת שלם?

(1) בני חבורה שקנו פת בשיתוף והיו מסובים לאכול וקדש עליהם היום, ואפילו לא היה פת שלהן אלא מסובין אצל אחד שזימנן לאכול, הפת שעל השולחן סומכים עליה משום עירוב, ודוקא בבית ולא בחצר שאינה בת דירה.

(2) יכולים לסמוך, דכיון שזימנן ויכולים לאכול, יש להם בו זכות.

(3) להתר"ש אי"צ כיון שזיכה להם, ולהמ"ב צ"ע

סעיף י"ב

כג. אפוטרופוס של קטן, האם יכול לערב עבורו משל הקטן שלא מדעתו, ומה הטעם?

יכול לערב מפני שהוא לו כבן בית, שמערב משל בעל הבית שלא מדעתו.

סעיף י"ד

כד. (1) אדם אחר שאינו דר בעיר ורוצה לשבות שם, האם הוא יכול לברך על העירוב? (2) ומה הדין אם אינו רוצה לשבות שם, ומאי שנא מהקובע מזוזה לאחרים?

(1) יכול לברך, דע"י העירוב גם הוא מותר לטלטל [עיין סי' ש"ע ס"ח דאורח אינו אוסר ואין אוסרים עליו והיינו אם עירבו ביניהם].

(2) לא יברך, דאינו עושה שום מעשה שהעירוב כבר נתקבץ ע"י אחר, משא"כ במזוזה שעושה מעשה, ומ"מ למנהגנו שהרב מזכה לכולם, א"כ יכול גם אחר לזכות ולברך דע"ז שמזכה חשיב מעשה.

כה. במקום שנהגו להניח עירוב בערב פסח בשביל כל הקהל, ואחד רוצה לעשות לעצמו כל ערב שבת; (1) האם יכול לברך על עירובו? (2) האם צריך לזכות מעירובו לכל בני העיר, ומה הטעם?

(1) אין כדאי שיברך.

(2) נכון שיזכה, שאם ירצה באמת לחלק עצמו מן העיר יש מקום לומר שיאסרו אלו על אלו.

כו. כשמניח עירובי תבשילין ועירובי חצירות בזמן אחד, באיזה נוסח מברך, ואיזה נוסח אומר אחר כך על עירובו?

מברך על מצות עירובין, ואומר הנוסח בהדין עירובא על כל אחד כפי נוסחו, והחיי"א כתב שיאמר על מצות עירובי תבשילין ועירובי חצירות, ואומר בדין יהא שרא לן לאפויי וכו' ולטלטל מבית לחצר וכו'.

סעיף ט"ו

כז. (1) כשמקבץ קמח מכל בני החצר, אימתי מברך ברכת עירוב, ומה הטעם? (2) כשמקבץ פת מכל בני החצר, אימתי מברך ברכת עירוב, ומה הטעם? (3) בדיעבד אם כבר זיכה לכל בני החצר, האם יכול לברך, ומה הטעם?

(1) אחר שנאפה הפת קודם שהאחר מגביה לזכות בשבילם, דבשעת קיבוץ הוא עובר דעובר כ"ז שלא נאפה.

(2) הב"י והב"ח ס"ל אחר שהתחיל לקבץ עכ"פ מאדם אחד, דאחר גמר הקיבוץ כבר נגמר המצוה. אבל המג"א והט"ז ועוד, הסכימו דיכול לכתחילה לברך אחר גמר הקיבוץ משום דלכתחילה צריך לזכות לכל בני העיר.

(3) יכול לברך, דעיקר קניית העירוב חל בכניסת השבת, ובפרט כשלא הונח עדיין העירוב במקומו, דלא נגמר עדיין המצוה.

כח. (1) המערב משלו ומזכה ע"י אחר לכל בני החצר, אימתי מברך ברכת עירוב? (2) בדיעבד אם כבר זיכה לכל בני החצר, האם יכול לברך, ומה הטעם?

(1) בשעה שמזכה להם, ואפשר דבעינן שימסור הפת להאחר לשם עירוב וקודם שמגביה יברך בעה"ב.

2) יכול לברך, דעיקר קניית העירוב חל בכניסת השבת, [ואולי עדיף לעשות כן כדי שיהא עליו שם עירוב], ובפרט כשלא הונח עדיין העירוב במקומו, דלא נגמר עדיין המצוה.

כט.1) האם הברכה מעכבת? 2) האם נוסח "בהדין עירובא" מעכבת?

1) אינו מעכב.

2) אינו מעכב, דכיון שמשותפין בעירוב סגי.

סימן שס"ז – אם אשה יכולה לערב

1) להמחבר אין יכולים, ולהרמב"ם היכי שרגיל ואוסר יכולים, ויש לסמוך להקל אפילו בלא דעת אשתו, ועכ"פ שלא בידיעתו בודאי יש לסמוך להקל.

2) אינם יכולים.

3) כופין אותו או שיורדין לנכסיו כדי שלא יאסור עליהם.

ד. מי שעירב עם בני החצר וחוזר מעירובו, האם עירובו בטל או לא?

בטל עירובו, ואף שהפת מונח במקומו ואי"צ לחזור ולזכות מ"מ צריך לומר בפיו שחוזר ומשתתף עמהם, ומזכה לכולם שיהיה להם חלק בפתו, משום דאמרינן המקפיד על עירובו אינו עירוב ואין לך מקפיד יותר ממנו שחזר, אבל אם רגיל לערב הוי עירוב בעל כרחו.

סעיף א'

א. 1) אשתו של אדם האם מערבת לו שלא מדעתו? 2) ומה"ד כשאינו רגיל ואינו אוסר? 3) והאם היא יכולה לזכות משלו לאחרים ללא ידיעתו? 4) והאם היא יכולה לזכות ממזונותיה?

1) אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו - להרא"ש והרשב"א בין באופן שאוסר על בני החצר אע"פ שאינו רגיל לערב, בין באופן שרגיל לערב אע"פ שאינו אוסר, ואפילו מיחה בה, והטעם מפני דרכי שלום, וכ"מ דעת המחבר. אבל להרמב"ם אינה מערבת בעל כרחו אלא בתרתי רגיל ואוסר ובאופן זה היא שווה לבני החצר [מג"א, דלא כהב"י דגריעא מבני החצר ואינה יכולה כלל בע"כ], אבל שלא בידיעתו מערבת, ואפשר שיש להחמיר כשאינו רגיל, אבל הא"ר מיקל וצ"ע.

2) יכולה לערב רק כ"ז שלא מיחה בה.

3) נהי דבשביל עצמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה, מ"מ אין לה כח לזכות לשכיניה שלא מדעתו (תוס').

4) כשצמצמה יכולה.

ב. אם אין הבעל והאשה בעיר; 1) האם יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו, כשהבית פתוח לחצר אחת או לשני חצירות? 2) והאם יכולים בני החצר ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת אחד מבני הבית?

1) לחצר אחת מערבים, ולשני חצירות אין מערבין אלא ברגיל.

2) המחבר אסר, וכ"ד הט"ז ומג"א, אבל הב"ח ומהר"ם מלובלין מתירין בפתוח לחצר אחת, ויש לסמוך עליהם ברגיל להשתתף.

ג. מי שאינו רוצה לערב עם בני החצר; 1) האם יכולים בני החצר ליכנס לביתו וליטול ממנו בעל כרחו, כשרגיל לערב עמהם ועכשיו אינו רוצה? 2) ומה הדין כשאינו רגיל לערב עמהם? 3) והאם בי"ד כופין אותו או יורדין לנכסיו, ומה הטעם?

סימן שס"ח – אם אחר שערכו נתקלקל העירוב

אחרונים מתירים אף משלהם, דמסתמא מתרצים, וס"ל להביאו"ה דברגיל יש לסמוך להקל.

2) כשפתוח לשתי חצירות לדעת המחבר צריך להודיעם, דשמא אינו חפץ רק בחצר אחרת, וס"ל דהוספת דיורין הוא כתחילת עירוב, ואפילו מערב משלו. ויש מקילין (מאמ"ר) שיכול לערב משלו בכל אופן.

סעיף ג'

ד. כמה הוא שיעור עירוב לכתחילה; 1) כשהם שמונה עשר או פחות? 2) כשהם יותר משמונה עשר?

1) כגרוגרת לכל אחד.

2) מזון שתי סעודות שהם י"ח גרוגרת שהם כששה ביצים עם קליפתן, וי"א כשמונה ביצים וכן נכון לנהוג לכתחילה.

סעיף ד'

ה. נתמעט העירוב משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר בו כל שהוא, האם כשר לשאר שבתות השנה; 1) בזמן השי"ס שהיו עושין עירובי חצירות ושיתופי מבואות כל אחד בפני עצמו? 2) בזמננו שעושין שיתוף ועירוב ביחד? 3) ומה הטעם שמקילין בזה, הא אין מערבין בפרוסה? 4) ומה הדין אם נפרסה קודם בין השמשות?

1) כשעושין שיתוף אז העירוב רק שלא לשכח התינוקות לכן כשר בכל שהוא.

2) להמג"א פסול, ולדעת הטור כשר וכ"ד הב"ח ומהרל"ח, ולכן לכתחילה יש לזהר אבל יש להקל בשעת הדחק.

3) דוקא לכתחילה כשמניחה לשם עירוב יש לזהר משום איבה אבל אח"כ לית לן בה.

4) המג"א בשם מהרי"ל מתיר ויש מחמירים דכיון שיש שהות עדיין להניח ככר אחר שלם, מקרי תחילת עירוב. א"נ ס"ל דהא דתנן נשתייר כ"ש כשר היינו שלם.

סעיף א'

א. עירוב שנתקלקל אחר שנכנס השבת; 1) האם צריך תיקון לשבת זו? 2) והאם צריך תיקון לשבת שנייה?

1) אפילו כלה לגמרי אי"צ תיקון.

2) אם לא נשתייר כלום, או שניתוספו דיורין צריך להשלים השיעור, ואם לאו כשר, ולהמג"א בזמנינו פסול, וי"ח כדלקמן סעיף ד'.

ב. עירוב שנתקלקל בשבת ראשונה קודם שנכנס השבת ובא אחד לתקנו, האם צריך לשאול את בני החצר על כך; 1) כשכלה לגמרי ומערב ממין הראשון? 2) כשכלה לגמרי ומערב ממין אחר משלהם? 3) כשכלה לגמרי ומערב ממין אחר משלו? 4) כשלא כלה לגמרי ומערב ממין אחר משלו או משלהם? 5) ומה הטעם בכולם?

1) אי"צ להודיע, דמוקמינן אחזקתיה, ואפילו בפתוח לשתי חצירות, דמסתמא מתרצה כבתחילה.

2) צריך להודיע, דה"ל כתחילת עירוב, וכתב המאמ"ר דדוקא בפתוח לשתי חצירות, אבל בפתוח לחצר אחד זכות הוא לו.

3) אי"צ להודיע, דבודאי יתרצו כיון שאין נותנים כלום, וכבר נתרצו לערב.

4) בכל אופן אי"צ להודיע דבודאי יתרצו להשלים.

5) כנ"ל.

סעיף ב'

ג. 1) הא דמערבין עירובי חצירות שלא מדעת, האם זה דוקא משלו או אפילו משלהם? 2) ניתוספו דיורים בחצר אחר הנחת העירוב, האם צריך להודיעם, ומה הטעם?

1) להמג"א דוקא משלו ואפילו בפתוח לחצר אחת א"א ליקח פת שלא ידיעתו, וכמה

סעיף ה'

ו. 1) אם הפת נתעפש לגמרי או התליע ונפסל מלאכול, האם צריך לערב מחדש?
2) ומה הדין אם ראה בשבת ואינו יודע מתי התליע?

1) צריך לערב מחדש.

2) תלינן לקולא דביהש"מ היה ראוי, אא"כ ניכר שנתקלקל קודם השבת.

ז. מאי עדיף טפי, לערב בחלת מצה לכל השנה או לערב בכל ערב שבת, ומה הטעם?

הרמ"א כתב לערב בחלת מצה על כל השנה, כדי שלא ישכחו מלערב, והאחרונים כתבו דיותר טוב לערב כל ער"ש, כי רוב פעמים מצה של עירוב מתעפשת ומתקלקלת מאורך הזמן, וגם מצוי ליפול בו תולעים, ואינו ראוי לאכילה.

סימן שס"ט – באיזה אופן מקנין העירוב

כסף לבעל הבית ואמר לו זכה לי בעירוב,
האם זכה ומה הטעם?

סעיף א'

(1) זכה, דנעשה כשלוחו.

(2) מהני, שאין דרך בעל הבית למכור משלו,
ובודאי עשאו שליח שיקנה לו במעותיו, ולכן
אפילו לקח משלו מהני..

א. הנותן כסף לאופה ומבקש ממנו שיהיה לו חלק בעירוב שיבואו בני החצר לקנות ממנו, האם מהני כשאומר בלשונות דלהלן, ומה הטעם; (1) זכה לי בעירוב? (2) ערב לי? (3) זכה לי, ונתן לו כלי בתורת קנין?

(1) לא מהני, דמסתמא לא כיון ליתן לו בחינם כמו לאחרים, אלא בשביל מעות שנתן לו ומעות אינן קונות [המג"א מקשה מ"ש מיין לקידוש דכיון שהוא צורך מצוה העמידו דבריהם על דין תורה דמעות קונות וצ"ע].

(2) מועיל, דלשון זה משמעותו שעשאו שליח שיערב לו באופן המועיל, וכאילו אמר בהדיא שיזכה לו חנם כמו לאחרים.

(3) מהני, דדוקא מעות אינן קונות, אבל כלי הוי חליפין.

ב. מה הדין כשזיכה לו האופה ע"י אחר; (1) כשכלל אותו עם כל בני החצר ולא פירט שמו בהדיא? (2) כשלא כלל אותו עם כל בני החצר ופירט שמו בהדיא?

כשאמר לחנווני זכה לי לא מהני וכשאמר ערב לי מהני, ובביאור הלכה ביאר שיטות הראשונים; א. לרש"י מיירי שזיכה ע"י עצמו שאמר הנחתום הרי אנכי מזכה פת לכל בני החצר עיין ב"ח. (ובקרבן נתנאל הקשה דאין יכול לזכות ע"י עצמו כי איך יהיה הוא הקונה והמקנה). ב. להתוס' דאף שזיכה ע"י אחר או שקנה מהשוק לא מהני וכ"ד הט"ז דלא ניחא ליה לקבל מתנה ובפרט במצוה דניחא ליה לעביד בממוניה. ג. הרא"ש חולק [הטור פירש שחולק רק על תוס' ובביאור פירש שחולק גם על רש"י] ומפרש שלא זכהו כלל אלא שהקנין היה ע"י מעות בלבד לכך לא מהני אבל אם זכהו אף שהיה בכלל בני החצר מהני, דהא גילה דעתו שרוצה בעירוב והחנווני זיכה לו, וכ"פ הטושו"ע. (בביאור"ה כתב דכן דעת הב"י והט"ז לדינא והוא תמוה דהרי הט"ז ס"ל כהתוס' וכ"ה במ"ב).

המ"ב פסק כדעת התו"ט ומחלק בין אם פירט שמו בהדיא או לא; (1) לא מהני, דמעות אינן קונות

(2) מהני, מטעם דזכין לאדם.

ג. (1) כשקנה האופה לחם מן השוק עם הכסף שנתן לו, האם זכה ומה הטעם? (2) כשנתן

סימן ש"ע – דיני שיתוף בעירוב

משא שקשה לאחד נוח לשני [ובא"ר פי דמה שאין דרך לטלטל מחמת כובדו הוא הגבול].

(2) אינם אוסרים.

(3) לא מהני (דלא כהפמ"ג).

(4) לא מהני, ואע"פ שאין מקפידים עליו לא מהני דלא נעשו עי"ז כאורחים אצלו. [דלא כהב"ח שר"ל דאע"פ שיש לשוכר רשות להשליך חפציו לחוץ מ"מ אם הוא דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר].

ג. שתי שכנים הדרים בשני בתים בחצר אחת, ויש לאחד רשות להניח חפציו בבית חבירו, האם דינו כבעל הבית והשני כאורח?

לא, אלא אוסרים זה על זה.

ד. מה הדין כשיש באותו חצר עוד דיירים, חוץ מבעל הבית ואורחיו; (1) כשהם מביאים עירובן ומניחים בביתו של בעל הבית זה או באחד בתיו השאולים; (2) כשהם מניחים עירובן שלא בביתו של בעל הבית זה או באחד מבתי השאולים?

(1) אינם אוסרים, דכל הבתים הללו כבית אחד, ובית שמניחים בו עירוב אי"צ ליתן פת.

(2) כתב הרמ"א י"א (רבינו יהונתן) דבזה כיון שבעה"ב צריך ליתן חלק בעירוב, לא מהני תפיסת יד, דמיגו דשאר דיורין אסרי עליו הני נמי אסרי.

ה. שכר בית מעכו"ם והשכיר חדר אחד לחבירו, האם חבירו אוסר עליו, ומה הטעם; (1) כששכר מתחילה אדעתא להשכירו; (2) כשלא שכר מתחילה אדעתא להשכירו?

(1) כיון שנתרצה לדור יחדיו נמצא דשליחותא דחבריה קעביד ושניהם שווים בבית זה, לכן אוסרים זה על זה, והמג"א פי' כיון שאין יכול לסלקו.

(2) ה"ל כאילו הוא שלו ומשכירו, ולכן אם יש לו תפיסת יד אינו אוסר עליו כנ"ל.

סעיף ג'

סעיף א'

א. באופנים דלהלן, כשהדר לא השתתף ולא נתן חלק בעירוב, האם הוא אוסר על בני החצר; (1) הדר בבית שער, אכסדרה ומרפסת החצר; (2) הדר בבית התבן ובית העצים וכדו'; (3) הדר בבית התבן ובית העצים וכד' - בשאלה או בשכירות; (4) הדר בסוכה שבחצר בחג הסוכות; (5) הדר בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות?

(1) מקום דירה היינו שסומך לאכול בו פתו, אבל מקום לינה אינו אוסר, ואם קבע לאכול בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו אוסר דלא חשיב דירה. ואפילו בית שער של יחיד, ומפרש בשעה"צ ס"ק כ"ה דדוקא בית שער דחצר דלא עביד לדירה, אבל בית שער דבית לא מתבטל מתורת בית אלא כשהוא בית שער לרבים. [אבל בדרכ"מ כתב דנחלקו הרמב"ם ורבינו יהונתן בדין בית שער דיחיד, ואין חילוק בין שער דבית לבית שער דחצר].

(2) אוסר.

(3) אם אין לבעה"ב שם תפיסת יד אוסר.

(4) אינו אוסר דלא חשיבא דירה [כמו שפטור ממזוזה, ולרע"א צ"ע דהא בית שבספינה אע"פ שפטור ממזוזה אוסר בעירוב].

(5) אינו אוסר, דלא חשיבא דירה.

סעיף ב'

ב. אחד שיש לו הרבה בתים בחצר, והשאלין או השכירין לאחרים לזמן מרובה, והדיירים לא השתתפו בעירוב, האם אוסרים על בעל הבית באופנים דלהלן; (1) כשיש לבעל הבית בביתם דברים שאינם ניטלים מחמת כבדן; (2) כשיש לבעל הבית בביתם דברים שאינם ניטלים מחמת שהם מוקצה; (3) כשיש לבעל הבית רשות להניח שם חפציו אבל בינתיים לא הניח; (4) כשאין לבעל הבית בביתם רשות להניח שם חפציו והניחם שם?

(1) להמחבר אינם אוסרים, דכיון שיש טורח לפנותו אין דרך ליטלן בשבת, ולהמג"א יש להחמיר בזה דהא מה גבול יש לכובד זה דהא

התקרה? 2) ומה הדין אם מקצתן עשו מחיצות ומקצתן לא עשו מחיצות? 3) ומה הדין אם הם דרים בעלויות ממש?

1) אפילו קבועות של נסרים ואבנים, כבית אחד דמי [מרבנו יונתן משמע דדוקא כשהיה העלייה על גביהן והיו משתפים בה יחד דאז העלייה מחברן, אבל הרשב"א חלק עליו].

2) אותם שעשו הם מחולקים והשאר כמשותפין ונותנין עירוב אחד.

3) אפילו עירוב בא אצלן או שאין עוד דיורין, צריכה כל חבורה לתת עירוב.

י. מלמד או סופר או תלמיד, הגר בחדר קנוי או מושכר או מושאל לו בבית בעל הבית; 1) האם אוסר על בעל הבית? 2) כמה טעמים מצינו להקל? 3) האם בעיני כל הטעמים כדי להקל? 4) ומה הדין כשיש רק טעם אחד?

1) קנוי או מושכר אוסרים, ובשאל אינם אוסרים.

2) דאינו משאיל לאסור על עצמו, ועוד שמשתמש בבית בעה"ב באפייה או בישול וכדו' חשיבי כאילו אוכלים וישנים במקום אחד.

3) דוקא בצירוף שני הטעמים מקילין.

4) כתב בביאו"ה דלא הצריכו תרתי אלא במשאיל לזמן דלא מצי לסלוקינהו בכל שעה, אבל אם לא השאילו לזמן מיוחד, אינו יכול לאסור עליו אפילו אופה ומבשל בפני עצמו. ולהגרי"ז תלוי רק במצי לסלוקינהו, דאם אינו יכול לסלקו צריך עירוב אפילו אופין ומבשלין יח. (עיין ס"ח דין אורח, וצ"ל דהכא מיירי ביותר מל' יום).

סעיף ד'

יא. אנשי חצר שיש לכל אחד בית משלו ואוכלים על שולחן אחד כל אחד משלו; 1) האם צריכים עירוב, ומה הטעם? 2) כשעושים עירוב עם אנשי חצר אחרת האם צריכים כולם להשתתף או אחד מזכה לכולם? 3) ומה הדין כשאוכלים בחדר אחד כל אחד על שלחן המיוחד לו?

1) אין צריכים מפני שהם כאנשי בית אחד.

ו. חמש קבוצות אנשים הדרים בטרקלין אחד שחילקוהו במחיצות, וכולם עוברים זה על זה, שרק לחיצון יש פתח פתוח לחצר, האם כולם צריכים להשתתף בעירוב; 1) כשהמחיצות מגיעות עד לתקרה? 2) כשאין המחיצות מגיעות עד לתקרה?

1) שנים הפנימיים חייבים, והשאר פטורים דה"ל בית שער, ולגבי השני אע"פ שהראשון עובר עליו חייב, דה"ל בית שער דיחיד ולא מקרי בית שער, [משא"כ בבית שער דחצר, שעה"צ כ"ה כנ"ל].

2) שניים הפנימיים נחשבים כבית אחד וא"צ ליתן אלא עירוב אחד בין שניהם, ומשמע בא"ר דהשאר פטורים, דנחשבים כבית שער, אכן דעת החמד משה דבכה"ג שאין המחיצות מגיעות לתקרה ה"ל כמאן דליתא למחיצה וכאילו כולם שרויים בחדר אחד גדול, וכולם חייבים בעירוב אחד.

ז. באופן שיש לכל קבוצת אנשים פתח פתוח לחצר או שיש להם פתח פתוח לבית שער והבית שער פתוח לחצר, האם כולם צריכים להשתתף בעירוב; 1) כשבני החצר נותנים העירוב באחד משאר בתי החצר? 2) כשבני החצר נותנים העירוב בזה הטרקלין? 3) כשאין עוד דיירים אחרים בחצר? 4) ומה הדין לטלטל מבית לבית?

1) כולם צריכים להשתתף.

2) במחיצות עראי אי"צ ליתן עירוב, דהתקרה מחברן לבית אחד, ובמחיצות גמורות בכל אופן חייבים.

3) אינם צריכים עירוב ודוקא במחיצות עראי כנ"ל.

4) כשצריכים עירוב אסור.

ח. כשחילקוהו במחיצות גמורות של נסרים וכדו'; 1) האם צריכים כולם ליתן חלק בעירוב? 2) ומה הדין לברך על העירוב?

1) אפילו כשהעירוב בא אצלן או שאין דיורים אחרים בחצר בכל אופן צריכים עירוב.

2) יברך, [דלא כחיי"א].

ט. 1) מה הדין אם חילקוהו במחיצות - מנסרים או מיריעות - שאינן מגיעות עד

בביתם, האם אוסרים זה על זה כשיש עמהם עוד דיירים וכשאין עמהם עוד דיירים או שהעירוב בא אצלם, ומה הטעם? (2) ומה הדין באדם דעלמא שקיבל אוכל מבעל הבית ואוכל בביתו, ומה הטעם?

(1) כשאין עמהם עוד דיירים או שהעירוב בא אצלם, אינם אוסרים, דנמשכין אחר בעליהן ואדוניהם כנ"ל.

(2) אוסר, דאינו נמשך אחריו.

סעיף ז'

טז. כשיש עשרה בתים זה לפניו מזה וכולם עוברים מזה לזה ויוצאים דרך החיצון לחצר; (1) מי מהם צריך ליתן עירוב ומי אינו צריך, ומה הטעם? (2) כשלא נתנו הפנימים עירוב, האם מותרים לטלטל בחיצוניים?

(1) שניים הפנימיים חייבים, והשאר פטורים שחשובים כבית שער, [דלא כהט"ז דסגי בערוב אחד לשני הפנימיים כיון שעוברים רק דרך פתח אחד, ולרבנו ירוחם כולם חייבים חוץ מחיצון שבחיצוניים].

(2) [הב"מ מסתפק אף כשנתנו עירוב, והמ"ב מתיר], ואם לא נתנו עירוב אפשר שאסורים, דאע"פ שאינם אוסרים אסורים, ותליא בפלוגתא דרש"י ותוס' בסוגיא דחורבה בסי' שע"ו ס"ג, שעה"צ.

סעיף ח'

יז. (1) אורח השוכר בית בחצר על פחות משלשים יום - האם הוא אוסר על בני החצר והאם בני החצר אוסרים עליו? (2) ומה הדין בשכר או שאל על שלושים יום או יותר, ביכול לסלקו ובאינו יכול לסלקו? (3) אם שוכר בית על שנה, האם עד שלושים יום יותר אינו אוסר? (4) ומה הדין במקום שיש קהל ועושין עירובי חצירות בערבי פסחים? (5) אורח שרגיל לבא שם כמה פעמים להתארח, מה דינו ומהיכן הראיות?

(1) כשיש בעה"ב קבוע אין אורח אוסר, ואין אוסרים עליו [כ"פ המחבר, דלא כמג"א שפסק כהמרדכי דאע"פ שאינו אוסר מ"מ אוסרים עליו שלא יוציא מביתו לחצר], דלא כהאבן העוזר שאורח שיש לו חדר בפנ"ע שאוכל שם אוסר.

(2) אי"צ כולם להשתתף אלא מי שירצה יכול ליתן הפת ואי"צ לזכות דשליחותא דכלהו קעביד.

(3) עירוב אחד לכולם כיון שאין מחיצה מפסקת.

סעיף ה'

יב. (1) האוכל במקום אחד וישן בחצר אחרת, איה מקומו העיקרי והיכן הוא אוסר? (2) אחים שאוכלים בבית אביהם וישנים בבתיהם, האם אוסרים על אחריהם, והיכן?

(1) מקום אכילה עיקר ושם הוא אוסר.

(2) אינם אוסרים, שנגררים אחר אביהם ויוצאים בעירובו.

יג. אחים שאביהם מספק להם מאכלים ואוכלים וישנים בבתיהם, האם אוסרים; (1) כשאין עמהם עוד דיירים בחצר? (2) כשיש עמהם עוד דיירים בחצר והניחו העירוב בבית אחד הדיירים? (3) כשיש עמהם עוד דיירים בחצר והניחו העירוב בבית אחד מהאחים? (4) כשיש עמהם עוד דיירים בחצר והניחו העירוב בבית אביהם?

(1) אינם צריכים לערב.

(2) אוסרים על אחריהם וה"ה זה על זה.

(3) האב מחברן ומצרפן להיות כאיש אחד [כ"ד הרשב"א והריטב"א, דלא כרש"י ורבינו יהונתן שאוסרים].

(4) לכ"ע נחשבים כאחד דכולם נמשכין אחר בית זה.

יד. (1) רועים הלנים בשדה ואוכלים בעיר, האם אוסרים? (2) תלמידים שאוכלים בבית בעלי בתים ולנים בבית רבם - היכן אוסרים?

(1) אינם אוסרים אלא במקום לינה, דאנן סהדי דאילו היו ממטי ליה לאכול במקום לינתו היו ניחא ליה טפי.

(2) אזלינן בתר לינה כנ"ל.

סעיף ו'

טו. (1) נשים ועבדים ותלמידים המקבלים אוכל מבעליהם או מאדוניהם ואוכלים

2) כשאינו יכול לסלקו אוסר, להמחבר ביותר משלושים, ולהמ"ב אף בשלושים, ואם יכול לסלקו אינו אוסר לעולם.

3) אוסר מיד.

4) לב ב"ד מתנה על כל הדיורין שיתווספו, ומ"מ במקום שרגילין לבא אורחים טוב שיתנו בפירוש.

5) להרמ"א אפי' ברגיל הדין כנ"ל, ולהרש"ל רגיל אוסר מיד [ומפרש הגר"ז שהוא רגיל לבא ליותר משלשים יום, ולא משמע כן ברש"ל]. ודעת הגר"ז והמ"ב להקל, דהא אפילו גבי עכו"ם דעת הרשב"א להקל שאין להחמיר יותר ברגיל משאינו רגיל וא"כ עכ"פ בישראל בודאי יש להקל.

יח. 1) אורחים בחצר שיש לכל אחד חדר מיוחד לאכילה ואין שם בעל הבית קבוע, האם אוסרים זה על זה, ומה הטעם? 2) ומה הדין כשנתארחו בעיר, ויש שם עוד חצרות של ישראל והעיר עשויה בתיקון מבואות כדין? 3) ומה הדין כשהעיר אינה עשויה בתיקון מבואות כדין?

1) אוסרים זה על זה דאינם נטפלים לאף אחד.

2) מותרים, דבטלים לגבי שאר בעלי בתים הקבועים בעיר, וחשובה כולה כחצר אחת.

3) אוסרים זה על זה [דלא כהחיי"א שמסתפק אולי בטלים לגבי אנשי העיר].

יט. 1) כשהאורחים נמצאים בחצר במקום עכו"ם, האם אוסרים זה על זה, והאם צריכים לשכור ממנו רשותו? 2) ומה הדין כשמתאכסנים בפונדק של עכו"ם?

1. ת. אוסרים זה על זה, וצריכים לשכור ממנו רשותו, דאינם נטפלים לעכו"ם כמו לישראל הקבוע.

2) להיד אפרים נטפלים לעכו"ם, והפרמ"ג אוסר, דאין אורחים בטלים לעכו"ם.

סימן שע"א – כשאחד מבני הצר נפרד משם או מת

ג. ישראל או עכו"ם שהלכו לשבות בחצר אחרת ולא היה דעתם לחזור ואח"כ נמלכו בדעתם וחזרו, האם אוסרים, ומה הטעם?

ישראל אינו אוסר דכיון שהוא לו יום מנוחה, כבר הסיח דירתו מלבו וכיון שהותרה הותרה, ומה שבא אח"כ רוח אחרת היתה לו, משא"כ גבי עכו"ם כשבא הוכיח סופו על תחלתו שכבר בבין השמשות היה דעתו לבוא ואף אם יאמר שהסיח דעתו מתחלה לא מפיו אנו חיינין. [אך לדעת הגר"א מוכח מסעיף ג' דלמעשה אין אומרים בכה"ג כיון שהותרה הותרה, ובביאור"ה ס"ג חלק עליו].

סעיף ג'

ד. כשאחד מן השוק שיש לו בית בחצר מת והניח רשותו לאחד מבני החצר; (1) מה הדין אם מת מבעוד יום? (2) ומה הדין אם מת משחשיכה, ומה הטעם? (3) מה תירצו ה"טז והמג"א והגר"א על קושיית הב"ח בסעיף זה מסעיף ב'?

(1) אינו אוסר, שהעירוב שעירב על ביתו מועיל גם למה שירש.

(2) אוסר, דבזמן קניית העירוב לא היה הבית שלו ולא חל העירוב על בית זה.

(3) הב"ח הקשה אמאי לא נימא כמו בס"ב דשבת כיון דהותרה הותרה; ותי' ה"טז והמג"א סק"ד דכאן לא הותר בכניסת השבת שהרי לא עירב, (והב"ח ס"ל דבן השוק אינו אוסר, כיון שאינו דר שם, פמ"ג). והגר"א מוכיח מזה דלא כסעיף ב' ולא אמרינן כיון דהותרה הותרה. והמג"א בסק"ה פי' דכשהיה כאן והלך לו אמרינן שהסיע מליבו, וכיון שהותרה הותרה, אבל כשלא בא לשם כלל לא אמרינן שהסיח דעתו.

סעיף ד'

ה. אחד שעירב בערב שבת ומת בשבת, האם אוסר ומה הטעם; (1) כשהניח בני ביתו בבית? (2) כשלא הניח בני ביתו בבית, וירשו אחד מן השוק ובא לדור שם בשבת? (3) ומה הדין אם היה כבר גוסס בכניסת השבת?

סעיף א'

א. יהודי שיש לו דירה בחצר, והלך לשבות בחצר אחרת, האם אוסר על בני חצרו ע"י דירתו הריקנית באופנים דלהלן, ומה הטעם; (1) כשהלך מבעוד יום? (2) כשהלך בשבת ולא חזר באותו יום? (3) כשהלך בשבת וחזר באותו יום? (4) בהסיח דעתו בפירוש? (5) בסתמא?

(1) אם הסיח מליבו ואין דעתו לחזור בשבת אינו אוסר, שכבר הסיע מליבו.

(2) לרש"י הרשב"א והריטב"א דוקא מבעו"י וגם הטור כתב מבעו"י, וכ"ד המ"ב. והמג"א ס"ל דלהטור לאו דוקא ומיקל אף שהלך בשבת.

(3) גם להמג"א אוסר.

(4) להא"ר מהני אפילו בשבת, ולהמ"ב אין להקל בזה דכיון שנאסר למקצת שבת נאסר לכולו, אבל בשעת הדחק אפשר דיש לסמוך על המג"א כשהסיע דעתו בהדיא.

(5) כשהלך אצל בתו הוי כאילו פירש, ואצל בנו או אחר לא מהני אלא כשפירש, [דלא כהתור"ש דס"ל דלהרמב"ם אין להקל בביתו יותר מבנו].

ב. אינו יהודי שיש לו דירה בחצר והלך לשבות בחצר אחרת, האם אוסר על בני החצר באופנים דלהלן, ומה הטעם; (1) כשהלך מהלך יום אחד? (2) כשהלך רחוק יותר? (3) כשרגיל לחזור לביתו באותו יום? (4) כשהלך לעיר אחרת?

(1) המחבר כתב בסתמא שאוסר שהרי אפשר שיבא בשבת, וי"א (הרא"ש) שאינו אוסר, וכתב הרמ"א שכן עיקר, והמ"ב כתב שאין להקל כי אם בעיר אחרת.

(2) אינו אוסר.

(3) לכר"ע אוסר.

(4) אינו אוסר.

סעיף ב'

1) לא בטל העירוב. כלל לא אמרינן שהסיח דעתו בכניסת השבת שלא לבא כלל בשבת.

2) אינו אוסר, דשבת כיון שהותרה הותרה.

3) להמג"א לא חל העירוב כלל כיון שאינו ראוי להתקיים כל השבת דרוב גוססין למיתה, אמנם בספר עצי אלמוגים ס"ל דחל העירוב, [וכ"ד הביא"ה בשעת הדחק, אך אם כבר חל העירוב בשבת שעברה לכר"ע מותר כדלקמן בסוף הסימן].

סעיף ה'

ת. ישראל וגר שהיו דרים בחצר ועירבו ביחד ומת הגר; 1) מה הדין כשמת מבעוד יום והחזיק הישראל הדר שם בנכסיו? 2) ומה הדין אם החזיק ישראל אחר בנכסיו? 3) ומה הדין כשמת משחשיכה?

1. ת. מותר, דהרי נשאר יחיד בחצירו, ואף אם לא החזיק מותר דהוי דירה בלא בעלים.

2) אפילו לא החזיק עד שחשיכה ה"ז אוסר, דכיון שהיתה ראויה להחזיק מבעו"י לא אמרינן כיון שהותרה הותרה, דההיתר תלוי ועומד.

3) אפילו החזיק אחר אינו אוסר דכיון שהותרה הותרה.

סעיף ו'

ט. 1) אחד מבני החצר שהיה גוסס, האם אוסר כשלא עירבו עליו? 2) קטן האם אוסר כשלא עירבו עליו?

1) אוסר, דדינו כחי לכל דבריו.

2) אע"פ שאינו יכול לאכול כזית אוסר.

י. הגוסס שמת בשבת, האם אוסר; 1) כשאחד דר עמו באותו בית? 2) כשירשו אחד מן השוק ואינו בא לדור שם בשבת? 3) כשירשו אחד מן השוק ובא לדור שם בשבת? 4) כשירשו אחד מבני החצר שדר בבית אחר?

1) אין העירוב מתבטל.

2) אינו אוסר.

3) להמג"א אוסר, כיון דרוב גוססין למיתה לא היה עומד להתקיים כל השבת, ואף שיש גוסס שנמשך עד שלשה ימים, כיון שמת איגלאי מילתא שהיה מין גסיסה שימות באותו יום, ומי"מ אם כבר חל העירוב בשבת שעברה אמרינן כיון שהותרה הותרה, ובעצי אלמוגים

ו. כשלא עירב ומת בשבת, מה הדין ומה הטעם באופנים דלהלן; 1) כשהניח בני ביתו בבית? 2) אם ירשו אחד מן השוק ולא בא לדור שם בשבת? 3) אם ירשו אחד מן השוק ובא לדור שם בשבת? 4) אם ירשו אחד מבני החצר שערב, והיה דר עם המוריש בבית אחד? 5) אם ירשו אחד מבני החצר שערב, ולא היה דר עם המוריש בבית אחד רק בבית אחר שבחצר?

1) אסור, דיש לדירה בעלים.

2) המחבר פסק כהרא"ש והתוס' דאף שנאסר מתחילת השבת מ"מ כשמת ונשאר הבית בלא דירין לא חשיבא לאסור, [דלא כהרשב"א והריטב"א דס"ל כיון שנאסר למקצת שבת נאסר לכולו, וכן נוטה דעת הגר"א ולכן למעשה צ"ע, ביאר"ה].

3) אוסר עד שיבטל רשותו, כיון דיש עתה בעלים לדירה.

4) אף בתחילת השבת לא נאסר דבני ביתו של אדם מערבין לו שלא מדעתו.

5) הרי זה אוסר, דכיון שיכול לדור שם חשבינן כאילו נכנס לדור בו והוי דירה בבעלים, ואע"פ שעירב על ביתו אינו מועיל על בית זה שירש אח"כ כנ"ל ס"ג.

ז. כשמת מבעוד יום; 1) מה הדין אם ירשו אחד מן השוק ובא לדור בבית מורישו בשבת? 2) ומאי שנא מההיא דסעיף ב' דכיון שהותרה הותרה? 3) ומה הדין אם ירשו אחד מבני החצר, שעירב קודם שמת המת?

1) ה"ז אוסר.

2) דכשהיה כאן והלך לו אמרינן שהסיע מליבו, וכיון שהותרה הותרה, אבל כשלא בא לשם

חולק על עיקר דינו ודעתו להקל, וכ"ד
הביאו"ה בשעת הדחק.

(4) אע"פ שאינו בא לדור שם בשבת תלוי
בפלוגתא הנ"ל.

סימן שע"ב – דיני שותפי הדירות לעירוב

בו - ופשט שם מעילו, האם מותר לו
לטלטל המעיל בבית ההוא?

סעיף א'

(1) אסור, אבל אם היה לבוש בו מתחילת השבת לא נחשב כלים ששבתו בבית, דבטלים לגבי גופו.

(2) הב"מ ורע"א מתירים [דלא כהאבן העוזר שאסר], דברשות היחיד גמור אין לחלק בין תוך ד"א לחוץ לארבע אמות.

ד. נולד בן זכר בערב שבת סמוך לשקיעת החמה, ובקש מנכרי שיביא לו בליל שבת משקין ומיני תרגימא ממקום שלא עירב, והוא עושה ה"שלום זכר" בביתו או בחצירו. האם מותר לו לטלטל הדברים שהביא הנכרי חוץ מד' אמות בחצירו או בביתו?

בחצירו תלוי בפלוגתא הנ"ל בשם האבן העוזר, ופסק לאיסור כהרשב"א. אבל בביתו ס"ל להב"מ ורע"א דלכו"ע מותר [דלא כהאבן העוזר].

ה. האם מותר להוציא מבית לקרפף שלא הוקף לדירה ואינה מחזקת יותר מסאתיים, כששניהם של אדם אחד או שעירבו ביניהם?

המג"א פסק כרש"י תוס' הרשב"א והרא"ש לאיסור, וכ"ד הטושו"ע בסי' שנ"ח, ובביאור"ה כתב דבשעת הדחק יש לסמוך להקל [כדעת הרמב"ם הסמ"ג הרא"ה והריטב"א]

סעיף ב'

1. מה הדין להוציא ממקום למקום כדלהלן; (1) כלים ששבתו בקרפף יותר מסאתיים שלא הוקף לדירה - לקרפף כמוהו? (2) כלים ששבתו בבית והובאו ע"י עכו"ם לקרפף שהוא יותר מסאתיים - לקרפף אחר כמוהו, כשהוא של אדם אחר? (3) כנ"ל כששניהם של אדם אחד? (4) כלים ששבתו בקרפף יותר מסאתיים שלא הוקף לדירה - לקרפף שמחזיק רק בית סאתיים או שהוקף לדירה?

(1) מותר בתוך ד"א.

א. 1) האם מותר לטלטל מגג לגג או מחצר לחצר - של כמה בעלי בתים שלא עירבו ביניהן - כלים ששבתו שם? (2) ומה הדין לטלטל מגג לחצר או לקרפף - כלים ששבתו שם, ומה הטעם? (3) ומה הדין לטלטל מגג או מחצר למבוי מתוקן שלא נשתתפו בו יחד?

(1) מותר.

(2) מותר, כיון שאין תשמישן מיוחד ותדיר אין בהן חילוק רשויות, ולא הצריכו עירובי חצירות אלא שיהיה מותר להוציא ולהכניס כלי הבית ששבתו בבית מבע"ר.

(3) מותר.

ב. כשבני החצר עירבו לעצמן; (1) מה הנידון לאסור לטלטל כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת, ומה הטעם להיתר? (2) והאם מותר להוציא לחצר אחרת כלים ששבתו בבית והוציאן לחצר? (3) ומה הדין לטלטל כלים אלו ששבתו בבית והוציאן לחצר בחצר זו עצמה?

(1) כיון דשכיחי כלי הבית בחצר, אפשר שיש לחוש שיוציאו לחצר אחרת, ומ"מ לא אסרו משום כך כלים ששבתו בחצר דהוי גזירה לגזירה.

(2) אסור, ואע"פ שהוציאן בהיתר, כגון שעירבו בחצר זו, או שהוציאן דרך מלבוש.

(3) כשבני החצר עירבו מותר, וכשלא עירבו והוציאן בהיתר ע"י מלבוש או באיסור, האבן העוזר אוסר לטלטל יותר מד"א כדעת הרשב"א דלגבי כלים אלו עשאוהו כעין רשות הרבים, אבל לרש"י ותוס' מותר אף שהוציאן באיסור דגזירת חכמים לא היתה אלא על ההוצאה מרשות לרשות.

ג. 1) הוציא מבית לחצר שלא עירבו בה בדרך היתר כגון מלבוש, האם מותר להוציא מחצר זה לחצר אחרת? (2) יצא מביתו לבוש במעיל לבית אחר שלא עירב

(2) אסור.

(3) להרמב"ם הכל רשות אחד ומותר, ולדעת רש"י צ"ע ואפשר דלא אסר אלא מחצר לקרפף משא"כ מקרפף לקרפף מותר בתוך ד"א.

(4) אסור דהוי מכרמלית לרשות היחיד גמור.

סעיף ג'

ז. שתי חצירות שעירבו כל אחת לעצמה, ועכשיו רוצות לערב יחד; (1) האם צריכים עירוב אחר? (2) האם יכול להוליך לשם פת משלו בשביל כולם? (3) והאם כשמוליכין עירוב מחצר לחברתה מועיל לשתי החצירות?

(1) אי"צ אלא הערוב שעשו כבר יוליכנו אחד מבני החצר בשביל כולם ויתננו באחד מבתי החצר השניה.

(2) יכול לעשות כן דכיון שערבו יחד שליחותיהו קעביד.

(3) מועיל כשעירבו שתי החצירות מקודם לעצמן.

ח. (1) מה הדין כשהוליך פת שלו לחצר האחרת לפני שעירבו עמו בני החצר? (2) והאם מועיל שיחזור ויסמוך שוב על פתו שהוליך קודם לעירובו, ומה הטעם?

(1) אינו מועיל.

(2) מועיל, דלא גרע מפת שעל השולחן שסומכין עליו, אע"פ שאין עושין כלום.

סעיף ד'

ט. שתי חצירות שנשתתפו במבוי ורוצות לטלטל מזו לזו - האם צריכים שיהיה חלון או דלת פתוח בין החצירות?

אין צריך, דמותר לטלטל דרך חורין כיון דנעשו הכל כחצר אחד, כ"פ האחרונים דלא כמג"א [דס"ל שאין השיתוף מועיל כיון שאם היו מערבים דרך חור היו אסורים].

י. שתי חצירות שלא נשתתפו במבוי ורוצות לערב יחד כדי שיוכלו לטלטל כלי הבית מזה לזה; (1) כשיש ביניהם פתח או חלון כמו שצריך, האם מותר לטלטל גם דרך פתחים קטנים וכדו' (2) כמה צריך שיהיה גודל הפתח - בגובה וברוחב? (3) כמה צריך

שיהיה גודל החלון - בגובה וברוחב? (4) כשהחלון עגול כמה צריך שיהיה הקיפוף? (5) באיזה גובה בקיר צריך שיהיה החלון, כשהוא מרובע וכשהוא עגול?

(1) מותר.

(2) בחי"א משמע דגם בפתח סגי בד' על ד', אבל בביאו"ה חושש לדעת ר"ח דבעינן מלא קומתו כיון שעשוי ליכנס ולצאת בו, ומ"מ בגובה י' סגי כמו לענין מזוזה.

(3) ד' על ד' טפחים.

(4) ט"ז טפחים וארבעה חומשים.

(5) כשהוא מרובע בעינן מקצתו בתוך עשרה, וכשהוא עגול בעינן שמקום שמתחיל רוחב ארבעה יהיה קצתו תוך עשרה.

סעיף ה'

יא. (1) כמה בתים פתוחים לחצר ועירבו ביניהן, האם מותר לטלטל מבית לבית דרך חלון שאין בו שיעור פתח או דרך חורים קטנים? (2) כשלא עירבו ביניהן בחצר, ויש חלון בין בית לבית, האם יכולים הם לערב ולטלטל שם, או דרך ארובה שבין בית לעליה? (3) ומה הדין כשאין סולם לעליה? (4) ומה הדין כשיש סורגים לפני החלון, ומה הטעם?

(1) מותר.

(2) כשיש שיעור באחת מהן דע"ד טפחים מותר.

(3) בכל אופן מותר דביתא כמאן דמליא דמי.

(4) ה"ז מבטל את הפתח ואסור, דאין הנקבים מצטרפים לארבעה.

סעיף ו'

יב. בית שבין שתי חצירות שפתוח לשניהם וערב עם שתיהם אבל החצירות לא עירבו זה עם זה; (1) האם מותר להוציא כלים ששבתו בבית האמצעי לשתי החצירות או לבתים שבהם? (2) האם מותר להכניס אליו כלים ששבתו בבתים שבשתי החצירות? (3) האם מותר לטלטל מהבתים שבחצר אחת לחצר האחרת ע"י הבית האמצעי? (4) ומה הדין כשהניחו עירובן בבית האמצעי?

- (1) מותר. ואם הוא מצד אחד - בעינין ארבעה או עומד מרובה].
- (2) מותר. (2) מערבין יחד דוקא.
- (3) אסור. (3) מערבין יחד, ומהני צורת הפת במקום הפרצה דאם רצו מערבין שנים.
- (4) הכל מותר.

סעיף ח'

טז. כשיש כותל בין שני חצירות שגובה עשרה לשתיהם, והעמיד סולמות משני הצדדים; (1) כמה צריך שיהיה רוחב הסולמות? (2) האם צריך שיבלטו לתוך החצר? (3) כמה צריך שיהיה גובה הסולם, וכמה שליבות צריך שיהיה בו?

- (1) רוחב ארבעה.
- (2) אין צריך, דבכל שהוא סגי דכל שמגיע לראש הכותל או פחות מג' סמוך לראשו א"צ ד' על ד' [דלא כהרשב"א שכתב דאם הסולם זקוף בשוה צריך שיהא רוחב השליבה דע"ד טפחים כמו באיצטבא].
- (3) שיגיע בפחות מג"ט לראש הכותל, ויהא בו ארבע שליבות דמסתמא הוא כבד ואינו נוטלו בשבת מחמת כובדו, או שיהיו זרועותיו ושליבותיו כבדות שלא יהא נוח ליטלו משם, או שיהא קבוע במסמרים.

יז. (1) כשהסולמות אינם זה כנגד זה, מה הדין כשאין ביניהם ג' טפחים? (2) ומה הדין כשיש ביניהם ג' טפחים או יותר והכותל רחב ארבעה? (3) ומה הדין כשיש ביניהם ג' טפחים או יותר והכותל אינו רחב ארבעה?

- (1) חשיבי כפתח.
- (2) עדיין חשובים כפתח, דנוח להשתמש עליו ויכול להוליך מסולם לסולם דרך הכותל.
- (3) לא חשיבי כפתח.

יח. עקר חוליא מגובה הכותל כדי למעט מעשרה, האם מהני לעשותו כפתח לערב יחד או להשתמש בכל הכותל (1) כשנתמעט מעבר לעבר? (2) כשמיעט רק מצד אחד?]

- (1) אם יש בה במקום שנתמעט ארבעה טפחים במשך הכותל, מהני לערב יחד וס"ל להבית מאיר שאם אין בו רוחב ארבעה אסורים גם

יג. (1) אם היה כותל גבוה עשרה טפחים בין חצר לחצר, האם יכולים לערב יחד? (2) אם היה פירות בראש הכותל הזה, האם מותר להורידם לחצרות או לבתים או להעלות אליו פירות ששבתו בחצר או בבית?

- (1) אי אפשר בלא פתח או חלון.
- (2) להוריד לחצרות וכן להעלות אליו מפירות ששבתו בחצר מותר בין שיש בו רוחב ד' או לא, דלא עדיף ראש הכותל מהגג וקיי"ל גגין וחצירות רשות אחת הן. אבל להכניס לבתים או להעלות אליו מהבתים, אם הכותל רחב ארבעה אסור דהוי מקום חשוב בפני עצמו, ואם אינו רחב ארבעה הוי מקום פטור ומותר, ובלבד שלא יחליפו.

יד. היה הכותל גבוה עשרה לחצר אחת ופחות מעשרה לחצר השניה, האם מותר להם להשתמש בראש הכותל בכלים ששבתו בבית או בחצר, כשהכותל רחב ארבעה וכשאינו רחב ארבעה?

כשעירבה כל חצר לעצמה והכותל רחב ארבעה נותנים אותה לזה דניחא תשמשתא - לדעת המחבר בין כלים ששבתו בבית ובין ששבתו בחצר מותר רק לזה שאינו גבוה עשרה, דלדידה נחשב כקרקע החצר, והשני אסור דאי אפשר שיהיו רשות שניהם שולטות בו. ובספר אבן העוזר בשם הרשב"א מיקל לשני להשתמש בכלים ששבתו בחצר. ואם לא עירבו או שאינו רחב ארבעה מותר לשניהם להשתמש מחצר לכותל.

סעיף ז'

טו. (1) נפרץ הכותל עד עשר אמות, האם מערבין שנים או אפילו יחד? (2) ומה הדין אם נפרץ במילואו - עד עשר אמות? (3) ומה הדין אם נפרץ ביותר מעשר אמות, והאם מהני צורת הפתח?

- (1) אם אינו במילואו רצו מערבין שנים, רצו מערבין אחד, [ובעינין שישאר מכל צד משהו,

כא. בנה אצטבא על אצטבא; (1 כמה צריך שיהיה ברחבם וביניהם שיהיה מותר להשתמש עליו? (2 והאם מהני למהוי פתח לערב יחד, ומה הטעם?

(1 באחד מהם ארבעה על ארבעה, וביניהם וכן בין התחתונה לארץ פחות מג"ט. [ולהרשב"א כשהעליונה ד' על ד' מהני אף שגובה מהארץ דבכה"ג מיעוט באויר ג"כ שמה מיעוט, וצ"ע למעשה]

(2 להמחבר מהני להשתמש ולא לפתח לערב יחד, ובביאור"ה בשם רוב הפוסקים דמהני אף לערב יחד וצ"ע למעשה.

סעיף י"ב

כב. זיו היוצא מן הכותל תוך י' טפחים סמוך לארץ, וסמך עליו ראש סולם העומד בארץ, האם הסולם מועיל להתיר לו תשמיש הכותל; (1 כשהסולם צר שאין מחזיק ד' טפחים בעובי השליבות ולא רחב ד' טפחים במשך הכותל, ומה הטעם? (2 כשהשליבה התחתונה רחוקה מן הארץ ג' טפחים, ומה הטעם? (3 כשאין שלשה בין שליבה לשליבה, ומה הטעם? (4 כשיש שלשה בין שליבה לשליבה, ומה הטעם?

(1 מהני כיון דאפשר לעלות על ידו להזיזו הוי דרגא לזיז.

(2 לא מהני דהוי מיעוט באויר.

(3 מהני, דעיי"ז נעשה הזיז עם כל השליבות כאצטבא אחת שיש בה דע"ד מלמעלה אע"פ שקצרה מלמטה.

(4 לא מהני דהוי מיעוט באויר.

כג. באופן שהכותל גבוה עשרים טפחים; (1 כמה זיזין צריך? (2 היכן יהיו ממוקמים בגובה הכותל? (3 והיכן יהיו ממוקמים במשך הכותל? (4 וכמה ריוח צריך שיהיו בין הזיזין? (5 וכמה סולמות צריך להן?

(1 שני זיזין.

(2 אחד בתוך עשרה תחתונים ואחד למעלה ממנו בתוך עשרה העליונים.

(3

זה שלא כנגד זה.

ע"ג הכותל, ומ"מ נגד המקום שנתמעט מותר לשניהם דלאו רשותא היא, כ"ד הלבוש, אבל מהגר"ז לא משמע כן וצ"ע.

(2 לא מהני לערב יחד אבל מותר לזה שתשמישו בנחת להשתמש בכל הכותל, וס"ל להבית מאיר דבעינן שיהא בו רוחב ארבעה על ארבעה כדי להתירו בכל הכותל, ואם לאו אינו מועיל אלא להשתמש נגד המקום שנתמעט.

סעיף ט'

יט. בנה אצטבא למטה ליד הכותל כדי למעטו מגובה; (1 כמה צריך שיהא גודלו שיוכל להשתמש כנגדו או בכל הכותל? (2 והאם מהני גם כפתח לערב יחד?

(1 ארבעה על ארבעה אפילו גובה כל שהוא, אם נתמעט הכותל מגובה עשרה מותר להשתמש כנגדו, אבל בכל הכותל אסור להשתמש עד שיגיע בפחות מג"ט לראש הכותל. ואם עשה השני כנגדו נעשה לשניהם תשמישו בנחת ואוסרים זה על זה.

(2 [התוס' הקשו מ"ש סולם דבעינן שיגיע לראש הכותל ותי דהתם אין בו דע"ד משא"כ אצטבא, והרא"ש בשם הר"ם תי דהתם חשיב פתח משא"כ באצטבא הוא להשתמש על הכותל. נמצא דלהתוס' כשיש בו ארבעה על ארבעה ונתמעט הכותל מעשרה חשיב כפתח, ואם אין בו אורך ארבעה בעינן שיגיע לראש הכותל, ולדעת הר"ם לא מהני דע"ד אלא להשתמש ע"ג הכותל לזה שתשמישו בנחת אבל לפתח בעינן סולם שיגיע לראש הכותל], והטושו"ע פסקו לחומרא דאצטבא צריך שיהא בה דע"ד, ואעפ"כ אינו מועיל לפתח עד שיגיע לראש הכותל, אבל לדעת רוב הפוסקים מועיל לערב יחד אף שאינו מגיע לראש הכותל כדעת התוס' ובשעת הדחק יש לסמוך להקל.

סעיף י'

כ. כפה ספל שיש בו ד' על ד' וגבוה כל שהוא ומיעט בו גובהו מעשרה, היכן מותר להשתמש בשבת ובאלו תנאים?

מותר להשתמש אפילו שלא כנגד המיעוט, [ומש"כ בשו"ע כנגד המיעוט ט"ס הוא], ובלבד שיחברנו בטיט לארץ שאי אפשר לשמטו בשבת עד שיחפור בדקר שאז אי אפשר ליטלו משם בשבת אף על פי שעתיד ליטלו אחר השבת, משא"כ כשהטיט מונח רק על אגניו כיון שמותר ליטול הספל בשבת דהוי טלטול מן הצד אינו ממעט.

סעיף י"א

סעיף ט"ו

כח. האם אפשר לעשות סולם לכותל, אילן שבצדו או אשרה, לחה או יבשה, ומה הטעם?

אילן מותר, דהאיסור להשתמש בו מדרבנן, ולא גזרו על שבות בין השמשות. אבל אשרה האסורה מהתורה בהנאה אסור. ולהרא"ש הדין להיפך דאילן שאיסורו מחמת שבת אסור, ואשירה שאיסורו מחמת דבר אחר מועיל דאריא הוא דרביע עליה אבל דוקא כשהיא יבשה שאין איסור מדינא לעלות מחשש שיתלוש, והא"ר מצדד כשיטה ראשונה.

סעיף ט"ז

כט. חריץ שבין שתי חצירות שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, האם יכולים בני החצירות לערב יחד; 1) כשמילאוהו תבן וקש ולא ביטלו? 2) כשמילאוהו תבן וקש וביטלו בלבן או בפיו? 3) כשמילאוהו תבן וקש סרוח שאינו ראוי למאכל בהמה? 4) כשמלא עפר וצרורות - בסתמא שלא ביטלו? 5) כשביטלו לשבת אחת ודעתו לפנותו אח"כ? 6) כשמלא בכרים וכסתות? 7) כשמילאוהו בפירות - טבלים או מעושרים?

1) אי אפשר לערב יחד.

2) לרש"י מועיל כשביטלו בפיו, ולר"ח אף בליבו מועיל.

3) אפילו בסתמא דינו כעפר שבטל ומערבין יחד.

4) מערבין יחד.

5) נחלקו הפוסקים וכיון שהוא מדברי סופרים יש להקל, רצו מערבין אחד רצו מערבין שנים.

6) אפילו ביטלו לא מהני דבטלה דעתו אצל כל אדם.

7) טבלים סתמא מבוטל, ובמעושרים להרמ"א גם בזה סתמא מבוטל דזרכן לעשותו אוצר לאיזה זמן ולהמג"א והגר"א בסתמא אינו מבוטל.

ל. בחריץ שבין שתי חצירות; 1) מה הדין אם החריץ במשך אורכו נחסר ארבעה טפחים? 2) ומה הדין אם החריץ במשך

4) יהיו משוכים באופן שראוי להעמיד סולם על זיז התחתון ולמשכו בשיפוע על זיז העליון.

5) שני סולמות, אחד מהארץ עד זיז התחתון, ואחד מהתחתון לעליון.

כד. אם יש בין הזיזין או מן הארץ עד לזיז יותר מעשרה טפחים, כמה צריך שיהיה הסולם במשכו ובעובי שליבותיו?

צריך במשכו ארבעה טפחים, ואף שאין בשליבותיו ארבעה.

סעיף י"ג י"ד

כה. כשמעמיד שני סולמות זה בצד זה, ואין בשניהם משך ארבעה ומוסיף קש בצד הסולמות להשלים לשיעור ארבעה האם מהני להתיר להשתמש עליו, ומה הטעם; 1) כשמרחיק הסולמות זה מזה וממלא האויר שביניהם בקש? 2) כשמעמיד הסולם באמצע ומשלים בקש מצדו?

1) אינו מועיל כלום, דמקום מעמד הרגלים באמצע, ואינו ראוי לעלות בקש.

2) מועיל בין להשתמש עליו ובין לערב יחד, דהקש ראוי להחזיק בו בידיו כשעולה בסולם.

כו. אם אין בסולם רוחב ארבעה; 1) האם מהני שיחוק בכותל ולעשות כמו שליבות כדי להשלים לארבעה? 2) וכמה צריך שיהיה גובה החקק? 3) וכמה צריך שיהיה גובה הסולם? 4) ומה הדין בסולם שלמטה עד עשרה טפחים יש לו רוחב ארבעה טפחים ולמעלה ממנו הולך ומתקצר?

1) מועיל.

2) עד עשרה.

3) עד ראש הכותל או סמוך בפחות מג'.

4) כל שכן דמהני (פמ"ג).

כז. אם אין לו סולם כלל, וחוקק בכותל כמו שליבות לעלות עליו; 1) כמה צריך שיחוק בגובה הכותל? 2) והאם זה מהני גם לערב יחד?

1) כל גובה הכותל.

2) מועיל.

2) נתמעט במשך יותר מעשר אמות צריכים לערב ביחד דהוי פרצה, ובפחות מעשר אם רצו מערבין שנים דכפתח דמי.

3) מותר לטלטל דכיון שהותרה בכניסת השבת הותרה, כן דעת הפוסקים דלא כהט"ז דס"ל שנאסרו בטלטול החצר.

לה. כשעדיין הגדיש משמש למחיצה ולא נתמעט מגובהו וכו'; 1) האם מותר לקחת מן התבן בשבת ליתן לתוך קופתו כדי להאכיל בהמתו, ומה הטעם? 2) והאם מותר להעמיד שם בהמתו כדי שתאכל, ומה הטעם? 3) והאם יכול לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא לשם, ומה הטעם? 4) ומה הדין לקחת מהגדיש בחול או ביום שישי ליתן לקופתו או להעמיד שם בהמתו, ומה הטעם?

1) הרא"ש מתיר דאפילו יתמעט מעשרה מותר בשבת זו כיון שכבר הותרה, אבל הוא דעת יחידי דלרוב הראשונים וכ"ד השו"ע שאסור, והטעם; א. דאע"פ דבשבת זו מותר לטלטל כיון שהותרה מ"מ חיישינן שיסמוך ע"ז לשבת הבא, ריטב"א. ב. אף שבדיעבד מותר מ"מ לכתחילה אסור לגרום למעט, ראב"ד. ג. משום דהתבן מוקצה למחיצה זו ואסור לטלטלו, ולפ"ז אף אחר שנתמעט אסור בטלטול, שו"ע הרב.

2) אסור, דלמא שקיל בידו ונותן לה נעיין לעיל דעת הרא"ש.

3) מותר, דלא חיישינן שיתמעט מעשרה דבהמה קלי קלי אכלה.

4) מותר, ולהרא"ש אסור א"כ מסלק כולו כאחת, דחיישינן שיתמעט מעשרה סמוך לבין השמשות בער"ש ולא ירגישו ויטלטלו באיסור, והעיקר כסברא ראשונה.

לו. שני בתים הפרוצים כל אחת למקום גדיש ביותר מעשר אמות, והבתים שייכים כל אחד לחצר אחרת מפני שפתוחים לחצר אחרת, ולא עירבו ב' החצירות יחד, האם מותר להאכיל לבהמתו ממנו בידיים, ומה הטעם?

מותר, ודוקא כשיש תקרה להגדיש דאז אין לחוש שיתמעט מעשרה ולא ירגיש דמנכרא מלתא.

אורכו נחסר מרוחבו והוא פחות מארבעה טפחים? 3) ומה הדין בחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה כשהוא מפסיק בחצר אחד על פני כל אורכו ויש בו דיורין מכאן ומכאן?

1) נחשב כפתח.

2) לא הוי הפסק.

3) נעשה כשתי חצירות

סעיף י"ז

לא. מה הדין אם נתן על החריץ נסר כמו גשר; 1) כשנתנו לרוחבו משפתו אל שפתו והוא רחב ארבעה? 2) כשנתנו לרוחבו משפתו אל שפתו והוא פחות מארבעה? 3) כשנתנו לארכו במשך ארבעה ואין בו אלא כל שהוא?

1) חשוב כפתח.

2) אינו חשוב כלום.

3) אם מיעטו מרוחב ארבעה חשיב כפתח.

לב. מה הדין אם סתם החריץ בנסרים עד יותר מעשר אמות בארכו או שנתן נסר אחד לאורך החריץ ביותר מעשר אמות ומיעט שם החריץ מרוחב ארבעה טפחים?

הוי כפרצה ומערבין אחד ולא שנים.

סעיף י"ח

לג. מה הדין אם החריץ עמוק עשרה לאחד ואינו עמוק עשרה לשני, או שהוא שוה לשניהם?

דינו ככותל ומערבין שניים ולא אחד.

סעיף י"ט

לד. שתי חצירות פרוצות זו לזו ביותר מעשר אמות, ולכל אחת דיורין בפני עצמה, וגדיש של תבן בין החצירות שסותם מקום הפרצה; 1) מה הדין אם הגדיש גבוה עשרה? 2) מה הדין אם נתמעט בחול מגובה עשרה, ומה הטעם? 3) ומה הדין אם נתמעט בשבת מגובה עשרה, ומה הטעם?

1) כל אחד מערב לעצמו.

סימן שע"ג – דין שתי גזוזטראות בשתי עליות

1) אינם יכולים לערב יחד, והטעם; א. דכשיתנו נסר מזו לזו יהיה בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. ב. דכיון שהוא באלכסון ירא לעבור עליו.

2) כשאין גבוה זו מזו ג"ט או שמשוך זה למזרח וזה למערב במשך פחות מג"ט אבל המרחק באויר יותר מד' טפחים חשוב פתח ע"י הנסר שביניהם.

סעיף א'

א. שתי גזוזטראות הבולטות משני עליות זו כנגד זו ויש ביניהם מרחק ארבעה טפחים; 1) האם מערבין יחד או כל אחת לעצמה - כשנתן ביניהם נסר רחב ארבעה טפחים? 2) ומה הדין אם הוא מרוצף בנסרים יותר מעשר אמות? 3) כשכל אחת מערבת לעצמה - האם מותר לטלטל מכלי ביתו בשטח הגזוזטרא השייך לו? 4) ומה הדין לטלטל על השטח שכנגד הנסר או על הנסר גופא? 5) ומה הדין בכה"ג שהגזוזטראות בולטות משתי חצירות למעלה מעשרה טפחים?

1) אם רצו מערבין יחד.

2) מערבין אחד ולא שנים.

3) מותר.

4) מסתברא שאסור כיון שפרוץ למקום האסור.

5) לא מהני למעלה מעשרה, בחצר אלא בבית דכמאן דמליא דמי.

ב. אם המרחק בין שתי הגזוזטראות פחות מארבעה טפחים; 1) האם מערבין יחד או שנים? 2) ומה הדין כשהסמיכות לאורך כל הכותל או יותר מעשר אמות? 3) והאם יהיו מותרים בכה"ג לטלטל מחצר לחצר כלים ששבתו בבית?

1) יכולים לערב יחד.

2) מערבין אחד ולא שנים.

3) כשמערבין שניים אסור.

ג. באופן שהגזוזטראות אינם זו כנגד זו רק משוכות אחת למזרח ואחת למערב או אחת גבוהה מחברתה, האם יכולים לערב ביחד, ומה הטעם; 1) כשמרוחקות זו מזו ג' טפחים? 2) כשאין מרוחקות זו מזו ג' טפחים?

סימן שע"ד – נסתם בשבת פתח או חלון במקום שערב בו

סעיף א'

א. שתי חצירות שעברו דרך חלון או פתח שביניהם לשבת זו, ונסתם הפתח בשבת; (1) האם מותרים להשתמש מזו לזו בשבת זו? (2) האם מותרים להשתמש כל אחת לעצמה? (3) ומה הדין אם חזר ונפתח בשבת?

(1) מותרים, ולהרמב"ם אסור.

(2) לכר"ע מותרים ואף אותה שאין העירוב מונחת בתוכה.

(3) אף להרמב"ם חוזר הערוב וניעור.

ב. האם מותרים להשתמש ע"י העירוב באופנים דלהלן, ומה הטעם; (1) ערב לשבת זו ונסתם מבעוד יום וחזר ונפתח בשבת? (2) ערבו לפני שבת שעברה לשבת אחת והעירוב עדיין קיים ונסתם החלון בחול וחזר ונפתח בשבת? (3) ערבו לשנה ונסתם הפתח בחול ונפתח קודם השבת? (4) ערבו לשנה ונסתם הפתח בחול ונפתח בשבת? (5) ערבו לשנה ונסתם הפתח בכוונה בחול ונפתח בשבת? (6) ערבו לשנה ונסתם הפתח בכוונה בחול והיה בדעתו לפותחו אחר כך, ונפתח בשבת? (7) ערבו לשנה ונתבטל העירוב ע"י שנתקלקל צורת הפתח שבמבוי, ותוקן בשבת ע"י עכו"ם?

(1) אינם יכולים, שעדיין לא קנו עירוב מעולם.

(2) אין יכולים לסמוך ע"ז דכבר נתבטל מבעו"י.

(3) בודאי הוי עירוב.

(4) אם כבר חל שבת אחת חוזר העירוב וניעור.

(5) הרמ"א מתיר והמג"א אסר וכן ראוי לנהוג דהוי כביטל העירוב בידים.

(6) מסתברא דמותר.

(7) כשכבר חל שבת אחת יש להקל בשעת הדחק.

ג. ערב לשבת אחת ונודע שמבעוד יום נתקלקל צורת הפתח וחזר ותוקן בשבת ע"י עכו"ם; (1) מה דעת הנשמת אדם, ומה טעמו? (2) מה דעת הביאור הלכה, ומה טעמו? (3) מנין הביא הביאור הלכה לראיה להוכיח כדבריו?

(1) דעתו להתיר דהוי כעומד להתקן כיון שרגילים תמיד לערב עם צוה"פ.

(2) דעתו לאסור כיון דלא חל כלל.

(3) מהא דעירב דרך הפתח ונסתם מבעו"י אסור ואעפ"י שבודאי עומד להפנות, והטעם כיון שלא חל כלל משא"כ בעירב לשנה שכבר חל בשבת ראשונה.

סעיף ב'

ד. שתי חצרות שיש כותל ביניהן ועירבו כל אחת לעצמה ונפרץ הכותל בשבת; (1) האם מותרים כל אחד לטלטל כלי הבית בחצירו, ומה הטעם? (2) והאם מותרים לטלטל כלי החצר מחצר לחצר?

(1) מותרים דכיון שהותרה הותרה.

(2) מותר דכל החצרות רשות אחת הן, משא"כ כלי הבית שגם מתחילה היה אסור.

ה. חצר שנפרצה בשבת לרה"ר או לכרמלית; (1) האם מותר לטלטל בתוך החצר? (2) ומאי שנא מחצר שנפרצה לחצר אחרת? (3) והאם מותר לטלטל ממנה לכרמלית בתוך ד' אמות, ומה הטעם?

(1) אסור.

(2) הכא נפרץ לרשות אחרת שהוא מקום האסור בטלטול, לא אמרינן כיון שהותרה הותרה, משא"כ לחצר אחרת שהוא רה"י כמוהו, שהמחיצות קיימות ושניהם בפני עצמם מותרים בטלטול.

(3) הב"י מתיר והמג"א מסתפק דאפשר דאע"פ שנפרץ שם חצר עליו. ובביאור"ה מסיק ע"פ כמה פוסקים לאיסור.

- 1) אסור לטלטל כי אם בתוך ד"א, דהוי כרמלית.
 2) ארבעה טפחים.
 3) מותר לטלטל על הגג כלים ששבתו בתוכו, אבל אסור להוציא מהבית לגג דכיון שאין מחיצות ניכרות נמצא שאין לה גיפופין.

סעיף ג'

1. חצר קטנה שנפרצה קודם שבת במלואה לחצר גדולה; 1) מה הדין כשהפרצה יותר מעשר אמות? 2) כשהפרצה פחותה מעשר אמות, האם הגדולה יכולה להוציא כלים ששבתו בבית לחצירה, כשערבה לעצמה וכשלא ערבה? 3) והאם הקטנה יכולה להוציא כלים ששבתו בבית לחצירה, כשערבה לעצמה או כשערבו יחד? 4) מה הנפק"מ בין הקטנה לגדולה בזה? 5) ומה הדין כשאין כתלי קטנה נכנסין לגדולה או שאינן מופלגין מכותלי גדולה ג' טפחים?

1) שניהם אסורים דלא שייך לומר שהיא כפתחה של גדולה, נמצא שיש כאן פרצה יותר מעשר.

2) כשערבה מותרת וכשלא ערבה לעצמה אסורה.

3) אסורה להוציא א"כ ערבו יחד.

4) כיון שהקטנה נפרצה במלואה, ונחשבת כפתחה של גדולה.

5) גם הקטנה מותרת לעצמה ע"י נראה מבחוץ ושווה מבפנים.

סעיף ד'

1. גג קטן שאין לו מחיצות הפתוח במילואו לגג גדול, ומחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג, ולא עירבו ביניהן; 1) האם מותר לקטן להעלות עליו כלים ששבתו בבית, ומה הטעם? 2) והאם מותר לקטן לטלטל כלים ששבתו על גגו לגג חבירו, ומה הטעם? 3) והאם מותר לגדול להעלות עליו כלים ששבתו בבית, ומה הטעם?

1) אסור, כיון שפרוץ במילואו.

2) מותר, דכל הגגין רשות אחד.

3) מותר, דגג הקטן נחשב כפתח בעלמא.

ת. 1) מה הדין כשאין מחיצות הבית ניכרות על הגג? 2) כשהגג בולט על מחיצות הבית, כמה טפחים צריך שיבלוט שיהיה נקרא שאין מחיצות הבית ניכרות? 3) ומה הדין כשיש חלון ארבע על ארבע פתוח לו מהבית?

סימן שעה – מה הם הדברים השרויים בחצר שאינם אוסרים

4) להט"ז והגר"ז נותנים אותו לבני החצר שהוא להם נוח יותר, דלמרפסת יש שתי ריעותות, שהוא נמוך עשרה וגם רחוק ארבעה. ולהנהר שלום והב"מ כיון שלבני החצר נמי קשה שניהם אסורים, ובשעה"צ סק"ט מוכיח לאסור מדין בור שבחצר דאע"פ שלבני החצר הוא תרתי לריעותא ע"י זריקה ושלשול, ולבני עלייה רק בשלשול, מ"מ אסור לשניהם להכניס לבית.

סעיף ג'

ג. אם היתה מצבה ארבעה טפחים - בגובה או ברוחב לפני המרפסת, האם המרפסת אוסרת על בני החצר, ומה הטעם?

המחבר כתב ארבעה טפחים והיינו בגובה, אך לפי מה שכתב הב"י שדקה היא מחיצה גבוה עשרה טפחים על כרחך דדמש"כ כאן ארבעה היינו ברוחב, ובכה"ג אינה אוסרת שכבר סילקו עצמן מן החצר.

סעיף ד'

ד. כשבני החצר ובני העלייה עירבו כל אחד לעצמן ויש זיזים היוצאים מהכתלים, רחבים ארבעה טפחים השייכים לשניהם, האם מותר להשתמש לבני העלייה או לבני החצר; (1) בזיזים שהם למטה מעשרה טפחים? (2) בזיזים שהם בתוך עשרה טפחים העליונים הסמוכים לעלייה? (3) בזיזים שהם בין עשרה טפחים התחתונים עד תחילת עשרה העליונים מן הזיזים היוצאים?

(1) שייך להחצר.

(2) שייך לעלייה.

(3) שניהם אסורים דתשמישו קשה לשניהם, וה"ה כשאין עשרים טפחים בין קרקע החצר לעלייה והזיז עומד באמצע ואין ממנו עשרה טפחים לא לזה ולא לזה.

סעיף א'

א. מרפסת - גבוהה עשרה טפחים - שעליות פתוחים לה, שעולים אליה בסולם מהחצר, והוא דרך לבני העלייה לעלות ולרדת ממנה לחצר ומשם לרה"ר; (1) כשכל אחד ערב לעצמו - האם מותר לטלטל בחצר או כלי הבית לחצר או כלי הבית למרפסת או כלי החצר למרפסת? (2) כשבני העלייה לא עירבו בפני עצמן - האם מותרים בני החצר לטלטל כלי הבית לחצר, ומה הטעם? (3) ומה הדין כשאין המרפסת גבוהה עשרה טפחים?

(1) מותר לטלטל בחצר ואף כלי הבית לחצר אבל לא כלי הבית למרפסת אך כלי החצר למרפסת מותר אפילו לא עירבו כלל דרשות אחת הן.

(2) אסורים, כיון שאין לבני העלייה דרך אחר לרה"ר אלא דרך החצר וכיון שהן עצמן אסורים אוסרים על החיצונה שדרכן עליהן.

(3) הוי חצר אחת שאי אפשר להתחלק.

סעיף ב'

ב. תל או עמוד המונחים בחצר שיש שם בית ומרפסת לבני העלייה כנ"ל, ולא עירבו ביניהן; (1) מה הדין כשאינם גבוהים עשרה טפחים מהארץ ואינם נמוכים עשרה טפחים מהמרפסת? (2) מה הדין אם גבוהים עשרה טפחים מהארץ ובתוך גובה עשרה למרפסת ובתוך מרחק ד' טפחים למרפסת? (3) ומה הדין אם גבוהים עשרה טפחים מהארץ ובתוך עשרה למרפסת ורחוקים ארבעה טפחים מהמרפסת? (4) ומה הדין אם גבוהים עשרה טפחים מהארץ ונמוכים עשרה טפחים מהמרפסת ורחוקים ארבעה טפחים מהמרפסת?

(1) כיון שהוא נוח לשניהם אסור לשניהם.

(2) בני מרפסת מותרים שתשמישו להם בנחת יותר מבני החצר.

(3) שניהם אסורים, ששניהם אפשר להם להשתמש ע"י זריקה.

סימן שע"ו – בור ובאר שבין שתי הצירות

סעיף א'

א. שתי הצירות שלא עירבו ביניהן ויש בור ביניהם; (1) באיזה אופנים מועיל שיעשו מחיצה על גבי הבור? (2) באיזה אופנים מועיל שיניחו קורה על פי הבור? (3) באיזה אופנים מועיל גם הכותל שעל הבור? (4) ובאיזה כלים מותר למלאות ולהכניס לבית, בכלים של בית או בכלים של חצר?

(1) כשעשו לשם כך מחיצה עשרה בתוך אוגן הבור, וטפח ממנו בתוך המים, ואם היא כולה בתוך המים בעינין שיצא ממנו טפח למעלה מן המים.

(2) כשעשו לשם כך קורה רחבה ארבעה על שפת הבור דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, אבל כשלא נעשה כדי להתיר לא [וברשב"א איתא בתוך אוגן הבור וצ"ע למעשה].

(3) בזמן שהמחיצה י' רחבה ארבעה, אע"פ שאין אומרים במחיצה פי תקרה, דינה כפי תקרה כיון שאין הכלי הולך יותר מד"ט, ובאופן זה די אם הורידה בתוך הבור ונמדד עשרה טפחים משפת פי הבור ולמטה, וא"צ טפח במים.

(4) למלאות בכלי חצר מותר בכל אופן, אבל בכלים של בית או להכניס לבית אף בכלי החצר אסור בלא תיקון.

סעיף ב'

ב. שביל כעין מבוי קטן שבין שתי הצירות ששייך לשתייהם, ויש שם באר מים, האם מותרים למלאות ממנה באופנים דלהלן; (1) כשאין החצירות פתוחות לשביל רק בחלונות, והבאר מופלג ארבעה טפחים משני הכתלים? (2) והאם בעינין שיוציא זיזין בכה"ג? (3) כשהבאר מופלג פחות מארבעה טפחים משני הכתלים? (4) כשיש פתחים מהחצירות לשביל ורשות שניהם שולטות בו בתשמיש גמור?

(1) שניהם ממלאים ממנה שאין אדם אסור על חבירו דרך אויר [ולדעת ר"י אסור כיון שבשביל עצמה אסורים להשתמש, כדמשמע לקמן בדין ב' בתים וג' חורבות ביניהם, אבל רש"י מתיר כיון דליכא הכא שום תשמיש בשביל אלא במילוי מים ע"י אויר].

(2) לא בעינין.

(3) לדעת המחבר שפסק כהרמב"ם כיון שתשמישן בנחת הוי כל שכן שאינם אוסרים, וס"ל כיון שמשמשים רק דרך חלון מקרי דרך אויר. אבל הרמ"א פסק הרש"י דלא מקרי דרך אויר ואוסרים, וכ"פ האחרונים.

(4) להרמ"א אסור להשתמש אפילו דרך חלונות, ולהמחבר מותר, [דלא כהמג"א דמתיר לדעת המחבר רק בפחות מארבעה].

סעיף ג'

ג. שתי הצירות וביניהם שלשה חרבות שאין בהם דיורין, ופרוצות זו לזו יותר מעשר אמות, ומשמשים בחרבות על ידי זריקה מהחלונות; (1) האם מותר לבתים שבחצירות להשתמש בחרבות על ידי זריקה כשהן שלשתן בשורה אחת? (2) ומה הדין כשהם עומדים כצורת סגול ומה הטעם?

(1) כל אחד מותר באותה שאצלו, והאמצעות מותרת לשניהם [לרש"י - כשיש להחרבות בעלים אחרים אע"פ שאינה אוסרת כיון שבית התבן אינה בית דירה מ"מ אסור לטלטל בתוכה, ולהלכה קי"ל כהתוס' והטור דבכל אופן מותר].

(2) כל אחד מותר בחורבה שאצלו, והשלישית כיון שניחא תשמישה אסורה לשניהם, והפרצה אינה אוסרת השנים דלא אחמור רבנן במקום שאינו תשמיש גמור.

סעיף ד'

ד. בית הכסא שבין שני בתים שלא ערבו יחד, האם מותר להשתמש בו; (1) כשמקום המושב שייך לשניהם? (2) כשרק מקום החפירה שייכת לשניהם ויש מקום מושב מיוחד לכל אחד לבדו? (3) ומה הדין בדיעבד?

(1) מותר.

(2) אסור, דמוציא מרשותו לרשות השותפין.

(3) מותר דגדול כבוד הבריות.

סימן שע"ז – דין שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר

סעיף א'

א. שתי עליות הפתוחות לחצר, ואחת עשתה גומא כדי לשפוך מימיה, והשנייה לא עשתה, מי מותר לשפוך שם מימיו; (1) בחצר שאין בה ארבע אמות - וערבו יחד? (2) כשהאחת ערבה לעצמה והשנייה לא ערבה כלל, ומה הטעם? (3) האם מותר לזו שאסורה, לשפוך מימיה בביתה והמים ילכו בעצמם למרפסת ומשם לחצר ולגומא, ומה הטעם? (4) ומה הדין בחצר שיש בה ארבע אמות וערבו כל אחת לעצמה ולא עשו גומא? (5) ומה הדין בכה"ג כשאחד עשה גומא? (6) ומה הדין בימות הגשמים שאין צריכין לעוקא?

(1) שתיהן מותרות.

(2) זו שלא ערבה אסורה, ושערבה מותרת לשפוך בעלייה והם יורדים לגומא דכוחו בחצר שאינה מעורבת שרי.

(3) אסורה, דחיישינן שיחוס על קלקול ביתו שלא יטנף ויטלטל הכלי עם השופכין למרפסת להדיא.

(4) מותר לשפוך במרפסת וירד לחצר.

(5) ג"כ מותר, [דלא כהט"ז שאסר] דכיון שיש ד"א, ראוי שיבלע המים במקומו ולא יתקלקל החצר, לכן לא חיישינן שיוציא הכלי לחצר לשפוך בגומא.

(6) אפילו פחותה מד"א שניהם מותרים [עצי אלמוגים].

סימן שע"ח – דין הצרות הפתוחות זו לזו

סעיף א'

א. כשיש שלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים וערבו החיצונות עם האמצעית ולא ערבו החיצונות ביניהן, מה הדין; (1) כשנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו? (2) כשנתנו החיצונות עירובן באמצעית בשני בתים? (3) כשנתנו החיצונות עירובן באמצעית בבית אחד?

(1) החיצונות אסורות זו עם זו, והאמצעית מותרת עם כל אחת מהן, והן מותרות עמה.

(2) ג"כ הדין כנ"ל.

(3) שלשתן מותרות זו בזו.

ב. ומה הדין כשהחיצונה לבד פתוחה לרה"ר או למבוי ואמצעית יש לה דריסת רגל עם הפנימית שלפנים הימנה, ומה הטעם?

ג"כ הדין כנ"ל דכל אחת מותרת עם האמצעית, ואין הפנימית אוסרת על החיצונה דהוי רגל המותרת במקומה שאינה אוסרת שלא במקומה.

סעיף ב' ג'

ג. כשיש שתי חצירות זו לפנים מזו, פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה למבוי ובכל אחת כמה בעלי בתים, מי מותרת ומי אסורה באופנים דלהלן; (1) עירבה פנימית לעצמה עם בעלי בתים שבתוכה והחיצונה לא עירבה? (2) ערבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהחיצונה ולא ערב? (3) ערבה חיצונה ולא פנימית? (4) ערבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב? (7) ערבה כל אחת לעצמה? (8) ערבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד מן הפנימית או מן החיצונה ולא עירב? (9) עירבו ביחד ונתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב? (10) ערבו ביחד ונתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא ערב?

(1) פנימית מותרת שיכולה לסגור פתחה, וחיצונה אסורה.

(2) כנ"ל, אא"כ יבטל רשותו.

(3) שתיחן אסורות, דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה.

(4) כנ"ל, אא"כ יבטל רשותו לפנימית להתיר הפנימית, ורשות דריסת רגלו לחיצונה להתיר החיצונה.

(7) כל אחת מותרת בחצרה.

(8) שתיחן אסורות עד שיבטל רשותו לשתי החצירות.

(9) שתיחן אסורות עד שיבטל לשתי החצרות.

(10) פנימית מותרת, דיכולה לסגור פתחה ולומר לתקוני שתפתך ולא לעוותי.

סעיף ד'

ד. כשיש יחיד או שתיים בחיצונה, ויחיד או רבים שהם כיחיד בפנימית, האם הפנימית אוסרת על החיצונה?

אינה אוסרת דהוי רגל המותרת במקומה.

סעיף ה'

ה. כשיש שלש חצירות זו לפנים מזו; (1) כשיש יחיד בכל אחת מה הדין בכל החצירות? (2) ומה הדין כשיש שנים בפנימית ולא עירבו, ומה הטעם?

(1) אינם אוסרים על החיצונה דכל אחת מותרת במקומה.

(2) אוסרים על החיצונות דהוי רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה.

סימן שע"ט – דיני חצרות ובתים ביניהם

סעיף א'

א. באופן שיש שתי חצירות וביניהם שלשה בתים הפתוחות זה לזה ולחצירות; (1) היכי תימצא שכל שלושת הבתים אינם נותנים חלק בעירוב והם מותרים לטלטל בחצירות והחצירות מותרות לטלטל בהן, ומה הטעם? (2) ומה הדין אם שני החצירות נתנו העירוב באחד מהבתים הסמוכים להם או באחד משאר הבתים שבחצירות, ומה הטעם?

(1) כשנתנו עירובן באמצעות, דהבתים הסמוכים לחצר נעשו בית שער, והאמצעי הוא בית שנותנים בו עירוב שא"צ ליתן פת.

(2) כתב המג"א בשם התוס' דאף בכה"ג א"צ ליתן פת דנעשו כולם בית שער לאותה חצר.

סעיף ב'

ב. באופן שיש שתי חצירות ושני בתים ביניהם ועירבו כל אחת לעצמה והניח כל בן חצר את עירובו דרך הבית שאצלו בבית השני, האם קנו עירוב, ומה הטעם?

לא קנו, שכל אחד הניח עירוב בבית שער של חצר אחרת, והוי תרתי דסתרי אהדדי, ואם נאמר לשלחצר זה נחשב בית, ולזה בית שער הוי חוכא וטלולא.

1 ל"ג' סוכה ס' סוכה מצטרף ומה או"צ"א באמצ' כתב בסו' תר"ל"ג ע"ה"ג
כ"ג שאם יש לה ד' דפנות ויש לה"ג ד' פחות מד"א כל הסוכה כשרה דהכל
צ"ע אני מחשב לה כסוף ה"ז"א ואל"ג דפנות כדפון עקומה, וא"ל
המתאמת שם שני' בן' אדם קבת אחת, ו"צ"א מ"א מכאן ואפשר שהדברים
החמירו יותר.

סימן ש"פ – דיני ביטול רשות

סעיף א'

א. אחד מבני החצר ששכח או שהזיד ולא עירב; (1) האם מהני שיבטל להם רשותו, ומה הטעם? (2) כשמהני לבטל - האם צריך להקנות בקנין סודר, ומה הטעם? (3) והאם צריך לבטל מבעוד יום או אף משתחשך, ומה הטעם?

(1) מהני דהוי כאורח לגבייהו.

(2) אין צריך, דהוא רק סילוק רשות בלבד.

(3) אף משתחשך מהני, דכיון שהוא רק סילוק רשות לא משגחינן במה שנאסר למקצת שבת.

ב. כשדר עם ארבעה וחמשה; (1) האם צריך שיבטל לכל אחד ואחד או סגי שיאמר רשותי מבוטלת לכולכן, ומה הטעם? [ומה"ד כשמבטל מבעו"י?] (2) אם ביטל רק לאחד, מה דינו של זה שביטל לו? (3) ומה הדין אם אמר רשותי מבוטלת 'לכם'?

(1) כתב המחבר דצריך שיבטל לכל אחד ואחד, ולא מהני לומר לכולכם, ומפרש ה"י כיון שמצינו רובו ככולו אפשר שלא נתכוין רק על הרוב, וי"א (הטור) דמהני גם שיאמר לכולכם, ומסיק הא"ר שכן עיקר לדינא, ומ"מ דוקא כשעומד נגד כולם ואומר להם לשון זה. [כתב בביאור הלכה שאם ביטל מבעו"י קודם העירוב אע"פ שביטל רק לאחד מהני דעירב גם על חלק זה, ולהרא"ש מהני שביטל לאחד מבעו"י אף אחר שעירב, דבביהש"מ חל העירוב גם על חלקו]

(2) גם הוא אסור לטלטל דבעינן שיהיו כולן מעורבין יחד.

(3) כשיש רק שנים מלבדו מהני, ואם יש יותר צריך שיבטל לכולם כנ"ל.

ג. כשביטל להם רק רשותו סתם או רשות חצירו; (1) האם מותר לו ולהם להוציא מביתם לחצר? (2) האם מותר לו ולהם להוציא מביתו לחצר? (3) והאם צריך לנעול ביתו, ומה הטעם? (4) ומה הדין בשעת הדחק, ומה הטעם?

(1) הם מותרים, וגם הוא מותר אפילו קודם שהחזיקו.

(2) אסורים.

(3) לרש"י והרא"ש צריך, כדי שלא יבא להוציא מביתו באיסור וכ"כ המחבר בשם י"א, ולהתוס' והמרדכי א"צ.

(4) יש לסמוך להקל, כי רבים חולקים על זה.

סעיף ב'

ד. כשביטל להם גם רשות ביתו; (1) האם מותר להם להוציא מביתו או מביתם לחצר? (2) והאם מותר לו להוציא מביתו או מביתם לחצר - קודם שהחזיקו הם בחצר או אח"כ, ומה הטעם?

(1) מותרים.

(2) מביתו רק אחר שהחזיקו, דאל"ה הרי חוזר מביטולו, ומביתם אף קודם. וטעם ההיתר כיון שנעשה אורח גמור אצלם.

סעיף ג'

ה. כשהוא שלא עירב אינו רוצה לבטל רשותו; (1) האם מועיל להשכיר רשותו לישראל בחול, ומה הטעם? (2) והאם מועיל להשכיר רשותו לישראל בשבת, ומה הטעם? (3) מה נפסק להלכה לענין ימי החול ולענין שבת?

(1) להמג"א ושעצ"ש והגר"ז מהני דלא גרע מביטול, דלא כהא"ר דס"ל דלא מהני שלא תיקנו שכירות אלא בעכו"ם כדלקמן.

(2) להרא"ש והטור מהני, ולהמרדכי והרמב"ם לא מהני, והמחבר לא הכריע, והטעם שלא יועיל מפרש ה"י כיון דבעכו"ם מועיל שכירות בפחות מש"פ כיון שבי"נ נהרג עליו משא"כ בישראל דלאו כלום הוא, בטלו השכירות לגמרי. והמג"א מפרש דעכו"ם אין דירתם דירה אלא שאסור משום גזרה לכך לא מקרי קנין ומותר לשכור בשבת, אבל ישראל אסור דקונה רשות בשבת, ובערב שבת מצדד דלכו"ע מותר דלמה יגרע מביטול.

1) אסור אף בשל חבירו, דיחיד אצל יחיד לא הוי אורח, והאבן עוזר חולק דהוי אורח, וכ"ה בריטב"א ולכן בשעת הדחק יש לסמוך ע"ז (ביאור"ה).

2) בשל עצמו מותר, ובשל חבירו כשביטל רק חצירו אסור להוציא מביתו, ואם ביטל גם ביתו מותר, מג"א.

י. 1) האם רבים נעשים אורחים אצל רבים?
2) רבים הדרים בבית אחד, האם נקראים רבים או יחיד?

1) לא נעשו אורחים.

2) להחמד משה נקראים רבים, ומהגר"ז מוכח דכיחיד דמיא.

יא. שכחו שנים ולא עירבו; 1) האם יכולים לבטל לרבים שערבו? 2) כשמבטלים לשנים שערבו, מה הדין למבטלים? 3) האם יכולים לבטל לאחד שלא ערב - דוקא בבת אחת או אף בזה אחר זה? 4) האם יכולים לבטל לשנים שלא ערבו, ומה הטעם? 5) מה הדין כשהראשון שביטל לו סתם חזר וביטל לחבירו מעצמו חלקו וחלק שקיבל, ומה הטעם? 6) ומה הדין כשאמר בפירוש לראשון אני מבטל לך על מנת שתחזור ותבטל לחבירך, ומה הטעם? 7) ומה הדין כשאמר לו לשון זה בערב שבת? 8) ומה הדין כשאותו שביטל לראשון חזר וביטל בעצמו לשני, ומה הטעם?

1) יכולים.

2) אסורים.

3) אף בזה אחר זה [דלא כר' יהונתן שהצריך דוקא בבת אחת].

4) אין יכולים, שאף אחר הביטול אחד אוסר על חבירו.

5) לא מהני, דכיון שהביטול הראשון לא הועיל נמצא שלא קנה חלק חבירו ואינו יכול לבטל אלא חלק עצמו.

6) לא מהני, כנ"ל דכיון שלא קנאו אינו יכול להקנותו, ולא אמרינן דשליח שוייה.

3) המ"ב נוטה להקל בימי החול כשאר אחרונים שפסקו כהמ"א דלא כהא"ר, ומהפמ"ג משמע דלהמג"א מהני בדיעבד אפילו בשבת.

סעיף ד'

ו. כשאחד מבני החצר לא עירב ובני החצר שערבו מבטלים לו רשותם; 1) האם הוא מותר להוציא מביתו או מביתם לחצר, ומה הטעם? 2) האם הם מותרים להוציא מביתו או מביתם לחצר, ומה הטעם? 3) האם הם מותרים להכניס מחצר לבית, ומה הטעם?

1) מביתו מותר ולא מבתיהם, דמסתמא לא ביטלו ביתם אלא אם אמרו בפירוש.

2) אף מביתו אסורים, שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד כה"ג. וכ"ש שמביתם שלא ביטלו אסורים.

3) להמג"א מותר להם להכניס מחצר לביתו דזה הוי השתמשות הבית ולא החצר, והא"ר בשם הרבה פוסקים אוסר וכ"ד האבהע"ז.

ז. כשבני החצר ביטלו לו גם רשות ביתם; 1) האם מותר לו להוציא מביתם לחצר? 2) האם מותר להם להוציא מביתם או מביתו לחצר?

1) מותר [כ"ה בהגהות שר"ע בשם הב"י, ואף שבדרכ"מ מפקפק בזה, מ"מ בשר"ע שתק].

2) אסורים.

ח. אם קדם היחיד והחזיק בחצר; 1) האם מהני שהרבים לא יוכלו לחזור ולזכות? 2) והאם אוסרין עליו על ידי הוצאתן אחר שהחזיק?

1) להמג"א לא מהני, ולכן אסורים לטלטל אף אחר שהחזיק וכ"ה ברשב"א, והבית מאיר מסתפק.

2) הב"מ מסתפק, וברשב"א מפורש שאע"פ שאסורים להוציא בכל גווני מ"מ אינם אוסרים עליו אחר שהחזיק.

ט. אם היו שנים לבד וביטל אחד מהם לחבירו; 1) מה דין המבטל? 2) ומה דין מי שביטלו לו - בשל עצמו ובשל חבירו, ומה הטעם?

7) ג"כ לא מהני.

8) מהני, שהרי עכשיו הכל שלו, ואף שלא נעשה בב"א לא גרע

1 כ"כ המ"ה בשם הפמ"ד והטעם משום דלא מקני ליה מידו, והנה פזיאר הלכה כה"ה דכשמתקן מצר"ש לאחד שמצד מקני, דאדעתא דהאי חולקא נמי מצדו, ולפי"ז צריך לחלק בין ביטול לאחד צ"מ לבטל שאינו מוציא משא"כ בביטול לאחד שמצד

סימן שפ"א – דיני המבטל רשות וחזר והוציא

2) להטור והמחבר דמהני מבער"י אפשר דהשתמשות בחצר הוי חזקה, אבל לרש"י דבעינן משחשיכה הוא דוקא ע"י דבר שהיה נאסר בלא ביטול, ובזה לכו"ע אין חילוק בין הוצאה או הכנסה האסורה בשבת.

סעיף ב'

ג. כשיש שתי חצירות ופתח ביניהן, האם אפשר לבטל רשות מחצר לחצר; 1) כשערבה כל אחת לעצמה? 2) כשערבו שניהם יחד? 3) כשערב אחד מהן?

1) אפשר לבטל.

2) אפשר לבטל.

3) אותה שלא עירבה יכולה לבטל.

ד. שתי חצירות זו לפניו מזו, באיזה אופן יכולים לבטל רשותם אחד לשני; 1) כשלא ערבה רק החיצונה לבד? 2) כשלא ערבו שניהם? 3) כשערבו יחד ושכח מהפנימית או מהחיצונית ולא ערב, ונתנו עירובן בפנימית או בחיצונית?

1) הפנימית תבטל רשותה שלא תשתמש ולא תעבור עליה אלא בשעה שצריכה לצאת.

2) אי אפשר לבטל, דאין מבטלין רשות לשנים.

3) כששכח אחד מהחיצונית והעירוב מונח בפנימית יכולין בני הפנימי להסתלק מלהשתמש בחצר החיצונית ומותרים בטלטול, אבל אם שכח אחד מהפנימית כיון שהעיוות בא מהם אינם יכולים להסתלק, וכן כשהעירוב מונח בחיצונית אינם יכולים להסתלק ולכן בכה"ג צריך שיבטל בין לבני הפנימית ובין לבני החיצונית.

סעיף ג'

ה. שני בתים וביניהם חורבה השייכת לשניהם, ושכחו ולא ערבו, האם יכול אחד לבטל רשותו לחבירו ולהיות מותר בו?

יכולים לבטל בחורבה, אף שאינו עיקר תשמיש כחצר.

סעיף ד'

סעיף א'

א. מי שביטל רשותו; 1) האם מותר לו להוציא מביתו לחצירו, ומה הטעם? 2) אם הוציא מביתו לחצר מבעוד יום, האם הוי חוזר מביטולו? 3) אם הוציא מביתו לחצר משחשיכה, קודם שהחזיקו - בשוגג או במזיד - האם אוסר על בני החצר לטלטל, ומה הטעם? 4) אם החזיקו בני החצר מבעוד יום ואח"כ הוציא מביתו לחצר, האם אוסר עליהם? 5) אם החזיקו משחשיכה ואח"כ הוציא מביתו לחצר, האם אוסר עליהם? 6) האם יכול לחזור ולבטל אחרי שחזר מביטולו הקודם ע"י שהוציא - בצנעא או בפרהסיא?

1) אסור, דנמצא חוזר מביטולו.

2) היד אפרים ס"ל דהוי כחוזר מביטולו, ובביאור"ה חולק.

3) בשוגג אינו אוסר ובמזיד אוסר שהרי חוזר מביטולו.

4) מהמחבר משמע דס"ל כהטור דמהני, ולא כרש"י דבעינן חזקה משחשיכה, והמ"ב ס"ל שיש להחמיר כרש"י.

5) אפילו במזיד אינו אוסר [כ"ד רוב הפוסקים דלא כרש"י דס"ל במזיד אוסר כי הוא מחלל שבת בפרהסיא ואינו מבטל].

6) הוציא בצנעא מהני, אבל בפרהסיא הרי הוא כעכור"ם שאינו יכול לבטל.

ב. 1) איזה סוג השתמשות מבטל הביטול, הוצאה או הכנסה או שתיהם? 2) איזה סוג השתמשות הוי חזקה שלא יוכל לחזור מהביטול?

1) להב"י והמג"א דוקא הוצאה מבית לחצר כיון שמכניס לרשות שביטל, אבל להכניס לביתו מותר אא"כ ביטל גם רשות ביתו דאז אסור להכניס כמש"כ בס"ד, וכמה פוסקים חולקים על זה דאין חילוק בין הוצאה להכנסה דבשניהם נראה כחוזר ומחזיק, ומס"ד אין ראיה דשם הוא מכניס לרשות חבירו ועי"ז מסתלק מרשותו.

ת. שני בתים שהם בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרי מחיצות בשבת שעכשיו הם כמו חצר אחד ששני בתים פתוחים לו ואוסרים זה על זה, האם יכולים לבטל כל אחד לחבירו, ומה הטעם?

אינם יכולים, דכיון שלא יכלו לערב מבעו"י אמרינן שבת כיון שנאסרה נאסרה.

סעיף ו'

ט. אחד שלא עירב מבעוד יום ומת בשבת; (1) האם היורש אוסר על בני החצר - כשבא לדור שם בשבת וכשאינו בא? (2) האם היורש יכול לבטל הרשות, ומה הטעם?

(1) כשבא לדור אוסר, וכשאינו בא אינו אוסר דהוי דירה בלא בעלים [וס"ל להמחבר בסי' שע"א ס"ד שאף שנאסר תחילה מחמת המוריש מ"מ כשמת לא חשיבא לאסור, ובביאור"ה שם הביא דעות דכיון שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת ולמעשה צ"ע].

(2) יכול לבטל, דיורש כרעיה דאבוה.

סעיף ז'

י. בני חצר שביטלו רשותם לבני חצר אחרת; (1) האם יכולים המבטלים להוציא מרשותם לרשות האחרת, ומה הטעם? (2) והאם יכולים אח"כ לחזור ולבטל הרשות להמבטלים כדי שיוציאו מה שירצו?

(1) רבים אינם יכולים, דאינם נעשים אורחים אפילו אצל הרבים, אבל יחיד שביטל בפירוש גם רשות ביתו לרבים כולם מותרים בין בבית המבטל בין בבית שאר שכנים וא"צ לחזור ולבטל.

(2) יכולים.

ו. שני בתים ופתח ביניהם ולא עירבו, וביטל אחד רשותו לחבירו; (1) האם מותר להמבטל להוציא מביתו לבית חבירו - קודם שהחזיק בו חבירו או אח"כ, ומה הטעם? (2) האם מותר גם כשהמבטלים רבים? (3) מאי שנא מהמבטל רשות ביתו וחצירו שאסור לו להוציא קודם שהחזיקו? (4) האם מותר להמבטל להוציא מבית חבירו לביתו ומה הטעם? (5) מאי שנא מהמבטל רשות ביתו וחצירו לחבירו שמוותר לו להוציא מביתם לחצר?

(1) מותר אפילו קודם שהחזיק, שהרי הכל של חבירו, ומה שמוציא מרשות שביטל אינה חזרה.

(2) מותרים.

(3) דכשהיה לו חלק בחצר ומוציא מביתו לחצר נראה כחוזר מביטולו, משא"כ כשמוציא לבית חבירו לא שייך לומר שע"ז מחזיק ברשות חבירו. ועוד דכשמוציא מביתו אינו חוזר וזוכה בו דאדרבה הרי מסתלק ממנו.

(4) אסור, שע"ז חוזר ומחזיק ברשות שביטל.

(5) דיחיד לגבי רבים חשיב כאורח משא"כ יחיד לגבי יחיד.

ז. (1) מה טעם הי"א שאין לבטל מבית לבית אא"כ ישאיר לעצמו חדר אחד שלא ביטל? (2) האם הי"א מדברים ביחיד לגבי יחיד או יחיד לגבי רבים? (3) כשהשאיר לעצמו חדר אחד שלא ביטל, מה דעת המחבר והרמ"א האם מותר להוציא מביתו לבית חבירו או להכניס מבית חבירו לביתו?

(1) שלא ישתכח תורת עירוב מבתי אלו, שכולם יבטלו בעלותם לאחד ויהיו מותרים להוציא מביתם לבית חבירים.

(2) בפשטות מיירי ביחיד לגבי יחיד וכ"כ המג"א ותמה עליו, ובחמד משה מיישב דמיירי ביחיד לגבי רבים הדרים בבית אחד.

(3) להוציא מותר, ולהכניס - המחבר אסר, ובדברי הרמ"א שהתיר פירש החמד משה דמיירי ביחיד נגד רבים כנ"ל ובזה גם המחבר מתיר. אך להאבן עוזר והפרישה י"ל שהרמ"א חולק על המחבר וס"ל דיחיד לגבי יחיד נעשה אורח ומותר אף להכניס מבית חבירו לביתו.

סעיף ה'

סימן שפ"ב – אם דירת אינו יהודי מעכבת בערובו

סעיף א

א. האם דירת עכו"ם אוסרת על ישראל באופנים דלהלן: (1) כשיש רק בית אחד של ישראל? (2) כשיש רק בית אחד של ישראל ויש שם כמה אנשים שאוכלים כל אחד בפני עצמו? (3) כשיש רק בית אחד של ישראל ובו שתי חדרים? (4) כשיש שני בתים של ישראלים? (5) כשיש שני בתים שמתגוררים בהם אב ובניו הסמוכים על שולחנה? (6) כשיש שני בתים שמתגוררים בהם אב ובניו המקבלים פרס ממנו?

(1) אינו אוסר, דמעיקר הדין דירת עכו"ם חשובה כדירת בהמה, וחכמים גזרו שלא ילמד ממעשיו, ובבית אחד לא שכיח דדייר, דהא חשודים אשפיכות דמים, לא גזרו (טור).

(2) נחשבים כאחד ואין העכו"ם אוסר, (ט"ז א').

(3) להמג"א שני חדרים שבהם שני דיירים, נחשבים כשני בתים והעכו"ם אוסר, והפמ"ג מסתפק אם עיקר הקפידא בשני בתים ממש, או דהכל תלוי באוסרים זה על זה, (שעה"צ ב', ועיין מ"ב סק"א דלהרמ"א יש אופן שאין אוסרים וצריך לשכור).

(4) העכו"ם אוסר (שו"ע).

(5) אינו אוסר, (שעה"צ ג').

(6) אין העכו"ם אוסר, כיון שאין אוסרים זה על זה (בי"ד"ה ומש"כ), דלא כדמש"א שמפקפק בזה, וצ"ע (שעה"צ ג').

ב. באופן שהנכרי אוסר על הישראל; (1) האם מותר לטלטל בחצר גופא או במבוי כלים ששבתו שם? (2) מה הטעם שאינו מועיל שהנכרי יבטל רשותו לישראל? (3) והאם מועיל שהישראלים יבטלו רשותם לנכרי?

(1) בודאי מותר, דלא החמירו בעכו"ם אלא להשוותו לישראל דנחשב דירה, ודלא כמהרי"ל דס"ל שע"י העכו"ם נעשה ככרמלית ואסור לטלטל חוץ לד"א (ביאור"ה ד"ה אז וכ"כ המג"א שס"ג כ"ז שאין לנו אלא דברי השו"ע שדינו כחצר).

(2) החמירו כדי שירחיק דירתו מהעכו"ם שהרי העכו"ם אינו רוצה להשכיר בנקל ואוסר הטלטול, ועי"ז יתרחק מלדור עמו (מ"ב ה').

(3) אינו מועיל (רמב"ם, הובא בביאור"ה ד"ה ואינו).

ג. (1) למה מועיל כששוכר הבית מהעכו"ם? (2) האם מהני שאלה מהעכו"ם? (3) האם מהני שיתן העכו"ם מתנה לישראל?

(1) דלא רצו להחמיר כל כך שלא יועיל שכירות, דהרי לא ירצה לתת מתנה גמורה בשום אופן (ביאור"ה ד"ה ממנו).

(2) להרמב"ם בסעיף י"ב לא מהני דדוקא בשכירות חייש גוי לכשפים אבל בשאלה לא חייש, ולהטור מהני, (מ"ב ו' מ', ועי"ש בס"ק מ"א דלכתחילה נכון להחמיר, ב"י בסי"ב ד"ה אבל הרמב"ם).

(3) מתנה רעועה כעין השכירות לא מהני, אבל מתנה גמורה בכתובה בערכאות פשוט דמועיל (ביאור"ה ד"ה ממנו).

ד. (1) האם השכירות מן העכו"ם צריך שיהיה קודם עשיית העירוב והברכה, או שמועיל גם אח"כ, לכתחילה ובדיעבד? (2) האם אפשר להוכיח דין זה מהא דס"ז דאם שכר מהעכו"ם לזמן ידוע, כשיכלה הזמן צריך לחזור ולערב, ומוכח דאי אפשר לשכור אחר עשיית העירוב? (3) האם אפשר להוכיח דין זה מהא דס"י שפ"ג דמבואר שהעירוב שעושין קודם השכירות נתבטל כשבא העכו"ם?

(1) לכתחלה צריך לעשות השכירות מתחלה ואח"כ העירוב דמסתמא לא ירצה להשכיר, ואם עושה העירוב תחלה אסור לברך עליו, אבל בדיעבד הוי עירוב, כיון שבזמן בין השמשות שהוא זמן חלות העירוב, כבר נעשה השכירות (ביאור"ה ד"ה צריך).

(2) אינו ראיה, דשם הוי כאילו התנו שגם העירוב לא יעשה אלא לאותו זמן, דהרי כשיכלה השכירות לא יועיל העירוב, ואפשר שבדיעבד אם קדש היום ולא עשו מחדש יכולים לסמוך על אותו פת שהרי כולם משותפים בו, (ביאור"ה שם).

בית אחד לישראל אחר ויש לו שם תפיסת יד; 1) האם הישראלים צריכים לערב ביניהם? 2) האם הם צריכים לשכור הבית מהעכו"ם, ומה הטעם?

1) אין צריכים לערב.

2) להרמ"א צריכים לשכור דאינם חשובים כאחד ולא עדיף תפיסת יד מאם עירבו ביניהם, והגר"א תמה דהא כללא הוא כל שאין אוסרים זה על זה א"צ לשכור (מ"ב י"א, וביאור"ה ד"ה אע"פ).

סעיף ב'

ת. האם מועיל שיבטלו הישראלים רשותם לאחד מהם כדי שיחשב יחידי אצל הנכרי, והוא יהיה עכ"פ מותר לטלטל, ומה הטעם?

אינו מועיל (ש"ע), והטעם; א. כדאמר רבא דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי, ופי' הב"י דהרואה אומר שמטלטל בלא עירוב. והמ"ב מפרש דאם לא יצטרכו לשכור כלל יוכלו תמיד לבטל וישכח תורת עירוב. ואמרו בגמ' שאם יערבו אע"פ שאינו מועיל יאמרו שמועיל עירוב במקום עכו"ם, (שעה"צ ח" ב. ה"טז ד"י) כתב הטעם דהחשש שלא ילמוד ממעשיו לא נתבטל בזה (עיין פמ"ג).

סעיף ג'

ט. שתי חצירות הפתוחות זו לזו ע"י חלון או פתח, ואין להם דריסת רגל זה על זה, ובחצר אחד דר נכרי ובחצר אחד דרים שני ישראלים או יותר, והישראלים ערבו ביניהם; 1) האם מותרים להכניס ולהוציא מחצר זו לזו דרך חלון שהוא למעלה מעשרה או למעלה מהכותל, ומה הטעם? 2) האם מותרים להכניס ולהוציא מחצר זו לזו דרך חלון שהוא למטה מעשרה או דרך הפתח, ומה הטעם? 3) האם מותרים להכניס ולהוציא מחצר זו לזו דרך המבוי, כשפתחיהם יוצאות למבוי אחד וכשפתחיהם יוצאות למבוי אחר, ומה הטעם? 4) מה הטעם שבאופן המותר אין צריכים לשכור מהעכו"ם?

1) מותר, והטעם; להרא"ש, דאין הגוי אוסר אלא במקום שיש לו עליהם דריסת הרגל, כגון שתי חצרות זו לפנים מזו, משא"כ זו אצל זו והאחת של גוי, וכ"ד השו"ע. ולהמרדכי בשם הר"מ הטעם, דכיון שלא ניחא תשמישתא לא גזרו שילמד ממעשיו, ומ"מ ס"ל דהוא דוקא

3) אין ראייה דהתם כיון שהיה עומד לבא בשבת אגלי מלתא דהעירוב לא היה ראוי להתקיים (ביאור"ה שם).

ה. ישראל שהשאל או השכיר ביתו לעכו"ם; 1) כשבעה"ב עצמו דר שם עם העכו"ם - האם העכו"ם אוסר עליו או על אחרים, ומה הטעם? 2) ומה הדין כשאין הישראל יכול לסלקו? 3) כשבעה"ב עצמו אינו דר שם, רק השכירו לישראלים אחרים וגם לעכו"ם, האם העכו"ם אוסר עליהם, ומה הטעם?

1) הב"י והרמ"א כתבו שאינו אוסר עליו, דלא השכיר או השאל לו ביתו כדי שיאסור עליו, וברשב"א מפרש עוד שאין דרכו של ישראל להשכיר או להשאל לעכו"ם בית בחצר שהוא שרוי בתוכה, ולא גזרו בדבר שאינו מצוי, וכ"ד החי"א (מ"ב ז', וביאור"ה ד"ה אינו), אבל הב"מ חולק על הרמ"א וס"ל דהוא שכיח ואסור, כדי שלא ילמוד ממעשיו, והביא מדברי הרמב"ם שס"ל כן, ולכן לדינא נראה דצדקו דברי הגר"א דלא מקילינן בנכרי יותר מבישראל, אלא הכל תלוי באם יכול לסלקו בכל שעה שירצה, דאז אינו אוסר בין ישראל ובין כותי (שעה"צ ו').

2) להרשב"א אף בכה"ג אינו אוסר, ולהגר"א אוסר (מ"ב ז', וביאור"ה סי' שפ"ד ד"ה אינו).

3) להחמד משה אוסר דהא בזה לא שייך טעם הרמ"א, וכ"ד הביאור"ה כיון שעיקר דין הרמ"א צ"ע כנ"ל, ודלא כהחיי"א דס"ל שגם באופן זה אמרינן דלא השכיר לו אדעת שיאסור על ישראלים הדרים עמו (ביאור"ה ד"ה אינו).

ו. כשהבית הוא של הנכרי, וישראל שכרו ממנו וגר עמו שם, האם שכירות הבית מועיל גם לשכירות העירוב; 1) כשיש לנכרי חדר מיוחד? 2) כשאין לנכרי חדר מיוחד?

1) אינו מועיל (רמ"א ומ"ב י').

2) להרמ"א כיון שיש להישראל רשות להשתמש בכל הבית לא גרע משכירו ולקיטו, אבל הרבה פוסקים חולקים דבכל אופן צריך דוקא לשכור מהעכו"ם, דלא תקנו שיהא ידו כיד בעה"ב גבי שותפים שכח שניהם שווה, שאין כל אחד טפל לחבירו, משא"כ בשכיר ולקייט שנגרר אחריו (מ"ב י', נ"א).

ז. ישראל שיש לו שני בתים בחצר, ובחצר יש גם נכרי שדר שם בביתו, והישראל השכיר

2) אין צריך לכתוב שום כתיבה זדי בשכירות חלושה (מ"ב כ').

סעיף ה'

יא. השוכר מן הנכרי; 1) האם צריך לשכור דוקא בשוה פרוטה? 2) האם מותר לשכור ממנו בשבת, ומה הטעם? 3) באיזה אופן משלם לו כששוכר ממנו בשבת? 4) האם מהני כשמבטיח לו ליתן אחר השבת?

1) שוכרין אפילו בפחות משו"פ (שו"ע). דחשיב ממון אצלו דהא בן נח נהרג עליו (מ"ב כ"א).

2) מותר (רמ"א), שאינו אלא כבטול רשות והיכר בעלמא (מ"ב כ"ב בשם הרמב"ם), ובתוס' כתבו דאינו אלא כמתנה להתיר הטלטול (ט"ז ז', ושעה"צ י"ט).

3) ע"י מאכל או כל דבר המותר לטלטל ואומר לו זה שכרך עבור שכר חצרך (מ"ב כ"ב).

4) הא"ר בשם הראב"ן התיר, והעתיקו החי"א, והמ"ב מפקפק דלא נזכר כן בשום פוסק וזבמאי קנה (שעה"צ כ').

סעיף ו'

יב. השוכר בית מן הנכרי לזמן קצוב; 1) האם יכול הנכרי לחזור בו? 2) לדעת רש"י, אם הנכרי מחזיר הדמים האם יכול לחזור בו?

1) בתוך הזמן בכל אופן אינו יכול לחזור, וכשכלה הזמן צריך לשכור שנית בכל אופן (מ"ב כ"ג). דלא כהט"ז (ח) שמדייק מהרמ"א שאם מחזיר הדמים, הוי חזרה אפי' תוך הזמן.

2) אינו יכול לחזור, ומש"כ רש"י הטעם שאינו חוזר דהא נקיט דמי אין כוונתו משום שהמעות בידו אלא משום שלקח דמים, כ"כ הרבה מפרשים להלכה וכ"ד המ"ב, דלא כהט"ז הנ"ל (ביאור"ה ד"ה כל זמן).

יג. השוכר בית מן הנכרי ללא זמן קצוב; 1) האם יכול הנכרי לחזור קודם שבת ראשונה? 2) האם יכול לחזור אחר שבת ראשונה כשמחזיר הדמים? 3) והאם יכול לחזור אחר שבת ראשונה כשאינו מחזיר דמים?

שאינן אוסרים זה ע"ז במבוי, כגון שפתח של כל חצר יוצאת למבוי אחר, או שיש רק חצר אחד של ישראלים (ב"י, וביאור"ה ד"ה ואין).

2) להרא"ש מותר וכ"פ המחבר, [עיין לקמן דבאופן שאוסרים זע"ז במבוי יש מחמירין]. ולהמרדכי הנ"ל אסור כיון דניחא תשמשתיה (ביאור"ה ד"ה ואין).

3) באופן המוזכר בשו"ע היינו שיש רק חצר אחד של ישראל מותר אף במבוי, דאין עכו"ם אוסר על חצר אחד של ישראל אפילו יש בו כמה בתים של ישראל, אבל כשיש שתי חצירות של ישראל, פשוט שאסור במבוי שהרי העכו"ם אוסר, (מ"ב י"ח, ושעה"צ י"ד).

4) דכיון שאינו אוסר עליהם, דירתו כמי שאינו (ביאור"ה ד"ה ואין).

[כשיש שלשה חצירות, ומהם שתי חצירות של ישראל, וחצר אחד של עכו"ם, ופתחיהם יוצאים למבוי אחד; 1) האם מותרים הישראלים להוציא מזה לזה דרך חלון או פתח שביניהם למטה או למעלה מעשרה? 2) כשחצירו של העכו"ם מפסיק בין שני הישראלים האם מותרים לטלטל ביניהם דרך חצר העכו"ם?]

1) להמחבר מותר בכל אופן, והמ"ב מחמיר באופן זה בחלון שהוא למטה מעשרה וכ"ש דרך פתח, כיון דהב"ח והחכ"צ נוטים לדעת המרדכי שאסר אף למעלה מעשרה (ביאור"ה ד"ה ואין).

2) להמחבר שפסק כהרא"ש שאין העכו"ם אוסר ע"י חלון כיון שאין לו דריסת רגל, מותר לטלטל אף דרך חצירו, ע"י עירוב שיעשו ביניהם, דכיון שאינו אוסר, אינו מעכבם מלערב, ויש לסמוך להקל (ב"י ד"ה וכתב הרא"ש, ביאור"ה ד"ה ואין). אך המג"א לקמן סי' ש"צ ס"ל דאסורים לטלטל עד שישכרו רשות הגוי, אא"כ אין לו פתח או חלון אלא למעלה מעשרה, דכיון שאינו משתמש להדיא לא בעי שכירות, ומותר לטלטל מחצר העכו"ם לחצר ישראל.

סעיף ד'

י. השוכר מן הנכרי; 1) האם צריך לפרש שהוא להתיר הטלטול? 2) והאם צריך לחתום חוזה על השכירות, ומה הטעם?

1) אין צריך לפרש (שו"ע).

2 ציון מ"ה ל"ז שיכול לנקות קנין חזקה צ"י אמניה בו שום חסד, ואפשר דקשהת אי אפשר דכ"ל זמן ה' קנה אסור לו לטלטל, ואיני' אמין דהא את היה לו חסד בחצר הכי מותר לטלטל.

1 הביאור"ה כתב צ"י חלון, ולכאורה הוא לאו דוקא דה"ה צ"י פתח כחש"כ הפ"י שאינו אוסר אלא בשתי חצירות לו לטני' מלו ולא לו צ"י לו.

1) השכירות נמשכת, ואע"פ שכתב הט"ז (ט) דכשמת נתבטל השכירות בכל אופן, היינו לשיטתו דאף בחייו יכול לחזור תוך הזמן אע"פ ששכרו לזמן קצוב, אבל להסכמת האחרונים דאינו יכול לחזור תוך הזמן, א"כ כשמת אפילו היורש מוחה לא נתבטל השכירות, (מ"ב כ"ו).

2) מסתבר שאפילו מתרצה בשכירות אביו לא מהני עד שיחזור וישכור (מ"ב כ"ו), ואף דלהרמ"א צריך חזרת דמים מ"מ אין להקל דרבים חולקים עליו (שעה"צ כ"ו).

סעיף ח'

טז. שכר הבית מהנכרי ואח"כ השכירו הנכרי לאחר, האם השכירות שלו נמשכת; 1) כששכרו לזמן ידוע? 2) כששכרו בסתם והחזיר הדמים וכשלא החזיר הדמים? 3) ומה הדין כשהנכרי מכרו לאחר?

1) השכירות נמשכת, דשכירות ליומא נמי ממכר הוא, ואין לו זכות ליתנו לאחר (מ"ב כ"ט).

2) בכל אופן צריך לשכור מהשוכר השני (מ"ב כ"ח). ואף שאין זה ברור כשלא החזיר הדמים מ"מ לדינא יש להחמיר דהרבה חולקים, דבסתמא חוזר אף בלא חזרת דמים (שעה"צ כ"ח).

3) להא"ר וחיי"א דינו כשכירות דהא שכירות ליומא נמי ממכר הוא, ורע"א בשם הח"צ מחמיר (מ"ב כ"ט), ולכתחילה בודאי נכון להחמיר לשכור מהלוקח (שעה"צ ל).

סעיף ט'

יז. חמשה ישראלים הדרים בחצר; 1) האם צריך כל אחד לשכור מהנכרי או כשאחד שוכר ממנו הותרו כולו, ומה הטעם? 2) והאם צריכים לערב יחד קודם השכירות או עדיף אחר השכירות?

1) אחד שוכר בשביל כולם, דגם במערב עם חצר אחרת אחד מערב ע"י כולם, והטעם; א, מרש"י משמע דנעשה שליחם. ב, ברמב"ם מבואר דאף ששוכר לעצמו מועיל, דכיון שכבר נשכר רשות העכו"ם לישראל יכולים אח"כ להתערב יחד (ביארה ד"ה בשביל).

2) לכתחילה עדיף אחר השכירות, דקודם לזה אי אפשר לברך דמסתמא אמרינן דלא יתרצה להשכיר, ובדיעבד הוא עירוב כיון שבין השמשות שהוא זמן חלות העירוב כבר נעשה השכירות (ביארה ד"ה בשביל, ובסעיף א' ד"ה צריך).

1) המג"א (ו) ס"ל דכ"ז שלא החזיק ישראל משנכנס השבת יכול לחזור אם יחזיר הדמים, אבל הב"ח והא"ר ס"ל דקודם שבת ראשונה בכל אופן אינו חוזר, ופסק בשעה"צ (כ"ב) דהסומך עליהם לא הפסיד.

2) לכ"ז יכול לחזור דיכול לומר לא כוונתי אלא על שבת אחת, נויחזיר הדמים לפי ערך שנשאר, פמ"ג [מ"ב כ"ד, כ"ה].

3) להרמ"א אינו יכול, דהישראל יאמר אנכי כיוונתי לכמה שבתות ועל דעת כן נתתי לך השכירות, והרבה חולקים דיכול לחזור אף בלא חזרת דמים, דכיון שלא פירש יכול לומר לא כיוונתי אלא לשבת אחת, (מ"ב כ"ה. ועיין שעה"צ כ"ו וכ"ח דעכ"פ כשהנכרי מת או השכירו לאחר יש להחמיר).

סעיף ז'

יד. אם שכר הבית מהנכרי לזמן ידוע, וכלה זמן השכירות; 1) אם אין הנכרי חוזר בו, או שאומר לו שהוא מסכים גם על להבא, האם צריך לחזור ולשכור? 2) כשחוזר ושוכר, האם צריך לחזור ולערב, ומה הטעם? 3) ומאי שנא מנסתם הפתח בחול ונפתח בשבת דהעירוב חוזר וניעור?

1) צריך לחזור ולשכור דהשכירות נתבטל מאליו, (מ"ב כ"ו).

2) יחזור ויערב, דנתבטל ממילא ואינו חוזר וניעור (מ"ב כ"ז), וי"ל דהיינו רק לכתחלה שצריך להניח עכשיו לשם עירוב אותו הפת או פת אחר ולברך כתיקון חז"ל משום דנתבטל שם עירוב מאותו הפת כשכלה הזמן, אבל בדיעבד כשקידש היום ולא עשה שום תיקון מחדש יוכל לסמוך על אותו הפת שהרי כולם משותפים בו, ולא איירי רק לענין מצות עירוב לכתחלה (ביארה ס"א ד"ה צריך).

3) כן הקשה המג"א (ז) וכתב אפשר דסברות חלוקות הן, והמ"ב תי' דהתם בשעה שעירבו החצירות לשנה לא היה הפתח שביניהם עומד להיסתם בשנה זו לכך חוזר וניעור, אבל כאן כבר מתחלה לא היה עומד להתקיים כל השבת שהרי כשיבא העכו"ם יתבטל, (שעה"צ שפ"ג סק"ה).

טו. שכר הבית מהנכרי ומת הנכרי והניח יורש שאינו מסכים לשכירות או שמסכים לשכירות, האם השכירות נמשכת; 1) כששכרו לזמן ידוע ובתוך הזמן? 2) כששכרו סתמא ללא זמן ידוע?

סעיף י'

יח. האם מועיל להניח לפני נכרי דמי שכירות בעל כרחו, ומה הטעם?

אינו מועיל, דאין כופין עכו"ם לדבר מצוה (ט"ז י"ב), ובתו"ש ועצי אלמוגים כתבו הטעם דהא עיקר תקנת השכירות כדי שלא ידור עמו, דעכו"ם לא מוגר, ואם מהני בע"כ מה הועילו חכמים בתקנתן (שעה"צ ל"ג) ומ"מ אם קיבל השכירות בידו הוי ליה רצון דתלוהו וזבין זביניה זבינא (שעה"צ ל"ב).

סעיף י"א

יט. כשהנכרי מוחה; 1) האם אפשר לשכור ביתו מאשתו או מאחד מבני ביתו? 2) והאם אפשר לשכור משכירו ולקיטו או מאחד המשרתים, ומה הטעם? 3) האם האפשרות לשכור משכירו ולקיטו הוא דוקא כשהאדון אין רוצה להשכיר?

1) אפשר לשכור מאשתו, וה"ה מאחד מב"ב, אפילו בעל כרחו (טושר"ע), אך לדעת הי"א בסי' שס"ז גם באשתו אינו מועיל אלא שלא ברצונו אבל כשמוחה בה בהדיא לא מהני (מ"ב ל"ד, ושעה"צ ל"ח).

2) אע"פ שמוחה אפשר לשכור אפילו משכירו של שכירו ולקיטו, כשיש לו רשות לקחת שכיר והיינו כשיש לו רשות להשתמש בביתו או בחצירו, והטעם דמעיקר הדין אין דירת העכו"ם אוסרת אלא כדי שלא ילמוד ממעשיו לכך הקילו באלו דהוי כיד בעה"ב, (שר"ע ורמ"א, ומ"ב ל"ד - ל"ה, דלא כהב"ח שמחלק בין אשתו לשכירו ולקיטו, שעה"צ ל"ז ל"ח, ביאורה ד"ה או).

3) להגהות אשר"י דוקא כשאינו רוצה להשכיר ולהרמב"ם והרשב"א בכל אופן שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, וכן הלכה (ב"י ד"ה וכתוב).

סעיף י"ב

כ. באופן שהנכרי אינו רוצה להשכיר לו ביתו ואחד מתקרבו אליו שישאיל לו רשותו להניח שם איזה חפץ; 1) מה הטעם שמועיל? 2) האם צריך להניח שם החפץ או שיכול לסלקו? 3) והאם צריך ישראל השואל להשכיר רשותו לישראל הדר עמו, ומה הטעם? 4) כשההתקרב אינו מבני החצר, האם צריך שכירות ועירוב לדעה ראשונה, והאם צריך עירוב לדעה שניה?

1) דה"ל כשכירו ולקיטו, ונחשב כבעה"ב להשכיר שלא מדעתו (שר"ע, וב"י) כיון שיש לו שיתוף עמו ברשותו (מ"ב ל"ח).

2) הב"י מדייק מרש"י דכשיש לו רשות אע"פ שלא הניח כלום מהני, ומ"מ צריך שיקנה הקרקע באחד מהדרכים שהקרקע נקנה מהם, ומפרש המ"ב (ל"ה) דבמה שמניח שם חפץ קונה אותו המקום, ולהרבה פוסקים מהני אע"פ³ שסלקו אח"כ כיון שכבר קנאו להניח כשירצה.

3) המחבר כתב בסתמא כהרמב"ם דצריך להשכיר כדפירש בב"י דבין ישראל שנעשה שכירו שעי"ז נחשב כבעה"ב להשכיר שלא מדעתו, ובין כשמשאיל לו מקום בחצרו שעי"ז הוי כשכירו, צריך להשכיר, שלא התירו חכמים לגבי גוי אלא בשכירות דוקא דחייש גוי לכשפים אבל בשאלה לא חייש לכשפים, וכשנעשה שכירו אינו שוכר ביתו ממנו, הילכך צריך לשכור מישראל זה ומ"מ אין ישראל זה, צריך לתת עירוב. ובפי' השני כתב הב"י שחוץ מהשכירות צריך גם לתת עירוב, ופירוש ראשון עיקר (שעה"צ מ"ה). וי"א (רש"י והטור) שאין צריך להשכיר אלא נותן עירובו ודיו משום דשאלה הוי כשכירות. ולכתחילה נכון לחוש לסברא ראשונה (מ"ב מ"א).

4) מהלבוש משמע דלהרמב"ם צריך שכירות ועירוב כפי השני בב"י, ובמאמר"ר מפקפק שא"צ לערב וכן עיקר. ולדעה שניה משמע מהמחבר שא"צ עירוב, אבל מהרשב"א משמע דנחשב כאילו דר שם בבית העכו"ם, ויתן חלק בעירוב (שעה"צ מ"ה, מ"ב מ"ב).

סעיף י"ג

כא. אם יחד לו הנכרי מקום בבית שמשאיל לו, האם הוי כשלוחו; 1) כשיש לו רשות לנכרי להשתמש במקום שיחד לישראל, או שיש לו רשות לסלק את הישראל? 2) כשאין להנכרי רשות להשתמש במקום שיחד לו וגם אין לו רשות לסלק את הישראל? 3) והאם יש נפק"מ אם מנעו בהדיא מלהשתמש בכל הבית? 4) ומה הדין אם הרשהו כל הבית? 5) מ"ש מסי' ש"ע דאפילו יש לבעה"ב כליו בפניה מיוחדת של השוכר מהני?

1) להמחבר לא הוי כשלוחו, כיון שיחד לו מקום אחד ואינו יכול להשתמש בשאר הבית,

3 אהנמ הב"י כתב אצ"פ א"ה תנ"ח, וכפר תמהו האחרונים דא"כ פאה קנה.

2) יכולים לשכור ממנו וגם שכירות הראשון עדיין קיים (רמ"א)

3) מהני, והטעם; א. דמכיסו של מלך קא גזל. ב. דבדבר מועט שאין המלכים מקפידים, הרי הוא כאילו זכה המלך, ומפתורא דמלכא קא זכי (ב"י ד"ה וכתב הרשב"א, ועיין באר היטב אות ט' בשם הח"צ דעל חמישים שנה הדרך להקפיד ובכה"ג כנסתלק משכירותו או שמת המלך לא יועיל).

כד. 1) האם יש לזהר לכתחילה שלא לשכור משר העיר או ממשרתיו ללא זמן קצוב, ומה הטעם? 2) וכמה שיעור הזמן שאפשר לשכור ממנו?

1) יש לזהר דלפעמים נסתלק ובטל השכירות (מ"ב מ"ח).

2) זמן ארוך ורב, ואפילו שכרו עד עולם מהני, ואפילו אם מת לא נתבטל השכירות (שעה"צ מ"ח), ולכתחילה טוב שלא לשכור רק עד עשרים שנה (מ"ב מ"ח).

סעיף ט"ו

כה. אם יש חוץ מביתו עוד בית שדרים בו ישראל ונכרי, מה צריך לעשות אתם כדי שלא יאסרו עליו; 1) כאשר יש לכל אחד מהם חדר בפני עצמו ואין רשאי להשתמש בחדר המיוחד לשני? 2) כאשר יש להם רשות להשתמש בחדר המיוחד לשני? 3) ומה הנידון בזה?

1) צריך לשכור מהנכרי ולערב עם הישראל דכיון שיחד לו מקום לא הוי כשכירו ולקיטו (שר"ע, ומ"ב כ).

2) להב"י והרמ"א נחשב הישראל כשכירו ולקיטו, ואפילו מחולקים בכל הבית, רק בחדר אחד יש רשות לשניהם להשתמש בו. אבל הב"ח והרבה פוסקים חולקים דלא מקרי ישראל בכה"ג שכיר ולקיט, וצריך לשכור מהגוי, (מ"ב נ"א). ואין להחמיר בזה כ"א לענין בע"כ דכיון שכח שניהם שוין לא שייך לומר דהוי אצלו כשכירו ולקיטו, משא"כ⁴ כשמשכיר שלא בידיעת השותף כיון דכח שניהן שוה מסתמא מתרצה, ובפרט אם השכירות יפול לכיס השותפות (ביאור"ה ד"ה אם יש).

3) להרמ"א והב"י לא גרע משכירו ולקיטו, והחולקים ס"ל דלא תקנו שיהא ידו כיד בעה"ב

והב"ח ועוד אחרונים הסכימו לדינא דבכה"ג כיון שאין הגוי מסולק ממקום זה יש לו עדיין שיכות עם הישראל והוי כשלוחו (מ"ב מ"ג).

2) לכו"ע לא הוי כשלוחו, כיון שאין לו שייכות עמו (שם).

3) הב"י כתב דדוקא כשמנעו בפירוש, אבל כשנותן לו חדר ולא מנעו בפירוש מלהשתמש בשאר הבית לא חשיב יחוד מקום, אך הב"ח והט"ז (י"ד) חולקים דמהטור לא משמע כן והוסיף הט"ז דהב"י חזר בו ולא קבעו בשר"ע, (ביאור"ה ד"ה אם יחד).

4) חכמים עשאוהו כשלוחו אע"פ שהנכרי מוחה (ביאור"ה ד"ה כיון).

5) הכא כיון שיכול לשכור מעכ"ם אפי' אין לישראל כלי שם על סמך שיש לו רשות להניח שם כליו, הלכך בעינן שיהיה לו רשות בכל הבית, ואפילו הניח שם כלים כל שאין לו רשות בכל הבית אין שוכרין ממנו דלא פלוג רבנן, משא"כ התם דבעינן שיהיה לו שם כלים ממש סגי אפילו בפניה מיוחדת (ט"ז י"ד, ומשב"ז).

סעיף י"ד

כב. שכרו משכירו ולקיטו; 1) כששכרו לזמן וסילקם מהיות שכירו ולקיטו או שמתו תוך זמן השכירות, עד מתי מותרים? 2) ומה הדין אם שכרו ממנו סתם וסילקם מהיות שכירו ולקיטו, ומה הטעם?

1) עד תום הזמן, דחשבינן כאילו שכרו מבעה"ב (שר"ע. מ"ב מ"ד מ"ה).

2) נתבטל השכירות, דהרי בסתמא יכול לחזור אחר שבת ראשונה, לכך אין כח בשכירות כזה רק כ"ז שהוא שכיר, ואפילו להרמ"א שצריך להחזיר הדמים משום דיכול הישראל לומר אני כיוונתי לכמה שבתות, הכא לא שייך לומר כן שלא נתרצה אלא אם ימשך השכירות אחר סילוקו או מיתתו, וגם דהרבה חולקים על הרמ"א (שר"ע. מ"ב מ"ו. שעה"צ מ"ו, ועיין עוד לקמן).

כג. אם שכר הבית מגזבר המלך; 1) מה הדין כשנסתלק לגמרי מן המלך? 2) ומה הדין כשנסתלק רק מן הגזברות ועדיין מקבל משכורת מהמלך? 3) כשהגזבר אינו מעביר השכירות למלך אלא לוקחו לעצמו האם מהני, והטעם?

1) כששכר בסתמא נתבטל השכירות, ואם לזמן עד תום הזמן כנ"ל (מ"ב מ"ח).

4 יש לציון דבאופן זה, לכאורה לא נזכר דאסמך על ה"א בסעיף י"ב דהשכיר ולקיטו נותן צירוף ודיו, אלא צ"ע כוונתו דאסמך אמנו, דהא דה"א דנחשב שותף, צריך לשכור מהגוי, אלא שאינו מקפיד בשכירות השותף.

וגזרו שלא ילמדו ממעשיו, וא"צ לערב יחד דהוי פנימי רגל המותרת במקומה (מ"ב נ"ח, שעה"צ נ"ט, דלא כהלבוש שאסר גם על הפנימי). ועיין לקמן מש"כ המג"א.

(2) הפנימי מותר דאין מי שיאסור עליו, והחיצון אסור עד שישכור מהנכרי, וא"צ לערב יחד כנ"ל (מ"ב נ"ח, שעה"צ נ"ט). ועיין לקמן מש"כ המג"א.

(3) בבית אחד - חשובים כאחד ומותרים (ביאור"ה ד"ה ושני). ובשני בתים - צריכים לשכור הרשות מהנכרי, וצריכים לערב (שר"ע, שעה"צ נ"ט).

(4) יש מי שאומר שאוסר (שר"ע, רמב"ם), דאין כולם יודעים מי דר בפנימית ויחשבו שיש שם גם ישראלים ומטלטלים בלא שכירות מהעכ"ם (מ"ב נ"ט), ועוד דעיקר הטעם דלא גזרו ביחיד משום דלא שכיחא כיון דמסתפי, ובאופן זה שכל אחד בחצר בפני עצמו ואין לו עליו רק דריסת הרגל לא מסתפי כולי האי, ולהכי גזרו שמא ילמד ממעשיו (שעה"צ ס"ב), ומ"מ להלכה לא נקטינן כן כי הרבה אחרונים דחו זה מהלכה (מ"ב נ"ט). וכ"ד המג"א (י"ד) והט"ז (י"ח) דאף הרמב"ם לא ס"ל כן.

המג"א בשם הגה"א מיקל בשני אופנים הראשונים דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת, ודוקא באופן השלישי דשני ישראלים בחיצונה, כיון שצריכים עירוב חיישינן שיחשבו הרואים שיש גם בפנימי ישראלים ויחשבו שאם היו שוכרים מהעכ"ם ה"ל קלא דמפעי פעי, ויאמרו עירוב מועיל במקום עכ"ם לכן צריך שישכור, אבל דעת השו"ע שבכל האופנים יש לגזור וקשה להקל בזה (מג"א י"ג, ביאור"ה ד"ה אוסר).

סעיף י"ח

כט. נכרי שהשכיר ביתו לנכרי אחר, האם יכולים לשכור מבעל הבית; 1) כשנשאר לו שום תפיסה בבית; 2) כשלא נשאר לו שום תפיסה בבית ויכול המשכיר לסלקו תוך זמנו; 3) כשלא נשאר לו שום תפיסה בבית ואין המשכיר יכול לסלקו תוך זמנו?

(1) יכולים לשכור ממנו (שר"ע) דלא גרע משכירו ולקטו.

(2) יכולים לשכור ממנו, כיון ששייר לו עדיין זכות בחצירו (מ"ב ס"ב).

(3) אי אפשר לשכור מבעה"ב אלא מהשוכר (שר"ע).

ל. כשנשאר לבעל הבית שום תפיסה בבית; 1) האם צריך שיניח שם כליו או סגי שיש לו רשות; 2) והאם יכול לשכור אז גם מהשוכר?

בשותפים שאין כל אחד טפל לחבירו, משא"כ בשכיר ולקט שנגרר אחריו (מ"ב י', נ"א. שעה"צ נ"א).

כו. ומה הדין כששני נכרים דרים באותו בית; 1) כשהם בחדרים נפרדים; 2) כשדרים בשותפות בכל הבית, או שיש להם חדר אחד שיש רשות לשניהם להשתמש בו?

(1) צריך לשכור משניהם (רמ"א).

(2) להרמ"א סגי לשכור מאחד מהם כנ"ל, ולהרבה פוסקים צריך לשכור משניהם (שעה"צ נ"ב). ואין להחמיר כי אם לענין בעל כרחו, ולא כששכרו שלא בידיעת השותף, (ביאור"ה ד"ה אם יש).

סעיף ט"ז

כז. אם יש בבית הנכרי חמשה שכירים או לקיטים ישראלים; 1) האם אוסרים זה על זה, ומה הטעם; 2) והאם אוסרים על בני החצר, ומה הטעם; 3) ומה הדין אם כל אחד אופה בחדרו, ומה הטעם; 4) וכששכרו שני ישראלים דירה מעכו"ם, האם אוסרים זה על זה ומה הטעם?

(1) אין אוסרים, דאין דירתם מיוחדת להם שהנכרי יש לו רשות בהן ויכול לסלקם משם (מ"ב נ"ג). והנ"א השיג על המג"א (י"ב) שתלה הטעם משום שלא השאיל להם על דעת כן שיאסרו זה על זה (שעה"צ נ"ח).

(2) אין אוסרים, דאין דירתם דירה כנ"ל (מ"ב נ"ד).

(3) כיון שיכול לסלקם אינם אוסרים, דלא כתו"ש ומחצה"ש דס"ל שאוסרים (שעה"צ נ"ח).

(4) אוסרים כיון שאין יכול לסלקם (ביאור"ה ד"ה אין דירתם).

סעיף י"ז

כח. שתי חצירות זו לפני זו, ודריסת רגלם של הפנימים דרך חצר החיצונה, מתי צריך לשכור מן העכו"ם והאם צריכים לערב החיצונה עם הפנימית, ומה הטעם; 1) כשישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה; 2) כשישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית; 3) כשנכרי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה - בבית אחד או בשני בתים; 4) כשנכרי בפנימית וישראל אחד בחיצונה?

(1) הפנימי מותר לטלטל מביתו לחצר, דהוי יחיד במקום נכרי, והחיצון אסור עד שישכור מהנכרי, דחשבינן כאילו כולם דרים בחיצונה,

1) סגיי שיש לו רשות (שר"ע).

2) פשוט שאפשר לשכור ממנו (מ"ב ס"ב).

לא. איש אחר שיש לו תפיסה בבית; 1) האם יכולים לשכור ממנו? 2) והאם צריך שיניח שם כליו או סגיי ביש לו רשות?

1) יכולים לשכור ממנו (רמ"א).

2) סגיי שיש לו רשות (מ"ב ס"ד, ושעה"צ ס"ה דלא כהא"ר).

סעיף י"ט

לב. חצר שיש בו שני בתים, בית אחד פתוח לחצר זו ודורים בו ישראל אחד ונכרי, ובית שני אינו פתוח לחצר זו אלא לאחרת ודר בו ישראל שני, וחלונות בין שני הבתים; 1) האם מותר לישראל השני לטלטל מביתו דרך החלון לבית האחר ומשם לחצר ע"י עירוב, ומה הטעם? 2) ומה הדין לטלטל רק מביתו לבית חברו ע"י עירוב? 3) והאם מועיל אם ישכרו שניהם הרשות מהעכו"ם ויערבו ביניהם?

1) אסור, כדי שלא יסמוך על זה הישראל הראשון לדור עם העכו"ם דע"ז לא מסתפי שהוא יחיד שהרי עוד ישראל מצוי כאן וע"ז ילמוד ממעשיו (שר"ע ומ"ב ס"ז).

2) הרשב"א מתיר דכיון שבחצר הוא יחידי גם השתא מסתפי, ולהריטב"א גזרו בכל אופן, וצ"ע לדינא (ביאור"ה ד"ה כד).

3) להרשב"א מועיל דלא החמירו יותר מבשנים, ולחד תירוצא בתוס' ובריטב"א אסור גם באופן זה שלא לסייע ליחיד במקום נכרי, אכן הגאון יעקב הסכים להתיר (ביאור"ה ד"ה כד).

ג. באופן הנ"ל כשיש פתח פתוח בין שני הבתים; 1) באר דעות הראשונים האם מותר לישראל שני לטלטל דרך הפתח לבית השני ומשם לחצר, ומה הטעם? 2) איך נקטינן להלכה?

1) המחבר כתב בסתמא כהתוס' דמותר, דאפילו בלא עירוב אינו מתירא כיון שהישראל מצוי תדיר דרך פתחו, ויש מי שאומר (רש"י) שאין לחלק ואף אם פתח פתוח ביניהם אסור.

2) יש להחמיר כרש"י דלאו יחידאה הוא, שכ"ד ר' יונתן ואו"ז ורשב"א (שעה"צ ס"ז).

סעיף כ'

לד. חצר ישראלים ונכרי דרים שם, ובין בתי הישראלים יש חלונות או פתחים שעירבו בינם דרך החלונות או הפתחים; 1) האם מותרים להוציא מבית לבית דרך החלונות או הפתחים שביניהם? 2) והאם מותרים להוציא מבית לבית דרך פתחי הבית ואויר החצר, ומה הטעם?

1) מותר (שר"ע ומ"ב ע"ב).

2) דרך אויר החצר אסור עד שישכרו מהנכרי (שר"ע), דאין העירוב מחשיבם כיחיד במקום נכרי (מ"ב ע"ג).

לה. ספינה שיש בה ישראלים רבים ונכרים, באיזה אופן יהיו מותרים לטלטל שם 1) באופן שכל הישראלים אוכלים בחדר אחד? 2) באופן שיש להם חדרים מיוחדים? 3) כשהמחיצות אינן קבועות רק לצניעות? 4) ומה הדין כשהם בספינה פחות משלשים יום? 5) והאם סגיי לשכור מהנכרי בעל הספינה או שצריך לשכור מכל הנכרים שבספינה?

1) חשובים כיחיד במקום נכרי ומותרים בטלטול (מ"ב ע"ה).

2) צריכים לשכור רשות מבעל הספינה או להבליעו בשכר הספינה, ולערב (רמ"א).

3) הרשב"א מצדד דלא מקרי מחיצות, וכתב דצריך להתישב בדבר (ביאור"ה).

4) כיון שכולם אורחים צריכים לערב, ואע"פ שבעל הספינה עמהם אינם נטפלים לו כיון שהוא נכרי, משא"כ כשהוא ישראל (דרכ"מ, וביאור"ה).

5) קודם שחילק המקומות לכל אחד מהעכו"ם או אפילו אח"כ, אם יש לו רשות להניח כליו בכל מקום, די ששוכרים ממנו, ואם לאו צריך לשכור מכל אחד ואחד (מ"ב ע"ז).

סימן שפ"ג – כשאין האיננו יהודי בבית אינו מעכב

סעיף א'

א. נכרי הדר עם שני ישראלים בחצר אחד, והלך הנכרי מביתו לפני שבת, וחזר בשבת; האם אמרינן הואיל והותר למקצת השבת הותר לכל השבת? (2) ומאי שנא משתי חצירות שעירבו פעם אחת לשנה ע"י פתח שביניהם ונסתם הפתח בחול ונפתח בשבת?

(1) לא אמרינן כן, דאיגלאי מילתא שהיה עומד להיות נאסר אח"כ (מג"א א').

(2) שאני התם שבשעה שעירבו לא היה הפתח עומד ליסתם בשנה זו, לכך כשנפתח חוזר העירוב וניעור, משא"כ כאן לא היה העירוב עומד להתקיים כל השבת שהרי כשיבא העכו"ם יתבטל, ולכן אף אחר ששוכרים ממנו לא מהני העירוב אלא צריך לבטל רשותם זה לזה (שעה"צ ה').

ב. באופן הנ"ל כשבא הנכרי בשבת; (1) האם מועיל לשכור ממנו בשבת? (2) ומאי טעמא אינו דומה למקח וממכר? (3) ואחרי ששכרו ממנו, האם מותר לשני הישראלים או רק לאחד? (4) מדוע אינו מועיל ביטול לחוד בלא שכירות שיהא כיחיד במקום נכרי?

(1) מועיל (שר"ע).

(2) א. שאין זה אלא כמתנה להתיר טלטול בשבת (תוס', הובא בט"ז סי' שפ"ב סק"ז). ב. דאין דירת עכו"ם דירה, אלא שאסור משום גזירה ואין זה אלא כביטול רשות והיכר בעלמא, לא מקרי קנין (ט"ז א'. מג"א סי' שפ"ב סק"ו. מ"ב ו' ובסי' שפ"ב כ"ב).

(3) צריכים לבטל רשותם לאחד מהם ורק הוא מותר (שר"ע).

(4) כיון שאם הגוי היה כאן מער"ש ולא היה מתרצה להשכיר, לא היה מועיל הביטול, לכן אין לחלק, דאטו אמירת הגוי תגרום לביטול שיועיל כשיאמר אתרצה להשכיר הילכך תרתו בעינן (בי" בשם התוס' והרא"ש).

ג. באופן הנ"ל כשמת הנכרי באותו היום; (1) האם צריך לשכור מן היורשים? (2) והאם מועיל לבטל אחד לחבירו? (3) והאם יש נפק"מ אם עירבו מבעוד יום או לא עירבו? (4) ומאי שנא מישראל שלא עירב עמהם שמת בשבת, שעירובן קיים?

(1) כששכרו ממנו בער"ש א"צ לשכור מהיורש דלא כהט"ז (שעה"צ ט') ואם לא שכרו ממנו, בין אם הלך הנכרי מביתו לפני שבת, וחזר בשבת ונתבטל העירוב ואח"כ מת, ובין אם היה כאן אלא שלא רצה להשכיר צריכים לשכור מהיורש, (מ"ב ח', וביאר"ה).

(2) מועיל (שר"ע).

(3) בכל אופן מועיל ביטול (מ"ב ח'). אלא דלהרשב"א צריך לבטל, ולהראב"ד העירוב חוזר וניעור (ביאר"ה)

(4) בישראל כיון שהיה ראוי לערב אלא ששכח, וכעת שנתבטל רשותו מותרים, משא"כ עכו"ם שאפילו היה בביתו לא היה ראוי לערב עד שישכרו ממנו, כיון שבא בטל העירוב (שעה"צ ז').

ד. (1) מה הדין אם כבר שכרו מהנכרי מבעוד יום? (2) ומה הדין כשהיה הנכרי כאן מבעוד יום ולא רצה להשכיר מבעוד יום עד שחשיכה והשכיר אח"כ או שמת?

(1) להט"ז (ב) כיון שמת בטל השכירות, וצריך לשכור מהיורשים, ומ"מ לא נתבטל העירוב כיון שלא היה עומד למות. אבל המ"ב (ה) פסק שגם לא נתבטל העירוב וגם א"צ לשכור דכיון שהותרה הותרה.

(2) צריך ביטול (ביאר"ה).

סימן שפ"ד – אינו יהודי אכנסאי אם מעכב

סעיף א'

א. נכרי שבא להתאכסן בבית שבחצר, האם אוסר, ומה הטעם; (1) כשנכנס שלא ברשות? (2) כשנכנס ברשות? (3) כששאל או שכר ממנו חדר להתאכסן? (4) כשנתארח אצלו ברשות מבלי שאלה או שכירות?

(1) אינו אוסר לעולם (ש"ע) כיון שיכול לסלקו (שעה"צ א').

(2) כשאין לו חדר מיוחד אינו אוסר (מ"ב ג'), ואם יש לו חדר מיוחד עיין לקמן.

(3) אם רגיל לבא אוסר מיד, ואם אינו רגיל אינו אוסר עד שלשים יום (ש"ע), דעד זמן זה חשוב כאורח (מ"ב ה').

(4) אינו אוסר לעולם כיון שיכול לסלקו בכל עת ובכל שעה (ביאורי"ה).

ב. נכרי שיש לו חוב על הבית ונכנס לבית, האם מקרי ברשות; (1) כשנכנס לדור בקביעות בעד חובו? (2) כשנכנס להתאכסן בעד חובו?

(1) להמג"א (א) מקרי ברשות ואוסר מיד, ויש מקילים בזה (מ"ב ג, והעצי אלמוגים חולק כיון שהבעלים יכולים להוציא מיד מי שהעכ"ם מכרה לו ואפילו להחולקים י"ל דבעירוב הקילו שאינו כשלו).

(2) להמג"א הנ"ל תלוי בזמן שלשים יום (שעה"צ ג) ולהחולקים אינו אוסר.

ג. באר דברי השו"ע כאן גבי נכנס ברשות - בשאלה או בשכירות - כשאינו רגיל לבא, מהא דפסק הרמ"א בסי' שפ"ב דישראל שהשאל או השכיר ביתו לנכרי אינו אוסר עליו?

א. החמד משה תי' דהכא מייירי שאין בעה"ב בביתו דלא שייך לומר שלא השאל לו אדעתא דליאסר.

ב. הגר"ז תי' דלא מקילינן גבי עכ"ם אלא כשהשאל או השכיר לזמן מרובה, משא"כ הכא אינו אלא לחודש או מעט יותר, בזה אין להקל יותר מבאורח ישראל.

ג. דעת הגר"א דלא מקילינן בנכרי טפי מבישראל אלא דמקילינן בסי' שפ"ב משום דיכול לסלקו דהר"ל כאורח בעלמא

ד. עוד י"ל דדינא דסי' שפ"ב מייירי אפילו אינו יכול לסלקו ומקילים משום ב' טעמים דוקא; דלא השאל לו אדעתא דליאסר, בצירוף הטעם דהוי דבר שאינו מצוי שישאל או ישכיר ביתו לעכ"ם, אבל כאן לא שייך טעם זה דהא בודאי מצוי הוא שעכ"ם יתאכסן בבית ישראל ובשביל הטעם הראשון בלבד לא מקילינן. ומ"מ לדינא צ"ע אם יש להקל בלא יכול לסלקו (ביאורי"ה ד"ה אינו).

סעיף ב'

ד. אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים, האם אוסרים; (1) אם יש שם לבעלי הבתים כלים שאסור לטלטלם? (2) אם אין שם לבעלי הבתים כלים שאסור לטלטלם? (3) מה הטעם לאסור הרי נתבאר בסעיף א' דשלא ברשות אינו אוסר?

(1) אינם אוסרים עליהם (ש"ע).

(2) אם לשר העיר שקנו הישראל רשות ממנו, יש לו רשות להוציאם, אינם אוסרים לכ"ע (שעה"צ ו). ואם לאו; **א.** להמחבר אם אינו יכול לסלקם, ושהו יותר מלי' יום או שרגילים לבא, אוסרים. **ב.** בביאורי"ה מצדד להקל בשעת הדחק ולסמוך על המתירים באופן שיש לו רשות להישראל להניח שום כלי בחדרם, ואף כלים שמוותר לטלטלם, (מ"ב ט'. ביאורי"ה כלים ד"ה אינם). **ג.** המשכנות יעקב חולק דאין אנשי חיל אוסרים דתמיד ברשות הבעלים עומדים ושמן עליהם (מ"ב ו).

(3) חיל המלך נחשב כברשות דדינא דמלכותא דינא (מג"א א').

ה. (1) ומה הדין כשנכנסו שלא ברשות הפקידים? (2) ומה הדין כשהפקידים משנים מחוק המלוכה?

(1) אינם אוסרים (שעה"צ ה').

(2) אינם אוסרים (מ"ב ו).

סימן שפ"ה – דין צדוקי ומומר בערוב

6) להט"ז ומג"א לא הוי מומר, ולהש"ך הוי מומר (מ"ב ד).

7) אף באיסור דרבנן הוי כגוי (שר"ע ס"ג וצדוקי שאני דהוי תינוק שנשבה כנ"ל), ולהתפא"י ה"ה באיסור מוקצה, והביא"ה מסתפק (ד"ה אפילו).

8) אפילו מחלל באיסור דאורייתא הרי הוא כישראל ומבטל רשות, ודוקא כשהוא לתיאבון כדלקמן (שר"ע ומ"ב ו).

9) מומר להכעיס אפילו בצנעא הרי הוא כגוי, אבל לתיאבון בשאר עבירות אפילו בפרהסיא אינו כגוי, דרק שבת חמור כעובד ע"ז שנעשה מומר לכל התורה (מ"ב ד).

סעיף ד'

ג. ישראלים בני חצר אחת שעירבו לכל השנה ואח"כ המיר אחד מהם; 1) האם אמרינן דכיון שהותר לכמה שבתות לפני שהמיר, הותר לכל השנה, ומה הטעם? 2) כשהמיר באמצע שבת, האם אמרינן כיון שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת? 3) אם יש למומר פתח אחר פתוח לשכונת הנכרי, האם אוסר, ומה הטעם? 4) כמה בעינן שיהא שיעור הפתח?

1) לא אמרינן כן, דכל שבת הוא דבר בפני עצמו (מ"ב ז).

2) מותר לאותו שבת (מ"ב ח).

3) אינו אוסר, דדוחים אותו לאותו פתח (שר"ע), והטעם משום דכופין על מדת סדום ועוד דכיון שנתנכר ניחא ליה בההוא פתחא טפי (מ"ב י"א).

4) ארבעה על ארבעה (מ"ב י). ועיין שע"ב ביא"ה ד"ה א"כ דלר"ח בעינן מלא קומתו דהיינו י"ט).

סעיף א' - ג'

א. צדוקי שאינו מחלל שבת בפרהסיא או כל מי שאינו מודה בעירוב; 1) האם מועיל אם נותן חלקו בעירוב? 2) והאם מועיל שיבטל רשותו?

1) אינו מועיל (שר"ע).

2) להמחבר מועיל (שר"ע, כהרא"ש והרמב"ם, דלא כהמרדכי ורבינו מאיר דס"ל שהוא כגוי). ולהמ"ב אינו מועיל

ב. אלו דלהלן, האם דינם כעכו"ם לענין אם מועיל ביטול רשותם או שצריכים להשכיר מהם; 1) צדוקי המחלל שבת בפרהסיא? 2) קראים בזמננו? 3) כותי? 4) ישראל מומר לע"ז - בפרהסיא או בצנעא? 5) ישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא ורגיל בעוון זה? 6) ישראל מומר לחלל שבת בפרהסיא פעם אחת? 7) ישראל מומר לחלל שבתות באיסור דרבנן ובאיסור מוקצה? 8) ישראל מומר לחלל שבתות בצנעא או שלא בפני אדם גדול? 9) ישראל מומר לשאר עבירות - להכעיס או לתיאבון?

1) להמחבר הרי הוא כישראל ומבטל רשות, ואע"פ שמחלל בפרהסיא עכ"פ במילי דרבנן, הרי אינו נחשב משומד עד שיעבור במזיד, ומזיד שלהם כאונס, דמנהג אבותיו בידו, והרי הוא כתינוק שנשבה (ב"י ד"ה ומ"ש אפילו). אבל המ"ב נוטה להחמיר כדעת כמה פוסקים שאף צדוקי כשמחלל בפרהסיא הרי הוא כגוי שאינו מבטל רשות עד שישכור מהם (מ"ב א'). ומפרש בשעה"צ (ב) דכיון שגזרו בעכו"ם כדי שלא ילמד ממעשיו, אם כן גם בצדוקי שמתנהג כעכו"ם שייך זה, ומאי עדיפא שמנהג אבותיו בידו.

2) להמחבר מבטל רשות וכ"כ הלבוש, ולשאר פוסקים אינו מבטל כנ"ל (שעה"צ ג').

3) הרי הוא כעכו"ם ואין לו תקנה אלא בשכירות (שר"ע ס"ב).

4) בכל אופן הוא כעכו"ם (מ"ב ג').

5) הרי הוא כגוי (שר"ע ס"ג).

סימן שפ"ו – דיני שתוף בערוב

סעיף א'

א. שיתופי מבואות; (1) האם צריכים דוקא פת או דאפשר גם במיני מאכל אחרים? (2) האם יכולים ליתן השיתוף בחצר או בבית שאין בו ד' על ד' ? (3) האם יכולים ליתן השיתוף במבוי? (4) האם יכולים ליתן השיתוף בבית ג"כ? (5) החצר שמניחים בו השיתוף, האם צריך גם הוא לתת חלקו?

(1) בכל דבר מאכל סגי (ש"ע) להתוס' מצוה בין יותר מבפת דמנכר טפי שהוא שיתוף, ולרש"י פת חשיב טפי (ב"י ד"ה ומש"כ שגובין).

(2) יכולים (ש"ע).

(3) אי אפשר, דאינו משתמר (ש"ע).

(4) יכולים (ש"ע), דלא כהתוס' שאסרו (ביאור"ה ד"ה ואין צריכים).

(5) אין צריך (ביאור"ה ד"ה מכל חצר).

סעיף ב'

ב. שלשה מבואות הרחוקות זו מזו וביניהם מפסיק מקום האסור בטלטול; (1) האם יכולים להשתתף יחד, ומה הטעם? (2) האם יש נפק"מ אם דלתותיהן נעולות או פתוחות?

(1) אין יכולים, דכיון שאין יכולים לטלטל העירוב להביאן אצלן, אין שיתופן אחד (מ"ב ט').

(2) אין נפק"מ, ומש"כ המחבר כן הוא לאו דוקא, דכיון שמפסיק ביניהם מקום האסור לא מהני השיתוף (מ"ב ט').

ג. כששכרו מהנכרים את הרשויות שבין המבואות ותיקנוהו כדון, האם יכולים להשתתף ביניהן; (1) כשדלתותיהן פתוחות? (2) כשדלתותיהן נעולות? (3) כשדלתותיהן נעולות ויש להם רשות לפתוח בכל עת שירצו?

(1) יכולים.

(2) אם אין להם רשות לפתוח בלילה מטעם המלכות, אינו שיתוף.

(3) יכולים להשתתף (מ"ב ט' בשם הב"מ).

ד. (1) באופן הנ"ל, כשנשתתפו יחד ותיקנו המבואות בלחי וקורה, האם אלו שלא נשתתפו אוסרים עליהם, ומה הטעם? (2) עיר המוקפת חומה, האם נחשבת כחצר של רבים?

(1) אין אוסרים, כיון שאין להם דריסת הרגל עליהם, שהרי יש להם פתח אחר לצאת (רמ"א).

(2) הרמ"א כתב שאין העיר חשובה ע"י החומה כמבוי אחד, כלומר אם ערבו במקום אחד אין האחרים שלא עירבו אוסרים עליהם, הואיל ואין להם דריסת הרגל וסגי להם בלחי או קורה להתיר הטלטול. והמג"א (ג') הקשה דבסי' שס"ג משמע דהוי כמבוי אחד, וכיון דעכ"פ בעינן צוה"פ בינם לעכ"פ או שני פסין ולא סגי בלחי וקורה, א"כ מהני גם כלפי היהודים שלא עירבו עמהם אף כשיש לה דריסת הרגל זה על זה.

סעיף ג'

ה. היה משותף עם שכניו בסחורה, לזה בין ולזה בשמן או בשני ככרות לחם; (1) האם דבר זה מהני לשיתוף כשהסחורה בשני כלים? (2) ומה הדין כשהם בכלי אחד? (3) ובאיזה אופן מהני אפילו בשני כלים?

(1) לא מהני, אף שאם נשתתפו מעיקרא לשם שיתוף, ונתמלא הכלי מותר ליתן השאר בכלי אחר, הכא שאני כיון שלא הונח שם לשם שיתוף אלא לשם סחורה, לכן בעינן דוקא כלי אחד (מ"ב ט"ז).

(2) הרמ"א פסק כהטור דין ושמן מהני, ואע"ג דשני מינים הם עכ"פ מתערבי, כר' יוחנן בן נורי דאמר שניהם חיבורים זה לזה ואם נגע טבול יום בין פסל השמן, אבל שני ככרות לחם ס"ל להגאון יעקב דכיון שלא היה לשם שיתוף לא מהני אפילו בכלי אחד, ולא אמרו דמהני אלא במשקין דמתערבי (ביאור"ה ד"ה לזה בין). אבל רוב הפוסקים חולקים דין ושמן שהם שני מינים שאינם ראוים להתערב אפילו כשהם בכלי אחד לא מהני (מ"ב ט"ז).

7) מים לבד ומלח לבד אין משתתפין, אבל כשערבן יחד ועשאן מי מלח משתתפין בהם שראוי ללפת בו הפת (שעה"צ כ"ט), ויש חולקים שגם זה לא מהני, ולדינא נקטינן דמהני (מ"ב כ"ט).

8) לכ"ע מהני אע"פ שאין בשמן עצמו שיעור הראוי לעירוב אלא בתערובת המים (ש"ע, ומ"ב כ"ט).

סעיף ו' ז'

ח. 1) כמה השיעור שצריכים לתת לשיתוף בדברים שרגילים ללפת בו את הפת? 2) וכמה השיעור שצריכים לתת לשיתוף בדברים שאין מלפתין בו את הפת?

1) כדי ללפת פת מזון הנאכל לשתי סעודות (ש"ע).

2) כדי לאכול ממנו שתי סעודות. (ש"ע).

ט. כמה השיעור שצריכים לתת לשיתוף; 1) בבשר חי? 2) בבשר צלי? 3) בחומץ? 4) ביין חי או מבושל?

1) כדי לאכול ממנו שתי סעודות (ש"ע) והיינו במליח הרבה, או מבושל קצת שעי"ז ראוי לאכילה קצת (ביאור"ה ד"ה ובשר חי).

2) הוא לפתן ושיעורו ללפת בו שתי סעודות (ש"ע), ואפילו יש מקומות שאוכלים אותו בלא פת, בטלה דעתן ולכן גם להם סגי בשיעור הנ"ל (מג"א ו'), ולהגאון יעקב צריך להם ממנו מזון שתי סעודות (שעה"צ ל"א).

3) הוא לפתן, ושיעורו רביעית, כדי לטבל ירק מזון שתי סעודות הנאכל בלא פת (מ"ב ל"ה, ועיין סי' ת"ט מ"ב ס"ק ל"ו דלהב"י סגי במעט חומץ).

4) יין חי לא הוא לפתן ושיעורו שתיית שתי סעודות כשאר משקים, שהוא שתי רביעיות (ש"ע). ויין מבושל הוא לפתן ושיעורו ללפת בו פת של ב' סעודות וכ"ד רוב הפוסקים (מ"ב ל"ח), וי"א דדי בכדי שיביא ממנו לקינוח שתי סעודות (מג"א ח').

י. האם שיעורים אלו במאכל ובמשקה הם אפי' לאלף אנשים או שצריכים לכל אחד ואחד שיעור כזה?

די בזה לאלף אנשים, כמו בשתי סעודות של עירובי חצירות, דלא כהראב"ד שהצריך

3) כשנשתתפו מתחילה לשם שיתוף ונתמלא הכלי מותר ליתן השאר בכלי אחר, והוא שלא ידע מתחילה שהכלי לא יכיל בתוכו כל העירוב (מ"ב שס"ו ל"ב).

סעיף ד'

ו. האם צריך דוקא מאכל אחד מכולם כדי להשתתף או גם כמה מיני מאכל מצטרפין?

אפילו ארבעה וחמשה מיני מאכל מצטרפין למזון שתי סעודות (ש"ע), והיינו כשנשתתפו לשם שיתוף, דאם היה לסחורה, ורוצים לסמוך ע"ז לשיתוף עיין לעיל סעיף ג'.

סעיף ה'

ז. האם מערבין בדברים דלהלן, ומה הטעם; 1) תבלין? 2) פולין יבשים? 3) בצלים? 4) כמהין ופטרויות? 5) חיטין ושעורין חיים? 6) ירקות - חיים מבושלים, מבושלים קצת? 7) מים או מלח לבד? 8) מים ומלח ושמן מעורבין?

1) אין משתתפין בו, ודמי לחיטים ושעורים שאינו בר אכילה, וי"א (הרמב"ם) שמערבין בתבלין (ש"ע), כיון שראוי לתבל בו האוכל (ועיין ביאור"ה דאפשר שא"צ לדידה בשיתוף שיהא ראוי לאכילה מיד) ושיעורו כחצי רביעית. ובשעת הדחק אפשר שיש לסמוך ע"ז (מ"ב י"ט ל').

2) אין משתתפין בו שאינו נאכל כמות שהוא חי (מ"ב כ').

3) משתתפין בו, וצריך שיעור ללפת שתי סעודות. אבל בעלי בצלים שלא גדלו אורך זרת אין מערבים דקשים לאכילה (מ"ב כ"א).

4) להמחבר אין משתתפין אפילו במבושלים, דאין אדם סומך עליהם אפילו ללפתן ואין באים אלא באקראי, והגר"א ס"ל דבמבושלים משתתפין (מ"ב כ"ג).

5) אין משתתפין דאין ראוי (ש"ע), אבל בקליות משתתפין (מ"ב כ"ה), ומהרמב"ם נראה דבשיתופי מבואות הקילו שא"צ ראוי לאכילה מיד אלא שיהא מין מאכל ולפי"ז משתתפין בחיטין ושעורים חיים וכדומה, אך המחבר ס"ל דלכ"ע אסור (ביאור"ה ד"ה וי"א שמערבין).

6) ירקות שרגילין לאכול חי משתתפין בהן, וכן מערבין במבושל, אבל בשיל ולא בשיל אין משתתפין שקשין הן לאכילה (מ"ב כ"ח), כדעת הרמב"ם, דלא כהראב"ד דס"ל שלא נאמר כן אלא בתרדני, (ב"ב).

במשקין רביעית לכל אחד כשהם מרובין (ביאור"ה ד"ה מלא הקב).

סעיף ח'

יא. האם משתתפין באוכל שאינו ראוי לו וראוי לאחרים, כדלהלן; (1) נזיר ביין? (2) ישראל בתרומה? (3) ישראל בחלה? (4) בחדש? (5) נדר או נשבע שלא יאכל מאכל זה? (6) נדר או נשבע שלא יהנה ממאכל זה? (7) אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי?

(1) משתתפין (ש"ע).

(2) משתתפין, אבל בזמננו שכולנו טמאי מתים אין משתתפים (ש"ע, ומ"ב מ"ז).

(3) בזמננו בחלת א"י אין משתתפין, ובחלת חו"ל משתתפין (שעה"צ מ"ג).

(4) הנוהג בחו"ל שלא לאכלו מחמת חומרא¹ יכול להשתתף בו, ואם נוהג שלא לאכלו כדעת הפוסקים שאסור מהדין אין משתתף בו. (מ"ב מ"ז).

(5) משתתף בו (ש"ע).

(6) י"א דלהרמב"ם משתתפין בו, והטעם שלא נתכוין להנאה כזה אלא בדרך הנאתו, וי"א שאין משתתפין בו שאע"פ שראוי לאחרים מ"מ ע"ז נהנה שיותר לטלטל (ש"ע, ושעה"צ מ"ז ומ"ח), אבל עירובי תחומין שאינו אלא לדבר מצוה מותר דלאו ליהנות נתנו (מ"ב מ"ט).

(7) הרמ"א כתב דלכו"ע אין משתתפין, ואפילו בלשון אכילה, דכיון שקונם הוא לשון קרבן, יבא להתיר של הקדש שהוא אסור לכל העולם (מ"ב נ"ו) ולדעת המג"א (י"ו) וכן הסכמת האחרונים שאין חילוק בין לשון קונם לסתם נדר, ולפ"ז לדעה ראשונה כשאמר קונם אכילתו עלי מותר להשתתף בו, דלא גזרינן אטו קרבן וכן הלכה (ביאור"ה ד"ה ואם אמר).

סעיף ט'

יב. האם יכול להשתתף בככר, באופנים דלהלן ומה הטעם; (1) כשאמר היום חול ולמחר קודש או קונם? (2) כשאמר היום קונם ולמחר חול?

(1) משתתפין, והטעם להרשב"א; דבבין השמשות היה מותר לאכלו, דמספיקא לא נחתא לה קדושה כיון שלא רצה שיתקדש עד למחר הברור. אבל לדעת המחבר אע"פ שהוא קדוש מספק ואין רשאי לאכלו ביהש"מ, מ"מ לענין עירוב שהוא דרבנן מוקמינן לה אזמן הקודם שהיה ברור חול (שעה"צ מ"ט).

(2) אין משתתפין בה, דמספיקא לא פקעה קדושה, והיתה אסורה ביהש"מ (מ"ב נ"ב).

יג. חצר הפתוח לשני מבואות, האם מותר לטלטל מחצר למבוי וממבוי לחצר, והאם אוסר עליהם; (1) כשנשתתף עם כל אחד מהם? (2) כשלא השתתף עם אף אחד מהם? (3) כשרגיל עם אחד ונשתתף רק עמו? (4) כשרגיל עם אחד ונשתתף עם השני? (5) כשרגיל עם שניהם ונשתתף עם אחד מהם? (6) כשהמבוי שרגיל עמו שתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שתפו, והוא לא שתף עם אף אחד מהם?

(1) מותר עם שניהם, ואם אין השיתוף מונח בחצירו, אסור להעביר ממבוי זה לזה כלים ששבתו בו (מ"ב נ"ג).

(2) אוסר על הרגיל לצאת ולבא דרך עליו, ואם רגיל עם שניהם אוסר על שניהם (ש"ע).

(3) מותר עם זה שעירב ואינו אוסר על השני.

(4) כיון ששיתף עם השני סילק עצמו מזה שהיה רגיל בו, והותר הרגיל לעצמו (מ"ב נ"ו).

(5) מותר השני שסילק עצמו ממנו (ש"ע).

(6) דוחים אותו אצל שאינו רגיל דכופין על מדת סדום, שהרי אינו מפסיד בדבר (ש"ע).

1 אין! מ"בין הרי מחמיר בסי' תפ"ט סוף י' בסק שהא אסור מדאורייתא, והרמ"א מ"בין ר"כ"ט התיר בספק ספיקא בל"ב, וא"ל ת"מ"ב בסי' תפ"ט סק"מ"ה לא כתב על המקילים אלא לימודי זכות בל"ב, וא"כ אדם זה שנוהג כד"ן אלא שסובר שהא חומרא, מדוע אפשר ל"ערב עליו פנה.

סימן שפ"ז – שותפים במבוי צריכים לערב בהצרות

3) צריך, דאל"ה אינו יכול להוציא כלי הבית לחצר אחרת (ביאור"ה ד"ה ואם).

ג. מה טעם המנהג שהביא הרמ"א שעושים רק שיתוף אחד בקמח ולא מצריכין שיתוף ועירוב?

הרמ"א מפרש משום שכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף הוי כעירוב ושיתוף ביחד, ואי יעשה כל אחד בפני עצמו ובירך עליו הוי ברכה לבטלה. והא שהצריכו שניהם, היינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשיתוף, רק החצר עירבו ביחד, ואחד מבני החצר נתן לשיתוף. והלבוש מפרש, שהעולם סומכין על דעה הראשונה שאפילו לא עירב כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו וא"צ לערב בחצרות כלל (מ"ב י"ב).

סעיף א'

א. 1) אם השתתפו במבוי במאכל שאינו פת, האם צריכים לערב בחצירות, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם השתתפו בפת? 3) אם לא ערבה כל חצר לעצמה האם סומכים על השיתוף, ומה הטעם?

1) המחבר פסק כהרמב"ם דכדי להוציא כלים ששבתו בבית לחצר אחרת, צריכים לערב החצירות עם הבתים, כדי שלא ישכחו התינוקות תורת עירוב, שאינם מכירים מה נעשה במבוי. אבל הרמ"א פסק כהרא"ש והטור שאפילו לא נשתתפו אלא בין סומכים עליו במקום עירוב, ואע"ג דלעירוב בעינן פת, מ"מ מיגו דמהני לשיתוף מהני נמי לענין עירוב חצירות (מ"ב ט').

2) לכו"ע סומכים עליו, דמתוך שהיא חיי אדם מכירים בו כשמשותפים בו, ודוקא כשהניחוהו בבית שבחצר, והיתה פת שלימה (מ"ב ו').

3) הב"י ס"ל שנחלקו בזה הראשונים דלדעת רש"י אין סומכים וכ"כ בשו"ע י"א שאין סומכים, והטעם; ששיתוף המבוי אינו מועיל אלא לחבר החצרות עם המבוי יחד אבל לא לחבר הבתים שיהא מותר ע"ז להוציא מהבית לחצר (מ"ב ז'). והב"ח דחה דברי הב"י וכתב שהוא טעות גמור שנשמט מתחת קולמוסו בלא מתכוין וכ"כ המג"א, דלכ"ע סומכים על שיתוף של פת אפילו לא עירב החצר לעצמו (ביאור"ה).

ב. כשכל חצר ערבה לעצמה ואח"כ נשתתפו במבוי, האם מותרים להשתמש בחצירות שבמבוי דרך פתחים שביניהם; 1) כשלא ערבו דרך פתחים שביניהם; 2) כשעירבו דרך פתחים שביניהם; 3) והאם צריך גם שיערב כל חצר עם הבתים שלו, ומה הטעם?

1) מותר, דכשם שהשיתוף מחבר לכל החצרות שיהא מותר לטלטל מהן למבוי, כן מחברן שיהא מותר לטלטל מזה לזה (מ"ב ח').

2) אע"פ שלא נשתתפו במבוי מותר, שסומכים על ערוב שעירבו דרך פתחים במקום שיתוף (ש"ע).

סימן שפ"ח – דין אם לא עירבו החצרות וגם לא נשתתפו במבוי

סעיף א

א. כשלא ערבו יחד ולא נשתתפו במבוי ולא עירבו החצירות עם הבתים; (1) האם מותר לטלטל במבוי כלים ששבתו בתוכו? (2) האם מותר להוציא למבוי כלים ששבתו בחצר או להיפך?

(1) מותר (שר"ע).

(2) מותר (מ"ב ב').

ב. באופן הנ"ל כשעירבו החצירות עם הבתים; (1) מה הטעם לאסור לטלטל במבוי כשלא נשתתפו יחד? (2) והאם מותר לטלטל ומה הטעם, כשהמבוי מתוקן עם לחי וקורה או עם צורת הפתח?

(1) שייך למגזר דלמא אתי לאפוקי כלי הבית למבוי (מ"ב ג').

(2) המחבר כתב בסתמא כהתוס' והרי"ף דבכל אופן מותר דרשות אחת הם, ולהרמב"ם כשעירבו עם הבתים אסור לטלטל במבוי, דהבתים גורמים לסלק החצירות מהמבוי, דנעשו החצירות כבתים, וא"כ ליכא חצירות במבוי וא"א להתירו בלחי וקורה, וא"כ אם יש צוה"פ או ב' פסין מותר (מג"א). והלכה כדעה הראשונה (מ"ב ד').

סימן שפ"ט – גוי שיש לו חלון פתוח למבוי, לבקעה, או לקרפף

מהמבוי, (ש"ע). והלכה כדעה הראשונה (ביאו"ה ד"ה ויש)

סעיף א'

.

א. נכרי הדר במבוי, האם אוסר על בני המבוי באופנים דלהלן; (1) כשיש לו חלון ד' על ד או פתח גמור אחורי ביתו הפתוח לבקעה או לקרפף יותר מסאתיים? (2) כשיש לו חלון או פתח גדול אחורי ביתו הפתוח לקרפף שהוא פחות מסאתיים? (3) כשיש לו חלון או פתח גדול אחורי ביתו הפתוח לבקעה? (4) ומה הדין כשהקרפף שאחורי ביתו אין לו פתח פתוח למקום אחר רק כלפי ביתו?

(1) אפילו מכניס ומוציא גמלים וקרונוות דרך המבוי כל היום אינו אוסר, שחפץ יותר בהוא פתח שהוא מיוחד לעצמו, והוי פתחו למבוי כמו שאינו רגיל ואינו אוסר.

(2) אוסר, דכיון שקטן הוא לא ניחא ליה ביה (ש"ע, דלא כהראב"ד שאם הוא פתח גדול אינו אוסר, שעה"צ ב.), ודוקא כשהוא רגיל יותר בהפתח שהוא לצד המבוי (מ"ב ד).

(3) המחבר אינו מחלק בין בקעה לקרפף כנ"ל, אבל בביאו"ה מצדד דכיון שהבקעה פתוח לכל צד, אפילו היא קטנה שאין בה אלא סאתים ג"כ ניחא לו בה טפי ואינו אוסר (ד"ה והוא).

(4) הרי זה אוסר (ביאו"ה ד"ה או לקרפף בשם הריטב"א, ותמה שלא הביאוהו האחרונים)

ב. ישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחורי ביתו לקרפף ושכח ולא עירב, האם אוסר על בני המבוי, ומה הטעם; (1) כשהקרפף יותר מסאתיים? (2) כשהקרפף בית סאתים או פחות? (3) כשהוקף לדירה?

(1) אוסר, כיון שהוא כרמלית אינו ראוי לו ואינו מסתלק מהמבוי, (ש"ע).

(2) אינו אוסר, דכיון שמותר לטלטל בו, [אף שאסור להוציא מהבית להקרפף] ניחא ליה בזה טפי מהמבוי, ואע"פ שלגבי עכו"ם חשיב זוטרא, לגבי ישראל נפיש, דבשבת ליכא הוצאות משאות יתירין וסגי בהכי (מ"ב ה').

(3) אינו אוסר, ולהתוס' אדרבה כיון שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ להסתלק

סימן ש"צ – מבוי שצדו אחד גוי וצד אחרת ישראל

סעיף א'

א. מבוי שבית אחת של נכרי ובית אחת של ראובן פתוחים אליו, ויש עוד חצר של שמעון הפתוח לחצירו של ראובן ולרשות הרבים ולא למבוי; (1) כשיש חלון ביניהם האם יכולים ראובן ושמעון לערב ביניהם ועל ידי כן יוכל שמעון להוציא כליו למבוי דרך ביתו של ראובן, ומה הטעם? (2) ומה הדין כשיש פתח גמור פתוח ביניהם?

(1) אינם יכולים, כדי שלא יסמוך ראובן על זה ששמעון נכנס ויוצא אצלו ע"י העירוב ושאר לדור שם וילמוד ממעשיו (מ"ב ה').

(2) לדעת ר"י מותר, וכ"כ המחבר בסתמא, משום דאף בלא העירוב אינו ירא לדור שם, דכיון שיש פתח גמור הרי שמעון מצוי אצלו בכל שעה (מ"ב ה), ויש מי שאוסר (רש"י) אף בפתח פתוח.

סעיף ב'

ב. כשצדו אחד של המבוי של נכרי ובצידו השני ישראלים שחצריהן פתוחות למבוי, ועירבו ביניהם דרך חלונות או דרך פתחים שביניהם? (1) האם מותרים לטלטל ולהוציא דרך החלונות או הפתחים שביניהם? (2) והאם מותרים להשתמש במבוי דרך הפתחים, ומה הטעם?

(1) מותרים.

(2) אסורים עד שישכרו מהעכו"ם (שר"ע), דאין הערוב מועיל לעשותם כיחיד במקום נכרי (מ"ב י').

סימן שצ"א – דין ביטול רשות לאותם ששכחו לערב

סעיף א'

1) מוקפות לדירה (ש"ע), דבונים הבתים תחילה, ואח"כ מקיפים לצורך הדירה.

2) אינם מוקפים לדירה, דבונים החומה תחילה (מ"ב ט').

ד. כשיש שתי חצירות של ישראל בעיר, האם צריכים לשכור מכל חצר וחצר של נכרי או דסגי שישכור משר העיר - כשאין הבתים שלו או שהשכירן או מסרון למס ואינו יכול לסלקן ומה הטעם; 1) לענין להוציא ולהכניס לרשות הנכרי? 2) לענין לטלטל במבוי? 3) ומה הדין כשכל חצר היא במבוי אחר?

1) צריכים לשכור מכל חצר וחצר (ש"ע), שהרי לא יכול לסלקן כל זמן שמשלמים המס (מ"ב י"א) ועיין לקמן דלטעם הראשון של הריב"ש יועיל לשכור מהשר גם לזה, אלא דמסיק דטוב להשמר מזה (ב"י).

2) המחבר סתם בזה, אבל הרמ"א בשם י"א מתיר לשכור מהשר, כיון שהשר יכול לשנות דרך הרבים כמו שירצה ולתת דרך מצד אחר, וכיון שיכול לסלק הגוי מן הדרך, יכול להקנות הרשות, אלא שלפי טעם זה, אין היתר לטלטל אלא במבוי ובבתי היהודים ולא בבתי הגוים. [ובריב"ש כתב עוד טעם דכל שיש לו רשות להניח כליו בבתי נחשב בעה"ב אע"פ שאינו באמת בעה"ב, ולטעם זה ה"ה ברשות האי"י עצמו, ב"י]. וכן הסכימו האחרונים דלא כהט"ז (ג) דס"ל שדין המבוי כדין רשות הנכרי (מ"ב י"ב).

3) כשהעיר מוקפת חומה נחשבים כאחד וצריכים לשכור מהעכו"ם, ואם חלוקים בצורת הפתח או בשני פסין אינם מצטרפים והוי כיחיד במקום נכרי (מ"ב יז).

ה. 1) כשכל צרכי העיר נעשים על ידי השר, האם סגי בשכירות ממנו או משכירו ולקיטו, ומה הטעם? 2) ומה הדין כשנוהג כן על ידי הכרח ואינו מחוק המלכים? 3) ומה הדין בשר שיש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בשעת מלחמה? 4) והאם מותר לשכור מהממונה של המלך או מהמשרתים שלהם או מאנשי חיילותיו?

א. שכחה חצר אחת ולא נשתתפה; 1) האם מועיל שתבטל רשותה לשאר בני המבוי שעיי"ז יוכלו כולן לטלטל במבוי? 2) והאם מועיל שיבטלו גם רשות ביתם וחצירם, שעיי"ז יוכלו כולן לטלטל במבוי? 3) ומה הדין אם בני החצר שעירבו יבטלו רשותם לזה של עירבו? 4) ומה הדין אם עשו עירובי חצירות?

1) מועיל שתבטל כדי שיוכלו הם לטלטל ומ"מ היא עצמה אסורה.

2) אם ביטלה להן גם רשות הבתים והחצרות - להגר"ז גם הם מותרין דכיון דעירבו הרי הם כדרים בבית אחד והוי כאורח לגבי שארי חצרות, ולהחמד משה כיון דמ"מ רבים הם לא הוי כאורחים, אך האבן העוזר ס"ל דאפילו רבים לגבי רבים חשיבי כאורחים וצ"ע למעשה (ביאור"ה ד"ה מבטלת).

3) מועיל לזה שביטלו לגביו, אבל שאר חצירות אסורים אפילו ביטלו גם רשות ביתם וחצירם, שאין רבים נעשים כאורחים (מ"ב ג'). דלא כהפרישה שמתיר ככה"ג (שעה"צ ב').

4) כשעירבו דרך פתחים שביניהם אינם צריכים ביטול כלל, דסומכים על עירוב במקום שיתוף (ביאור"ה ד"ה שאם).

ב. מבוי שיש בה חצר אחת של נכרי וחצר אחת של ישראל והרבה בתים פתוחים לתוכה; 1) האם הנכרי אוסר עליהן לטלטל במבוי כשהעיר מוקפת חומה לדירה? 2) ומה הדין כשאין העיר מוקפת חומה לדירה?

1) אינו אוסר, דכל בני החצר חשובים כאחד לגבי מבוי (ש"ע ומ"ב ז').

2) אם הוא יותר מבית סאתיים הרי הוא בכלל קרפף האסור בטלטול (מ"ב ח')

ג. 1) סתם עיירות האם הן מוקפות חומה לדירה? 2) סתם מבצרים האם הן מוקפות חומה לדירה?

1) סגי בזה אפילו לענין בתי העכו"ם, שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם (שר"ע), ועיין לקמן.

2) לא מהני (ביאור"ה ד"ה שהרי).

3) המחבר כתב דמהני, ומפרש החכם צבי דדוקא כשבידו לעורר מדנים ומלחמה בכל שעה שירצה, באופן זה מהני אף שעתה אינו שעת מלחמה (ביאור"ה ד"ה שלא).

4) דוקא מהממונה ומהמשרתים שלהם, אבל לא מאנשי חיילותיו (מ"ב י"ח).

סעיף ב'

1. עיר של נכרים שיש שם חצר אחת שמתגוררים שם ישראלים, ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת; 1) מה הטעם לומר שהאורחים יאסרו על המתגוררים שם? 2) להלכה, האם אוסרים ומה הטעם? 3) והאם המתגוררים הקבועים אוסרים על האורחים, ומה הטעם? 4) אורח שבא בקביעות האם אסור ומה הטעם?

1) ס"ד דהוי כשני ישראלים הדרים בעיר (מ"ב כ"ב).

2) אינם אוסרים, דבטלים לגבי ישראל הקבוע (שם).

3) המג"א (ב') פסק כהמרדכי שאוסרים, כיון שהחצר מיוחד לבעה"ב והבית מיוחד לאורח דשכירות ליומיה ממכר הוא, אבל הבעה"ב מותר שאין לאורח חלק במבוי או בחצר עד שלשים יום. ולהלכה נקטינן כדעת השר"ע שגם האורחים מותרים (מ"ב כ"ג).

4) הרש"ל אסר מה"ט ביריד לובלין, אבל להרמ"א מותר כ"ז שיש עליו שם אורח דהיינו עד שלשים יום (מ"ב כ"ד).

סימן שצ"ב – דיני עירובין לעיר

סעיף א'

א. 1) עיר שבנאה יחיד לעצמו והשכירה לרבים או שבנאה להושיב דיורין ומשייר לעצמו דרכים וכו', באיזה אופן יכולים לטלטל כולם בכל המדינה? 2) כשבנאה לעצמה ומכר אותה לרבים, האם מקרי עיר של יחיד או של רבים? 3) ואם היתה של רבים ויש לה פתח אחד, מה דינה ומה הטעם?

1) כשהוכשרו מבואותיה כהלכתן כ"א לפי מה שצריך, כשאין עליו שם רה"ר בלחי או צוה"פ, וכשיש עליו שם רה"ר ע"י דלתות, וגם עירבו כולם יחד, מטלטלים בכל המדינה (מ"ב די' ושעה"צ).

2) לדעת רש"י אינו תלוי בזה, אלא אם אין בה שישים ריבוא הוי של יחיד, וכשנתוספו בה דיורין ונקבעו בה שווקים, כ"ז שאין בה רה"ר של ט"ז אמה מערבים את כולה (טור ובי"ז). אבל המחבר נקט כדעת הרמב"ם דעיר של יחיד היינו שהיתה קנין יחיד, והרשב"א ס"ל שאפילו שאם מכרה כ"ז שלא נשתקע שם בעלים הראשונים מהני (מ"ב א').

3) משתתפים כולם שיתוף אחד (ש"ע) דלא דמיא לרה"ר ודינה כחצר (מ"ב ה').

ב. אם היתה של רבים ויש לה שני פתחים שנכנסים בזה ויוצאים בזה; 1) מה טעם אין מערבין את כולה וצריכה לשייר מקום אחד? 2) האם צריך להשאיר חצר ובית או בבית סגוי? 3) ואיזה היכר יעשו ביניהם? 4) היכן מותרים המשתתפים לטלטל והיכן מותרים הנשארים לטלטל? 5) האם מועיל אם רוצים להשתתף כל מבוי בפני עצמו? 6) ואיזה היכר יעשו?

1) שלא ישתכח תורת רה"ר (מ"ב ה').

2) להריטב"א והשו"ע דוקא חצר ובית, והא"ר והפרישה ס"ל כהטור דלאו דוקא וסגי בבית (ביאור"ה ד"ה אפילו)

3) שני פסין של שני משהויין, וביותר מעשר צריך צורת הפתח (רמ"א). וה"ה אם עושין מצבה על אותו מקום לחלק כדלקמן ס"ד (מ"ב י"ג).

4) המשתתפים מותרים בכל העיר חוץ ממקום השיור. והנשארים מותרים במקומם בשיתוף שעושים לעצמם ואסורים בשאר כל העיר (ש"ע).

5) בודאי מועיל, דאין שיור גדול מזה (ש"ע).

6) בזה מהני לחי או קורה, כיון שלא הורגלו ביחד מעולם (מ"ב י"ג).

סעיף ב'

ג. עיר של רבים שיש לה פתח אחד וסולמות בצד שכנגד שעולים ויורדים בו חוץ לחומה, האם מערבין את כולה או צריכה שיור, ומה הטעם?

מערבין כולה ואינה צריכה שיור, דאינה נחשבת פתח לחומרא (ש"ע).

ד. עיר של רבים שיש לה שני פתחים ויש אשפה לפני פתח אחד, האם מערבין את כולה או צריכה שיור, ומה הטעם; 1) באשפה של רבים? 2) באשפה של יחיד? 3) והאם צריך גובה מיוחד לאשפה? 4) ומה הדין אם פינו את האשפה?

1) מערבים כולה, דהאשפה סותם הפתח ואין רבים עוברים שם (מ"ב י"ז).

2) לא מהני דעשויה לינטל (שם).

3) מסתברא דבעינן גבוה עשרה טפחים וצ"ע (שעה"צ ט"ו).

4) חזר הפתח למקומו (מ"ב י"ח).

סעיף ג'

ה. הבתים שמשירין אותם האם צריך שיהיו פניהם לעיר או פניהם לחוץ ג"כ מהני, ומה הטעם?

פניהם לחוץ ג"כ מהני (ש"ע).

סעיף ד'

1. עיר שהיתה של יחיד שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד; (1) האם אוסר על כולם ומה הטעם? (2) ומה הדין אם בנו מצבה על פתח המבוי, ומה הטעם? (3) כמה צריך שיהיה גובה ורוחב המצבה?

(1) אוסר על כולם, (ש"ע) דאסרו חכמים לטלטל עד שיערבו אטו רה"ר, כנ"ל סי' שס"ו.

(2) מותר, דבזה מגלה שמסלק עצמו מהעיר (מ"ב כ"ג).

(3) להטור צריך גובה עשרה (רמ"א סעיף ו') והרבה אחרונים הסכימו דדי בארבעה על ארבעה (מ"ב כ"ב) ובא"ר בשם עבוה"ק דדי בשגבוה ג' טפחים ורחבה ד"ט. ואם החלל רחב יותר מעשר אמות בעינן מחיצה גבוה י"ט או צוה"פ [פמ"ג] ומהגר"א מוכח דבזה נמי מהני גבוה ארבעה טפחים.

2. עיר שהיתה קנין יחיד ונעשית של רבים, האם מערבין אותה לחצאין, ומה הטעם?

אין מערבין לחצאים אלא או כולה או מבוי מבוי, ע"י שכל אחד בונה מצבה על פתחו (ש"ע), דכיון שהורגלו להיות ביחד הרי הוא כחצר אחת שאוסרים אהדדי (מ"ב כ"ה).

3. האם מותר לחלק שיתוף המבוי לחצאין? (2) ומה הדין לערב לרחבו? (3) והאם מועיל להעמיד מצבה באמצע המבוי כדי לחלק אחד מחבירו, ומה הטעם?

(1) אין לחלק (ש"ע).

(2) המחבר פסק כהרי"ף והרמב"ם שאסרו, והרמ"א בס"ו כהרא"ש שמתיר, דהלכה כדברי המיקל בעירוב (דרכ"מ ומ"ב כ"ד).

(3) לא מהני, שהוא מקום דריסת הרבים, אא"כ יעשו מחיצה גבוה עשרה טפחים (מ"ב כ"ד).

4. עיר שהיא של רבים ודלתותיהם נעולות בלילה, האם יש לה ע"ז דין של עיר יחיד?

המג"א (ט') בשם המהריב"ל מסתפק, וכמה אחרונים הכריעו דיש לה עיר של רבים לענין שאין מערבין כולה (ביאור"ה ד"ה לפיכך).

סעיף ה'

5. עיר שאינה מוכשרת כולה במחיצות, האם אפשר להכשיר חציה על ידי תיקוני

המחיצות ולערב אותה על ידי שיתוף והשאר ישאר ללא תיקון?

הרשות בידם (ש"ע).

סעיף ו'

יא. האם מערבין לחצאין באופנים דלהלן; (1) ע"י לחי וקורה? (2) ע"י פס ארבעה? (3) ע"י שני פסין שני משהויין? (4) ע"י צורת הפתח אם הוא רחב יותר מעשר אמות? (5) ע"י מחיצה גבוהה עשרה בפתח מבוא?

לגבי חילוק שיתוף כל מבוי בפני עצמו; (1) אינו מועיל לסלק זה מזה.

(2) מועיל.

(3) מועיל.

(4) מועיל (ש"ע).

(5) זה מועיל אף לחלק המבוי עצמו (ביאור"ה ד"ה זה שאמרנו).

יב. מה הדין לחלק העיר לרחבה שאלו יוצאים משער זה ואלו משער זה ואין להם דריסת רגל זה על זה? (2) והאם בעי תיקון ואיזה תיקון?

(1) הרי"ף והרמב"ם ס"ל כל"ב דרב פפא, וכ"פ המחבר דא"א להתחלק, והרמ"א ס"ל דהלכה כהמיקל בעירוב כדעת הר"מ מרוטנבורג והרא"ש דס"ל כל"ק דמערבין לחצאין (ביאור"ה ד"ה זה).

(2) בעי תיקון - להרמ"א סגי בלחי וקורה, וביותר מעשר צוה"פ. ולהמג"א (י"א) בעינן צוה"פ ולא מהני לחי או קורה, ומצד השני הרי יש דלתות.

סעיף ז'

יג. עיר של רבים שנתמעטה ונשארו שם רק חמישים דיורין, האם צריכה שיו, ומה הטעם?

א"צ שיו, דבודאי נשתקע ממנו שם רה"ר.

סעיף ח'

יד. המזכה בשיתוף לכל בני העיר, האם צריך להודיעם, ומה הטעם; (1) אם עירבו כולם עירוב אחד? (2) אם עירבו לחצאין?

(1) א"צ להודיע שזכות היא להם (ש"ע).

(2) צריך להודיעם כיון שגילו דעתם שאינם רוצים להיות משותפים (מ"ב ל"ד).

סימן שצ"ג – דיני עירוב ביום טוב שחל בערב שבת ודיני בין השמשות לערב

סעיף א'

א. יום טוב שחל להיות בערב שבת; (1) האם מערבין בה עירובי חצירות ושיתופי מבואות, ומה הטעם? (2) שכח ועירב האם מהני?

(1) אין מערבין (ש"ע), שנראה כמתקן ביר"ט לצורך מחר (מ"ב א').

(2) הפמ"ג מסתפק אם מהני (ס).

ב. שני ימים טובים שחלו ביום חמישי וביום שישי ושכח ולא עירב, מה יעשה ומה הטעם; (1) בשני יו"ט של גלויות? (2) בשני ימים של ראש השנה? (3) כשמניח על תנאי ביום הראשון, האם צריך ביום השני להתנות על אותו פת?

(1) יערב ביר"ט ראשון על תנאי בלא ברכה, שיאמר אם היום חול יהא זה עירוב, ואם היום קודש אין בדברי כלום, ולמחר יאמר אם היום קודש הרי עירבתי מאתמול, ואם היום חול יהא זה עירוב (ש"ע ומ"ב ד'). דמן התורה קדוש רק יום אחד והשני משום ספיקא (מ"ב ז') ולדעת הרמב"ם דין זה רק בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראייה שעשו שני ימים מספק, משא"כ בזמננו שהוא משום מנהג אבותינו, אסור לערב ולהתנות, אך הראשונים נחלקו עליו והתירו (ב"ב).

(2) אסור דכיומא אריכתא דמיא (ש"ע).

(3) הטור כתב על אותו פת, והב"י השיג דהוא לאו דוקא, אך הט"ז (א) ס"ל שהוא מצוה מן המובחר על אותו פת כיו שעשה בו מצוה אחת יעשה בו מצוה אחרת, וכ"ש כאן שהוא אותה מצוה.

ג. (1) אם הניח עירוב תבשילין מערב יו"ט האם מועיל להניח ביר"ט עירובי חצירות? (2) כשמניח ביום חמישי על תנאי האם מועיל גם ליום שישי שיכול לטלטל כלים מחצר לחצר שלא לצורך היום?

(1) אינו מועיל (מ"ב ח').

(2) הט"ז (ב) כתב שיהא מותר לשבת, והפמ"ג מצדד שמועיל אם יאמר גם ליר"ט (שעה"צ ג').

סעיף ב'

ד. האם יכולים לערב עירובי חצרות ושיתופי מבואות; (1) בין השמשות? (2) אם קיבל עליו תוספות שבת לפני בין השמשות?

(1) מערבין (ש"ע), אבל עירובי תחומין אסור כדלקמן סי' תט"ו).

(2) רבנו יואל מתיר, רבינו שמריה חזר בו ואסר ואפילו לפני בין השמשות מפני הקבלה (ב"י ומ"ב י"א), וכן מצדד הגר"א (מ"ב י"ב).

סעיף ג'

ה. (1) עירב לשנים, לאחד מבעוד יום ונאכל עירובו בבין השמשות ולשני בבין השמשות, למי מועיל העירוב, ומה הטעם? (2) ומה הדין אם עירב עליו בבין השמשות ונאכל עירובו בבין השמשות, והטעם? (3) ומה הדין אם הניח העירוב בזמן בין השמשות דרבי יהודה ונאכל בזמן בין השמשות דרבי יוסי?

(1) שניהם קנו עירוב דספיקא דרבנן לקולא וחשבינן ביהש"מ לזה לילה ולזה יום (ש"ע) וכמבואר במג"א (שצ"ד א) דלא בעינן חזקת כשרות.

(2) אסור (ש"ע), דכולי האי לא מקילינן לחלק ביהש"מ גופא לענין הנחה יום, ולענין אכילה לילה (מ"ב ט"ז).

(3) קנה ממה נפשך, דלר' יהודה נאכל בלילה, ולר' יוסי הרי הונח ביום (ביא"ה).

סימן שצ"ד – ספק עירוב מה דינו

סעיף א'

א. דיני ספק בערוב; (1) הניח עירובו ונאכל או נשרף ואינו יודע אם היה קיים בזמן בין השמשות, האם מותר? (2) ספק אם הונח עירובו או לא, האם מותר? (3) הניח לשיתופי מבואות בשר של ספק טריפה, האם הוא עירוב, ומה הטעם?

(1) מותר כיון שהיה לו חזקת כשרות (שר"ע).

(2) אסור, דאין לו חזקת כשרות (שר"ע), ופי' המג"א (א) דבעירובי תחומין - להרמב"ם כשר אפילו לא היה לו חזקת כשרות כל שאין חזקה אחרת כנגדו, ולהרשב"א בעינן חזקת כשרות. ובעירובי חצירות גם הרשב"א מודה דהניח ביהש"מ כשר, אלא דהכא גרע מהונח ביהש"מ, דהכא הוא ספק אם הונח כלל (מ"ב ב'). אבל הר"ן והריטב"א מכשירים אף בספק הונח (ביאור"ה ד"ה אבל).

(3) לא הוא עירוב, דהוי כספק הונח, ועוד דבעינן סעודה הראויה מבעו"י (מ"ב ב'), ולהר"ן והריטב"א הנ"ל כשר (ביאור"ה שם).

סעיף ב'

ב. (1) נפל גל על העירוב ואינו יכול ליטלו בלא מרא וחצינא, האם הוא עירוב? (2) ואם אין צריך למרא וחצינא אלא לטלטל מוקצה, מה הדין?

(1) לא הוא עירוב (שר"ע) דהוי¹ מלאכה דאורייתא.

(2) כשר, דלא גזרו ביהש"מ [על שבות במקום מצוה, או שהוא טרוד ונחפז עליה] (מ"ב ג').

ג. (1) לכתחילה מתי הזמן הנכון להניח עירובי חצרות? (2) האם יכול לאכול העירוב בבין השמשות, בסעודת הלילה, בסעודת שחרית, ומתי הוא הזמן הנכון, ומה הטעם?

(1) קודם ביהש"מ דאין כדאי להכניס עצמו אפילו בספק דרבנן (ביאור"ה ד"ה ויכול).

(2) יוכל לאכלו כשודאי חשיכה, וכתבו הגה"מ שכן היה נוהג הר"מ לאכול משחשיכה מיד, וטעמא, דהא גבי עירובי תחומין נמי משום דירה הוא ואפ"ה בביהש"מ סגי, א"כ ה"נ בערובי חצרות, כיון שהיו דרים יחד ביהש"מ סגי (ב"י), אבל הרמ"א כתב דיש לבצוע עליו בשחרית, והוא יותר טוב דלפעמים מקדים לאכול בערבית קודם חשיכה (מ"ב ד').

סעיף ג'

ד. (1) באופן שהכניס העירוב למגדל של בנין או המחזקת מ' סאה, ונאבד המפתח ממנו ואינו יודע היכן נמצא ואי אפשר להוציא העירוב אלא ע"י מלאכה גמורה דאורייתא, האם הוא עירוב? (2) ומה הדין אם הוא נמצא במגדל של לבנים סדורות ללא טיח טיט [ביו"ט ובשבת]? (3) ומה הדין כשהמפתח מונח במקומו רק שהוא שכח היכן מקומו? (4) ומה הדין אם נמצא המפתח בשבת באופן שאפשר להביאו בלא מלאכה דאורייתא?

(1) לא הוא עירוב, שהרי אי אפשר לאכלו (שר"ע).

(2) ביו"ט לענין תחומין הוא עירוב, כיון שיכול לטלטל האבנים לצורך אוכל נפש (טור ומג"א ב') ובשבת - הריטב"א והטור אסרו כהסוגיא בעירובין, וס"ל דאתיא אף כרבי, דלא גזרו ביהש"מ על שבות במקום מצוה, משום דהכא הוא שבות הקרוב לדאורייתא, אבל הרשב"א והרמב"ם ס"ל דלרבי אינו אסור אלא בבנין גמור וכ"ד השו"ע שהשמיט דין זה, דבשבות לצורך מצוה לא גזרו ביהש"מ (ביאור"ה ד"ה מלאכה גמורה).

(3) הוא עירוב, דעביד הוא דמדכר (מ"ב ח').

(4) כשנמצא בשדה שהוא כרמלית - הטור אסר פי' הא"ר ומאמ"ר דס"ל דלא חשיב עירובי חצרות דבר מצוה, אבל להלכה הכריעו האחרונים כהרמב"ם ושר"ע דהוי עירוב דעירובי חצירות הוי ג"כ מצוה, ולא גזרו ביהש"מ שבות לצורך מצוה (ט"ז ב' שעה"צ י'). אבל כשנמצא ברה"ר, אע"פ שיכול לטלטלו בפחות פחות מד"א, לא התירו שבות זה במקום עירוב (שעה"צ ט').

1 נספח צ"ל ד. כתב הר"ם והוא דקצי ארז וחצינא דהויא מלאכה. הכי איתא במאמ"א ונראה לפרש דחוסר פכ"י והוא תולדה דחוסר: (תו"ט ס"ג מ"ד).

סימן שצ"ה – דיני ברכת עירוב

סעיף א'

א. 1) מה טעם מצוה לחזר אחר שיתופי מבואות? 2) מהי נוסח הברכה על שיתופי מבואות? 3) ואיך הוא נוסח 'בזה השיתוף' וכו'? 4) ואימתי מברך עליו? 5) ומה הדין אם גבו לשם עירוב ושכחו ולא בירכו וגם לא אמרו הנוסח של 'בזה השיתוף' וכו'?

1) פן ישכחו ויבאו לידי איסור טלטול (ב"י וט"ז א').

2) על מצות עירוב (ש"ע).

3) בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירות למבוי [ומהם לבתים], בשבת (ש"ע). ובמ"ב סימן שס"ז ס"ק פ"ג כתב הנוסח הנהוג לומר, בהדין עירובא יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומחצר לבתים, ומבית לבית ומחצר לחצר ומגג לגג ומבתים וחצרות למבוי וממבוי לכל הבתים והחצרות שבעיר הזו לנו ולכל הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בה.

4) בשעה שמקבצו או בשעה שמזכה (ש"ע).

5) אינו מעכב (רמ"א, ומ"ב ה'). והלבוש כתב שאינו עירוב אם שכחו לברך דהא לא זיכוהו להם, ואין קמח של כולם נילוש בתוכו, כלומר כיון שאופין המצה רק ממקצת הקמח שגובין והשאר נותנים לשמש, וכיון שלא זיכהו אינו שייך לכולם, אך הט"ז (ב') מדמה זו לתמידין שהיו קרבין משל ציבור והמותר לקיץ המזבח, וא"כ ע"כ נשאר שום חלק ושמה נשאר חלק אחד משל אחד כולו, וא"כ אין לו חלק ח"ו בתמיד אלא ודאי כיון דנתערב נעשה הכל של כל אחד, וע"ד כן נותנים הקמח ועושין המצה, והזיכוי שעושה הרב הוא רק לפרסם הדבר.

סימן שצ"ו – דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת

לדירה וההיקף עד סאתים? (3) במקום שאינו מוקף לדירה וההיקף יותר מסאתים? (4) כששבת בתל גבוה עשרה טפחים או בקמה קצורה ויש לה מחיצה שבליים שקשרן יחד?

(1) חשוב כולו כארבע אמות (ש"ע).

(2) חשוב כולו כארבע אמות (ש"ע).

(3) אין לו אלא אלפיים אמה מד"א שהוא עומד בה (מ"ב י"ד).

(4) עד סאתיים חשיבי כארבע אמות (ש"ע).

סעיף א'

א. כל אדם יש לו ארבע אמות בכל מקום. (1) איך מודדים אמות אלו? (2) האם מודדים אותם מרווחות או מצומצמות? (3) ארבע אמות שיש לו, האם רק מצדו האחד או לכל צד לענין הילוך ולענין טלטול? (4) ומה הדין באלכסון, לענין טלטול ולענין הילוך? (5) מנין שיש ליוצא חוץ לתחום ד"א?

(1) לכל אדם באמה שלו, ובננס [שגופו בינוני וזרועותיו קצרות] מודדים באדם בינוני שהוא ששה טפחים (ש"ע).

(2) לענין הילוך מרווחות, דנלמד מדכתיב שבו איש תחתיו ושיעור תחתיו לר' יהודה הוא מרווחות, (שעה"צ ג), ולענין טלטול ד"א ברה"ר יש להחמיר דוקא מצומצמות (מ"ב סימן שמי"ט סק"ה).

(3) א. המחבר פסק [כהרי"ף והרמב"ם] שיש לו ד"א לאיזה צד שירצה, ואם בירר אינו יכול לחזור ב. הטור כתב לדעת הרי"ף והוא באמצעו, וכ"כ הרמ"א (מג"א א, וכ"כ בסי' שמ"ט ה') אבל הט"ז והמ"ב ס"ל שהוא ט"ס. ג. הרמ"א ס"ל דיש להקל בתחומין דרבנן, ופסק כהר"ז"ה שיותר להלך ד"א לכל צד שהן שמונה על שמונה והוא באמצעו, וכ"פ הא"ר (מ"ב ט), אבל לטלטל אין לו רק ד"א, ומ"מ באותן ד"א שבירר לו מותר לטלטל באלכסון (מ"ב י').

(4) להלך מותר עם האלכסון דהיינו לעבר פניו שהוא רוצה לילך יכול לילך חמש אמות וג' חומשין (מ"ב ו'), אבל להלך במישור אסור יותר מד"א (שעה"צ ד'). וכן הדין לטלטל - דאחר שבירר הד"א, מותר לטלטל אף האלכסון של הריבוע (מ"ב י'), ולעיל סימן שמ"ט נחלקו בזה דלר"ת מותר ד"א עם האלכסון לכל צד דילפינן מערי הלויים, והסכימו האחרונים כהרמב"ם שהוא פטור אבל אסור (סי' שמ"ט מ"ב ז').

(5) שהרי משה אמר לאותן שיצאו חוץ לתחום ללקוט, שבו איש תחתיו, ושיעור תחתיו הוא ד"א (טור).

סעיף ב'

ב. קדש עליו היום, כמה נחשב עליו לארבע אמות; (1) כשנמצא בעיר או שאר מקום שהוקף לדירה? (2) במקום שאינו מוקף

סימן שצ"ז – דין שביתת היחיד וכליו, ומהלך אלפים אמה

ואחרים מותרים לטלטל בכל העיר, ומ"מ אסורים לטלטל כליו של זה (שעה"צ ד').

2) אסור אפילו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך (ש"ע).

3) יש מחמירים, ומדינא מותר וכן נוהגין העולם, אבל לצוותו שיוליכנו חוץ לתחום אסור (מ"ב ט').

סעיף ד'

ד. 1) המוסר בהמתו לבנו האם היא כרגלי האב או כרגלי הבן? 2) ומה הדין אם מסרו לו מערב שבת? 3) ומה הדין אם היה בנו רועה קבוע ורגילין הכל למסור לו בהמותיהם?

1) המחבר פסק כהרמב"ם שהוא כרגלי האב, שהדרך להפקיד ביד הבן ואין הכוונה למסרו ברשותו (מג"א ג'), אבל הרבה ראשונים חולקים וכ"פ הא"ר שאין חילוק בין בנו לאחר, ולכן אם רגיל למסרו לו הרי כרגלי הבן (מ"ב י', שעה"צ ה').

2) גם כן נחלקו כנ"ל.

3) גם הרמב"ם מודה שהוא כרגלי הבן אפילו מסרה בשבת, דאז יש לו שם רועה ולא נגרע בזה שהוא בנו אלא מוסר שביתתו אצלו (שעה"צ ה').

סעיף ה'

ה. 1) מסר בהמתו בערב שבת או בערב יו"ט לרועה ישראל או עכו"ם, כרגלי מי היא נגררת? 2) ומה הדין אם מסר להם ביו"ט? 3) וכשיש כמה רועים בעיר ומסרה לאחד ביו"ט או בשבת, כרגלי מי היא, ומה הטעם? 4) ומה הדין כשרגיל תמיד למסור לאחד מהם? 5) ומה הדין כשאמר לאחד בערב יו"ט שלמחר ימסור לו?

1) כרגלי הרועה.

2) כרגלי הרועה (ש"ע).

3) המחבר ס"ל כהרי"ף והרמב"ם, שהוא כרגלי הרועה, דמערב יו"ט דעתו לכך, וכמה פוסקים

סעיף א'

א. 1) כמה מותר ללכת מן התורה בשבת? 2) יותר מכך היא איסור תורה או לא? 3) וכמה מותר לאדם ללכת מתקנת חכמים לכל צד?

1) י"ב מיל.

2) להירושלמי וכ"פ הרמב"ם, הוא דאורייתא, כדכתיב אל יצא איש ממקומו וזהו שיעור מחנה ישראל, אבל הרא"ש והמרדכי ס"ל דלגמרא דידן אפילו חוץ ל"ב מיל הוא מדרבנן וכן דעת הרבה פוסקים, והאי אל יצא הוא לענין הוצאת כלים מרשות לרשות (ב"י ד"ה ומ"ש, מ"ב א'). [להלכה המחבר מצדד שהוא דאורייתא והגר"א נוטה להפוסקים דלעולם הוא מדרבנן, סי' ת"ד ס"ק ז']

3) אלפיים אמה חוץ מד' אמותיו (ש"ע).

סעיף ב'

ב. קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת, וצריך ללכת לצורך שבת, 1) כמה יכול להלך? 2) איך משערין פסיעות בינוניות?

1) אלפיים פסיעות [בינוניות] (ש"ע).

2) אורך ב' מנעלים הוי פסיעה אחת, דכשאדם מגביה רגליו לפסוע מרחיק בין רגל לרגל מלא מנעל, והוי חצי אמה מקום מצב הרגל, וחצי אמה בין רגל לרגל (מג"א א' וא"א, מ"ב ה').

סעיף ג'

ג. כליו ובהמתו של אדם, נגררים אחר בעליהם. 1) היכי תמצוי להוציא כלים ובגדים לתחום שבת ואינם אסורים משום איסור הוצאה? 2) עירב אדם לרוח אחת האם יכול אדם אחר להוליך בהמתו לרוח אחרת בתוך תחומו של המוליך? 3) והאם מותר למסור בהמה לגוי במקום שיש לחוש שיוציאו מחוץ לתחום?

1) א. ביום טוב (ב"י). ב. בשבת במלבוש שלובש עליו (מ"ב ז'). ג. מי שכלתה מדתו בחצי העיר המוקפת חומה, דהוא אסור לילך יותר,

3) כרגלי זה שהדליק (ש"ע), דכיון שאין בה ממש לא חל עליה שביתת הבעלים (מ"ב ל"א).

סעיף י"ד ט"ז

יד. 1) בור של באר מים נובעין, שהוא של יחיד או של רבים, המים כרגלי מי הם? 2) בור של מים מכונסין ממי גשמים או שלגים, שהוא של יחיד, המים כרגלי מי הם? 3) ואם היא של אותה העיר? 4) ואם היא של הפקר?

1) [בגמ' אמרו כרגלי כל אדם, ופירש"י שאינו אפילו כרגלי הממלא אלא כ"א מוליכו כרגליו, אבל הרא"ש והר"ן כתבו כרגלי הממלא, וכן הלכה, ב"ן] כרגלי הממלא, (ש"ע) דכיון דניידי לא קנו שביתה אצל בעליהם (מ"ב ל"ז). ולהראב"ד כל שאינו מושך אלא עומד במקומו דינו כבור מכונס, ומ"מ יש להקל כרוב הפוסקים וכפשטות הש"ס בפרט שהיא מילתא דרבנן (שעה"צ כ"ב).

2) כרגלי הבעלים (ש"ע).

3) כרגלי אנשי אותה העיר, וכיון שיש ברירה לכן כ"א יכול להוליד למקום שעירב, אבל אם מילא אינש אחרינא דלאו מהאי מתא, אינו רשאי לזוז מהעיר אפילו פסיעה אחת שהמים שבידו הם של אנשי העיר והם מערבים התחומין זה בזה (ב"י, מ"ב ל"ד ושעה"צ כ"ד).

4) כרגלי הממלא (ש"ע).

טו. 1) נהרות המושכים ומעיינות הנובעים, של יחיד או של אנשי העיר, המים כרגלי מי הם, ומה הטעם? 2) אם המים באים מחוץ לתחום לתוך התחום, האם ממלאים מהם ביו"ט או בשבת ומה הטעם? 3) גשמים היורדים מערב יו"ט סמוכים לעיר או בעיר עצמה, כרגלי מי הן? [ומה נקרא סמוך? 4) ומה הדין כשירדו ביו"ט? 5) מילא מים מבור הפקר לצורך חבירו, כרגלי מי הם ומה הטעם?

1) כרגלי הממלא, דכיון דניידי לא קנו שביתה אצל בעליהם (מ"ב ל"ז).

2) ממלאים, דלא קנו שביתה חוץ לתחום כיון דניידי

3) כרגלי אנשי אותה העיר, כיון דאנשי אותה העיר סמכו דעתם עליהו, וסמוך היינו תוך התחום (מג"א י"ג) ויש שכתבו דוקא כנוס הרבה בתוך התחום אבל לא בסוף התחום (שעה"צ ל"א).

רק יהא צריך להביאו קודם בין השמשות בתוך תחומו של השני כדי שיהא מותר גם לו להוליד עד מקום שרשאי (שעה"צ י"ז).

סעיף י'

יא. 1) שנים שקנו בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב, ולקחו כל אחד מנתו, האם מנת כל אחד כרגליו או הכל כרגלי שניהם, ומה הטעם? 2) כשקנו חבית של יין וחילקוהו ביום טוב, חלקו של כל אחד מהם כרגליו או כרגלי שניהם, ומה הטעם?

1) המחבר פסק כהרי"ף והרמב"ם דהוא כרגלי שניהם, משום דבבין השמשות ינקי כל חלק מחבירו. והרבה ראשונים חולקים וכפי שכתב הטור דכל אחד יכול להוליד חלקו למקום שיכול לילך, ובמקום צורך בודאי יש להקל (ביאור"ה ד"ה הרי).

2) כל אחד מוליכו כרגליו, דבדרבנן יש ברירה, וכאילו הוברר חלקו מערב יו"ט (מ"ב כ"ד).

סעיף י"א

יב. 1) השואל כלי מחבירו מערב יו"ט, האם הוא כרגלי השואל או המשאיל? 2) ומה הדין כשלא לקחו עד ליל יום טוב? 3) ומה הדין כששאל ממנו ביום טוב עצמו?

1) כרגלי השואל.

2) כרגלי השואל (ש"ע), דכיון שהבטיחו מעריו"ט להשאילו העמידו ברשותו לענין עירוב (מ"ב כ"ו).

3) אע"פ שרגיל בכך הרי הוא כרגלי הבעלים, דסבר דילמא אשכח אינש אחרינא לשאול ממנו (מ"ב כ"ז).

סעיף י"ב - י"ג

יג. 1) אשה ששאלה משכנתה מים ומלח ותבלין וכדו', ועשתה עיסה או תבשיל וכדו', העיסה והתבשיל כרגלי מי הן? 2) לקח מחבירו ביו"ט גחלת, כרגלי מי היא, ומה הטעם? 3) הדליק נר או עץ משלהבת חבירו, כרגלי מי היא, ומה הטעם?

1) כרגלי שתיהן (ש"ע) דכיון שבא לתקן העיסה ה"ל מין במינו ואינו בטל בדשיל"מ (מג"א ט"ו).

2) כרגלי הנותן (ש"ע). דהואיל ויש בה ממש הרי היא כשאר כלים (מ"ב ל"ז).

3) בין שיחד מקום או לא, בכל אופן הוא ברשות הבעלים (מ"ב מ"ג).

4) אעפ"כ מותר, דלא ניחא ליה לאוקמיה ברשות הנפקד לענין עירוב (שעה"צ ל"ז).

סעיף י"ח

יח. 1) אורחים שבאו לסעוד אצל בעל הבית, האם יכולים ליקח מנות מבעל הבית ולהוליכם למקומם? 2) ומה הדין אם זיכה להם מערב יו"ט?

1) אפילו זמנם מעריו"ט, ובאו האורחים ע"י עירוב, אסורים להוליכם למקומם, לפי שהוא של בעה"ב וקנה שביתה כמוהו (טור ומ"ב מ"ד).

2) מותרים (שר"ע).

4) כרגלי הממלא (מ"ב ל"ח).

5) א. המחבר פסק כר"ת ועוד ראשונים שהוא כרגלי הממלא, אף דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו היינו מטעם מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, וכיון דלא זכה אלא מכוחו הרי הם כרגליו (מ"ב ל"ט). ב. הרא"ה נוטה לומר שהוא כרגלי שניהם. ג. רוב הראשונים ס"ל שהוא כרגלי המתמלא, ואפילו הן עוין ביד הממלא, מטעם דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. ד. הרא"ה כתב ג"כ כרגלי המתמלא אבל רק אחר שנתנו לו מטעם דזכה מן ההפקד, וכ"ד הב"ח. להלכה; בביאור"ה (ד"ה לצורך חבירו), מסיק דלא כהמחבר אלא שהוא כרגלי המתמלא בפרט אם כבר הגיע לידו.

סעיף י"ז

טז. מי שפירותיו מופקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו בסתם ועירבו בני אותה העיר לבוא אליו, האם מותרים להביא לו מפירותיו; 1) כשיחד להם קרן זוית? 2) כשלא יחד להם קרן זוית? 3) והאם יש נפק"מ אם קיבל עליו שמירה או לא?

1) אסור, כיון שהם ברשות הבעלים והוא לא הניח עירוב (מ"ב מ' ומ"א).

2) מותר.

3) המ"ב (מ"א) תלה הדבר בקבלת שמירה, שאם קיבל הנפקד שמירה הרי הוא כרגליו, ואם אמר הא ביתא קמך, הרי הוא כרגלי הבעלים, אך המחבר ס"ל דתלוי ביחוד מקום דעי"ז העמידו ברשותו לענין, עירוב, ואם לא יחד מקום הרי הוא ברשות הנפקד (ביאור"ה ד"ה כשיחד). לדעת המחבר יחד מקום קאי על המפקד, דעי"ז שיחד מקום, אינו מפקדו ברשותו לענין עירוב, ולהמ"ב דתלוי בקבלת שמירה קאי על הנפקד.

יז. באופן שהוא עירב והם לא עירבו האם מותר לו להביא פירותיו אצלו; 1) כשיחד להם קרן זוית? 2) כשלא יחד להם קרן זוית? 3) ומה הדין כשהיו פירותיו מיועדים ליטול מהן ביום טוב? 4) ומה הדין כשהנפקד לא ידע שבעה"ב רוצה לקחתו למחר?

1) מותר.

2) אסור

סימן שצ"ח – דין היאך מודדין אלפים אמה

לסמוך על קולא זו. [ג. דעת ספר העיתים שהן כיושבי צריפין ומודדים לכל אחד מפתח ביתו, ב"ל]

3) הרמ"א פסק כהרא"ש והטור דאף שיש בין שני ראשיה ד' אלפים אמה מודדים מהיתר [הרי"ף והרמב"ם סתמו בזה, ומפרש הב"י (ד"ה אבל הרי"ף) דס"ל דצריך שיהא מובלע משני הצדדים כרב הונא, ובבדק הבית חזר בו].

4) להמג"א (ד) נאמרה קולא זו רק להיושבין בראשי הקשת שיהיו יכולין לילך מראש זה לראש אחר אף שהוא יותר מארבע אלפים אבל לא ליושבין בגג הקשת למעלה, והאחרונים חולקין דמהני גם להם (מ"ב י"ח).

סעיף ה'

ג. 1) כשיש בית דירה יוצא מהעיר וביניהם עד שבעים אמה ושני שלישים, האם מודדין מאחרי בית דירה זו, ואיך מודדין? 2) והאם מוסיפין על בית דירה זו עוד שבעים אמה ושיריים? 3) והאם מוסיפים לכל עיר שבעים אמה ושיריים?

1) מודדין חוץ מבית דירה זו (שר"ע) שמוחתין חוט על כל פני רוחב העיר כנגד בית דירה זו שיהא התחום שוה בכל מקום, ומשם מודדין התחום (מ"ב כ').

2) המחבר ס"ל כהרמב"ם שאין מוסיפים, והרמ"א כהר"מ מרוטנבורג שמוסיפים (מ"ב כ"א), והעיקר כמהמחבר (מ"ב כ"ד) דהרי הראב"ד והרשב"א והריטב"א ס"ל דאף להמקילין לתת קרפף לעיר אחת, מ"מ בזה אין להקל (ביאור"ה ד"ה וכן).

3) להמחבר אין מוסיפים אלא מודדים מהחומה, ולהרמ"א מוסיפים, ואף שהגר"א מצדד לעקר כהמחבר, כתב בביאור"ה (ד"ה וכן) שאין למחות במקילים.

סעיף ו'

ד. 1) היה בית קרוב לעיר בשבעים אמה, וממנו בשבעים אמה עוד בית וכו' מהיכן מודדין? 2) הבתים האלו צריכים להיות ארבע אמות על ארבע אמות מרובעות או אפשר גם כשיש בו כדי לרבע? 3) היה בית דירה ונהרס, ונשאר שלשה מחיצות בלי

סעיף א – ד'

א. איך מודדים אלפיים אמה של תחום העיר באופנים דלהלן; 1) כשיש לעיר ארבע זוויות שוות, אבל היא בצורת מלבן או מרובעת באלכסון העולם? 2) כשהיא עגולה? 3) כשהיא משולשת או בעלת צלעות רבות? 4) היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד? 5) כשהוא מרבע אותה האם יכול לרבע אותה כמו שרוצה או דוקא לריבוע העולם?

1) מניחים אותה כמות שהיא, ומודדים אלפיים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה.

2) עושים לה זוויות, ומודדים חוץ מצלעות אותו מרובע אלפיים אמה.

3) מרבעין אותה ואח"כ מוציאים חוץ למרובע אלפיים אמה לכל רוח.

4) מוסיפין עד שיהא שווה למקום הרחב, ומשם מודדים אלפיים אמה.

5) דוקא לריבוע עולם (שר"ע).

סעיף ד'

ב. היתה העיר עשויה כמין ד או חצי עיגול כקשת, איך מודדין אותה; 1) אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה? 2) אם יש בין שני ראשיה ארבעת אלפים אמה? 3) אם אין בין הקשת והיתר אלפיים אמה? 4) והאם יש נפק"מ בין היושבים בראשי הקשת או בגג הקשת?

1) מודדין לה מן היתר, ורואין כאילו כל הרוחב שבין היתר לקשת מלא בתים, ומשם והלאה מודדים האלפיים אמה (שר"ע).

2) א. המחבר פסק כהרשב"א שמודדים מן הקשת. ב. הרמ"א ס"ל כהטור דמודדים מהמקום שנתקצר הקשת שאין בו ארבעת אלפים אמה, ומפרש המג"א (ג) דאפילו במקום שלא נתקצר עדיין, כל שאין מן המקום ההוא עד גג הקשת רק אלפיים חשיב כל אותו מקום כאילו הוא מלא בתים, ומודדים האלפיים משם ולחוץ, ובביאור"ה (ד"ה ויש) מסיק דקשה

4) יש להקל בזה למדוד אלפים מהסוף דגם הראב"ד מיקל בזה (ביאור"ה ד"ה ויש).

סעיף ז'

ז. 1) שתי עיירות הסמוכות זו לזו קמ"א אמות ושליש, כמה יכולים בני העיירות ללכת ומהיכן מודדין אלפיים אמה? 2) חומת העיר שנפרצה משני רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמות ושליש האם נחשב כסתום ומה הטעם? 3) בית אחד שעומד בפני עצמו או סמוך לעיר יותר משבעים אמה ושיריים האם יש לו דין עיר לעיבור, ומה הטעם? 4) שלשה חצרות ובכל חצר שני בתים האם יש להם דין עיר לעיבור?

1) חשובות כאחת, וכל אחת מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים (ש"ע) ולהרמ"א נותנים לה שבעים אמה ושיריים ואח"כ האלפים (מ"ב ל"ו).

2) נחשב כסתום (רמ"א) דנותנים קרפף לתשמיש כל אחד כשתי עיירות.

3) אפילו סמוך לעיר אין לו דין עיר (מ"ב ל"ח). דלא אמרו עיבור אלא לעיר.

4) יש לו דין עיר (מ"ב ל"ח).

סעיף ח'

ח. באופן שיש שלשה כפרים משולשים, שנים חיצונים ואחד אמצעי כנגד הריוח שבין שני החיצונים; 1) באיזה אופן יכולים החיצונים ללכת מאחד לשני כשיש ביניהם יותר מארבעת אלפים אמות? 2) באיזה אופן יכולים החיצונים ללכת מאחד לשני כשיש מהם ועד האמצעי יותר מאלפיים אמות?

1) באופן שאין בין החיצונים לאמצעי יותר מאלפיים אמה, ובין שנים החיצונים רפ"ג אמות פחות שליש מלבד רוחב העיר האמצעי, יכולים בני כפרים החיצונים לילך מאחד לשני (ש"ע ומ"ב מ"ב).

2) כשאין בין החיצונים אלא קמ"א אמה ושליש נחשבים כעיר אחת, דאינם צריכים לצירוף האמצעי, (מ"ב ל"ט).

ט. באופן שיש פחות מאלפיים אמה בין האמצעי ובין כל אחד מהחיצונים; 1) האם

תקרה או שנים עם תקרה האם נקרא בית לענין זה?

1) הכל כעיר אחת ומודדים מבית האחרון (ש"ע).

2) להמג"א (ו) בעינן דווקא ד' על ד', ובביאור"ה (ד"ה ארבע) ס"ל דתלוי בהפלוגתא לענין מזוזה.

3) נקרא בית (ש"ע ומ"ב כ"ט).

ה. מערה שיש בנין על פיה ויש בה בית דירה; 1) האם הבנין והמערה מצטרפים לארבע אמות? 2) ומה הדין אם הבנין עומד חוץ לשבעים אמה ושיריים והמערה בתוך שיעור זה? 3) האם בכל הני דבש"ע גם כן מצטרפין הבית דירה עם הבית כנסת והאוצרות וכדו'?

1) מצטרפין - לת"י א' בתוס' דוקא כשרוב הארבע אמות מהבנין, ולת"י ב' בעינן בבנין לבד ארבע אמות (מג"א ח').

2) הריטב"א כתב דגם בכה"ג מצטרף.

3) מסתבר שמצטרף (ביאור"ה ד"ה שיש).

ו. 1) כשיש שני בתים כאלו נגד שני ראשי העיר, האם מודדין מהן או מהעיר? 2) והאם יש נפק"מ אם הולך דרך החלל שיש בין שני שורות הבתים או הולך דרך שורות הבתים? 3) ומה הדין כשיש בתים כאלו רק בצד אחד? 4) ומה הדין אם הבתים היוצאים זה אחר זה הם כנגד אמצע העיר?

1) דינו כעיר העשויה כקשת, דבעינן שלא יהא ד' אלפים בין שני הצדדים ואז מודדים מהיתר (רמ"א ומ"ב ל"ח).

2) כשהולך דרך שורות הבתים בכל אופן מודד מהבית האחרון אלפים אמה (שעה"צ י"ז).

3) אופן זה הוי כעיר העשויה כמין גא"ם; א. להמג"א אם העיר ארוכה יותר מארבע אלפים, (ואלכסונו הוא תרי חומשי יותר) אין מותרין המדה נגד הבית בצד השני, ומ"מ מותר לילך עד הבית האחרון (מג"א ט', מ"ב ל"ח) ב. בשעה"צ מפקפק דבעינן שלא יהא באלכסונו יותר מד' אלפים וכ"כ בתר"ש. ג. להרשב"א והריטב"א אפילו יותר מד' אלפים מודדים מהבית האחרון, ואפשר שיש לסמוך להקל בשעת הדחק (ביאור"ה ד"ה ואם).

החיצונים יכולים לילך עד האמצעי ומשם אלפיים אמה (2) האם האמצעי יכול לילך עד החיצונים ומשם אלפיים אמה - כשאין בין החיצונים עצמם יותר מארבעת אלפים אמה? (3) ומה הדין בזה כשיש בין החיצונים עצמם יותר מארבעת אלפים אמה?

(1) ¹ יכולים לילך (ביאור"ה ד"ה מחוץ).

(2) המחבר פסק כרש"י והרמב"ם דשלתן כעיר אחת ויכולים לילך (ביאור"ה ד"ה מחוץ). והרמ"א פסק כהתוס' דאין מודדין לאמצעית רק מחומותיה, (מ"ב מ"ד) [והיינו אף באופן שיש בין ב' החיצונים פחות מד"א אמה, דלא כהמג"א (י"ב) דס"ל דבכה"ג גם להרמ"א הוי עיר אחת (שעה"צ כ"ב)] והלכה כדעה הראשונה.

(3) להמחבר הוי עיר אחת ולהרמ"א בשם התוס' אין מודדין לאמצעית אלא מחומתה לכל צד והלכה כדעה הראשונה.

י. הא דהתירו כשיש בין החיצונים רפ"ג אמות פחות שליש, האם היינו בכללות שלא יהיה ריוח יותר מכך או שצריך דוקא קמ"א אמות ושליש בין כפר לכפר?

ביאור"ה (ד"ה רפ"ג) מסתפק באופן שהאמצעי נוטה יותר לצד אחד, ואילו היו רואין אותה כאילו היא ביניהם, היה ממנה לצד השני יותר מקמ"א אמה, דמלשון המשנה משמע שלא יהא מכל צד יותר מקמ"א ושליש, ומהרמב"ם משמע שאין קפידא בזה והעיקר שביניהם פחות מרפ"ג וצ"ע. ושוב מצא שהחת"ס הכריע לחומרא.

סעיף ט'

יא. נחל הנמצאת ליד העיר שאינו מלא רק כשיוורדים גשמים ובני העיר משתמשים בו בדרך כלל, מהיכן מודדין אלפיים אמה; (1) כשיש לפני הנחל איצטבא של ארבע אמות לעמוד עליה ולהשתמש בנחל? (2) כשאין לפני הנחל איצטבא של ארבע אמות לעמוד עליה ולהשתמש בנחל?

(1) המחבר פסק כהרי"ף והרמב"ם דמודדין משפת הנחל השני (שו"ע), דלא כרש"י ועוד ראשונים דפ"י דקה חומה ע"פ כל העיר דעי"ז לא בעינת תשמישתא, ולכן כשאין חומה מודדים מהבתיים, שהוקשה להם למדוד הנחל בתוך העיר (ב"י, ושעה"צ כ"ה).

1 צ"ח מרבת המנה סכ"ח ה"ה דעם לרצת התוס' אותה, ומפרש דלכ"צ הו' צ"ח אחת לילך מנה לנה ולא 13 התו' למצט אלא אין רואין האמצעית כאלו צומדת בין החיצונות למצוד להם מש, אק מהמ"ב מ"ד לא משא כן.

(2) מבית החיצון של העיר (מ"ב מ"ה).

יב. (1) מה טעם הסוברים דמונין אלפיים אמה מאחורי הנחל - הא הנחל אינו ראוי לדירה ואין מעברין להעיר אלא בית דירה? (2) האם בכל מקום שמתמשין בני העיר מודדין האלפיים אמה משם?

(1) דע"י האיצטבא ראויין להשתמש כל בני העיר בנחל גם כשהיא מלאה (מ"ב מ"ו).

(2) המג"א (י"ג) מסתפק והא"ר הכריע דאין להקל, דהא גם בנחל כמה ראשונים חולקים (מ"ב מ"ו, ועיין דרכ"מ ג' מעשה שהלכו בני"א יותר מפרסה במשעול הכרמים וגערו עליהם רשב"ן ורשב"ט דאין מוסיפין על העיר רק בית).

סעיף י'

יג. אנשים הדורים באהלים; (1) כשהם קבועים במקום אחד, האם יש להם דין עיר? (2) כשאינם קבועים במקום אחד, מהיכן מודדין להם אלפיים אמה? (3) ומה הדין כשהאהלים מוקפים מחיצה עשרה או חריץ עשרה סביב בתיים והטעם? (4) והאם נותנים להם שבעים אמה ושיריים? (5) ומה הדין כשיש שם שלש חצרות ובכל אחת שני בתיים קבועים של אבן או עץ?

(1) יש להם דין עיר (מ"ב מ"ט).

(2) לכל אחד מפתח ביתו (מ"ב נ').

(3) מודדים מחוץ להיקף דכיון שהוקף לדירה לא גרע מבית אחד שהוקף מחיצה דנחשב כל השטח כד' אמות, ואפילו גדול יותר מב"ס (מ"ב נ"א, ושעה"צ כ"ז).

(4) אין נותנים, דלא חשיבא עיר (שעה"צ כ"ז).

(5) עי"ז נעשו כולם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנים לה אלפיים אמה לכל רוח (שר"ע).

סעיף י"א

יד. עיר שהוקפה ואחר כך ישבה; (1) האם מודדין ממקום ישיבתה או מחומתה? (2) והאם נותנים לה שבעים אמה ושיריים? (3) כשיש בחומה בית דירה בתוך שבעים אמה ושיריים לישיבת בתי העיר, האם ניתן לה עוד שבעים אמה ושיריים?

(1) ממקום ישיבתה (שר"ע).

2) להמחבר אין נותנים ולהרמ"א נותנים כנ"ל
ס"ה (מ"ב נ"ד).

3) להרמ"א נותנים, ובאופן זה נוטה המ"ב
להחמיר דעיון שנתנו לה עיבור אחד נכון
לנהוג כהרבה ראשונים שאין נותנים עוד
שבעים אמה (שעה"צ כ"ט).

טו. עיר שישיבה ואח"כ הוקפה; 1) האם מודדין
ממקום ישיבתה או מחומתה? 2) והאם
נותנים לה שבעים אמה ושיריים?

1) מחומתה (ש"ע).

2) להמחבר בס"ה אין נותנים ולהרמ"א נותנים
(מ"ב נ"ה).

סימן שצ"ט - במה מודדין התחומין ומקום המדידה ומי הוא המודד

סעיף א'

א. כשמודדין תחומין (1) באיזה חבל מודדין, ומנלן? (2) כמה יהיה אורך החבל, ומה הטעם? (3) האם אפשר לסמוך לכתחילה על מדידת פסיעות?

(1) פשתים דכתיב ופתיל פשתים בידו (מ"ב א'). (תניא אמר רבי יהושע בן חנניא אין לך שיפה למדידה יותר משלשלאות של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה ובידו חבל מדה, ערובין נ"ח)

(2) חמישים אמה, דכתיב ורוחב חמישים בחמישים, בית יתירה לומר לך בחבל של חמישים אמה מדוד (ב"י, וט"ז א'). והטעם דבפחות הוא נמתח ביותר, וביותר אינו נמתח כראוי (ש"ע).

(3) אין לסמוך דשמה אינו מצמצם בפסיעות בינוניות, ומ"מ אם אין בדעתו למדוד כל האלפיים בשלמות יוכל לסמוך אף לכתחילה על מדידת פסיעות (ביאוריה ד"ה אין מודדין). [אך לדעת ר"ת דפי' שני אלפים ואלכסונן אין לחוש, (דרכ"מ ב').

סעיף ב'

ב. כשיש לפניו נהר לסוף 75 אמות, איך מודדין? (1) כשהנהר עשרים וחמש אמה? (2) כשהנהר יותר מעשרים וחמש אמה? (3) כשהנהר יותר מחמישים אמה?

(1) יכול להבליעה עם 25 של היבשה בחבל של חמישים אמה (מ"ב ג')

(2) לאחר שמדד חמישים אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של חמישים אמה שלם עד הנהר (ש"ע).

(3) עיין ירושלמי (מ"ב ד').

סעיף ג'

ג. (1) היכן מחזיק החבל כשמודדין אתו, ומה הטעם? (2) והאם יכול למדוד על גבי קרקע? (3) ומה טעם צריך למתוח בכל כוח?

(1) ישים החבל כנגד לבו (ש"ע) דקבעו חכמים מקום כדי שלא יתן זה נגד צווארו וזה כנגד מרגלותיו, ונמצא ממעט בתחומין (מ"ב ה').

(2) יכול למדוד בהנחת חבל ע"ג קרקע, (ביאוריה ד"ה ישים).

(3) משום דמכביד באמצע ואינו נמתח כראוי (מ"ב ו').

סעיף ד'

ד. כשיש הר כנגד העיר; (1) האם ילך מכנגדה בצדה ששם ישר וימדוד משם? (2) האם ילך מאמצעה לצדה שהוא גם כנגדה, ששם ישר, וימדוד משם? (3) מה פי' אין מודדים אלא מן המומחה?

(1) לא (ש"ע).

(2) ילך וימדוד שם (מ"ב ט').

(3) ר"ח פי' דרך ישרה ומכוונת, שאין מתחילין למדוד אלא ממקום שהוא חלק עד סוף התחום בלא גיא או גדר שצריך לילך למקום אחר להבליעו, ובדיעבד שהתחילו למוד, או שא"א להימלט מזה, נעשה כדין המפורש. ורש"י פי' מומחה הבקי במדידה, וכתב הרה"מ דפי' זה עיקר, והטור והמחבר חששו לשני הפי' (ב"י).

ה. כשמודד כנגד העיר ומגיע להר, איך מודד; (1) כשההר זקוף כ"כ שכשורידו חוט המשקולת מראשו לא יתרחק מכנגדו ולמטה בשיפולו ארבע אמות ויש מישור בראשו? (2) באופן הנ"ל כשאין מישור בראשו? (3) כשהחוט מתרחק מכנגדו ארבע אמות ומתלקט עשרה מתוך חמש - ואין משפתו אל שפתו אלא חמישים אמות? (4) באופן הנ"ל כשיש משפתו אל שפתו יותר מחמישים אמות? (5) כשהוא משופע יותר ומתלקט עשרה מתוך ארבע אמות - ואין משפתו אל שפתו אלא חמישים אמות? (6) באופן הנ"ל כשיש משפתו אל שפתו יותר מחמישים אמות? (7) ומה הדין כשמתלקט עשרה מתוך ששה?

(1) ימדוד המישור שבראשו לבד (מ"ב י').

(1) מבליעו (שר"ע).

(2) אינו מודד כלל השיפוע של ירידה ועלייה [וא"צ לקדר], אלא מודד המישור של מטה ואפילו עמוק יותר מאלפיים (שר"ע).

סעיף ו'

ח. מה יעשה באופן שההר או הגיא וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר רחב מחמישים אמה שאינו יכול להבליעו; (1) כשיכול להבליעו בתוך אלפיים של צד צפון או דרום; (2) כשאינו יכול להבליעו בתוך אלפיים של צד צפון או דרום?

ת.1) ילך שם ויבליעו, וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים מדת התחום (שר"ע ומ"ב כ"ה).

2) לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו אלא יקדר, כדי שלא יטעו לומר שהתחום מגיע עד שם (שר"ע ומ"ב כ"ז).

סעיף ז'

ט. מה צריך לדעת האדם המומחה כדי שיהיה אפשר לסמוך עליו במדידת תחומין, ומה הטעם?

צריך שיהא בקי במדידה (ביי ושר"ע), וגם יהא בקי בדיני מדידה (מ"ב), שלא יחמיר במדידת הרים כקרקע חלקה, או בזויות שלא ימדדם בעיגול, ולפעמים יוכל לבא לקולא ע"י טעותו (שעה"צ י"ד).

סעיף ח'

י. היו מוחזקים בתחומי שבת ובא מומחה ומדד ושינה, האם שומעין לו; (1) כשהחזקה הראשונה נעשה ע"י מדידת מומחה? (2) כשאין ידוע לנו אם החזקה הראשונה נעשה ע"י מדידת מומחה?

1) שומעין לשני רק כשמרבה ולא כשממעט (מ"ב כ"ט).

2) שומעין לשני בין להחמיר ובין להקל (שר"ע ומ"ב כ"ט).

יא. מדד ומצא מדתו בצד אחד ארוך יותר מהצד שכנגדו; (1) איך מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלכסון או בשוה, ומה הטעם? (2) ומה הדין כשהמדה הקצרה היתה מאדם אחר?

(2) אינו מודד כלל, דכיון שהוא זקוף מאוד וקשה לעשות שם קידור, הקילו (מ"ב י').

(3) מבליע השיפוע ומודד בחבל של חמישים אמה ע"י שזוקף עצים גבוהים ומודד מזה לזה (שר"ע).

(4) מקדרין בהרים - היינו שמודדו בחבל של ד' אמות, וכך יעשה אחד עומד ברגלי ההר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד' אמות ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד' אמות ומודדין כבתחלה וכן יעשה עד שימדוד כולו (שר"ע).

(5) ישער אותו כמה יש בו לפי אומד הדעת (שר"ע).

(6) המחבר פסק כהרא"ש והטור דמודדו בחבל של ד' אמות ומקדר כנ"ל, אך רש"י ועוד ראשונים ס"ל דאף בזה סגי ע"י אומדנא וכן מצדד הגר"א להקל (ביאוריה ד"ה ואם).

(7) להרשב"א מודדו כקרקע חלקה כיון שההר נוח מאוד להילוך, וכן הלכה (ביאוריה ד"ה ומתלקט).

סעיף ה'

ו. כשמודד כנגד העיר ומגיע לגיא, והחוט מתרחק מכנגדו ארבע אמות, איך מודד; (1) כשיכול להבליעו בחבל של חמישים אמה? (2) כשאינו יכול להבליעו בחבל של חמישים אמה? (3) כשהוא עמוק יותר מאלפיים אמה, ומה הטעם? (4) ומה הטעם דעד אלפיים אמה אין חילוק בעמקו?

(1) מבליעו (שר"ע).

(2) מודדו בחבל של ארבע אמות ע"י קידור (מ"ב כ').

(3) מודד הירידה והעליה של כל השיפוע (שר"ע), דכיוון שהוא שיעור תחום שבת חשבוהו בפני עצמו (מ"ב כ"א, בשם הלבוש).

(4) דמדת חכמים כך הוא (ביאוריה ד"ה והוא בשם התוס').

ז. באופן הנ"ל כשהחוט אינו מתרחק ממנו ארבע אמות, איך מודד; (1) כשיכול להבליעו בחבל של חמישים אמה? (2) כשאינו יכול להבליעו בחבל של חמישים אמה?

כאן תחום שבת, ומה הטעם? (3) האם גדול נאמן לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן?

1) נאמנים (שר"ע), דהימננהו רבנן בדרבנן (מ"ב מ"ג).

2) אינו נאמן (שר"ע), אע"ג דנאמן במילי דרנן גבי בדיקת חמץ, שאני התם דהוי בידיו (מג"א ז').

3) נאמן (שר"ע).

1) כתב הרמ"א דמותח באלכסון (הראש והטור), דשמא מה שנתמעט הוא מפני הר שמתלקט עשרה מתוך ששה שמדדו מדידה יפה, ולכן נתקצר באותו צד. וי"א (רש"י) דמותח החוט בשוה, משום דתלינן שלא מתח החבל בכל כוחו, וכ"פ הגר"א (מ"ב ל"ב ול"ג, ושעה"צ ט"ו, וט"ז).

2) בודאי תלינן להקל שאותו אדם טעה (מ"ב ל"ג).

סעיף ט'

יב. שני מומחים שמדדו את התחום, אחד ריבה ואחד מיעט; (1) למי שומעין, ומה הטעם? (2) ומה הדין אם זה שריבה ריבה הרבה יותר מכדי מתיחת החבל? (3) עד כמה יכול להיות ההפרש של שני המדידות? (4) ומה הדין אם ההפרש גדול יותר מכך?

1) שומעין למרבה, דתחומין דרבנן ואזלינן לקולא, ואמרינן שהשני טעה, (שר"ע ומ"ב ל"ה).

2) אעפ"כ שומעין למרבה (שעה"צ י"ט בשם הלבוש).

3) רק שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר (שר"ע) שהוא לערך חמש מאות ושמונים אמה, ויש מחשבין חמש מאות ושמונים וחמש (מ"ב ל"ט, שעה"צ כ"א), כמש"כ הבי"ד דאנו תולין שהראשון טעה למדוד האלפיים מקרן אלכסון של עיר נמצא שכנגד העיר הוא רק אלף ותכ"ח ויכולין להוסיף תקע"ב ולא דק, אי"נ דהחשבון של אמתא ותרי חומשי באלכסון אינו מדויק ולפי החשבון האמיתי הוא תקפ"ה.

4) אין מחזיקין על הראשון שטעה יותר מזה (שר"ע), אלא צריך למדוד מחדש ולברר הדבר (מ"ב ל"ט).

סעיף י'

יג. 1) כיצד מודדין תחומין מסביב לעיר מכל צד? (2) וכמה יכול לילך כשהולך מהקרן באלכסון?

1) אחר שמודד אלפיים לצדדי העיר, רואין כאילו היא טבלא מרובעת למלוי הקרן (שר"ע) ור"ת פי' דמדת התחום כנגד העיר אלפיים ואלכסונן שהוא אלפיים ושמונה מאות ולא נהירא (טור).

2) אלפיים ושמונה מאות אמה (שר"ע).

סעיף י"א

יד. מדיני נאמנות על תחומין; (1) האם עבד ושפחה נאמנים לומר עד כאן תחום שבת, ומה הטעם? (2) האם קטן נאמן לומר עד

סימן ת' – מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו

סעיף א'

א. הבא בדרך וישב לנוח וחשכה לו ולא ידע שהוא בתוך תחום העיר ואח"כ נודע לו שהוא בתוך התחום, והיה בדעתו בערב שבת ליכנס לעיר; (1) היכן קנה שביתתו וכמה מותר לו לילך בתוך העיר וחוצה לה? (2) ומה הדין כשאמר בפירוש בערב שבת שביתתי במקומי? (3) ומה הדין כשלא התכוון לקנות שביתה כגון שישן בבין השמשות?

(1) לטובתו הקילו שקנה שביתתו בעיר ומהלך את כולה, וחוצה לה אלפיים אמה (שר"ע). ומ"מ אם רוצה להישאר במקומו קנה שביתה במקומו (מ"ב ב').

(2) באופן זה לא הקילו וקנה שביתה במקומו כיון שעקר שביתתו מאנשי העיר (רמ"א, ומ"ב א'), [ולתפרישה והב"ח אפילו רק נתכוין לשבות במקומו, קנה שביתתו שם ואינו כבני העיר, ורבינו יונתן הפריז להקל בזה, דבכה"ג שלא ידע שהוא בתחום העיר, אפילו הוציא בשפתיו לומר שביתתי במקומי, דינו כאנשי העיר. ואין הלכה כן (שעה"צ א' וגי').]

(3) כיון שלא היה בדעתו ליכנס לעיר קנה שביתתו במקומו (מ"ב ד').

ב. כשלא היה דעתו בערב שבת ליכנס לעיר; (1) היכן קנה שביתתו? (2) כשהאלפיים אמה כלים בחצי העיר, עד היכן מותר ללכת? (3) כשהאלפיים אמה כלים בסוף העיר, עד היכן מותר ללכת?

(1) קנה שביתה במקומו.

(2) מהלך עד חציה (שר"ע).

(3) כל העיר נחשב לו כארבע אמות ומהלך חוצה לה עד תשלום אלפיים אמה (מ"ב ה').

סימן ת"א – מי שישן בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה לכל רוח

ג. 1) ישראל שהשאל כליו לגוי והחזירן הגוי בשבת, כמה מותר הישראל לטלטל? (2) ומה הדין בהשאל כליו לגוי והחזירן הגוי ביו"ט? (3) ומה הדין בהשאל בגדים לגוי והחזירן הגוי בשבת? (4) השואל כלים או בגדים מהגוי בשבת - כמה מותר לטלטל?

1) אפילו מלבושים, אסור להוציאן מארבע אמות אם אין העיר מוקף מחיצה כנ"ל (רמ"א).

2) אסור להוציאן מארבע אמות אם אין העיר מוקף מחיצה כנ"ל.

3) אסור להוציאן מארבע אמות אם אין העיר מוקף מחיצה כנ"ל.

4) אסור להוציאן מארבע אמות אם אין העיר מוקף מחיצה כנ"ל.

א. 1) האדם הישן בדרך וחשכה לו, היכן קנה שביבתו וכמה יכול ללכת, ומה הטעם? (2) חפצי ישראל כרגלי מי הם? (3) חפצי הפקר כרגלי מי הם? (4) חפצי הפקר שזכו בו שנים כרגלי מי הם? (5) חפצי עכו"ם הנמצאים ליד בעליהם היכן קנו שביבתה, ומה הטעם? (6) ומה הדין כשהבעלים העכו"ם נמצאים רחוקים מהכלים?

1) קנה שביבתו במקומו, ומהלך אלפיים לכל רוח, דהואיל ואם היה ניעור קנה, ישן נמי קנה (ש"ע).

2) כרגלי הבעלים (מ"ב ב').

3) כרגלי הזוכה (ש"ע).

4) כרגלי שניהם לחומרא דלא כהט"ז (א) דמיקל בכה"ג שקנה שביבתה במקומו (ביאור"ה ד"ה כרגלי).

5) קנו שביבתה במקומן דגזרו אטו חפצי ישראל (ש"ע). 6) התו"ש כתב דמהגהת אשר"י בשם או"ז משמע שהוא כרגלי הבעלים ואסור להזיזו ממקומו וכ"כ הגאון יעקב, אבל הבית מאיר החליט דקנו שביבתה במקומן, ולא אזלינן בתר העכו"ם כלל (ביאור"ה ד"ה קונין).

ב. עכו"ם שהוציא כליו חוץ לתחומן והביאם לעיר; 1) כמה מותר לטלטל בעיר המוקפת לדירה? 2) וכמה מותר לטלטל בעיר שאינה מוקפת לדירה? 3) איזה דין יש לסתם עיירות? 4) ואיזה דין יש לסתם מבצרים?

1) יכולים לטלטל בכולה שכולה כארבע אמות (ש"ע).

2) בהיקף שהוא יותר מבית סאתיים אין מטלטלין אלא בארבע אמות (מ"ב ז') ובשעת הדחק יש לסמוך להקל כהרמב"ן דלענין תחומין לא בעינן מחיצה (ביאור"ה סי' ת"ה ד"ה מוקפת).

3) מוקפות לדירה.

4) אינם מוקפים לדירה (ש"ע).

סימן ת"ב – דין חריץ מים בין שני תחומין

- 1) להמחבר צריך, ולהמג"א והגר"א אי"צ כנ"ל.
- 2) גם כן צריך, פמ"ג (מ"ב ד').
- 3) עכ"ם אינו אוסר, וישראל יש לצדד ואינו ברור (שעה"צ ד' בשם הפמ"ג).
- 4) סגי במחיצה תלויה, ויהא שקוע טפח במים, דקל הוא שהקילו במים מפני שיש לזה צורך הרבה (שו"ע ומ"ב ה').
- ד. 1) בור של תבן העומדת בין שני תחומין, האם מותרים משני הצדדים להאכיל מזה? 2) מים המושכים - האם צריך שום תיקון שיוכלו למלאות ממנו, ומה הטעם? 3) ומה הדין אם המים שייכים ליחיד? 4) ומה הדין במעיינות הנובעים?
- 1) מותרים, ואין חוששים שמא יקח אחד מחלק חברו (רמ"א).
- 2) אי"צ תיקון, דכיון דנידי אינם קונים שביתה והרי הם כרגלי הממלא (רמ"א ומ"ב ז').
- 3) אעפ"כ אינם קונים שביתה, והרי הם כרגלי הממלא (מ"ב ז').
- 4) ג"כ נידי ואינם קונים שביתה (שעה"צ ה').

א. באר היטב הדין והטעם כשיש חריץ מלא מים מכונסין שהוא בין שני תחומי שבת משני עיירות, האם בני העיירות מותרים למלאות ממנו בשבת או ביו"ט, והיכן? 1) כשיש בין העיירות ארבעת אלפים אמה והחריץ ברוחב אלף אמה במרחק אלף וחמש מאות אמה מעיר זה ואלף וחמש מאות אמה מעיר זה? 2) כשיש בין העיירות שלושת אלפים אמה והחריץ ברוחב אלף אמה במרחק אלף אמה מעיר זה ואלף אמה מעיר זה? 3) כשיש בין העיירות חמשת אלפים אמה והחריץ ברוחב אלפיים אמה במרחק אלף וחמש מאות אמה מעיר זה ואלף וחמש מאות אמה מעיר זה?

- 1) המחבר פסק שאסור למלאות ממנו מים אלא אם עשו מחיצה בסוף אלפיים (שו"ע ומ"ב ג') והמג"א והגר"א ס"ל דכ"ז לר' יוחנן בן נורי אבל לרבנן אי"צ מחיצה דהוי כחפצי הפקר שאין קונים שביתה, וצ"ע להלכה (ביאור"ה ד"ה וצריך).
- 2) א"צ מחיצה דאמרין יש ברירה וכל אחד לוקח מחלקו (מ"ב ג').
- 3) אין צריך מחיצה כיון שמפסיק באמצע שטח הפקר (ביאור"ה ד"ה מקצתו).

ב. אם אין רק עיר אחת והמים המכונסים חלקם בתוך תחום העיר וחלקם מחוץ לתחום; 1) האם מותר למלאות בתוך התחום? 2) ומה הטעם בזה?

1) מותר (מ"ב ב').

2) דהמים שמחוץ לתחום הוי כחפצי הפקר שאין קונים שביתה.

ג. באופן שהמים של שני התחומים מתערבים; 1) האם צריך לעשות מחיצה בסוף התחומין? 2) כשעיר אחת של עכו"ם, האם צריך לעשות מחיצה בסוף התחומין? 3) כשאין עיר מהצד השני רק יחיד - עכו"ם או ישראל - האם אוסר על אחרים? 4) כשצריך מחיצה, האם סגי במחיצה תלויה, ומה הטעם?

סימן ת"ג – דין בקעה שהקיפוה אינם יהודים

א. אדם שקנה שביתה בבקעה, שאינו יכול לטלטל רק ד' אמות וללכת אלפיים אמה לכל רוח, ובשבת עשו עכו"ם מחיצות סביב לדירה; 1) האם נחשב לו מקום המוקף במחיצות שיהיה כולו כארבע אמות לענין לילך ממנו אלפיים אמה, ומה הטעם? 2) ומה הדין לענין לטלטל בתוכו [בתוך האלפיים], ומה הטעם? 3) ומה הדין לזרוק מתוכו חוץ לאלפיים אמה? 4) ומאי שנא מהוציא והו עכו"ם בע"כ חוץ לתחומו ונתנוהו לתוך עיר אחרת - דמהלך את כולו? 5) כשהוציא והו עכו"ם בע"כ חוץ לתחומו האם מהלך את כולה? 6) כשהוציא והו עכו"ם בע"כ ונתנוהו בדיר וסוהר האם מהלך את כולו?

1) אין המחיצות מועילות כיון שלא שבת באויר מחיצות (שר"ע).

2) הרמ"א הביא דעת התוס' דמטלטל רק ע"י זריקה, אבל לטלטל ממש אסור חוץ לד' אמות אפילו תוך אלפיים, והטעם כיון שאלפיים שלו, נפרץ במילואו למקום האסור לו בטלטול כדרכו, אבל רוב הפוסקים ס"ל כרש"י דבתוך אלפיים מטלטל כדרכו, ואינו נחשב פרוץ למקום האסור, דהא מחיצות נינהו, רק שא"א לו לילך לשם שהוא חוץ לאלפיים ואין לו עצה כי אם לטלטל ע"י זריקה (ב"י, שר"ע, ומ"ב ט).

3) מותר כנ"ל, אבל דוקא בחפצי הפקר או בחפצי חבירו שאינו מוציא מתחום הבעלים (מ"ב ז).

4) דהתם מן הדין אין לו אלא ד"א, וכיון שהיה באונס הקילו שיהלך כולה כד"א, אבל הכא הרי יש לו אלפיים (ב"י ומ"ב ה).

5) שבת בבקעה והקיפוהו עכו"ם מחיצה בשבת דאין לו אלא אלפיים כנ"ל, והוציא והו עכו"ם מחוץ לאלפיים, להט"ז (ב"י) הוי כנתנוהו בדיר וסוהר דמהלך את כולה, אבל רע"א כ' דהריטב"א בשם רבו ס"ל שאין לו אלא ארבע אמות, דכיון שמתחילה נאסר במקצת אותו היקף, שוב אינו ניתן, וכ"ד הבית מאיר, אבל הגאון יעקב מסתפק בזה (ביאור"ה ד"ה אלא). 6) מותר בכולו כד"א.

סימן ת"ד – דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים

2) הרלב"ח ס"ל שלכו"ע הוא דרבנן, והר"מ אלשקר ס"ל שהוא דאורייתא (מג"א א' וביאור"ה ד"ה למאן דאמר).

ד. האם יש איסור תחומין מן התורה, ומה הטעם; 1) בימים ובנהרות? 2) בכרמלית?

1) אינו מן התורה; א. דאינו דומה לדגלי מדבר שהיה ביבשה ולא במים שאינו מקום הילוך (שר"ע) ב. כיון שהוא כרמלית ולא יתכן שהמעביר ע"פ המים יהא אסור מדרבנן, והמהלך לוקה מן התורה, אלו ב' טעמים של הרמב"ם (בי"ג. ג. הרמב"ן פ"י דהילוך הספינה אינו קרוי הילוך, דהוא יושב ברשות היחיד ומינח ניח, וספינה הוא דקא מסגי'א (ביאור"ה ד"ה והואיל).

2) לרע"א והגר"ז הוי מדרבנן, ולפ"ז לדין דלית לן רה"ר אין לנו תחומין דאורייתא, אבל הביאור"ה מדייק מהמחבר והרמ"א וכן מצדד להלכה דהוי דאורייתא, ומוכיח כן משיטת ר"ע דס"ל אלפיים דבר תורה ממגרשי הלויים שהיו אלף מגרש ואלף שדה לבהמתו ואע"פ שהוא כרמלית (ביאור"ה ד"ה והואיל).

ה. השט בספינה והגיע בשבת לנמל, האם יכול לירד וכמה מותר לו ללכת; 1) כשהספינה היתה כל הזמן מכניסת השבת למעלה מעשרה טפחים מקרקע היס; 2) כשהיתה פעם אחת למטה מעשרה; 3) כשפגעה בדרך הילוכה במקום שהוא למטה מעשרה; 4) ומה הדין כשהוא ספק אם הוא למעלה מעשרה; 5) ומי שנכנס לספינה בשבת ושט והגיע לנמל, האם מותר לו לירד מהספינה?

1) יורד, ויש לו אלפיים אמה ממקום שפגע בו למטה מעשרה (שר"ע).

2) קנה שם שביתה, ואם הוא יותר מאלפיים משם עד הנמל אסור לו לירד דאין לו אלא ארבע אמות (מ"ב י).

3) להרמב"ן לא קנה שביתה דמינד נייד, אבל מהפוסקים שסתמו בזה וכן משמע בגמ' דקנה שביתה אפילו דרך הילוכה דספינה מינח ניח ומיא הוא דמסגי, וצ"ע למעשה (ביאור"ה ד"ה ממקום).

א. האם יש איסור תחומין כשקופץ על גבי עמודים שגבוהים עשרה טפחים באופנים דלהלן; 1) כשאינו בכל אחד מהם ארבעה על ארבעה טפחים; 2) כשיש בכל אחד מהם ארבעה על ארבעה טפחים; 3) כשארבעה טפחים ורחבם טפחיים; 4) כשהוא גשר ארוך ורחבו פחות מארבעה טפחים?

1) הרי זה ספק, ולכן עד י"ב מיל דלכו"ע הוא מדרבנן ספיקו להקל (שר"ע ומ"ב ה') והגר"א נוטה דלעולם הוא דרבנן (מ"ב ז').

2) יש איסור תחומין (שר"ע).

3) כיון דלא ניחא תשמישתיה הוי ספק כנ"ל (מ"ב ד').

4) אפשר דניחא תשמישתיה וצ"ע (שעה"צ ג' בשם א"ר).

ב. האם יש איסור תחומין באופנים דלהלן; 1) המהלך באויר גבוה מעשרה טפחים על ידי שם; 2) המהלך על גבי עמודים או על ידי קפיצת שם ויוצא חוץ לי"ב מיל; 3) הנוסע ברכבת שנכנס אליה בשבת; 4) הנוסע ברכבת שנכנס אליה בערב שבת וממשיך לנסוע בשבת?

1) הוי ספק כמו ע"ג עמודים כנ"ל (רמ"א).

2) להמחבר והרמ"א הוי ספק דאורייתא ויש להחמיר, ולהגר"א לעולם הוי דרבנן (מ"ב ז').

3) יש איסור תחומין.

4) יש איסור תחומין (ביאור"ה ד"ה ואין בשם החת"ס).

ג. המוציא בהמתו או כליו חוץ לי"ב מיל, האם איסורו מן התורה או מדרבנן; 1) כשמוציאם למעלה מעשרה טפחים; 2) כשמוציאם למטה מעשרה טפחים?

1) יש להקל, דהרי אף באדם ולמטה מעשרה י"א שהוא מדרבנן.

4) יש להקל ולתלות שהיה למעלה מי' אע"פ שיש כאן ספק ספיקא להחמיר שמא הוא למטה מעשרה, ושמא יש תחומין למעלה מעשרה, מ"מ ספיקא דרבנן לקולא (מ"ב י"ד, ושעה"צ י').

5) אם הוא חוץ לתחומו שקנה בכניסת השבת אסור לירד (מ"ב י').

ו. באופן הנ"ל כשהספינה היתה כל הזמן למעלה מעשרה, ועגנה רחוק מן הנמל, האם יכול לירד; 1) דרך כבש? 2) דרך מעבורת השט על פני המים כשהיא קשורה בספינה ובנמל? 3) ומה הדין כשאינה קשורה?

1) אם קנה שם שביתה בער"ש ביהש"מ, ולא יצא ליבשה עד שהפליגה, מותר לו לירד ויש לו אלפיים אמה ממקום שפגע בו למטה מעשרה (מ"ב י').

2) מותר (מ"ב י"א).

3) המג"א ב' בשם הר"מ אלשקר דיש מתירין אם לא במקום שנהגו להחמיר, ויש אוסרים דכיון שלא שבת עליו מבעוד יום נראה כשט. ולהגר"ז כשלא יצא מהספינה ליבשה מבין השמשות עד עכשיו מותר אפילו לעבור מספינה לספינה וכ"ש בזה (שעה"צ ח').

ז. 1) מי שכבר הלך אלפיים אמה דאין לו רק ארבע אמות, ויש לו הכרח לצאת מהספינה לעיר, כמה יכול לילך בתוך העיר? 2) ומה הדין אם לא הלך אלפיים אמה וכלו לו אלפיים אמה בחצי העיר? 3) הבא ביו"ט שהוא ערב שבת מחוץ לתחום, האם בשבת שאחריו יש לו אלפיים אמה ממקום שעומד, ומה הטעם?

1) מותר לו לילך כל העיר כארבע אמות, דכיון דעל על (רמ"א, דלא כרבינו אפרים שלא התיר רק בד"א, דרכ"מ).

2) כשלא יצא חוץ לאלפיים וכלתה מדתו בחצי העיר אינו רשאי לילך יותר (מ"ב ט"ו).

3) יש לו אלפיים אמה דשתי קדושות הם, ואין בו איסור הכנה דלא עביד מידי (מ"ב ט"ו).

סימן ת"ה – דין היוצא חוץ לתחום

סעיף א'

א. מי שיצא אמה אחת חוץ לתחום, האם יכול לחזור להיות כבני העיר או שיש לו רק ארבע אמות לכל צד או שרק כלפי חוץ, ומה הטעם; (1) כשיצא במזיד? (2) כשיצא באונס או ששכח ויצא? (3) כשיצא לדבר מצוה?

(1) להטור והרז"ה יש לו ארבע אמות לכל צד אבל לא יכנס להיות כבני העיר, דהבלעת תחומין לאו מילתא היא למי שיצא במזיד, וכ"ד הרמ"א (שעה"צ א', מ"ב ב'). אבל להמחבר אין לו אלא ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ (ש"ע ומ"ב א').

(2) לכ"ע יכול לחזור, דלא כא"ר שהשוה שוגג למזיד בזה (שעה"צ ר').

(3) כ"ש דיכול לחזור (מ"ב ב')

סעיף ב'

ב. היתה רגלו אחת חוץ לתחום ורגלו אחת בתוך התחום - האם יכול ליכנס וכמה יכול ללכת?

יכנס, ויהיה כבני העיר, דשדינן ליה בתר רובו שבתוך התחום, ואם יצא באונס כיון שיכול לילך ד"א לכל צד שירצה לברר כנ"ל, אפילו אם רגלו אחת בתוך ד"א של התחום חשיב כאילו לא יצא, ויכול ליכנס לתחומו (מ"ב ג').

סעיף ג'

ג. מי שקידש עליו היום והוא אינו בעיר כדלהלן, כמה יש לו ללכת; (1) כשהוא בתוך תחום העיר? (2) כשהוא אמה אחת חוץ לתחום העיר? (3) והאם אומרים בזה דין הבלעת תחומין ומה הטעם?

(1) כיון שדעתו ליכנס לעיר חשוב כבני העיר (מ"ב ד').

(2) יש לו אלפיים אמה סביב ד' אמותיו, ויכול ליכנס ג' אמות בתוך העיר (מ"ב ה').

(3) לא שייך כאן דין זה, דלא אמרו כן אלא כששבת בעיר דאע"פ שיצא כיון שד' אמותיו מובלעים בתחומו כיון דעל על, אבל כאן אין תחום העיר שייך לו כלל דכיון ששבת חוץ לתחום יש לו תחום שלו אלפיים לכל רוח ותו לא (שעה"צ ט').

סעיף ד'

ד. האם מועיל לעשות מחיצה של בני אדם מהתחום עד המקום שעומד האיש כדי שיכנס ביניהם ויחזור לתחומו; (1) כשיצא באונס או בשוגג או לדבר מצוה? (2) כשיצא במזיד לדעת? (3) והאם צריך שהמחיצה של בני אדם תגיע עד התחום ממש? (4) ומה הדין כשבני אדם יודעים שלשם כך נקראו?

(1) מותר. (מ"ב ו').

(2) אסור (ש"ע) שהרי אף אם הוא בתוך מחיצות גמורות אין לו אלא ד"א (מ"ב י"א).

(3) אף סמוך לתחום בתוך ד' אמות סגי (מ"ב ט').

(4) אסור (ש"ע) ואפילו בדיעבד אסור כמחיצה הנעשית במזיד, כדי שלא יבואו לזלזל באיסור שבת. (סי' שס"ב מ"ב ל"ט).

סעיף ה'

ה. באופנים דלהלן, כמה יש לו ללכת; (1) הוציאווה עכו"ם בע"כ או שנטרפה דעתו ויצא או ששכח ויצא אל מחוץ לתחום; (2) החזירוהו עכו"ם לתוך התחום; (3) חזר לדעת לתוך התחום; (4) נכנס לספינה ויצאה הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחוריה למקום שיצאה משם?

(1) ד' אמות בלבד (ש"ע).

(2) כאילו לא יצא (ש"ע).

(3) אין לו אלא ד' אמות (ש"ע), ואם נכנס לעירו המוקפת מחיצות הרי היא כולה כד' אמות (מ"ב י"ז).

5) ומה הדין כשבאמצעו יש לו מחיצות עשרה ובראשו אין לו?

1) מהלך בכל הספינה ואפילו כשהספינה עומדת (שר"ע), כיון שיצא באונס והוא באויר מחיצות (מ"ב כ"ח).

2) מהלך את כולה (שר"ע), דלא שייך לומר דיוצא מארבע אמות שלו בהליכתו, דכיון שמהלכת עומד בכל שעה בארבע אמות אחרים (מ"ב ל').

3) אפילו כשאין מחיצות מותר להלך כמה שירצה (מ"ב ל"א). (לדעת המחבר לעיל סי' ת"ד דוקא עד י"ב מיל, ולהגר"א כמה שירצה).

4) אינו מהלך אלא ארבע אמות (שר"ע).

5) מהלך את כולה (רמ"א), דהוי חורי רה"י (מ"ב ל"ב)

ח. נכנס בערב שבת לספינה וקנה שביתה ויצא, ולמחר נכנס לספינה והפליג, כמה מותר לו ללכת?

כל הספינה. וס"ל להמחבר בסי' רמ"ח ס"ג שכשיצא מהספינה אסור לו לחזור וליכנס משום דנראה כשט, מ"מ קמ"ל הכא שאם הפליג מותר לטלטל בכל הספינה. ולהרמ"א שם מותר לו לצאת בלילה ולחזור דכיון שקנה שם שביתה הרי זה כביתו ואינו נראה כשט כשנכנס בה בשבת (ביאור"ה ד"ה הואיל).

סעיף ח'

ט. יצא מתחמומו לדעת והחזירוהו עכו"ם כדלהלן, כמה יש לו ללכת; 1) כשהחזירוהו לתחמומו? 2) כשהחזירוהו לעירו ששבת בה מבעוד יום? 3) והאם בעינן שתהא עירו מוקפת לדירה? 4) כשהחזירוהו לעיר אחרת?

1) אין לו אלא ד"א (שר"ע).

2) יש לו כל העיר כד"א, והפסיד האלפיים שסביבות העיר (שר"ע, וביאור"ה ד"ה אם).

3) להרמ"א צריך, והבית מאיר חולק וכ"פ בביאור"ה דבכל אופן מותר (ד"ה ואם).

4) אין לו אלא ארבע אמות כיון שיצא לדעת (מ"ב ל"ח), ולהרשב"א בכל אופן כשמוקף מחיצות נחשב כד"א, ולמעשה יש להחמיר כדעת המחבר (ביאור"ה ד"ה אבל, וד"ה ואם).

סעיף ט'

4) כשנכנס בשבת לספינה להפליג הוי כיצא לדעת, ולכן אם יצאה הספינה חוץ לתחום בגובה המים פחות מעשרה טפחים, אסור לו לחזור, ואפילו חזר אין לו אלא ד' אמות (מ"ב י"ח וי"ט), אבל אם נכנס סתם לישוב בה ובין כך הפליגה הספינה וחזרה הוי כאילו לא יצא (רמ"א).

סעיף ו'

ו. כשנמצא מחוץ לתחום בתוך דיר או סהר ומערה או בעיר המוקפת לדירה, כמה מותר לו ללכת - באופנים דלהלן; 1) כשהוציאוהו עכו"ם מתוך התחום והכניסוהו לשם? 2) שגג ויצא מחוץ לתחום ונכנס לשם ונזכר בתוכו? 3) שגג ויצא מחוץ לתחום ונזכר לפני שנכנס ונכנס? 4) יצא לדעת מחוץ לתחום ונכנס לשם מדעתו או שהכניסוהו עכו"ם לשם? 5) ומה הדין בכל הנ"ל כשנכנס או הכניסוהו לעיר שאינה מוקפת לדירה?

1) מהלך את כולו, דהוי כולו כד"א (שר"ע).

2) מהלך את כולו.

3) אין לו אלא ד"א (מ"ב כ"ד) כ"ד הרמב"ם, דלא כהרשב"א דמיקל בכל גוני אחר שנכנס דיש לו כל העיר כד"א. (ט"ז א' וביאור"ה ד"ה אבל).

4) אין לו אלא ד"א (מ"ב כ"ה) וכנ"ל.

5) א. אין לו אלא ד"א (שר"ע). ב. הרמב"ן מתיר בלא היקף מחיצות כלל, ויש לסמוך ע"ז בשעת הדחק שהוא מילתא דרבנן ג. המג"א (ו) הביא שיטת הריא"ז אפילו הכניסוהו לעיבורה של עיר חשוב לו כל העיר כארבע אמות, ולכן כתב מהרי"ל כששני ראשי העיר בתוך המים כגון במגנצא ששני מגדלים במים, והעיר ביניהם כקשת מותר לילך מתוך הספינה בעצמה כשבאתה אל הספר תוך הקשת שהוא חשוב כמו תוך העיר. והמ"ב ס"ל דאין להקל אלא כשהכניסוהו לעיר דמותר גם בעיבורו אבל אם הכניסוהו לעיבורו שיהא חשוב העיר כד"א זו קולא יתירא (ביאור"ה ד"ה מוקפת).

סעיף ז'

ז. מי שקנה שביתה בספינה שעגנה ליד הנמל למטה מעשרה טפחים לקרקע, והפליגה ספינתו; 1) כמה יכול ללכת בתוך הספינה ומה הטעם? 2) ומה הדין אם נפחתו לפני הספינה ולא נשאר גובה י' טפחים או אם נפרץ פרצה בדפני הספינה יותר מ' אמות והספינה מהלכת? 3) ומה הדין בהנ"ל כשהספינה עומדת למעלה מעשרה טפחים? 4) ומה הדין בהנ"ל כשהספינה עומדת למטה מעשרה טפחים?

י. פירות שהוציאו מחוץ לתחום והחזירו - בשוגג או במזיד; 1) מה הדין ביום טוב, ומה הטעם? 2) מה הדין בשבת, ומה הטעם? 3) והאם יש נפק"מ בין אותו ישראל שהחזירו לצרכו או שהחזירו הוא עצמו לצרכו או ישראל אחר, ומה הטעם?

1) כאילו לא יצאו, ולכן ביו"ט מותר לטלטלם בכל העיר וחוצה לה אלפיים, דאנוסים הם ביציאתם ובחזירתם (שר"ע).

2) כאילו לא יצאו, ומותרים באכילה במקום שהחזירו, ובעיר מעורבת מותר לטלטלן בכל העיר (מ"ב מ"ג).

3) אין נפק"מ כיון שהוחזרו למקום ששבתו, ואנוסים הם (שר"ע ומ"ב מ"ו). ואע"פ שנחלקו בזה הראשונים דלהגה"א כשהחזירו הוא עצמו אסור מ"מ למעשה פסקו הגר"א והגר"ז להקל כהריטב"א והרמב"ן (ביאור"ה ד"ה שהחזירו).

יא. כל זמן שהפירות נמצאות חוץ לתחומם, האם מותר לאכלן או לטלטלן; 1) כשהוציאים בשוגג? 2) כשהוציאים במזיד? 3) הכניסם לעיר מוקפת חומה? 4) למי שלא הוציאים? 5) [מה טעם שכשהוחזרו מותרים] מאי שנא מהמבשל בשבת במזיד?

1) מותר לאכלם ולא לטלטלם חוץ לד"א (שר"ע).

2) אסור לאכלם, ולא לטלטלם חוץ לד"א, (שר"ע ומ"ב נ"ו). ומ"מ לא הוי מוקצה אף שאסורים באכילה, ומפרש הט"ז (ו) כיון שבין השמשות היו מותרים, והמג"א בסי' תקט"ו מפרש כיון שאם הוחזרו מותרים (שעה"צ מ').

3) להט"ז (ו) בשוגג ה"ל כל העיר כד"א, משא"כ במזיד, והמ"ב (נ"ו) ס"ל דאף במזיד מותר לטלטל בכל העיר.

4) הרא"ש אוסר כיון שנעשה איסור ע"י ישראל חמיר טפי (מ"ב נ"א) והמרדכי מתיר כשלא הוציאו בשבילו, ודעת רוב הפוסקים כהרא"ש (מ"ב נ"ב).

5) המג"א (י"ד) תירץ דהתם הוי איסורא דאורייתא, ובביאור"ה הקשה דלא משמע דמיירי דוקא בכרמלית ות"י דשאני הכא שהוחזרו למקומם ואינו נהנה במעשה שבת כלום (ד"ה מאי טעמא).

סימן ת"ו – מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת

2) אחורי הגדר, או עד שאין חבירו יכול לראותו.

3) יכול ללכת, שמא העכו"ם יכוהו או יפחידוהו (מ"ב ב').

ד. 1) אדם שיצא מתחומו לדעת - כשחוזר לתחומו ליפנות האם הוא כאלו לא יצא?
2) האם דינים אלו של כבוד הבריות שייכים גם בקטנים או רק בגדולים?

1) אף שחזר לתחומו אין לו אלא ד' אמות אלא א"כ חזר לעירו ששבת בו דנחשב לו העיר כד' אמות (מ"ב ח').

2) י"א אפילו לקטנים, וי"א דוקא לגדולים (ש"ע), ויש להחמיר (מ"ב ט').

א. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת והוצרך ליפנות; 1) כשיש במקומו מקום צנוע - האם מותר לו להתרחק משם? 2) כשאין במקומו מקום צנוע כמה מותר לו ללכת למקום צנוע? 3) האם יש עדיפות שיתקרב לאותו מקום שיצא משם? 4) ומה יעשה כשלצד תחומו מקום הצנוע יותר רחוק מבצדדים אחרים?

1) אסור, אלא יפנה שם, ואח"כ יתרחק עד שיכלה הריח (שעה"צ א').

2) עד שימצא מקום צנוע (ש"ע).

3) עצה טובה שיעשה כן, שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוא כאלו לא יצא (ש"ע).

4) מלשון הרא"ש משמע קצת דאעפ"כ מותר וצ"ע (ביאור"ה ד"ה שאם).

ב. אחרי שנפנה במקום הצנוע, כמה מותר לו ללכת משם; 1) כשלא מצא עד תחומו ונכנס לשם; 2) כשמצא בתוך ד' אמות של התחום; 3) כשמצא הרחק מתחומו; 4) כשמצא בתוך תחום עיר אחרת שלא שבת בה?

1) הוא כאלו לא יצא כיון שיצא שלא לדעת ונכנס ברשות (ש"ע).

2) יכול ליכנס משום דהד' אמות מובלע בתחומו (מ"ב ד').

3) יתרחק אח"כ עד שיכלה הריח (ש"ע).

4) אין לו אלא ארבע אמות (בי"י, וביאור"ה ד"ה עד תחומו).

ג. 1) מה הטעם שהתירו ללכת ליפנות? 2) מה הגדר של מקום צנוע בשדה? 3) כשיש לו מקום צנוע סמוך לבתי עכו"ם ומרוחק יותר יש לו סמוך לבתי יהודים, האם יכול להרחיק עד בתי היהודים ומה הטעם?

1) דגדול כבוד הבריות.

סימן ת"ז – מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום

סעיף א'

(2 מותרים (שר"ע).

א. מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון מיילדת או לפיקו"נ וכדו'; (1 כמה יש לו באותו מקום שהגיע לשם? (2 ומה הדין אם שיעור זה מובלע בתוך תחומו שיצא משם? (3 ומה הדין אחר שעשה הפעולה שהוצרך לצאת בשבילה? (4 ומה הדין אם הגיע לעיר?

(1 אלפיים אמה לכל רוח (שר"ע).

(2 רשאי לחזור לביתו, ויש לו משם אלפיים לכל רוח (מ"ב ב').

(3 ג"כ הדין כנ"ל (מ"ב ג').

(4 הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפיים לכל רוח חוץ לעיר (שר"ע).

סעיף ב'

ב. יצא ברשות ובאמצע הדרך הודיעו לו שכבר נעשית המצוה שיצא בשבילה; (1 כמה יש לו ללכת ממקום שעומד עכשיו? (2 ומה הדין אם מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך השיעור שיש לו? (3 אם שב לתחומו - האם יש לו ג"כ אלפיים לכל רוח?

(1 אלפיים לכל רוח (שר"ע).

(2 חוזר למקומו וכאילו לא יצא (שר"ע) וכ"ז שלא חזר יכול לילך באלפים שנתנו לו חכמים, וכ"כ בגאון יעקב דלא כהא"ר דס"ל שאין לו רשות לילך לרוח אחרת אלא לחזור לביתו (שעה"צ ד').

(3 מפסיד האלפיים החדשים שנתנו לו חכמים (מ"ב ז').

סעיף ג'

ג. (1 יצאו להצלת נפשות ומפחדים להשאר שם, האם מותרים לחזור למקומם בשבת? (2 אם יש להם כלי זין, האם מותרים להחזירם אתם בשבת?

(1 מותרים (שר"ע).

סימן ת"ח – דין הנחת העירוב וקניית השביתה

הלך למקום קניית עירובו ורוצה לחזור ללון בביתו?

סעיף א'

1) המחבר פסק כהרמב"ם שאינו מהלך למערב אפילו אמה אחת, והרמ"א כהטור דמהלך כל העיר כארבע אמות.

א. האם מותר לעשות עירובי תחומין לכתחילה לדבר מצוה ולדבר הרשות? 2) למה נקרא 'עירובי תחומין'?

2) לכ"ע אסור להלך חוץ לאלפיים ממקום שביתתו (מ"ב י"א).

לכתחילה דוקא לדבר מצוה, ובדיעבד אף לדבר הרשות הוי עירוב (מ"ב א').

3) אינו מהלך אלא עד מקום שכלה מדת האלפיים.

2) לפי שהוא מערב תחום שלא היה יכול לילך בו עם התחום שיכול לילך (מ"ב ו').

4) להמחבר בכל אופן אינו יכול לחזור לביתו (מ"ב י'), ולהרמ"א הקילו חכמים לזה שעירב שכשירצה לחזור לאחר שתחשך מותר לחזור לביתו, דאין זה דרכי נועם שעל ידי תקנת חכמים יצטרך ללון חוץ לביתו (חיי"א כלל ע"ז אות ג') אבל הב"מ מסתפק בזה (עיין שעה"צ י"א).

ב. כשהניח עירובי תחומין בריחוק אלף אמה מביתו שבעיר לכיוון מזרח, כמה יכול לילך בשבת מביתו לכיוון מזרח?

יכול להלך אלפיים אמה ממקום העירוב, דהיינו שלשת אלפים לצד מזרח (ש"ע).

ה. לדעת השו"ע; 1) האם יכול להניח עירובו בתוך אלפיים אמה מהעיר והוא יותר מאלפיים אמה מביתו? 2) ולדעה זו, בכה"ג כשנן בביתו והלך בשבת למקום עירובו ורוצה לחזור, עד היכן מותר ללכת? 3) ומה הביאור בדבר לחלק בין הליכה לחזרה? 4) והאם בעינן שיהיה בבית הסמוך לחומת העיר?

ג. באופן הנ"ל כשחוזר ממקום עירובו לכיוון מערב, האם יכול להמשיך ללכת מביתו לכיוון מערב; 1) כשאלף אמה מביתו כלים באמצע העיר? 2) כשאלף אמה מביתו כלים מחוץ לעיר? 3) כשאלף אמה מביתו כלים בסוף העיר?

1) אינו מהלך אלא עד סוף האלף.

1) המג"א (א') מפרש שיכול להניח דלא כהעולת שבת שאסר (ביאור"ה ד"ה רחוק).

2) נעשה העיר בשבילו ד' אמות, ויהלך חוצה לה תתקצ"ו אמות תשלום האלפיים (ש"ע) [כ"ד הרמב"ם, אבל לה"ר יהונתן אין העיר כלל מן החשבון ויהלך חוצה לה אלף, ב"ן].

2) עד אלפיים ממקום עירובו (מג"א א').

3) כיון שיכול לקנות שם שביתה דהרי הוא בתוך תחום העיר שיכול להגיע לשם ביהש"מ הוי עירובו עירוב, ובעל כרחך מותר לו לילך לשם, אבל לאחר שבא לשם ומודדים לו אלפיים לכל רוח מהעירוב, גם לצד העיר אין לו אלא אלפיים.

3) לדעת המלבושי יו"ט כיון שמדה זו מסורה לכל אדם וא"א לצמצם יש להחמיר שיהיה כלה המדה חוץ לעיר דוקא, אך בשעת הצורך יש להקל אף שכלתה מדתו שוה עם העיר וכ"מ ברמב"ם וברשב"א (מ"ב ט').

4) להמאמ"ר וב"מ ומחצ"ש בעינן שיהיה שם עכ"פ בביהש"מ אבל מסתימת המג"א לא משמע כן (ביאור"ה ד"ה רחוק).

ד. כשהניח עירובו ברחוק אלפיים אמה מביתו שבתוך העיר לכיוון מזרח וחוזר ממקום עירוב עד ביתו, האם יכול ללכת מביתו לכיוון מערב וכמה; 1) בעיר שלן בה? 2) כשנן במקום שביתתו וכלה מדת האלפיים שלו באמצע העיר? 3) כשנן בעיר זו והגיע מדתו בחצי עיר אחרת? 4) כשהיה בבין השמשות לבד בביתו ואח"כ

ו. 1) מה הדין לדעת הרמ"א בשאלה הנ"ל? 2) איך פסקו האחרונים כדעת השו"ע או כדעת הרמ"א? 3) איך הכריע הביאור"ה בזה?

וארבע אמות, על ארבעת אלפים וארבע אמות (מ"ב י"ז).

3) מותר לילך בכולה כארבע אמות, וישלים חוצה לה תשלום האלפיים לכיוון ארכה (מחבר ורמ"א), ובתוך העיר אף שפָּחַחבה גדולה כאנטוכיא מותר, מאחר שבארכה כלתה מדתו חוץ לעיר (מ"ב כ').

4) להרמ"א מותר כיון שהעיר נחשבת כד' אמות ומאי נפק"מ רוחב מאורך (ביאוריה ד"ה ויש), אך האחרונים תמהו דברבנו יהונתן שממנו מקור הדין מבואר להיפך, ולכן חולקים שאין תחומו מתרחב ע"י גודל העיר ואין לו אלא כנגד רוחב תחומו ארבעת אלפים וארבע אמות, אלא שאם העיר רחבה יותר מהלך כולה כנ"ל, (מ"ב כ'), ואף שקשה להקל בזה, אכן מאחר שיצא מפי הרמ"א להקל, וכ"ד האבה"ז ובגדי ישע וחמד משה, המיקל בשעת הדחק יש לו על מי לסמוך (ביאוריה ד"ה ויש).

5) אם לא לן בעיר, אין לו אלא אלפיים ממקום שבינתו. ואם לן בעיר - נחלקו בזה כנ"ל, להמחבר אינו מועיל כלום, ולהרמ"א יכול ללכת בכל העיר אבל לא בצדדי העיר שמחוץ לרוחב תחומו (מ"ב י"ט).

6) יש שפירשו כן לדעת הרמ"א שהתיר אלפיים לצפון ודרום דבכה"ג נחשבת העיר כד' אמות, (ביאוריה ד"ה ויש), ומפשטות הרמ"א נראה שהתיר בכל אופן.

סעיף ב' - ד'

ט. 1) הניח עירובו בעיר חרבה, כמה יכול לילך? 2) מה דין עיבורה של עיר לענין הניח שם עירובו, ולענין כלתה מדתו? 3) נתן עירובו חוץ לתחום?

1) מהלך את כולו וחוצה לו אלפיים (ש"ע), [כ"ד הרמב"ם, דלא כהרשב"א דס"ל שאין לו ממקום עירובו אלא אלפיים, בי"א].

2) הניח שם עירובו הרי הוא כבני העיר (ש"ע), ואם כלתה מדתו בין העיר לעיבורה נחשב לו העיר כד' אמות דאין העיבור נחשב כעיר אלא לקולא ולא לחומרא (דרכ"מ).

3) כאילו לא הניח ויש לו תחום מבינתו (ש"ע). דניחא ליה בכך כשאין עירובו קונה (מ"ב ל"א).

סעיף ב'

1) יכול להניח עירובו בתוך אלפיים אמה מהעיר והוא יותר מאלפיים אמה מבינתו, ואם הלך למקום עירובו אחר שלן בביתו יכול להלך כל העיר כולה (רמ"א, ומ"ב י"א).

2) הב"ח פסק כהרמ"א (מ"ב י"ב), ואין למחות במקילין, אך רוב הפוסקים חולקים ע"ז (שעה"צ י"א).

3) יש להחמיר כהמחבר שלא יהלך כל העיר, אך לענין זה שיצטרך לשבות בסוף העיר יש להקל לסמוך בזה על דעת הרמ"א, וכפירוש המג"א בדעת המחבר.

ז. **כשהניח עירובו בריחוק אלפיים אמה מבינתו, והוא לן בבית ועדיין לא יצא מבינתו; 1) האם מותר לו לילך מבינתו לצד האחר בתוך העיר, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם נמלך משבינתו? 3) ומה הדין בערב שבת השניה?**

1) להמחבר אסור, דעיקר שבינתו במקום עירובו (מ"ב ז'). ובשעה"צ (ה') מפקפק בזה קצת אלא דכן משמע מהשו"ע וצ"ע, אבל להרמ"א פשיטא שמותר שהרי כל העיר כד"א.

2) לא מהני (מ"ב ז').

3) נראה פשוט דיכול לחזור אף שהיה דעתו מתחילה לכמה שבתות והעירוב עדיין קיים (שעה"צ ר').

ח. **כשמניח עירובי תחומין, שיש לו אלפיים אמה לכל רוח; 1) האם מותר לילך מבינתו לכל רוח או רק נגד המקום שקנה שבינתו? 2) איך מחשבין אלפיים אמה לכל רוח, כשהוא בעיר וכשהוא בשדה? 3) אם פגע עיר בתחומו וכלתה מדתו בסוף העיר, האם מותר לו לילך בכולה? 4) והאם מותר לילך חוצה לו, לצפון ולדרום, ומה הטעם? 5) ומה הדין בכה"ג שכלתה מידתו באמצע העיר? 6) והאם בעינין שיהיה כל רחבה מובלעת בתוך התחום?**

1) רק נגד המקום שקנה שבינתו, היינו אלפיים נגד ד' אמותיו שבמקום שבינתו עם זיוותיהן (רמ"א).

2) בעיר - יש לו אלפיים סביבות העיר וממלאים הקרנות, נמצא משתכר כל שטח העיר, ורוחב אלפיים שכנגדה לכל צד. ובשדה - יש לו רק אלפיים לכל צד עם מילוי הקרנות, שהוא כטבלא מרובעת של ארבעת אלפים

1) אינו כלום (שר"ע). כיון שאי אפשר לו להגיע שם בין השמשות שהוא זמן קניית העירוב (מ"ב ל').

2) יש לו תחום ביתו (רמ"א). דניחא ליה לקנות בביתו כשאין עירובו קונה (מ"ב ל"א), וי"א דלא יזוז ממקומו (ביאור"ה סי' תי"א ד"ה ונשאר).

י. מי ששובת במקום אחד והניח עירובו בעיר אחרת כדלהלן, האם יש לו את כולה וחוצה אלפיים אמות או רק ד' אמות או פחות מכן; 1) כשהניחו ברשות היחיד המוקף מחיצות? 2) כשהניחו בעיר חרבה, שהיו בה דיוורין ונחרבה, ומחיצות החומה נשארו? 3) כשהניחו במערה הראויה לדיוורין? 4) כשהניחו במערה שאינה ראויה לדיוורין? 5) כשמחיצות העיר לא היו מוקפות לשם דירה? 6) כשהקיפה רק סאתים?

1) יש לו כולה וחוצה לה אלפיים (שר"ע).

2) אם מחיצות החומה נשארו יש לו כולה וחוצה לה אלפיים (שר"ע ומ"ב כ"ד). [כ"ד הרמב"ם, אבל להרשב"א והראב"ד אין לו ממקום עירובו אלא אלפיים, ב"י וביאור"ה].

3) יש לו כולה וחוצה לה אלפיים (שר"ע).

4) כגון שנפרצו חומותיה או שנמוכה הרבה, יש לו אלפיים ממקום העירוב (מ"ב כ"ה).

5) הניח עירובו בעיר אע"פ שאין לה מחיצות יש לו כל העיר כד"א וחוצה לה אלפיים (שעה"צ י"ג, כדעת הב"מ דלא כהגאון יעקב), אך מקום פנוי המוקף מחיצות שלא לדירה, יש לו ממקום העירוב אלפיים (טור).

6) חשוב כולה כד' אמות ויש לו חוצה לה אלפיים (מ"ב כ"ו).

סעיף ג'

יא. 1) המניח עירובו בתוך עירו ששובת שם, מה דינו ומה חידוש בהלכה זו? 2) המניח עירובו בעיבורה של עיר או באמה אחרונה של העיבור, מהיכן מודדין תחומו?

1) לא עשה כלום (שר"ע), וקמ"ל שאין אומרים שהסתלק משביתת העיר ולא ימדדו לו אלפיים אלא מהעירוב קמ"ל דלא (ביאורים ומוספים 17 בשם בני ציון).

2) כאילו נתנו בתוך העיר (שר"ע).

סעיף ד'

יב. המניח עירובו מחוץ לתחום; 1) האם מודדין לו משם, ומה הטעם? 2) האם נשאר לו שביתתו בביתו, ומה הטעם?

סימן ת"ט – דין מקום נתינת העירוב

סעיף א'

ג. הניח העירוב בבית הפרס (1) האם הוי עירוב לישראל? (2) האם הוי עירוב לכהן, ומה הטעם?

(1) הוי עירוב (ש"ע), דלא שייך כאן איסור הנאה (מ"ב ה').

(2) הוי עירוב, דיכול ליכנס במגדל הפורח או שינפח והולך (ש"ע).

ד. 1) מה הנפק"מ בין בית הקברות לבית הפרס לגבי כהן ליכנס שם עם אהל זרוק? 2) ולפי"ז מה הדין אם הניח העירוב בשביל כהן בקבר יחידי של קרקע עולם, ומה הטעם? (3) האם צריך גודל מסויים למגדל? (4) האם צריך כלי מסויים ליטול משם העירוב?

(1) דבית הקברות מטמא באהל, ואהל זרוק לא שמה אהל, משא"כ בית הפרס דרבנן, אינו מטמא באהל אלא שאסרו ליכנס שלא יטמא במגע ומשא בעצם כשעורה וע"י האהל לא יזו העצם, או שמנפח, ואם יש שם עצם כשעורה ידחהו, ועצם גדול יראהו (מ"ב ז').

(2) הוי עירוב, דאף שאסרו לעמוד בתוך ד"א מ"מ יכול ליכנס שם באהל זרוק (ביאור"ה ד"ה מפני).

(3) להמג"א (ה) צריך שיחזיק ארבעים סאה שהוא אמה על אמה ברום ג' אמות, והביאור"ה חולק שאינו מוכרח כיון שאינו אלא משום הרחקה.

(4) המג"א (ה) הצריך שיהא פשוטי כלי עץ שאין ברחבו טפח, והביאור"ה חולק שאינו מוכרח כיון שבזמננו כולנו טמאי מתים (ביאור"ה ד"ה מפני).

סעיף ב' ג'

ה. נתכוין לשבות ברה"ר והניח עירובו באופנים דלהלן, האם הוי עירוב, ומה הטעם; (1) כשהניח עירובו ברשות היחיד? (2) כשהניח עירובו בכרמלית? (3) כשהניח עירובו על גבי אילן למעלה מעשרה? (4) כשהניח עירובו על גבי אילן למטה מעשרה? (5) כשהניח עירובו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ? (6)

א. הנותן עירובו בבית הקברות כדלהלן, האם עירובו עירוב, ומה הטעם; (1) כשמניחו שם בשביל כהן? (2) כשמניחו בשביל ישראל על קבר של בנין מעצים ואבנים? (3) כשמניחו בשביל ישראל על קבר של בנין שהוא כוך מהקרקע? (4) כשמניחו בשביל ישראל על קבר של קרקע? (5) כשמניחו בשביל ישראל על הקרקע שבצדדי הקבר?

(1) אינו עירוב, כיון שאינו יכול להגיע אליו בין השמשות (טור) דלא כהרי"ז שמיקל משום שיכול לחוץ במגדל, דס"ל אהל זרוק הוי אהל ולא קיי"ל הכי (ביאור"ה ד"ה אינו).

(2) אינו עירוב, לפי שבית הקברות אסור בהנאה (ש"ע) ואסור לקנות בית באיסורי הנאה, ואע"פ שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו מ"מ ס"ל לרבנן דניחא ליה דמינטר דאי איצטריך אכיל ליה הרי נהנה בו (ב"י וש"ע) אך הרא"ש והטור פסקו כר' יהודה דקנה עירוב, ולא חשיב נהנה מאיסור הנאה, דאחר שקנה עירוב לא ניח"ל דמינטר. וכתב בביאור"ה (ד"ה אינו). דבשעת הדחק יכול לסמוך להקל.

(3) לא נאסר, כיון שהוא קרקע עולם ולא נתלש (שעה"צ א' וב').

(4) מותר דקרקע עולם לא נאסר (מ"ב ב'). וי"א דהעפר שתלשו וחזרו וכסו את הקבר אסור בהנאה, דהוי תלוש ולבסוף חברו, והמחבר לא הביאו (שעה"צ א').

(5) מותר דאין שם איסור הנאה כלל (מ"ב ב').

ב. 1) דבר שמניחין לעירוב האם צריך להיות ראוי דוקא למי שהניחוהו בשבילו? (2) מקום הנחת העירוב האם צריך להיות ראוי דוקא למי שהניחוהו בשבילו?

(1) אין צריך (מג"א ד').

(2) צריך (שעה"צ ה').

של עיר, דאם הוא בתוך עיבורה של עיר אמרינן מתא כמאן דמלייה כנ"ל (עבוה"ק ש"ה דין י"ט), אבל אם אינו רה"ר אפילו נתכוון לקנות שביתה רחוק ממקום הנחת עירוב, כל שהוא בתוך תחומו ויכול להגיע אליו הוי עירוב (ביאור"ה ד"ה במקום אחד).

11) הוי עירוב, דכיון שהנותן עירובו יש לו ד"א יוכל להביאו אצלו בפעם אחת בטלטול פחות מד"א (שעה"צ י"ד).

סעיף ה'

ו. המניח עירובו בסוף התחום ונתגלגל מחוץ לתחום, האם הוי עירוב; 1) כשנתגלגל בתוך ארבע אמות? 2) כשנתגלגל מחוץ לארבע אמות?

1) הוי עירוב (שר"ע).

2) נתגלגל מבעוד יום, לא הוי עירוב, כיון שלא יוכל להגיע אליו (מ"ב כ"ב).

ז. 1) מה הדין אם גלגלו בעצמו בכוונה? 2) ומה הדין אם הניחו בתוך התחום רחוק מסוף התחום ונתגלגל חוץ לתחום? 3) ומה הסברא לחלק בין הניחו בתוך התחום להניחו בסוף התחום?

1) בתוך ד"א הוי עירוב, כדפירש הב"י דאע"פ שהשבת בעיר אין לו ד"א אחרים מ"מ הכא שרוצה לעקור דירתו מהעיר ראוי לתת לו במקום שמניח עירובו ד"א. דלא כהב"ח דפירש דיש לו ד"א כמו יצא שלא לדעת דלפ"י דוקא בשוגג (ט"ז ד').

2) ג"כ הדין כנ"ל (מ"ב י"ט) אבל הרה"מ פי' דלהרמב"ם בהניח רחוק מהתחום ונתגלגל אפילו אמה אחת חוץ לתחום לא קנה עירוב (ביאור"ה ד"ה בסוף).

3) דבהניחו בסוף התחום ה"ז קונה לו ד"א, לכן כשנתגלגל בסוף הארבע אמות קנה משא"כ כשהניחו תוך התחום, אך להלכה לא חילק המ"ב כנ"ל.

סעיף ו'

ח. באופנים דלהלן האם הוי עירוב; 1) אבד עירובו או נשרף או תרומה שנטמאה מבעוד יום; 2) אבד עירובו או נשרף או תרומה שנטמאה - משחשיכה? 3) ספק אם נאבד מבעוד יום או משחשיכה? 4) ספק

כשהניח עירובו בראש הקנה או הקונדס והם רכים כירק? 7) כשהניח עירובו בראש קנה תלוש ונעוץ בקרקע רה"ר גבוה עשרה ורחב פחות מארבעה? 8) כשהניח עירובו בראש קנה תלוש ונעוץ בקרקע רה"ר גבוה פחות מעשרה ורחב ארבעה? 9) כשהניח עירובו בראש קנה תלוש ונעוץ בקרקע רה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה? 10) כשהניח עירובו רחוק שמונה אמות ממקום שנתכוין לשבות שם? 11) כשהניח עירובו רחוק שבע וחצי אמות ממקום שנתכוין לשבות שם?

1) לא הוי עירוב, כיון שאינו יכול להביאו אצלו בביהש"מ אלא בעבירה (שר"ע).

2) הוי עירוב, דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או שעת הדחק (שר"ע).

3) באילן העומד בר"ה חוץ לעיבורה של עיר ונופו נוטה חוץ לד' אמות, וכל הנטייה למטה מעשרה ורבים מכתפים על נטיית הנוף שהוא גבוה תשעה, ונתכוין לשבות בעיקרו, והניח העירוב בנופו למעלה מי, לא הוי עירוב, שאינו יכול להביאו אצלו אלא דרך הנוף שהוא רה"ר. אבל נתכוון לשבות למעלה או שאין הנוף רה"ר או שאינו נוטה ד' אמות או שהאילן עומד בתוך עיבורה של עיר דאמרינן כמאן דמלייה, הוי עירוב (טור ובי"ז).

4) הוי עירוב (מ"ב י').

5) לא הוי עירוב דמאחר שהם רכים ונוחים לקטום ויתחייב חטאת גזרו בהם (שר"ע) כ"ד רש"י, אבל להריטב"א האיסור דוקא בקנים קשים, דאתי לשברו מפני שהוא דק, אבל רכים מותר דענין הרכות מעלה היא (ביאור"ה ד"ה שהם).

6) הרמ"א ס"ל דברכים כירק לא גזרו.

7) הוי עירוב, דהוא מקום פטור, ואפילו יקטום אין בזה איסור דאורייתא וי"א שאף מדרבנן אין בזה איסור (מ"ב י"ד) ולא בעינן שיהיה העירוב מונח על מקום ארבעה (שעה"צ ט"ז).

8) הוי עירוב, דהוא ברה"ר ועירובו בכרמלית (מ"ב י"ד).

9) אם נתכוין לשבות למטה אינו עירוב, דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י (מ"ב י"ד).

10) אם היה ברה"ר אינו עירוב דלא התירו לטלטלו בפחות פחות מד"א כיון שיכול ליכשל בחיוב חטאת (מ"ב י"ב) [אמנם כ"ז דוקא חוץ לעיבורה

בריא? (5) כשמערב בלפתן? (6) כשמערב בחומץ?

1) להשר"ע בעינן כפי אכלו, ואין צריך אפילו ששה ביצים (מ"ב ל'), ויש מחמירים דבעינן שתי סעודות בינוניות כשאר כל אדם (ביאור"ה ד"ה כפי).

2) באופן זה בעינן לכו"ע שתי סעודות בינוניות שיהא ראוי לאחרים (ביאור"ה ד"ה כפי).

3) שתי סעודות בינונית (שר"ע).

4) המחבר כתב מזון שתי סעודות שהם כששה ביצים, עם קליפתן. אבל לכתחילה נכון לנהוג כהיא"א בסי' שס"ח דבעינן כשמונה ביצים (מ"ב ל"ג).

5) בכדי לאכול בו שתי סעודות סגי (שר"ע).

6) מעט חומץ לכל אחד שיעור לטבל בו ירק מזון שתי סעודות (ב"י ד"ה וכתב), אכן הא"ר ס"ל דהשיעור לטבל הוא רביעית (מ"ב ל"ח).

יג. 1) האם יכול לערב בככר שנשבע שלא יהנה ממנו, ומה הטעם? 2) האם סגי בשיעור שתי סעודות לכולם יחד או צריך שיעור שתי סעודות לכל אחד ואחד? 3) מה הדין כשהניח העירוב ולא אמר שזה יהיה לעירוב?

1) אע"פ שי"א שאינו ראוי לשיתוף מ"מ לעירובי תחומין יכול לערב בו ולא נחשבת הנאה, דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצוות לאו ליהנות ניתנו (מ"ב ל"ה).

2) אפילו בעה"ב עם בני ביתו בעינן לכל אחד שתי סעודות, חוץ מקטן הצריך לאמו (מ"ב ל"ח).

3) הניח בשתיקה אף שכיון בליבו לא הוה עירוב (מ"ב ל"ח).

יד. 1) בחורים האוכלים אצל בעלי בתים שבתיהם בשדה וחוזרים לבית רבם, מהיכן מודדים להם תחומם, ומה הטעם? 2) ומה הדין אם היו כל בין השמשות בבית הבעל הבית, ומה הטעם? 3) רועים הלנים בשדה ואוכלים בביתם שבעיר, מהיכן מודדים להם, ומה הטעם?

1) מבית רבם, שהוא להם עיקר, ששם היו חפצים גם לאכול אילו היה שם מזונם (שר"ע).

אם הונח מבעוד יום או משחשיכה? (5) הניח לכתחילה ספק טריפה?

1) לא הוה עירוב (שר"ע).

2) הוה עירוב שקניית העירוב בין השמשות.

3) הוה עירוב שספק עירוב כשר.

4) לא הוה עירוב שלא היה לו חזקת כשרות (עיין שצ"ד א' שנחלקו אם בעינן חזקת כשרות).

5) לא הוה עירוב דמלבד שלא היה לו חזקת כשרות, הרי לא היה ראוי לאכילה (מ"ב כ"ה).

סעיף ז'

ט. היוצא מביתו בערב שבת והחשיך בסוף התחום ולא אמר כלום, האם קונה אלפיים אמה; 1) כשיצא סתמא וחשכה לו סוף תחומו ולא נתכוון לקנות שם שביתה? 2) כשיצא על מנת להחשיך שם כדי לקנות שם שביתה? 3) והאם בעינן שיחשוב בהדיא כשמגיע לשם כדי לקנות שביתה או סגי שיצא מביתו על מנת כן?

1) לא קנה שם, אלא בביתו (מ"ב כ"ט).

2) קנה, וזהו עיקר מצות עירוב (שר"ע).

3) סגי שיצא ע"מ כן, אלא שמהלבוש לא משמע כן וצ"ע למעשה (שעה"צ כ"ז).

י. מי שבא בדרך וחשכה לו; 1) האם קונה אלפיים אמה בלא אמירה? 2) והאם צריך שיכוון לקנות שם שביתה?

1) קנה בלא אמירה (שר"ע).

2) אפילו לא נתכוון קנה (מ"ב כ"ט).

יא. 1) עיקר תקנת מצות עירוב היתה שביתה ברגל או עירוב בפת? 2) האם עירוב ברגל מועיל ע"י שליח?

1) ברגל (שר"ע).

2) אינו מועיל (ביאור"ה ד"ה ואם אינו).

יב. כשמערב במזון, מה שיעור המזון שצריך להניח שם; 1) כשמערב לחולה או זקן? 2) כשמערב לחולה והמזון אינו ראוי לו? 3) כשמערב לרעבתן? 4) כשמערב לאדם

2) מהטור והמחבר משמע דלא מהני אך משאר ראשונים וכן מוכח בגמרא דמהני (ביאוריה ד"ה ונתנו לו).

3) מהני, (שר"ע).

יח. האם אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו באופנים דלהלן; 1) כששמעון שתק ולא הבטיחו שיקבלו ויניחו לשם עירוב? 2) באיסור דאורייתא? 3) באיסור דרבנן?

1) לא אמרינן כן (מ"ב מ"ט).

2) להרמב"ם אין סומכים להקל אלא להחמיר וכן סתם המחבר ביו"ד, וי"א (רבינו שמשון) שאם יש מכשול להמשלח אם לא יעשה מהני.

3) אמרינן חזקה (מ"ב נ).

סעיף ט'

יט. אמר לאחד: צא וערב לי, וערב עליו באיזה רוח שרצה, האם הוי עירוב, ומה הטעם; 1) כשנתוודע לו רק אחר שחשיכה לאיזה רוח עירב? 2) כשרגיל לערב תמיד למזרח ועירב עליו למערב? 3) כשידע שרצון המשלח לערב ברוח זו ועירב ברוח אחרת?

1) מהני, דאגלאי מילתא דמעיקרא קנה שביתה, ומסתמא ניחא ליה (מ"ב נ"ב).

2) הפמ"ג מסתפק (שעה"צ נ).

3) לא מהני אף שעכשו רוצה ללכת שם (מ"ב נ"ב).

סעיף י'

כ. 1) כשביקש לערב בדבר מסויים או במקום מסויים ושינה מדעת המשלח, האם הוי עירוב, ומה הטעם? 2) והאם יש נפק"מ אם עירב משל משלח או משל שליח?

1) אינו עירוב (שר"ע) משום שעקר השליחות.

2) אין נפק"מ דהוי קפידא ולא חל השליחות (מ"ב נ"ג).

סעיף י"א

כא. מי שבא בדרך ורוצה לקנות שביתה במקום מסויים, האם קנה שביתה באמירה לבד, וכמה יכול ללכת, באופנים דלהלן; 1) כשאינו מכיר שום מקום ואומר סתם:

2) אעפ"כ קנה בבית רבו דמן הסתם חפץ בכך, אא"כ כיון בפירוש לקנות שביתתו שם (מ"ב ל"ט ושעה"צ).

3) הולכים אחר מקום לינתם ששם היו חפצים לאכול אילו היה ביכלתם (מ"ב מ').

סעיף ח'

טו. 1) האם מהני לשלוח העירוב ע"י שליח? 2) האם אמירת הנוסח מעכבת? 3) והאם מהני כששליח מניח העירוב ובעה"ב אומר הנוסח?

1) מהני (שר"ע). דלכך התיירו בפת שלא יצטרך לילך בעצמו (מ"ב כ"ח).

2) האמירה מעכב שיאמר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך (שר"ע וביאוריה ד"ה ויאמר), אבל הנוסח אינו מעכב דאף אם אמר זה יהיה לעירוב עבור פלוני מהני (מ"ב ל"ז).

3) גם כן מהני (ביאוריה ד"ה ויאמר).

טז. 1) מה טעם אינו יכול לשלוח ע"י חרש שוטה וקטן? 2) והאם מהני כשעומד מרחוק ורואה שמניחים במקום שצ"ע? 3) ומאי שנא מעירובי חצירות דמהני ע"י קטן? 4) והאם יכול לשלוח ע"י מי שאינו מודה בעירוב?

1) שאינם בני דעה, ואינם יכולים לקנות שביתה (מ"ב מ"א).

2) לא מהני דלא אלימי למקני שביתה (מ"ב מ"א) [כ"ד רש"י, אבל להתוס' דס"ל דהחיסרון בקטן משום נאמנות, אם רואה מהני, ואף לדעת התוס' י"א דבעינן שישמע מרחוק שאומר שמניחו לשם עירוב (שעה"צ מ'). אבל אם בעה"ב אמר בזה הפת שמניח שלוחי אחיה מותר, לכר"ע מהני (א"א ט"ז)]

3) דעירובי חצירות הוי העיקר מה שמקבץ מכולם ועי"ז מתערבין יחד, משא"כ הכא בעינן קנין שביתה.

4) אי אפשר, דשמא לא יניחום או לא יניחום לשם עירוב (מ"ב ס"ק מ"ב).

יז. ביקש משמעון להניח העירוב ושלח לשמעון ע"י חרש שוטה וקטן או נכרי; 1) האם מהני כשלא ראה שהגיע אליו? 2) האם מהני כשראה שהגיע אליו ולא ראה שנתן לו? 3) האם מהני כשראה שהגיע אליו וראה שנתן לו?

1) לא מהני, דאפשר שלא הגיע אליו (מ"ב מ"ז).

ענפיו יוצאים מחוץ לתחום? (2) כשהאילן עומד כולו בתוך התחום?

1) לא קנה שביתה כלל, דשמה היה דעתו על ארבע אמות שחוץ לאלפיים, וגם כאן לא קנה שעקר דעתו מכאן, ולא יזוז ממקום ד' אמותיו (ש"ע).

2) יש לו אלפיים מהאילן והלאה, פחות שיעור משך תחתיו של אילן, ולהרמב"ם כיון שלא סיים מקומו, קונה שביתתו במקום רגליו (ש"ע).

כד. האומר שביתתי תחת אילן פלוני, באיזה אופן קנה שם שביתה? (1) כשיש תחתיו שמונה אמות או יותר? (2) כשיש תחתיו פחות משמונה אמות?

1) א. לדעת רש"י כשכולו בתוך אלפיים קנה שביתה, אלא שמפסיד שיעור משך שמונה אמות או יותר, ונעשה לו תחתיו של אילן חמר גמל, בא למדוד מן הדרום מודדים לו מן הצפון, בא למדוד מן הצפון, מודדים לו מן הדרום. ב. להרמב"ם לא קנה שביתה אלא שביתתו במקומו, והעיקר כדעת רש"י (בי"ב מ"ב ס"ח וע"א). ג. לדעת ר"ח ופירוש השני של רש"י אינו יכול ללכת אלא ממקומו עד האילן מספק וממני"פ (ביאור"ה ד"ה וכן דעת).

2) קנה שביתה, כיון שמקצת מקומו ניכר באמה אמצעית (ש"ע).

כה. אם לא ציין מקום שביתתו תחת האילן, האם ההלכה כדעה ראשונה בשו"ע או כדעת הרמב"ם? (1) לגבי אם קנה שביתה תחת האילן? (2) לגבי אם יש לו שביתה במקומו?

1) להא"ר הלכה כדעה ראשונה דקנה תחת האילן, אלא שהפסיד שיעור משך האילן. דלא כהרמב"ם שקנה שביתה במקומו (מ"ב ע"א), אך בביאור"ה מביא עוד פוסקים דס"ל כהרמב"ם בפרט זה דמספק אין לו מהאילן ולהלן כלום, ויש לחוש לזה עכ"פ לכתחילה.

2) בזה המ"ב מודה שהלכה כדעה הראשונה ואין לו ללכת לעבר השני שלא לצד האילן כלום, דהרמב"ם יחידאה הוא.

סעיף י"ב

כו. היו שני אנשים יחד, אחד מכיר מקום מסויים והשני אינו מכיר, באיזה אופן יכולים שניהם לקנות שביתה במקום ההוא?

שביתתי בסוף אלפיים מכאן? (2) כשמכיר מקום מסויים או סלע ואומר: שביתתי במקום ההוא? (3) כשמכיר אילן שהוא בסוף אלפיים אמה ואומר: שביתתי תחתיו בעיקרו? (4) כשציין מקום השביתה בתל גבוה עשרה טפחים או בבקעה עמוקה עשרה טפחים?

1) לא מהני (ביאור"ה ד"ה ומכיר).

2) מהני (מ"ב נ"ו).

3) כשיכול להגיע שם מבעוד יום אפילו רק ע"י ריצה, מהני (ש"ע).

4) אם התל או הבקעה פחות מבית סאתיים נחשבת כולה כד"א, ויש לו משם אלפיים אמה (מ"ב נ"ו).

כז. באופנים דלעיל; (1) האם בעיני שגייע למקום שהוא מבעוד יום? (2) ומה הדין אם יכול להגיע למקום ההוא בין השמשות? (3) האם סגי שיכול להגיע למקום ההוא בנחת? (4) והאם סגי שיכול להגיע למקום ההוא ע"י ריצה? (5) ומה הדין אם בשעה שאמר היה יותר מאלפיים אמה עד המקום ההוא ובשעה שקידש היום הגיע לתוך אלפיים, ואם היה רץ היה יכול להגיע קודם שחשיכה? (6) מה הדין אם אינו יכול להגיע שם כלל מבעוד יום?

1) אין צריך שגייע, אלא שיהא יכול להגיע אפילו ע"י ריצה (ש"ע).

2) למ"ד בסי' תט"ו דאפשר לקנות שביתה בין השמשות מהני משא"כ להחולקים (ביאור"ה מבע"ר).

3) מהני.

4) מהני (ש"ע).

5) מהמחבר משמע דלא מהני ומהרמב"ם משמע דמהני, וכן צידד הב"מ להלכה (ביאור"ה ד"ה בסוף).

6) לא יזוז ממקומו, שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה (ש"ע).

כח. אם לא יחד מקום שביתתו, שאמר סתם שקונה שביתה תחת האילן ולא אמר 'בעיקרו', האם קנה שביתה וכמה יכול ללכת - באופנים דלהלן - ומה הטעם? (1) כשהאילן עיקרו בתוך התחום ומקצת

שימסור שביתתו למכיר ויאמר שביתתי עמך, והמכיר אומר שביתתנו במקום פלוני (שר"ע).

סעיף י"ג

כז. 1) הא דמהני לקנות שביתה באמירה בעלמא למי שבא בדרך, האם הוא דוקא כשאין בידו פת או אף כשיש בידו פת? 2) מה טעם הקלו בענין זה דמהני אמירה בעלמא למי שבא בדרך יותר מלמי שהוא בביתו? 3) מי שהוא בביתו ואמר: 'שביתתי במקום פלוני', האם יש לו שביתת ביתו, ומה הטעם?

1) אפילו יש בידו פת (ביאו"ה ד"ה ודוקא) דלא כרש"י דבעי תרתין, בא בדרך ואין בידו פת.

2) כיון שהוא יגע בדרך (מ"ב ע"ג).

3) אין לו אלא שביתת ביתו (שר"ע), דכיון שהוא בביתו ודאי ניחא ליה לקנות במקומו כשלא יועיל אמירתו (מ"ב ע"ד).

סימן ת"י – דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה

סעודות ולא פלוג וכ"פ החי"א שאף לעני אינו מועיל בביתו (ביאור"ה ד"ה במה).

סעיף א'

(2) להמ"ב מועיל, ולהחיי"א אין להקל בשהחזיק בדרך אלא כשבא בדרך ממש, ולכאורה דבריו נגד כל הפוסקים, ומ"מ אין דבריו דחויים מהלכה, משום דחשש להפוסקים הנ"ל דביצא ע"מ לערב הרי הוא כיושב בביתו, ולכן אין להקל אלא בעני דהא י"א שאפילו בביתו מותר (ביאור"ה ד"ה במה).

(3) כשבא בדרך ממש אין נפק"מ ולכו"ע קונה שביתה באמירה אף שיש בידו פת.

סעיף ב'

ג. הקונה שביתה בריחוק מקום (1) מה הדין אם עדיין לא יצא לשדה רק ירד מן העליה לילך לאותו מקום וקודם שיצא מפתח החצר החזירו חבירו? (2) ומה הדין כשחזר מעצמו לפני שיצא מפתח החצר? (3) יצא מביתו והחזיק בדרך, האם צריך לומר שביתתי במקום פלוני או סגי שגמר בלבד? (4) מי שבא בדרך האם צריך לומר שביתתי במקום פלוני או סגי שגמר בלבד?

(1) הרי זה החזיק וקנה שביתה (שר"ע).

(2) אפשר שאינו מועיל וכ"מ קצת מהמחבר, אבל בחי"א משמע דגם באופן זה מועיל אף שחזר מעצמו וצ"ע לדינא (ביאור"ה ד"ה החזירו).

(3) כשהחזיק בדרך ערב שבת, כיון שגמר בלבו קנה (שר"ע), דאנן סהדי דכוונתו לקנות שם שביתה. אבל הב"ח חולק דבעינן שיאמר בפירוש שביתתי במקום פלוני דאל"ה אמרינן נמלך הוא שלא לילך שם, אא"כ יש לו שם בית בשתי תחומי שבת, דבכה"ג דעתו לקנות שביתה כדי שיוכל לילך שם (מ"ב ז).

(4) כשבא בדרך מכבר אין כוונתו מוכחת מתוך מעשיו ולכן צריך שיאמר שביתתי תחתיו בעיקרו, כ"ד התו"ש. אבל הביאור"ה חולק דגם כאן אין כוונתו מוכחת, דהא אפשר שנאבד לו חמורו וכדו' וכן משמע מהרמב"ם דבכל אופן מועיל כוונה (ביאור"ה ד"ה כיון).

א. כשנתכוין לקנות שביתה במקום מסויים ויצא מעירו ללכת לשם, ואח"כ החזירו חבירו או שחזר מעצמו ללון בביתו וללכת למחר, האם קנה שם שביתה, ומה הטעם; (1) כשיצא שלא על מנת לערב רק ללכת למקום אחר בסוף ארבעת אלפים אמה מכאן? (2) כשיצא על מנת לערב? (3) ומה הדין כשנמלך לגמרי לחזור לביתו? (4) ומה הדין כשאינו מכיר שום מקום מסויים לקנות שביתה באמצע הדרך? (5) והאם בעינן שיהיה דוקא עני כדי לקנות שביתה באופן הנ"ל?

(1) קנה שם שביתה, אע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני, דאנן סהדי שרוצה ללכת לשם, וכמאן דאמר דמי (מ"ב ב).

(2) המחבר פסק כהרמב"ם דקנה שם שביתה, אבל הרבה פוסקים חולקים דלא נחשב בא בדרך אלא כשרצה ללכת למקום אחר לסוף ארבעת אלפים אמה, אבל כשיצא כדי לערב לא חשיב בא בדרך רק כיושב בביתו דלא מהני אמירה בלבד (מ"ב ב).

(3) נעקר לגמרי מה שהיה בדעתו לקנות שביתה והרי הוא כבני ביתו (מ"ב ד).

(4) לא קנה שם שביתה (ביאור"ה ד"ה ויקנה בשם הריטב"א והרשב"א).

(5) לאו דוקא, דאפילו עשיר כיון שהחזיק בדרך ה"ל עני אף שבעצם הוא עשיר (מ"ב ו, שעה"צ ג).

ב. (1) האם מועיל לעני שאין לו מזון שתי סעודות לקנות שביתה במקום מסויים כשהוא בביתו ואומר: שביתתי במקום פלוני? (2) האם מועיל לעשיר שהחזיק בדרך לקנות שביתה במקום מסויים [והחזירו חבירו וכו', וכעת] כשהוא בביתו אומר: שביתתי במקום פלוני? (3) והאם יש נפק"מ בין עני לעשיר כשהוא בא בדרך?

(1) הרמב"ם מתיר וכ"פ המ"ב (ו'), אבל הרבה ראשונים ס"ל דכל שהוא בביתו לא חשיב עני לעולם, דאינו מצוי שלא יהיה לו מזון שתי

ד. 1) מי שיצא ברגליו ועומד במקום שקונה שביתה, האם צריך לומר שביתתי במקום פלוני או סגי שגמר בלבד? 2) עשיר העומד בעירו ומחשיך על התחום, האם צריך שיכוון לקנות שביתה? 3) ומאי שנא מבא בדרך וישן שקונה שביתה ללא כוונה?

1) כיוון שגמר בלבד קנה (שר"ע).

2) בעינן שיכוון (ביאור"ה ד"ה אלא).

3) דכיון שבא בדרך ממילא לא קונה שביתה במקומו שהוא שובת, משא"כ הכא שעומד בעירו (ביאור"ה ד"ה אלא).

סעיף ג'

ה. אנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך עירובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חבירו ולא הניח עירובם; 1) האם הם קנו שביתה, ומה הטעם? 2) והאם הוא קנה שביתה, ומה הטעם?

1) לא קנו שהרי לא הונח עירובם שם (שר"ע).

2) קנה, שהרי החזיק בדרך ונתכוין לשבות שם (שר"ע). אבל להרבה פוסקים כשיצא כדי לערב לא חשיב כבא בדרך אלא כיושב בביתו דלא הוי עירוב (מ"ב ב').

סימן תי"א – מי שהיה ביתו במזרח ונתן עירובו במערב

א. שלח שליח לערב לו והניח העירוב רחוק ממנו יותר מאלפיים אמה וביתו קרוב לו בתוך אלפיים אמה; (1) מה הטעם שאין עירובו עירוב? (2) אלו נפק"מ יש בין הטעמים? (3) והאם נשאר לו שביתת ביתו? (4) ומאי שנא מבא בדרך דאמרינן בכה"ג לא יזוז ממקומו?

(1) כיון שאינו יכול לילך וליטלו דהוא יותר מתחום שבת, ולכן נשאר על שביתת ביתו, וי"א משום שהשליח פשע ויכול לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי (מ"ב ג').

(2) נפק"מ; **א.** כשהניח העירוב בעצמו, דלטעם הראשון גם בזה ניח"ל שביתת ביתו, משא"כ להי"א לא יזוז ממקומו (ביא"ה ד"ה ונשאר). **ב.** כשבא בדרך דלטעם הראשון הפסיד שביתת מקומו, ולהי"א לא הפסיד (מ"ב ג').

(3) נשאר לו שביתת ביתו (שר"ע).

(4) דכשבא בדרך אינו רוצה לקנות שביתה במקומו, משא"כ כשעומד בתחום ביתו ודאי ניח"ל לקנות בביתו כשאינו עירוב (מ"ב ג').

ב. אם הניח השליח עירובו בתוך אלפיים אמה וגם ביתו בתוך אלפיים אמה; (1) האם קנה שביתה במקום עירובו? (2) והאם נשאר לו שביתת ביתו?

(1) קנה שביתה.

(2) לא נשאר לו (שר"ע) דהא עשה שליחותו.

סימן תי"ב – דין החולק עירובו

א. שני עירובין שנעשו בשבילו אחד לצפון ואחד לדרום, כמה יכול ללכת, באופנים דלהלן, ומה הטעם; (1) כשכל עירוב מונח בסוף אלפיים מביתו? (2) כשכל עירוב מונח בסוף אלף אמה מביתו? (3) כשעירוב אחד מונח אלף אמה לצד מזרח ועירוב אחד חמש מאות אמה לצד מערב?

(1) לא יזוז ממקומו, שאינו יודע איזה קנה לו (ש"ע).

(2) יש לו אלף אמה מביתו לכל אחד מהעירובים (ש"ע).

(3) הולך למערב אלף מכח מה ששייר העירוב למזרח, והולך למזרח אלף חמש מאות ששייר העירוב למערב (ש"ע).

סימן תי"ג – דין המערב לרבים

שלא לסמוך על העירוב האם מועיל כשנתרצה משתחשך?

(1) הוי עירוב (שר"ע).

(2) דכיון שלא ידע לא שייך לומר דהוברר שהיה דעתו לכך.

(3) לא הוי עירוב (שעה"צ ב').

ג. (1) אורח שהגיע בערב שבת קודם חשיכה לבעל הבית שהניח עירוב שיוכל לילך לסוף ארבעת אלפים אמה, האם יכול האורח להצטרף ולילך עם בעל הבית? (2) ומה הדין כשידע בעל הבית שהאורח עומד להגיע וזיכה גם בשבילו?

(1) אינו יכול אא"כ זיכה לו ע"י קנין סודר מבעו"י וצריך שיאמר האורח בזה העירוב שמונח שם יהא מותר לי לילך אלפיים אמה לכל רוח ממנו והלאה.

(2) בכה"ג יוכל לזכות לו ע"י אחר ויפרש שבזה העירוב יהיה מותר גם לאורח פלוני לילך ממנו והלאה אלפיים אמה (ביאור"ה ד"ה וכל מי).

ד. (1) מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה, ואמר איזה מהם שארצה אלך ואסמוך עליו, האם צריך להחליט על הליכתו מבעוד יום או מועיל גם בשבת בבוקר? (2) אמר לשלשה הריני מערב על איזה מכס שארצה, ולא בירר את מי רוצה עד שחשיכה, האם הוי עירוב?

(1) מועיל גם בשבת בבוקר דאמרינן הוברר הדבר שהיתה דעתו לכך (שר"ע ומ"ב ז').

(2) הוי עירוב דאמרינן הוברר הדבר שבשעת ביהש"מ היתה דעתו לכך (שר"ע ומ"ב י').

ה. שמע שהחכם עומד לבא והניח שני עירובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי עירוב; (1) מה הדין כשהחכם בא לרוח אחד לפני בין השמשות, והוא לא ידע עד למחר? (2) ומה הדין כשהחכם עוד לא הגיע בבין השמשות?

א. המערב לרבים; (1) מה טעם צריך שיהיה מזון שתי סעודות לכל אחד? (2) ומה הדין אם אין בו מזון שתי סעודות לכל בני העיר רק למקצתן? (3) והאם צריך להניח כל המזון בכלי אחד? (4) האם צריך להודיע לכל מי שעירב בעדו, ומה הטעם? (5) האם צריך להודיע מבעוד יום או גם בבין השמשות סגי? (6) באופן שהודיע לכל בני העיר ונתרצו כולם לסמוך על זה אבל לא היה שיעור מזון שתי סעודות לכולן, האם מקצתן יכולין לילך או אף אחד לא, ומה הנידון בזה?

(1) דאין אחד שייך לחבירו, וצריך לכל אחד שביתה לעצמו (מ"ב ג').

(2) סגי שיהיה השיעור לפי חשבון האנשים שילכו על סמך העירוב, ויאמר אני מניח העירוב בשביל כל מי שירצה מבני העיר לסמוך עליו (ביאור"ה ד"ה לכל אחד).

(3) הפרי מגדים כתב שאין צריך, ופלא דברמב"ם פ"ו הל' י"ח כתב דמניחין אותו בכלי אחד (ביאור"ה ד"ה המערב).

(4) צריך להודיעם (שר"ע), משום דעי"ז מפסיד לצד השני (מ"ב ה').

(5) בבין השמשות סגי (מ"ב ו') אך בסימן תט"ו יש חולקים משום דבעינן חזקת כשרות (ביאור"ה ד"ה מער"י).

(6) המ"ב מסתפק בזה, והנדון הוא האם יש לכולן חלק בעירוב וא"כ יש לכל אחד פחות מכשיעור ואינו מועיל, או אפשר שלא היה כוונתו לזכות לכולם אלא שמי שירצה לסמוך על עירובו יוכל לסמוך וא"כ רק על אלו שילכו נאמר דהוברר למפרע דעליהם היה הכונה (ביאור"ה ד"ה וצריך).

ב. (1) כשהודיעו מבעוד יום, ולא גמר בלבו לסמוך עליו מבעוד יום אלא לאחר שתחשך, האם הוי עירוב? (2) כשלא הודיעוהו מבעוד יום, מה טעם אינו יכול לומר בלילה שהוברר הדבר שרצה לסמוך מבעוד יום? (3) כשמבעוד יום גמר בלבו

(1) קנה לאותו רוח, ובאופן זה אינו מטעם
ברירה אלא הוי גלוי מילתא בעלמא (ש"ע ומ"ב
ט).

(2) אעפ"כ קנה לאותו רוח שבא החכם,
דאמרינן הוברר הדבר דקודם ביהש"מ היה
דעתו לכך (ש"ע ומ"ב ח).

סימן תי"ד – שלא לערב אלא לדעתו

סעיף א'

א. אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא לדעתו. האם הוא יכול לערב לדהלן שלא מדעתם, ומה הטעם; (1) לבנו ובתו הקטנים; (2) להנ"ל כשאננם סמוכים על שולחנו; (3) לעבדו ושפחתו הכנענים; (4) לבנו ובתו הגדולים; (5) לעבדו ושפחתו העברים?

(1) יכול לערב שלא מדעתם, וזיכה להם ע"י אחר, כיון שאין מערבים אלא לדבר מצוה, וצריך לחנכם למצוות (ש"ע ומ"ב ב').

(2) אעפ"כ זוכה בשבילו משום חינוך. (ש"ע וביאוריה ד"ה אפילו).

(3) מערב בשבילן דידן כידו (ש"ע ומ"ב ג').

(4) אינו מערב אלא מדעתם, וגם צריך לזכות להם חלק בעירוב (ש"ע וביאוריה ד"ה אינו מערב).

(5) אינו מערב אלא לדעתם.

ב. אם האב לא הניח עירוב והניח אדם אחר בשביל בניו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים, האם עירובו קיים, ומה הטעם; (1) לגבי בנו ובתו הקטנים; (2) לגבי עבדו ושפחתו הכנענים?

(1) עירובו קיים.

(2) אינו קיים, דמשועבדים לשמשו והוא אינו רוצה במה שהניחו לצד אחר (ביאוריה ד"ה אינו).

ג. עירב לבנו ובתו הגדולים או לעבדו העברי או לאשתו; (1) כשלא מיחו ושמעו ושתקו, האם מהני עירובו; (2) ומה הדין אם לא הודיע להם רק משחשיכה; (3) ומה הדין אם עירב למשרת בזמנו ולא הודיע לו רק משחשיכה; (4) ואיזה תנאי בעינין עוד כדי שיחול העירוב בשבילם?

(1) מהני (ש"ע).

(2) גם כן מהני, דמסתמא עומד העירוב להתקיים.

(3) בביאור הלכה מסתפק, כיון דאין גופו קנוי אפשר דדמי לאיש אחר דבעינן שיודיע מבעו"י (ד"ה העברים).

(4) שיזכה להם ע"י אחר או שיגביהו העירוב בעצמם (ביאוריה ד"ה אינו מערב).

ד. עירב לבנו ובתו הגדולים או לעבדו העברי או לאשתו; (1) מה הדין אם מיחו ושתקו או לאשתו; (2) מה הדין אם שתקו ואח"כ מיחו; (3) מה הדין אם שתקו בצהרים כששמעו ועוד קודם חשיכה מיחו; (4) מה הדין אם מיחו בצהרים כששמעו ועוד קודם חשיכה חזרו ונתרצו; (5) ומה הדין אם עירבו עירוב אחר קודם חשיכה?

(1) אין עירובו עירוב (ש"ע).

(2) לא מהני המחאה דשתיקה כהודאה (מ"ב ה').

(3) מהני המחאה דבזמן קניית העירוב כבר היתה מחאה (מ"ב ה').

(4) הא"ר ס"ל דמהני ובשעה"צ (ה') תמה עליו דכבר גילה דעתו דחוב הוא לו, אא"כ חזר וזיכה.

(5) אין לך מחאה גדולה מזו, והולכין לאותו רוח שערבו בעצמם.

סעיף ב'

ה. קטן באופנים דלהלן האם צריכים לערב עליו, ומה הטעם; (1) פחות מבן שש; (2) בן שש; (3) בן שש ויום אחד; (4) בן ארבע או חמש כשאביו בעירו?

(1) אין צריך, ופסק המחבר דיוצא בעירוב אמו, כיון שכרוך אחריה וכגופה דמיא, ואם אביו בעירו עיין לקמן (מ"ב ז').

(2) בשנת שש הרי הוא כפחות מבן שש (שעה"צ ז').

(3) צריך לערב עליו בפני עצמו (מ"ב ז').

(4) להמחבר גם באופן זה יוצא בעירוב אמו והא"ר מצדד שאינו יוצא אא"כ היה זיכוי גם בשבילו.

ו. 1) מה טעם קטן יוצא בעירוב אמו, הא אין מערבין אלא לדבר מצוה וקטן לא בר מצוה הוא? 2) ומה הנפק"מ בין הטעמים? 3) אם לא עירבה אמו ועירב עליו אביו, האם יוצא בעירובו? 4) ומה הדין אם זיכה לו אביו בהדיא? 5) ומה הדין כשאין לו אמא ר"ל?

1) כיון שא"א לו בלא אמו. והמג"א (ג) הביא גם תי' השני של התוס' דבקטן נמי שייך מצוה כדי לחנכו.

2) לתי' השני דוקא בקטן שהוא בר הבנה, ומ"מ קטן ביותר שהוא אצל אמו או מינקת לכו"ע יוצא עמה דא"א לו להיות זולתה, והמ"ב השמיט תירוץ השני (שעה"צ י').

3) אינו יוצא דצותא דאמיה ניחא ליה (מ"ב ח').

4) אפילו הכי לא מהני.

5) אפשר דיוצא בעירוב אביו וצ"ע (שעה"צ י"א).

סימן תט"ו – שלא לערב ערובי תחומין אלא לדבר מצוה

סעיף א'

(1 מערבין (מ"ב ח').

(2 אין מערבין (שר"ע) דכיון שיש לזה סמך מהמקרא הוא חמור (מ"ב ח').

(3 המחבר פסק כהרמב"ם דהוי עירוב משום דספיקא דרבנן לקולא, ובסעיף ג' כתב המחבר דיש חולקים (תוס' והרא"ש) והטעם כיון שלא היה לו חזקת כשרות (מ"ב י').

(4 בין השמשות דרבי יוסי הוא זמן מועט קודם צאה"כ והוא אחר שנשלם בין השמשות דרבי יהודה, ומ"מ הוי עירוב דמעיקר הדין הלכה כר' יוסי דעד צאה"כ יממא הוא אלא דלענין שבת מחמירין כר' יהודה (ביאור"ה ד"ה נאכל). אלא שיש חולקים בסעיף ג' ואוסרים כיון שלא היה לו חזקת כשרות, ומהמחבר משמע כדעה ראשונה, אבל רוב הפוסקים ס"ל להחמיר ולפ"ז אפי' בדיעבד אינו עירוב, ומ"מ בביהש"מ דר' יהודה יש להקל (ביאור"ה ד"ה ואם).

סעיף ג'

ג. (1 עירב לאחד מבעוד יום ונאכל עירובו בין השמשות, ועירב לשני בין השמשות ונאכל עירובו משחשיכה, האם קנו עירוב ומה הטעם? (2 והאם לענין עירובי תחומין יש להחמיר בבין השמשות דרבי יהודה או אפשר להקל כרבי יוסי?)

(1 שניהם קנו עירוב, דספיקא דרבנן לקולא (רמב"ם), ויש חולקים כיון שלא היה חזקת כשרות ומשמע מהמחבר להקל וצ"ע לדינא דהא רוב הפוסקים מחמירים, (ביאור"ה ד"ה ויש).

(2 אפשר להקל כרבי יוסי (ביאור"ה ד"ה נאכל).

סעיף ד'

ד. המניח עירובי תחומין; (1 האם מברך, ומה מברך? (2 איך אומר וצונו כשאם אינו רוצה ללכת אינו צריך עירוב? (3 והאם הברכה מעכבת? (4 מהי נוסח האמירה כשמערב לעצמו וכשמערב לרבים? (5 והאם האמירה מעכבת - כשבירך וכשלא בירך?

א. (1 כשמערב ברגליו, האם מערבין גם לדבר הרשות? (2 כשמערב בפת, האם מערבין גם לדבר הרשות? (3 סעודת נישואין או אירוסין, האם מיקרי דבר מצוה? (4 להקביל פני חבירו חכם או שאינו חכם, האם מקרי דבר מצוה? (5 לטייל ביו"ט או בשבת בפרדס, האם מקרי דבר מצוה? (6 אם עירב לדבר הרשות האם הוי עירוב? (7 עירב לדבר מצוה האם מותר לילך לדבר הרשות?)

(1 להמג"א (ב') מערב, וי"א שאין חילוק, ובמקום צורך יש להקל (מ"ב א').

(2 אין מערבין אלא לדבר מצוה (שר"ע) כיון שאינו מדינא ולא אמרו כן אלא להקל על העשיר וכשאינו לדבר מצוה לא רצו להקל (ב"י).

(3 מיקרי דבר מצוה, אך בבת כהן לישראל עם הארץ, או בת ת"ח לע"ה אינה סעודת מצוה (מ"ב ב'), ומ"מ בזמננו כתב החוות יאיר שאין לנו עמי הארץ שדברו חכמים, אא"כ מזלזלים במצוות דגריעי מע"ה..

(4 להמג"א (ב') אפילו אינו חכם, דכיון שבא מן הדרך, הוא בכלל שאילת שלום וכבוד הבריות דמצוה הוא, ולהא"ר דוקא חכם (שעה"צ ט' ומ"ב ג').

(5 הרמ"א כתב דהוי דבר מצוה, והיינו בשמחה של היתר.

(6 עירובו עירוב (שר"ע), כ"ד הרמב"ם דלא כרש"י (ב"י).

(7 הרמ"א פסק להיתר, כדעת הטור דלא כרש"י (ב"י).

סעיף ב'

ב. (1 האם מערבין עירובי חצירות לכתחילה בבין השמשות? (2 האם מערבין עירובי תחומין לכתחילה בבין השמשות, ומה הטעם? (3 מה הדין בדיעבד אם עירב עירובי תחומין בין השמשות, ומה הטעם? (4 ומה הדין בדיעבד אם עירב בבין השמשות דרבי יהודה [או דר' יוסי?]

(1) מברך על מצות עירוב (שו"ע) כ"ד הרמב"ם, אבל הרמב"ם ס"ל שאינו מברך (ב"י).

(2) כמו שמברך בשחיטה אע"פ שאינו מחויב לאכול בשר (מ"ב י"ג).

(3) אינו מעכב.

(4) בזה העירוב יהא מותר לי לילך למקום פלוני, וכשמערב לרבים יאמר יהא מותר לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני.

(5) כשבירך אפשר שאינו מעכב וצ"ע (שעה"צ י"ח), וכשלא בירך האמירה מעכבת (מ"ב ט"ו).

סימן תט"ז – דין עירובי תחומין ביו"ט שחל להיות סמוך לשבת

סעיף א'

(2) קנה עירוב לראשון בלבד (שר"ע).

(3) כתבו הפוסקים שאינו יכול מפני שנראה כמכין, וגם משום מקני שביתה בשבתא, וי"א דיכול לערב ברגליו רק שיזהר שלא יאמר כלום, ויש להחמיר (מ"ב ט"ז וי"ז ושעה"צ י"א).

ד. עירב ברגליו בראשון; (1) האם מועיל לשני הימים או צריך לערב ברגליו גם בשני? (2) איך מערב ברגליו ליום השני כשהוא עדיין יום ראשון? (3) כשעירב יום ראשון לרוח אחת האם יכול לערב ליום השני לרוח אחרת?

(1) צריך לערב גם בשני (שר"ע).

(2) ילך ויעמוד באותו מקום ויחשוב שיקנה שם שביתה, וישב שם עד שתחשך, ולא יאמר כלום.

(3) אינו יכול מפני שנראה כמכין, וי"א דיכול לערב ברגליו רק שיזהר שלא יאמר כלום, ויש להחמיר (מ"ב י"ז ושעה"צ י"א).

ה. (1) האם יכול לערב ליום השני בפת שלא עירב בו ביום הראשון? (2) ומה הדין בדיעבד ביום טוב הסמוך לשבת, מלפניה או מאחריה? (3) ומה הדין בדיעבד בשני ימים טובים של גלויות?

(1) אינו יכול.

(2) אפילו בדיעבד אינו מועיל (מ"ב כ').

(3) יש להקל (ביאור"ה ד"ה מפני).

ו. (1) עירב בראשון במאכל, האם יכול לערב בשני ברגליו? (2) אם רצה לערב בשני בפת, האם צריך שיהיה באותו מקום עצמו, ומה הטעם? (3) והאם יכול לומר שזה העירוב למחר? (4) בדיעבד אם אמר האם נתבטל העירוב?

(1) יכול לערב (שר"ע).

(2) דוקא באותו מקום, דאל"ה נעקר ממנו שם עירוב והוי כמערב בפת חדשה (מ"ב כ"ג) אבל הטי"ו (ג') מתייר, ולא ראה דברי הרשב"א והריטב"א (שעה"צ ט"ו).

א. כשיש שני ימים קודש, כדלהלן, האם יכול לערב שני עירובין שאחד יחול ליום הראשון והשני ליום השני, ומה הטעם; (1) ביום טוב הסמוך לשבת, מלפניה או מאחריה? (2) בשני ימים טובים של גלויות? (3) בשני ימים של ראש השנה?

(1) יכול לעשות כן (שר"ע) דשתי קדושות הן.

(2) גם כן הוי שתי קדושות (מ"ב א').

(3) אינו יכול דהם כיום אחד (שר"ע).

סעיף ב'

ב. עירב עירוב אחד לשני ימים, האם סגי שעומד עד שחשיכה או צריך שגם בליל שני יהיה שם בין השמשות עד שחשיכה; (1) ביום טוב הסמוך לשבת, מלפניה או מאחריה? (2) בשני ימים טובים של גלויות? (3) בשני ימים של ראש השנה?

(1) צריך שיהא העירוב במקומו בליל שני כל בין השמשות.

(2) הוי כיו"ט ושבת.

(3) סגי כשעומד עד שחשיכה (מ"ב י"א). ואף שאסור לבשל מיו"ט ראשון לשני היינו משום דראשון עיקר, אבל בתחומין כיון דראשון עיקר ה"ל יום שני חול (מג"א א').

ג. (1) כיצד הוא עושה שיהיה לו הפת גם בבין השמשות דליל שני, ביו"ט ובשבת? (2) נאכל הפת בראשון, האם קנה העירוב לראשון או לשני? (3) לא עירב בראשון לא בפת ולא ברגליו, האם יכול לערב בשני בפת או ברגליו, ומה הטעם?

(1) בשבת ואח"כ יו"ט, מוליכו בערב שבת ומחשיך עליו, ולמחר מוכרח לילך קודם בין השמשות לראות אם הוא קיים וישב שם עד שתחשך, וכשיום ראשון יום טוב יכול ליטלו לביתו אחר שתחשך ולמחר יוליכנו שוב (שר"ע ומ"ב י"ג).

(3) אסור לומר.

(4) לא נתבטל, כיון דמן הדין אין צריך לומר, אין אמירתו מבטל הדבר (ביאור"ה ד"ה שאינו).

סעיף ג' - ה'

ז. 1) מה טעם צריך שלא יהיו שני העירובין רחוקים זו מזו יותר מאלפיים אמה? (2) יום הכיפורים האם נוהג בו עירובי תחומין ועירובי חצירות? (3) יום טוב האם נוהג בו עירובי תחומין ועירובי חצירות, ומה הטעם? (4) כשמערב עירובי חצירות לשבת האם יכלול בה גם יום טוב, ומה הטעם?

(1) כדי שיוכל להגיע אליו בראשון, דהא בעינן סעודה הראוייה מבעוד יום (שר"ע).

(2) הרי הוא כשבת בין לתחומין בין לחצירות, כיון שיש בו איסור הוצאה.

(3) רק עירובי תחומין, דאין איסור הוצאה ביו"ט.

(4) יכלול, משום דברים שאינם צורך יו"ט כלל שאסור בלא עירוב (מ"ב ל"א).